

**TIESNEŠU
ĒTIKAS KOMISIJAS
ATZIŅU KRĀJUMS**

skaidrojumi atzinumi lēmumi

2008–2016

**Tieslietu padome
Tiesnešu ētikas komisija**

**TIESNEŠU
ĒTIKAS KOMISIJAS
ATZIŅU KRĀJUMS**

**skaidrojumi atzinumi lēmumi
2008–2016**

2016

Tiesnešu ētikas komisijas atziņu krājums: skaidrojumi, atzinumi, lēmumi. 2008. – 2016. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 224 lpp.

Tieslietu padomes un Tiesnešu ētikas komisijas projekts
Tiesu administrācijas finansējums

Redkolēģija: Dzintra Balta, Dace Mita, Marika Senkāne

Redaktore: Rasma Zvejniece

Izdevējs

Baldones ielā 1B, Rīga, LV-1007,
tālr. 67804733

TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tiražētājs

SIA "Jelgavas tipogrāfija"
Langervaldes iela 1A, Jelgava, LV-3002

© Tieslietu padome, 2016
© Tiesnešu ētikas komisija, 2016
© Marina Selunska, grafiskais dizains, 2016
© Tiesu namu aģentūra, makets, 2016

SATURS

IEVADS	6
Krājumā publicēto Tiesnešu ētikas komisijas dokumentu hronoloģiskais rādītājs	10
I. Tiesnešu ētikas komisijas, Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisijas un Prokuroru atestācijas komisijas kopīgi skaidrojumi	11
Vadlīnijas saziņai ar plašsaziņas līdzekļiem (28.01.2015.) [36].....	13
Par <i>ex parte</i> sarunām un tiesnešu, advokātu un prokuroru savstarpējo saskarsmi (20.01.2012.) [19]	16
II. Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumi	21
Par tiesas sastāvā esoša tiesneša rīcību, lietas izskatīšanas laikā pētot citas lietas materiālus (26.02.2016.) [43].....	23
Par tiesneša izturēšanos tiesas zālē (26.02.2016.) [42].....	28
Par pasākumu apmeklēšanu (15.01.2016.) [41].....	31
Par situāciju, kad tiesnesis lieto advokātu birojam piederošu automašīnu (16.10.2015.) [40].....	34
Par tiesnesi kā pārstāvi ģimenes locekļiem vai citiem tuviem cilvēkiem (17.06.2015.) [38].....	37
Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā pieteicējs ir augstākas instances tiesas tiesnesis (13.02.2015.) [37].....	41
Par autoratlīdzības līguma slēgšanu ar iestādi, kas ir potenciāls lietas dalībnieks (21.03.2014.) [32]	43
Par lekcijas lasīšanu darba laikā, ja tiesnesis, kas lasa lekciju, ir tiesas priekšsēdētājs (14.02.2014.) [31].....	45
Par to, vai tiesnesis, pret kuru uzsākts kriminālprocess, var turpināt pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas (05.10.2012.) [23].....	47
Par tiesneša atstāšanās no lietas izskatīšanas situācijā, kad pieteicēja pārstāvis ir amatpersona partijai, kas izvirzīja un balsoja par tiesneša apstiprināšanu tiesībsarga amatā (01.07.2011.) [18]	50
Par maksātspējas personas statusa savienojamību ar tiesneša amatu (08.04.2011.) [16].....	52

Par atstatīšanos no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanu, ja procesa dalībnieks ir tiesas priekšsēdētāja radnieks (29.10.2010.) [14]	56
Par tiesnesi kā <i>draugiem.lv</i> un citu līdzīgu sociālo tīklu lietotāju (08.10.2010.) [12].....	58
Par tiesneša tiesībām veikt radošo vai pedagoga darbu par samaksu (09.07.2010.) [11].....	61
Par publiskas kritikas paušanu par tiesneša nolēmumiem (12.06.2009.) [9].....	66
Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas, ja lietas dalībnieks ir tiesas darbinieks vai tiesnesis vai piesēdētājs ilgstoši pazīstams ar lietas dalībnieka tēvu, vai lietas dokumentus sagatavojis tiesneša radnieks (12.06.2009.) [8].....	69
Par simbolisku dāvanību pieņemšanu svētkos (03.04.2009.) [6]	72
Par tiesneša atstatīšanos, ja lietā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies (01.08.2008.) [4]	75
Par tiesu nolēmumu analīzi un kritiku, veicot zinātnisko un pedagoģisko darbu (27.06.2008.) [2].....	78
III. Tiesnešu ētikas komisijas atzinumi	81
Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā (04.09.2015.) [39].....	83
Par lēmuma pieņemšanu attiecībā pret kolēģi (30.05.2014.) [34]	86
Par tiesneša rīcību, kopējot materiālus no viņa rīcībā esošas lietas (30.05.2014.) [33].....	90
Par tiesneša lietotajiem izteicieniem intervijā ar žurnālistu (10.01.2014.) [30]	92
Par tiesneša atbildēm uz žurnālista jautājumiem (13.12.2013.) [29]	94
Par lietas izskatīšanu situācijā, kad tiesnesim ir parādsaistības pret lietas dalībnieku – prasītāju (11.10.2013.) [28]	97
Par tiesneša izteikumiem tiesas sēdē (09.11.2012.) [27]	103
Par tiesneša izturēšanos un izteikumiem tiesas sēdē (09.11.2012.) [26]	106
Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts (09.11.2012.) [25].....	110
Par tiesneša rīcību, tiesas sēdē mēģinot noskaidrot, kas ir sastādījis noraidījumu, un izsakt aizdomas, ka to darījis cits tiesnesis (19.10.2012.) [24].....	116
Par tiesneša rīcību, izskatot lietu par ministrijas lēmumu, ja tiesneša dzīvesbiedre ir ministrijas padotības iestādes vadītāja (24.08.2012.) [22]	120

Par tiesneša rīcību, savā vietā uz tiesnešiem paredzētu semināru Latvijas tiesnešu mācību centrā nosūtot dēlu (02.03.2012.) [21]	123
Par tiesneša rīcību, vadot tiesas sēdi (20.01.2012.) [20].....	126
Par tiesneša rīcību saskarsmē ar tiesneša palīgu (13.11.2010.) [15].....	128
Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdes laikā (29.10.2010.) [13].....	132
Par tiesneša rīcību, noslēdzot savās interesēs darījumus pēc civillietā pieņemta lēmuma stāšanās likumīgā spēkā (12.06.2009.) [7].....	136
Par tiesneša rīcību, apmeklējot advokāta dzimšanas dienas svinības (01.08.2008.) [5].....	140
IV. Tiesnešu ētikas komisijas lēmumi	143
Par tiesas priekšsēdētāja rīkojumu nepildīšanu un attiecībām ar tiesas darbiniekiem (19.12.2014.) [35].....	145
Par likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 11.panta pirmajā daļā noteikto aizliegumu iztiesāt lietas, kurās tiesnesis kā amatpersona atrodas deklarējamās darbības attiecībās ar lietas dalībnieku (01.07.2011.) [17].....	150
Par nepieciešamību sniegt skaidrojumu par tiesneša radošo un izglītojošo darbu un tā apmaksu (27.11.2009.) [10]	154
Par tiesneša piedalīšanos blakus sūdzības izskatīšanā par lēmumu atteikt pieņemt kasācijas sūdzību par tā paša tiesneša pieņemtu spriedumu (01.08.2008.) [3].....	156
Par tieslietu ministra tiesībām vērsties Tiesnešu ētikas komisijā atzinauma saņemšanai (27.06.2008.) [1].....	160
Rādītāji.....	163
Tiesnešu ētikas komisijas atziņu rādītājs (<i>pēc Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normām</i>).....	165
Avotu rādītājs, kuri pamato Tiesnešu ētikas komisijas atziņas	189
Tiesnešu ētikas komisijas darbību un tiesnešu ētiku regulējoši dokumenti	203
Likums "Par tiesu varu" (<i>izvilkums – 14.¹ nodaļa "Tiesnešu ētikas komisija"</i>).....	205
Tiesnešu ētikas komisijas reglaments (<i>apstiprināts ar Tieslietu padomes 07.05.2012. lēmumu Nr.29</i>)	207
Latvijas tiesnešu ētikas kodekss (<i>pieņemts Latvijas Republikas tiesnešu konferencē 20.04.1995.</i>).....	213
Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi (<i>apstiprināti ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomē 2002.gadā</i>).....	217

IEVADS

2008.gada 3.aprīlī likums "Par tiesu varu" tika papildināts ar jaunu nodaļu, paredzot jaunu tiesnešu pašpārvaldes institūciju – Tiesnešu ētikas komisiju –, kurai 91.¹pantā tika noteikta kompetence sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī skaidrot tiesnešu ētikas normas. Profesionālas ētikas standarti uz to brīdi jau bija sen kā izveidoti, 1995.gada 20.aprīlī tiesnešu konferencē apstiprinot Latvijas tiesnešu ētikas kodeksu.

Pirmais Tiesnešu ētikas komisijas sastāvs tika izveidots 2008.gada 11.aprīlī, Latvijas tiesnešu konferencē ievēlot šādus tiesnešus:

Visvaldis Sprudzāns, komisijas priekšsēdētājs, Zemgales apgabaltiesas tiesnesis Krimināllietu tiesas kolēģijā;

Dace Mita, komisijas priekšsēdētāja vietniece, Augstākās tiesas senatore Senāta Administratīvo lietu departamentā;

Inguna Amoliņa, Rīgas apgabaltiesas tiesnese Krimināllietu tiesas kolēģijā;

Iveta Andžāne, Bauskas rajona tiesas tiesnese, tiesas priekšsēdētāja;

Māra Balode, Rīgas rajona zemesgrāmatu nodaļas tiesnese;

Dzintra Balta, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesnese;

Adrija Kasakovska, Tukuma rajona tiesas tiesnese;

Lolita Marovska, Valmieras zemesgrāmatu nodaļas tiesnese;

Marika Senkāne, Rīgas apgabaltiesas tiesnese Civillietu tiesas kolēģijā;

Ilze Skultāne, Augstākās tiesas senatore Senāta Administratīvo lietu departamentā.

2010.gada 3.septembrī Adrija Kasakovska tika ievēlēta Tieslietu padomē, bet viņas vietā Tiesnešu ētikas komisijā – Anita Kovaļevska, Administratīvās rajona tiesas tiesnese.

Pēc četrus gadus ilgas darbības 2012.gada 24.maijā tika vēlēts jauns komisijas sastāvs, kurā tika ievēlēti:

Visvaldis Sprudzāns, komisijas priekšsēdētājs, Zemgales apgabaltiesas tiesnesis Krimināllietu tiesas kolēģijā;

Dzintra Balta, komisijas priekšsēdētāja vietniece, Rīgas apgabaltiesas tiesnese Civillietu tiesas kolēģijā;

Iveta Andžāne, Bauskas rajona tiesas tiesnese, tiesas priekšsēdētāja;
Jānis Grīnbergs, Valmieras rajona tiesas tiesnesis, tiesas priekšsēdētājs;
Lolita Marovska, Valmieras tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesnese;
Dace Mita, Augstākās tiesas senatore Senāta Administratīvo lietu departamentā;
Marika Senkāne, Augstākās tiesas tiesnese Civillietu tiesu palātā;
Agnese Skulme, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesnese;
Alla Šilova, Latgales apgabaltiesas tiesnese Civillietu tiesas kolēģijā.

Anita Kovaļevska, Administratīvās apgabaltiesas tiesnese, atkārtoti Tiesnešu ētikas komisijā ievēlēta 2014.gada 12.septembrī.

Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.³ panta ceturtajai daļai par Tiesnešu ētikas komisijas locekli var ievēlēt atkārtoti, bet ne vairāk kā divas reizes pēc kārtas. Tā kā 2016.gada maijā beidzas pilnvaras sešiem no desmit komisijas locekļiem, kuri vairs nav pārvēlējami, ir rasta iespēja izdot vienā izdevumā visus līdz šim tapušos komisijas atzinumus, skaidrojumus un lēmumus. Tādējādi ir apkopotas atziņas attiecībā uz tiesnešu profesionālo ētiku, kuras ir izteiktas vai nu tāpēc, ka tiesnesis ir lūdzis padomu, vai arī izvērtējot personas iesniegumu, vai arī komisija ir uzskatījusi attiecīgo jautājumu par nozīmīgu tiesu varas sekmīgai darbībai un aplūkojusi to pēc savas iniciatīvas.

Komisijas darbs vienmēr ir bijis interesants un piepildīts tieši tādēļ, ka ievēlētie tiesneši no visiem Latvijas novadiem darbojušies enerģiski un godprātīgi, ikvienu ieguldījums bijis nozīmīgs. Tie ir bijuši cilvēki, kuri spējuši paskatīties uz tiesu sistēmai nozīmīgiem problēmjautājumiem plašāk, nepaliekot tikai pie konkrētu dzīves gadījumu analīzes no ētikas viedokļa. Piemēram, jau no paša sākuma tika iedibināta prakse, ka gadījumā, ja, analizējot kādu iesniegumu, komisija ir atzinusi, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējams ētikas normu pārkāpums, tomēr attiecīgais jautājums tiesnešiem ir aktuāls, komisija ir rakstījusi skaidrojumu, lai pievērstu tiesnešu uzmanību profesionālās ētikas standartiem. Šādi, piemēram, ir tapis gan pirmais lēmums un tam sekojošais skaidrojums¹, gan arī viens no

¹ Sk. 2008.gada 27.jūnija lēmumu "Par tieslietu ministra pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneša rīcības atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām" un 2008.gada 1.augusta skaidrojumu "Par tiesneša atstāšanās, ja lietā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies".

pēdējiem komisijas skaidrojumiem, kurā ir aplūkota profesionālā ētika attiecībā uz tiesneša izturēšanos tiesas zālē.²

Arī jautājums par tiesu varas komunikāciju ar sabiedrību, lai arī neietilpst tiešā Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē, tomēr, analizējot tiesnešu darbību no ētikas viedokļa un domājot par sabiedrības uzticēšanās tiesu varai veicināšanu, pievērša komisijas locekļu uzmanību un rezultātā sadarbībā ar Tieslietu padomi kļuva par vienu no nozīmīgākajiem komisijas veikumiem.³ Darba gaitā tika diskutēts gan ar kolēģiem, gan žurnālistiem. Iesākumā nācās sastapties ar kolēģu neizpratni, kas sakņojās agrāk gūtajā negatīvajā pieredzē, un skepsi, tomēr kopīgā darba rezultātā, mūsaprāt, ir izdevies mainīt iesīkstējušos stereotipus, un šobrīd ikviens praksē var pārliecināties par pozitīvām tendencēm attiecībā uz tiesu varas lielāku atvērtību un prasmi komunicēt ar sabiedrību.

Ņemot vērā, ka tiesu varai pieder un tiesas procesā aktīvi iesaistās kolēģi no advokatūras un prokuratūras, atsevišķi jautājumi tika diskutēti kompleksi, sadarbojoties ar attiecīgajām zvērinātu advokātu un prokuroru institūcijām. Ir tapuši kopīgi skaidrojumi ar mērķi veicināt katras juridiskās profesijas sekmīgu pienākumu pildīšanu, vienlaikus rūpējoties par šo juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti un ievērojot savai juridiskajai profesijai atsevišķi noteiktos un visiem tiesu sistēmai piederīgajiem kopīgos profesionālās ētikas standartus.⁴

Par sava darba lielāko sasniegumu uzskatām to, ka esam spējuši radīt tiesnešos patiesu interesi par ētikas jautājumiem. Sākot darbu, mūsu priekšā bija tikai nojausma par veicamo darbu, gluži kā balta lapa, un vēlēšanās darboties, meklēt un rast risinājumus dažādām situācijām, kas rodas ikviena tiesneša darbā. It kā nemanāmi šī baltā lapa piepildījās ar saturu – mums jautāja, lūdza skaidrot un palīdzēt. Tādēļ šeit vietā ir pateikties ikvienam, kurš palīdzējis mums identificēt problēmas un kopā ar mums meklējis risinājumus. Paldies par uzdotajiem jautājumiem, par atklātumu un vēlmi risināt problēmas! Ja sākumā bija vien reti, nedroši jautājumi, laika gaitā interese par ētikas jautājumiem pieauga līdz nopietnām diskusijām, tiekoties ar tiesnešiem dažādās tiesās izbraukuma sēdēs. Īpašs prieks par to, ka šādi, mūsaprāt, ir sasniegts mērķis būt

² Sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2016.gada 26.februāra skaidrojumu "Par izturēšanos tiesas zālē".

³ Sk. Tieslietu padomes 2015.gada 18.maijā apstiprinātās Tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijas un Tiesu komunikācijas stratēģiju.

⁴ Sk. 2012.gada 20.janvāra Tiesnešu ētikas komisijas, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisijas un Prokuroru atestācijas komisijas skaidrojumu "Par *ex parte* sarunām un tiesnešu, advokātu un prokuroru savstarpējo saskarsmi", 2015.gada 28.janvāra Vadlīnijas saziņai ar plašsaziņas līdzekļiem.

par palīgu ikvienam tiesnesim viņa profesionālajā darbībā, nevis represīvu institūciju, kas vienkārši zina, kā ir pareizi.

Vēlamies arī pateikties tiem, kuri nodrošinājuši komisijas darbu un palīdzējuši ar saviem padomiem. Tiesnešu ētikas komisijas darbu nodrošina Tiesu administrācija. Sākotnēji kā komisijas atbalsta persona darbojās Renāte Korbāne, bet ilglaicīgi šos pienākumus ļoti atbildīgi un patiešām atbalstoši veica Indra Kārklīņa. Līdz šim pēc Tiesnešu ētikas komisijas aicinājuma komisijas sēdēs piedalījušies un arī rakstveidā izteikuši viedokli atsevišķos jautājumos sabiedriskās politikas centra "Providus" pētnieks Valts Kalniņš un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja pārstāvji.

Noslēgumā mēs novēlam nākamajam komisijas sastāvam saglabāt radošo, meklējošo garu, vēlmi ar savu darbu reāli palīdzēt sarežģītās situācijās ikvienam tiesnesim, kā arī domāt par tiesu sistēmu kopumā, par to, kā stiprināt tiesu varas autoritāti. Nav jābaidās no neērtu un šķietami nepopulāru tēmu aizskaršanas, jo šajā ziņā esam pieredzējuši kolēģu krasu attieksmes maiņu – no pilnīga nolieguma un neizpratnes līdz patiesai ieinteresētībai, vēlmei mēģināt un priekam par izdošanos.

Tiesnešu ētikas komisija

2016. gada februārī

Krājumā publicēto tiesnešu ētikas komisijas dokumentu hronoloģiskais rādītājs *

<i>Nr.</i> <i>p.k.</i>		<i>lpp.</i>	<i>Nr.</i> <i>p.k.</i>		<i>lpp.</i>
[1]	27.06.2008. lēmums	160	[23]	05.10.2012. skaidrojums	47
[2]	27.06.2008. skaidrojums	78	[24]	19.10.2012. atzinums	116
[3]	01.08.2008. lēmums	156	[25]	09.11.2012. atzinums	110
[4]	01.08.2008. skaidrojums	75	[26]	09.11.2012. atzinums	106
[5]	01.08.2008. atzinums	140	[27]	09.11.2012. atzinums	103
[6]	03.04.2009. skaidrojums	72	[28]	11.10.2013. atzinums	97
[7]	12.06.2009. atzinums	136	[29]	13.12.2013. atzinums	94
[8]	12.06.2009. skaidrojums	69	[30]	10.01.2014. atzinums	92
[9]	12.06.2009. skaidrojums	66	[31]	14.02.2014. skaidrojums	45
[10]	27.11.2009. lēmums	154	[32]	21.03.2014. skaidrojums	43
[11]	09.07.2010. skaidrojums	61	[33]	30.05.2014. atzinums	90
[12]	08.10.2010. skaidrojums	58	[34]	30.05.2014. atzinums	86
[13]	29.10.2010. atzinums	132	[35]	19.12.2014. lēmums	145
[14]	29.10.2010. skaidrojums	56	[36]	28.01.2015. vadlīnijas	13
[15]	13.11.2010. atzinums	128	[37]	13.02.2015. skaidrojums	41
[16]	08.04.2011. skaidrojums	52	[38]	17.06.2015. skaidrojums	37
[17]	01.07.2011. lēmums	150	[39]	04.09.2015. atzinums	83
[18]	01.07.2011. skaidrojums	50	[40]	16.10.2015. skaidrojums	34
[19]	20.01.2012. skaidrojums	16	[41]	15.01.2016. skaidrojums	31
[20]	20.01.2012. atzinums	126	[42]	26.02.2016. skaidrojums	28
[21]	02.03.2012. atzinums	123	[43]	26.02.2016. skaidrojums	23
[22]	24.08.2012. atzinums	120			

* Dokumenta kārtas numurs (skaitlis kvadrātiekvās) norādīts pie attiecīgā dokumenta publikācijas un rādītājos – aiz informācijas par attiecīgo dokumentu.

I

TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS, ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMES ĒTIKAS KOMISIJAS UN PROKURORU ATESTĀCIJAS KOMISIJAS KOPĪGI SKAIDROJUMI

1. Tiesnesis, prokurors un advokāts, publiski izsakoties, tur godā savas un pārējo tiesu varai piederīgo profesiju prestižu. Sniegtajam vērtējumam jābūt korektam, lietišķam un balstītam uz faktiem. Sniedzot informāciju par lietu (arī pierādījumiem), jāievēro, lai netiek apdraudētas izmeklēšanas, aizstāvības un tiesvedības intereses.

2. Tiesnesim, prokuroram, advokātam ir tiesības un pienākums izvēlēties piemērotāko veidu saziņai ar plašsaziņas līdzekļiem.

3. Bez sadarbības ar plašsaziņas līdzekļiem nav iespējams nodrošināt skaidrojumā norādīto mērķu sasniegšanu, tāpēc plašsaziņas līdzekļi tiek aicināti, darot zināmu tiesu varas pārstāvju sniegto informāciju, ievērot profesionālo ētiku, būt objektīviem, balstīties uz faktiskajiem apstākļiem un pēc iespējas atspoguļot visu iesaistīto pušu viedokļus.

VADLĪNIJAS (36)

SAZIŅAI AR PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻIEM

Lai veicinātu sabiedrības cieņu pret cilvēku, cilvēktiesību ievērošanu, sekmētu kopēju izpratni par taisnīgumu, stiprinātu sabiedrības uzticību tiesu varai kopumā, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisija, Tiesnešu ētikas komisija un Prokuroru atestācijas komisija sniedz vienotu skaidrojumu par profesionālās ētikas normām, kādas ievērojamas saziņā ar plašsaziņas līdzekļiem.

I

Šo vadlīniju mērķis ir sniegt rekomendācijas, lai atvieglotu plašsaziņas līdzekļu piekļuvi patiesai un uz objektīviem faktiem balstītai informācijai un veicinātu tiesu varai piederīgo profesiju pārstāvju – tiesnešu, prokuroru, advokātu – un plašsaziņas līdzekļu pienācīgu savstarpēju komunikāciju atbilstoši tiesību aktiem, nolūkā veicināt sabiedrības izpratni par tiesnešu, prokuroru, advokātu un tiesu sistēmas lomu kopumā.

Saziņa ar plašsaziņas līdzekļiem šī skaidrojuma izpratnē ir jebkuras informācijas un viedokļa sniegšana sabiedrībai publiskā vidē.

Publiska vide aptver arī brīvi pieejamus un reģistrētiem lietotājiem pieejamus informācijas avotus un nesējus, t.sk. avīzes, žurnālus, biļetenus, speciālus un periodiskus izdevumus, kinodarbus, audio un audiovizuālus

ierakstus, interneta vietnes un elektroniskos plašsaziņas līdzekļus, informācijas aģentūru paziņojumus un citus avotus, kas piemēroti sabiedrības vai kādas tās daļas informēšanai un nav atzīstami par privātu korespondenci.

II

Jebkurā saziņā ar plašsaziņas līdzekļiem jālīdzsvaro skartās intereses – personas tiesības no vienas puses un sabiedrības tiesības būt informētai par tai nozīmīgiem jautājumiem – no otras puses. Demokrātiskā valstī vārda brīvībai ir neatsverama nozīme, tomēr tā nav absolūta un ir saistīta ar noteiktu pienākumu ievērošanu. Jāņem vērā, ka pirmstiesas process vai tiesvedība, par kuru izziņots publiskā vidē, var ietekmēt sabiedrības vērtējumu par personu un radīt personai un tās tuviniekiem nevēlamu publicitāti. Īpaša vērība jāpievērš nevainīguma prezumpcijai, kā arī bērnu tiesību nodrošināšanai.

III

Tiesnesis, prokurors un advokāts, publiski izsakoties, tur godā savas un pārējo tiesu varai piederīgo profesiju prestižu. Sniegtajam vērtējumam jābūt korektam, lietišķam un balstītam uz faktiem, vienlaicīgi norādot, ka pirmstiesas vai tiesas procesā izteiktie apgalvojumi var tikt atzīti par pierādītiem faktiem tikai likumā noteiktā kārtībā, stājoties spēkā galīgajam nolēmumam.

Tiesnesim, prokuroram un advokātam, sniedzot viedokli par procedūras jautājumiem, jānorāda uz tiesisko kārtību, kādā nodrošināms taisnīgums.

Sniedzot informāciju par lietu (arī pierādījumiem), jāievēro, lai netiek apdraudētas izmeklēšanas, aizstāvības un tiesvedības intereses.

IV

Lai sasniegtu šo vadlīniju mērķi, skaidras un uzticamas informācijas savlaicīguma nodrošināšanai tiesnesim, prokuroram un advokātam ir tiesības un pienākums izvēlēties piemērotāko veidu saziņai ar plašsaziņas līdzekļiem.

V

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisija, Tiesnešu ētikas komisija un Prokuroru atestācijas komisija var kopīgi lemt par plašsaziņas līdzekļos publiskojamo informāciju, kā arī sniegt kopīgu papildu skaidrojumu.

VI

Bez sadarbības ar plašsaziņas līdzekļiem nav iespējams nodrošināt skaidrojumā norādīto mērķu sasniegšanu, tāpēc aicinām plašsaziņas līdzekļus, darot zināmu tiesu varas pārstāvju sniegto informāciju, ievērot profesionālo ētiku, būt objektīviem, balstīties uz faktiskiem apstākļiem un pēc iespējas atspoguļot visu iesaistīto pušu viedokļus.

Rīgā, 2015.gada 28.janvārī

Andris Eģītis

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisijas priekšsēdētājs

Arvīds Kalniņš

Prokuroru atestācijas komisijas līdzpriekšsēdētājs

Visvaldis Sprudzāns

Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētājs

1. *Kāda lietas dalībnieka vai kādas citas personas, kas to dara lietas dalībnieka labā, saruna ar tiesnesi par viņa tiesvedībā esošu lietu ārpus tiesas procesa bez otra dalībnieka klātbūtnes (ex parte) nav pieļaujama.*
2. *Lietā iesaistīto juridisko profesiju pārstāvju saziņa organizatoriskos nolūkos (piemēram, lai saskaņotu visiem iesaistītajiem pieņemamāko tiesas sēdes datumu, noskaidrotu par papildu iesniegtiem dokumentiem, iespēju iepazīties ar lietas materiāliem u.tml.) nav uzskatāma par ex parte sarunām un atsevišķos gadījumos tā objektīvi var notikt arī bez kāda dalībnieka klātbūtnes. Parasti organizatoriskos jautājumus būtu ieteicams risināt ar tiesas darbinieku (sekretāra, tiesneša palīga u.c.) starpniecību, bet nav izslēdzama tiesneša līdzdalība.*
3. *Lai kopīgi rūpētos gan par juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti, gan arī par katras personas atsevišķo prestižu, ir jāsaprot, ka vienā lietā iesaistīto personu jebkura atsevišķa saruna ar tiesnesi pirms tiesas sēdes vai nolēmuma taisīšanas laikā var radīt šaubas (kaut arī nepamatotas) par ex parte sarunu vešanu un radīt nepareizu priekšstatu par iespējamu netaisnību. Tāpēc no šādām situācijām ir ieteicams izvairīties.*

(19)

SKAIDROJUMS

Par ex parte sarunām un tiesnešu, advokātu un prokuroru savstarpējo saskarsmi

Lai rūpētos par juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti un veicinātu savstarpējās saskarsmes atbilstību profesionālās ētikas normām, Tiesnešu ētikas komisija kopīgi ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisiju un Prokuroru atestācijas komisiju izstrādāja skaidrojumu.

I

No Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem un to komentāriem izriet, ka tiesnešu izolācija no sabiedrības, tai skaitā arī no saskarsmes ar citu juridisko profesiju pārstāvjiem, nav ne iespējama, ne vēlama. Arī juridisko profesiju pārstāvju socializācija ir nepieciešama, un tai ir senas tradīcijas. Līdz ar ko nav nekāda pamata profesionālu pienākumu veikšanas vārdā mākslīgi savstarpēji atsvešināt juridisko profesiju pārstāvjus vai arī tiesnešus no sabiedrības.

Tiesnesis ir sabiedrības loceklis, kurš ikdienā ir arī kādam kaimiņš, kādam klasesbiedrs, kādam bijušais darbabiedrs, kādam treniņu biedrs vienā sporta klubā vai gluži vienkārši līdzbraucējs sabiedriskajā transportā, pircējs, kas ar kādu stāv vienā rindā veikalā. Sarunai ar tiesnesi par dažādām sadzīves lietām, piemēram, vaļaspriekiem, sabiedriskiem notikumiem, nav jāatšķiras no

sarunas ar jebkuru citu personu. Taču kāda lietas dalībnieka vai kādas citas personas, kas to dara lietas dalībnieka labā, saruna ar tiesnesi par viņa tiesvedībā esošu lietu ārpus tiesas procesa bez otra dalībnieka klātbūtnes (*ex parte*) nav pieļaujama.

II

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1.punktā noteikts, ka tiesneša uzvedībai neatkarīga novērotāja vērtējumā jābūt nevainojamai. Saskaņā ar 2.2.punktu tiesnesim jānodrošina, ka viņa uzvedība gan tiesā, gan ārpus tās saglabā un veicina sabiedrības uzticēšanos juristiem un tiesas prāvas dalībnieku ticību tiesneša un tiesu varas taisnīgumam. Norādītais saskan gan ar tiesnešu, gan advokātu, gan prokuroru ētikas kodeksu noteikumu būtību un var tikt vienlīdz attiecināts uz visām minētajām profesijām. Tāpēc ir svarīgi veidot vienotu un atbildīgu izpratni par juridisko profesiju pārstāvju savstarpējām attiecībām un saskarsmi.

Gadījumos, kad juridisko profesiju pārstāvjus saista īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības, tiesnesim ir pamats apsvērt jautājumu par sevis atstatīšanu. Taču ne jebkura savstarpēja pazišanās ir uzskatāma par tādām attiecībām, kas var radīt pamatu lemt par atstatīšanos no amata pienākumu pildīšanas. Šajā sakarā jāņem vērā, ka tiesnesim, izvēloties savas rīcības modeli jebkurās attiecībās, jāuzvedas tā, lai pēc iespējas samazinātu tādu gadījumu skaitu, kuros nepieciešams tiesnesi noraidīt (Bangaloras principu 2.3.punkts).

Latvijā ir samērā neliels juridisko profesiju pārstāvju skaits un arī ierobežota profesionālu jautājumu risināšanas vide. Šo profesiju pārstāvji var būt mācījušies vienā mācību iestādē, jau iepriekš strādājuši kopā vai nonāk profesionālajā saskarsmē pasniedzēja darbā, darba grupās u.tml., kur saskarsmei nav personiska rakstura. Valstī ar nelielu iedzīvotāju skaitu ir liela iespēja būt saistītiem ar kopējiem paziņām. Šādu saikņu esamībai pašai par sevi no saprātīga vērtētāja viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Tāpat juridisko profesiju pārstāvjiem, kuri ir iesaistīti vienā lietā, var gadīties nejauši un neatkarīgi vienam no otra sastapties kādā sabiedriskā vietā, profesionālā vai privātā pasākumā, arī tiesas telpās. Šādos gadījumos nebūtu pareizi mākslīgi distancēties vai nesveicināties un nesarunāties vispār. Saskaņā ar jebkurā gadījumā ir īstenojama ierastās pieklājības robežas.

Gadījumos, kad juridisko profesiju pārstāvjiem ir zināms par tādu pasākumu, kurā nāksies sastapties ar citu lietā iesaistītu juridiskas profesijas pārstāvi, ne vienmēr obligāti jāizvairās no šāda pasākuma apmeklēšanas. Pirms izlemt, vai apmeklēt šādu pasākumu, jāizvērtē izskatāmās lietas nozīmīgums, pasākuma un iespējamās saskarsmes raksturs, ņemot vērā saprātīga vērotāja testu.

III

Saskaņā ar Bangaloras principu 4.3.punktu personīgajās attiecībās ar individuāliem tiesisko profesiju pārstāvjiem, kuri regulāri praktizē tiesneša tiesā, tiesnesim jāizvairās no situācijām, kurās varētu izpausties favorītisms un neobjektivitāte, vai kuras pamatoti varētu radīt aizdomas par to. Bangaloras principu komentāros par šo normu (*sk. <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment.PDF>*) attiecībā uz savstarpējo attiecību raksturu ir norādīti arī tie jautājumi, kurus var izmantot kā testu izvērtēšanai, tas ir, – vai attiecības traucē pildīt tiesneša pienākumus un vai neieinteresētam novērotājam, kas būtu pilnībā informēts par šādām attiecībām, varētu rasties pamatotas šaubas par tiesneša spējām spriest tiesu taisnīgi. Tātad, vērtējot rīcību, nozīmīgs ir gan subjektīvais faktors – jābūt pašas personas pārliecībai par iespēju būt objektīvam, gan objektīvais – rīcībai ir arī jāizskatās objektīvai no neatkarīga un saprātīga novērotāja pozīcijas.

Kā jau norādīts, *ex parte* sarunas, kurās viens no dalībniekiem – prokurors, advokāts – ārpus tiesas zāles un bez otra dalībnieka klātbūtnes vai arī kāda cita persona kādas puses labā ar tiesnesi runā par neizspriestas lietas apstākļiem, ir nepieļaujamas. Nav nekādas nozīmes, cik nevainīgs varētu būt sarunas nolūks, vai cik hipotētiski lietu mēģināts apspriest.

Te gan jānošķir, ka ne katra viena lietas dalībnieka saziņa ar tiesnesi vai tiesneša saziņa ar kādu no dalībniekiem atsevišķi vai ar kādu citu personu no saprātīga vērotāja skata punkta būtu jāuzskata par *ex parte* sarunām. Lietā iesaistīto juridisko profesiju pārstāvju saziņa organizatoriskos nolūkos (piemēram, lai saskaņotu visiem iesaistītajiem pieņemamāko tiesas sēdes datumu, noskaidrotu par papildu iesniegtiem dokumentiem, iespēju iepazīties ar lietas materiāliem u.tml.) nav uzskatāma par *ex parte* sarunām un atsevišķos gadījumos tā objektīvi var notikt arī bez kāda dalībnieka klātbūtnes. Parasti organizatoriskos jautājumus būtu ieteicams risināt ar tiesas darbinieku (sekretāra, tiesneša palīga u.c.) starpniecību, bet nav izslēdzama tiesneša līdzdalība.

Tāpat arī, ja tiesnesis ir pārtraucis kāda lietas dalībnieka uzsāktu *ex parte* sarunu, tam nevajadzētu novest pie tiesneša atstāšanās vai noraidījuma pieņemšanas. Pretējā gadījumā pārāk vienkārši būtu kādam no dalībniekiem panākt, lai kāds konkrēts tiesnesis neskatītu lietu.

Taču, ja juridiskās profesijas pārstāvim ir izvēles iespēja – uzsākt vai neuzsākt saskarsmi (sarunu) ar tiesnesi, kura izskatīšanā atrodas konkrēta lieta –, būtu vērā ņemami tālāk minētie apsvērumi.

Tiesu varas autoritāte sabiedrībā nav augsta, un pārsvarā priekšstats par juridisko profesiju saskarsmi ir negatīvs tieši iepriekšpieņemta priekšstata dēļ, ka tiek pārrunātas izskatīšanā esošas lietas.

Viens no ētiskas uzvedības standartu mērķiem ir arī nostiprināt sabiedrības uzticību tiesu sistēmai. Uzvedībai un rīcībai ir jāstiprina ticība tiesu varas godīgumam. Ir ne tikai jārīkojas taisnīgi, bet šai rīcībai ir jābūt arī redzamai. Tāpēc īpaši nozīmīgs savstarpējas saskarsmes vērtēšanas aspekts ir tieši objektīvais.

Profesionālim (tiesnesim, prokuroram, advokātam) ir ne tikai subjektīvi jāsaprot, kad saskarsme ir tāda, kad kļūst nepieļaujami piedalīties lietas izskatīšanā, bet arī jāapzinās savas rīcības iespējamais vērtējums no malas un jāizvairās no situācijām, kuras var tikt neviennozīmīgi vai negatīvi vērtētas.

Lai kopīgi rūpētos gan par juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti, gan arī par katras personas atsevišķo prestižu, ir jāsaprot, ka vienā lietā iesaistīto personu jebkura atsevišķa saruna ar tiesnesi pirms tiesas sēdes vai nolēmuma taisīšanas laikā var radīt šaubas (kaut arī nepamatotas) par *ex parte* sarunu vešanu un radīt nepareizu priekšstatu par iespējamu netaisnību. Tāpēc no šādām situācijām ir ieteicams izvairīties.

Rīgā, 2012.gada 20.janvārī

Visvaldis Sprudzāns

Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētājs

Andris Egītis

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisijas priekšsēdētājs

Arvids Kalniņš

Prokuroru atestācijas komisijas līdzpriekšsēdētājs

II
TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS
SKAIDROJUMI

Par tiesas sastāvā esoša tiesneša rīcību, lietas izskatīšanas laikā pētot citas lietas materiālus

- 1. Viens no lietu izskatīšanas pamatprincipiem ir koleģialitāte. Ar lietu koleģiālu izskatīšanu ir saprotama visu tiesas sastāvā esošo tiesnešu pilnvērtīga iesaiste, respektīvi, katrs no tiesnešiem ir pilnvarots pārzināt lietas apstākļus un dot tiem savu juridisko novērtējumu.*
- 2. Tas, ka katrai lietai ir noteikts referējošais tiesnesis, nemazina pārējo sastāva tiesnešu lomu un nozīmi. Referents ir nepieciešams efektīvākai lietu izskatīšanai no organizatoriskā viedokļa, bet ne no saturiskā.*
- 3. Ja koleģiāli izskatāmā lietā kāds no tiesas sastāva tiesnešiem nav pilnvērtīgi iedziļinājies lietas faktiskajos vai tiesību apstākļos un nav līdz ar to spējis izteikt kvalificētu viedokli par lietas iznākumu, tad var uzskatīt, ka lieta nav izskatīta koleģiāli un attiecīgi pilnā sastāvā. Tomēr vispārīgi, nezinot katras lietas izskatīšanas procesu, nevar izdarīt secinājumu par to, ka gadījumā, ja tiesnesis tiesas zālē pēta citas lietas materiālus, viņš nevar kvalificēti izlemt lietu, un koleģialitātes princips vienmēr uzskatāms par pārkāptu tādā mērā, lai uzskatītu, ka lieta nav izskatīta pilnā sastāvā.*
- 4. Ja tiesnesis tā vietā, lai pilnvērtīgi piedalītos tiesas sēdē, izvēlas darīt citus darbus, to nevar uzskatīt par godprātīgu un apzinīgu attieksmi, tas arī neliecina par atbildības sajūtu pret saviem pienākumiem. Tieši godprātīgu un apzinīgu attieksmi pret katru izskatāmo lietu prasa profesionālās ētikas normas.*
- 5. Ja tiesnesis neizrāda cieņpilnu attieksmi un nodarbojas ar lietām, kas neattiecas uz konkrēto tiesu lietu, zālē esošajiem neizbēgami rodas pārliecība, ka tas nav bijis taisnīgs tiesas process.*
- 6. Tiesneši veido un pārstāv vienu no valsts varas atzariem – tiesu varu. Tiesneša rīcība, nesejojot izskatāmajai lietai, bet pievēršoties citas lietas materiāliem, mazina uzticēšanos tiesu varai kopumā un grauj tās autoritāti.*

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

(43)

Rīgā

2016.gada 26.februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētājas lūgumu sniegt skaidrojumu par atbilstošu koleģialitātes principa īstenošanu lietu izskatīšanā tiesā. Iesniegumā norādīts,

ka Augstākajā tiesā ir saņemtas sūdzības par to, ka atsevišķos gadījumos, kad tiesā lietas tiek izskatītas koleģiāli, faktiski lietas izskatīšanā piedalās tikai referējošais tiesnesis, savukārt pārējie sastāva tiesneši pēta citu lietu materiālus. Šāda situācija rada šaubas par to, vai tiesa ir izskatījusi lietu likumīgā sastāvā un līdz ar to nav pieļāvusi tādu procesuālo tiesību normu pārkāpumu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Kā norādīts iesniegumā, atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 20.panta otrajai daļai, koleģiāli izskatot lietas, tiesas sastāvā esošajiem tiesnešiem ir vienādas tiesības izlemt visus ar lietas izskatīšanu saistītos jautājumus. Savukārt atbilstoši šā panta trešajai daļai tiesas nolēmumi tiek pieņemti ar balsu vairākumu, un tiesnesis nav tiesīgs atturēties no balsošanas. Tādējādi katram tiesas sastāvā esošajam tiesnesim ir tiesības un pienākums piedalīties tiesas nolēmumu pieņemšanā, kā arī ir individuāla atbildība par pieņemto nolēmumu. Koleģialitātes principa pārkāpums var radīt procesa dalībnieku tiesību uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā apdraudējumu. Turklāt šāda situācija neveicina personu uzticēšanos gan konkrētam tiesas sastāvam, gan tiesu sistēmai kopumā, un sistemātiski koleģialitātes principa pārkāpumi var atstāt negatīvu iespaidu uz jau tā diezgan zemo sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

Tādējādi iesniegumā lūgts skaidrot, vai situācija, kad, izskatot lietu tiesas sēdē, lietas izskatīšanā faktiski piedalās tikai referējošais tiesnesis, bet pārējie sastāva tiesneši tajā laikā pēta citu lietu materiālus, atbilst tiesnešu ētikas normām un nepārkāpj koleģialitātes principu.

[2] Latvijas Republikas Satversmes 83.pants paredz, ka tiesnesis ir padots vienīgi likumam. No šīs konstitucionālās normas izriet ne tikai tas, ka tiesnesis savus nolēmumus balsta tiesību normās, nevis, piemēram, politiskos apsvērumos, bet arī to, ka savā darbībā tas ievēro tiesas darba un procesa regulējumu.

Tā, piemēram, kā viens no lietu izskatīšanas pamatprincipiem likuma "Par tiesu varu" 20.pantā noteikta koleģialitāte. Proti, panta pirmā daļa paredz, ka Latvijas Republikas tiesās lietas izskata koleģiāli, izņemot likumā noteiktos gadījumos, kad tiesnesis lietas var izskatīt arī vienpersoniski. Otrā daļa noteic, ka, koleģiāli izskatot lietas, tiesas sastāvā esošajiem tiesnešiem ir vienādas tiesības izlemt visus ar lietas izskatīšanu saistītos jautājumus. Savukārt atbilstoši panta trešajai daļai visus tiesas nolēmumus pieņem ar tiesnešu balsu vairākumu, un tiesnesis nav tiesīgs atturēties no balsošanas.

Ar lietu koleģiālu izskatīšanu ir saprotama visu tiesas sastāvā esošo tiesnešu pilnvērtīga iesaiste, respektīvi, katrs no tiesnešiem ir pilnvarots pārzināt lietas apstākļus un dot tiem savu juridisko novērtējumu.

[3] Tiesnešu ētikas komisija pievienojas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētājas iesniegumā izteiktajam viedoklim, ka

koleģialitātes principa pārkāpums var radīt procesa dalībnieku tiesību uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā apdraudējumu. Ja personai atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam ir tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā un viens no taisnīgas tiesas principiem ir koleģialitāte, tad tā neievērošana ietekmē šo tiesību pilnvērtīgu īstenošanu. Gan no likuma, gan ētikas viedokļa tiesnesim ir pienākums iedziļināties jebkurā lietā, kurā tas ir nozīmēts kā tiesas sastāva loceklis. Tas, ka katrai lietai ir noteikts referējošais tiesnesis, nemazina pārējo sastāva tiesnešu lomu un nozīmi. Referents ir nepieciešams efektīvākai lietu izskatīšanai no organizatoriskā viedokļa, bet nekādā gadījumā no saturiskā.

[4] Praksē ir dažādi iemesli, kāpēc tiesneši, kuri nav referenti lietā, tiesas zālē pēta to lietu materiālus, kuros viņi paši ir referējošie tiesneši. Daļā gadījumu tas ir skaidrojams ar tiesnešu slodzi. Ne visās tiesās, bet atsevišķās, piemēram, Rīgas tiesās, ilgstoši ir bijušas situācijas, kad tiesnesim noteiktā slodze ir bijusi nesamērīga ar iespējamo laiku, kuru tas var veltīt lietas izskatīšanai. Nesamērīgi ilgs laiks ir bijis jāpavada tiesas zālē. Līdz ar to tiesnesis arī tiesas zālē ir ņēmis līdzi lietas, kurās viņš ir referents, lai varētu pēc iespējas pilnvērtīgāk sagatavoties tās izskatīšanai. Nespēja atlicināt pienācīgu laiku tās lietas izpētei, kurā tiesnesis ir nozīmēts kā referents, ir mazinājusi iespēju pilnvērtīgi iedziļināties citam kolēģim nozīmētajā lietā.

Ir arī gadījumi, kad uzmanība no tiesas zālē notiekošā tiek novērsta tā iemesla dēļ, ka tiesnesis ir uzskatījis, ka tiesas zālē notiekošais neko papildus nedod, jo tiesnesis pārzina apstākļus un ir gatavs pieņemt lēmumu, neiedziļinoties pilnīgi visās darbībās, kas notiek tiesas zālē. Piemēram, procesuālie likumi paredz referējošā tiesneša sniegtu lietas apstākļu atreferējumu. Ja pārējie tiesneši ar lietas apstākļiem ir iepazīstināti jau iepriekš, kā tam arī vajadzētu būt, bet referējošā tiesneša sniegtais atreferējums ir laika ziņā apjomīgs, citi sastāva tiesneši reizēm uzskata par lietderīgu paralēli veltīt laiku tai lietai, kurā viņš ir referents. Tāpat dažkārt procesa dalībnieku paskaidrojumi jau iepriekš lietā ir izvērsti uzrakstīti vai procesa dalībnieks nolemj lasīt savus apsvērumus, kas jau iesniegti tiesai iepriekš un tiesneši ar tiem ir iepazinušies, arī šādā gadījumā tiesneši reizēm nolemj neveltīt visu uzmanību šīm darbībām.

Abos iepriekš minētajos gadījumos, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, iemesli citu lietu pētīšanai tiesas zālē ir apsverami plašākā – darba organizācijas un tiesībpolitikas – līmenī. Ja pirmajā gadījumā tiesnesis ir pakļauts tādai darba organizācijai, kādu tam ir noteicis tiesas priekšsēdētājs, iedalot attiecīgu lietu skaitu vai nosakot vidējo mēnesī izskatāmo lietu skaitu, tad otrajā gadījumā tiesnešiem ir jāievēro procesuālajos likumos noteiktais regulējums par tiesvedības procesu. Tas liek domāt, ka gadījumā, ja lietu ir nesamērīgi daudz attiecībā pret tiesā esošo tiesnešu skaitu, tad problēmu nav pieļaujams risināt uz

tiesnešu rēķina, par prioritāti izvirzot lietu izskatīšanas ātrumu un nosakot tik lielu vidējo mēnesī izskatāmo lietu daudzumu, kas liedz iespēju velīt pienācīgu laiku katrai lietai. Šāda situācija noved pie tādām sekām kā laikā nesastādīts nolēmums vai nekvalitatīvi izskatīta lieta, kas arī ietekmē tiesību uz taisnīgu tiesu pilnvērtīgu īstenošanu. Savukārt otrajā gadījumā ir apsverama procesuālā regulējuma maiņa, piemēram, vairāk paredzot iespēju izskatīt lietas rakstveida procesā.

Tajā pašā laikā jāatzīst, ka ir gadījumi, kad tiesneši neiedziļinās kolēģim nozīmētajā lietā bez īpaša iemesla. Šādā gadījumā secināms, ka tā ir tiesneša attieksme pret saviem pienākumiem un nepareiza izpratne par tiesneša funkcijām un lomu. Acīmredzot tiesnesis neapzinās, ka koleģiāla lietu izskatīšana ir nevis formalitāte, bet gan likumdevēja noteikta kārtība kvalitatīvai tiesu lietu izskatīšanai. Parasti koleģiāls tiesas sastāvs ir tajās lietās, kurās mazinās lietas pārsūdzības iespējas vai izskatāmie jautājumi no tiesību viedokļa ir sarežģītāki. Šādos gadījumos ir paredzēts par rezultātu lemt nevis vienam, bet vairākiem kvalificētiem juristiem – tiesnešiem.

[5] Ja koleģiāli izskatāmā lietā kāds no tiesas sastāva tiesnešiem nav pilnvērtīgi iedziļinājies lietas faktiskajos vai tiesību apstākļos un nav līdz ar to spējis izteikt kvalificētu viedokli par lietas iznākumu, tad var uzskatīt, ka lieta nav izskatīta koleģiāli un attiecīgi pilnā sastāvā. Tomēr vispārīgi nevar izdarīt secinājumu par to, ka gadījumā, ja tiesnesis tiesas zālē pēta citas lietas materiālus, viņš nevar kvalificēti izlemt lietu, un koleģialitātes princips vienmēr uzskatāms par pārkāptu tādā mērā, lai uzskatītu, ka lieta nav izskatīta pilnā sastāvā. Tiesas sēde ir viena no tiesvedības procesa sastāvdaļām, bet ne vienīgā. Tiesneši pārrunā lietu un lasa materiālus ārpus tiesas zāles. Līdz ar to teorētiski, nezinot katras lietas izskatīšanas procesu, nevar secināt, ka vienmēr šādā gadījumā lieta nav izskatīta pilnā sastāvā.

[6] Tajā pašā laikā ir skaidrs, ka no ētikas viedokļa šāda situācija, lai arī kādi būtu tās iemesli, ir nepieņemama. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksā ir virkne normu, kas atgādina tiesnesim par tā īpašo statusu, nepieciešamību šo statusu apzināties un attiecīgi izturēties.

Kodeksa 1.kanons kā pamatprincipu noteic, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu. Cita starpā tiesneša rīcībai ir jāsaņemas ar Satversmi un likumu un jābūt godprātīgai (2.punkts), kā arī personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu (4.punkts).

Kodeksa 2.kanons uzsver, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. Minētais kanons tālāk paredz, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu (1.punkts), apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus (2.punkts), kā arī darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei (3.punkts).

Kodeksa 3.kanons attiecas uz amata pienākumu pildīšanu un paredz, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Tas cita starpā nozīmē to, ka tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām (1.punkts) un ka tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu (7.punkts).

Ja tiesnesis tā vietā, lai pilnvērtīgi piedalītos tiesas sēdē, izvēlas darīt citus darbus, to nevar uzskatīt par godprātīgu un apzinīgu attieksmi, tas arī neliecina par atbildības sajūtu pret saviem pienākumiem. Tomēr tieši godprātīgu un apzinīgu attieksmi pret katru izskatāmo lietu prasa profesionālās ētikas normas.

[7] Turklāt šāda neētiska rīcība rada tiesas procesa dalībniekos pārliecību, ka tiesnesis faktiski nepiedalās lietas izskatīšanā. Tiesas zālē esošie cilvēki redz un pamana tiesnešu darbošanos. Ja tiesnesis neizrāda cieņpilnu attieksmi un nodarbojas ar lietām, kas neattiecas uz konkrēto tiesu lietu, zālē esošajiem neizbēgami rodas pārliecība, ka tas nav bijis taisnīgs tiesas process, kas ikvienam tiek garantēts atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam. Ņemot vērā, ka viena tiesneša rīcība sabiedrības acīs tiek asociēta arī ar citiem tiesnešiem, no šādiem gadījumiem sabiedrībai rodas vispārējs priekšstats, ka tiesneši lietas izskata nekvalitatīvi un netaisnīgi.

[8] Ikvienam tiesnesim ir jāapzinās, ka viņš nav privāta persona, kura darba pienākumos ietilpst juridisku strīdu izskatīšana. Tiesneši veido un pārstāv vienu no valsts varas atzariem – tiesu varu. Tiesneša rīcība, nesekojojot izskatāmajai lietai, bet pievēršoties citas lietas materiāliem, mazina uzticēšanos tiesu varai kopumā un grauj tās autoritāti.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

Tiesas sastāvā esoša tiesneša rīcība, lietas izskatīšanas laikā pētot citas lietas materiālus, ir pretrunā tiesnešu profesionālās ētikas normām.

Par tiesneša izturēšanos tiesas zālē

- 1. Tiesneša kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietā iesaistītajiem no varas pozīcijām. Demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām.*
- 2. Taisnīgs tiesas process nenozīmē tikai formalitāšu ievērošanu, lai veiktu likumā noteiktās procesuālās darbības. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots.*
- 3. Persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti.*
- 4. Ja personības rakstura iezīmes pilnībā neatbilst vispārējam priekšstatam par to, kas tiek saprasts ar cieņpilnu attieksmi un laipnu uzvedību, tad tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmē tiesu lietas izskatīšanu.*

〔 42 〕

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2016.gada 26.februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ik pa laikam saņem personu iesniegumus, kuros lūgts konstatēt tiesnešu ētikas pārkāpumus saistībā ar neētisku rīcību tiesas zālē. Proti, tiek norādīts, ka veids, kādā tiesnesis komunicē ar procesa dalībniekiem, ir nepieņemams un, procesa dalībnieku ieskatā, neatbilst pieklājīgai un tiesneša cienīgai rīcībai. Parasti šādos gadījumos personas lūdz rosināt disciplinārlietas par rupju ētikas normu pārkāpumu.

Noklausoties attiecīgo tiesas sēžu audioierakstus, Tiesnešu ētikas komisija visbiežāk nav konstatējusi ētikas normu pārkāpumus. Tajā pašā laikā, apkopojot komisijas pieredzi par šādiem gadījumiem, nevar arī teikt, ka personu iesniegumos izteiktās pretenzijas ir pilnīgi bez pamata. Parasti ir nācies secināt, ka veids, kādā tiesnesis ir vadījis tiesas sēdi un sarunājis ar procesa dalībniekiem, lai arī nepārsniedz pieņemamās profesionālās ētikas robežas un visbiežāk ir saistīts ar tiesneša runas veidu, kādā tas parasti komunicē ar sabiedrību, nav bijis pilnīgi atbilstošs, kādam tam komisijas ieskatā vajadzētu būt. Šā iemesla dēļ Tiesnešu ētikas komisija nolēma pēc savas iniciatīvas sniegt skaidrojumu **par tiesneša izturēšanos tiesas zālē.**

[2] Tiesnesis ir amatpersona, kura īsteno tiesu varu. Tiesneša amats uzliek augstu pienākumu pieņemt lēmumu par konkrētajā gadījumā piemērojamām materiālo tiesību normām. Respektīvi, jebkurā lietā tieši tiesnesis ir tas, kurš lemj par rezultātu. Tomēr šī kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietā iesaistītajiem no varas pozīcijām. Demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām. Latvijas Republikas Satversmes ievadā tā ir minēta kā viena no Latvijas valsts pamatvērtībām. Cieņa pret cilvēku ir viens no Latvijas valsts pamatprincipiem.

[3] Ir būtiski atcerēties, ka tiesnesis ir amatpersona, ar kuras palīdzību ikviens var īstenot tiesības uz taisnīgu tiesu, uz kuru tam ir tiesības saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 92.pantu. Tiesnesis ir persona, kura palīdz nodrošināt personas vai sabiedrības tiesību ievērošanu.

No procesuālā viedokļa tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšana ir saistīta ne tikai ar atbilstošu procesuālo tiesību normu piemērošanu. Proti, taisnīgs tiesas process nenozīmē tikai formalitāšu ievērošanu, lai veiktu likumā noteiktās procesuālās darbības. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejutās pazemots. Ja cilvēkam tomēr šāda sajūta rodas, tas neizbēgami viņā rada secinājumu par neobjektīvu un netaisnīgu tiesu, kā arī tiesu, kura ir ļaunprātīgi izmantojusi tai piemītošo varu. Turklāt šādā situācijā persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti.

[4] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksā tiesneša attieksme pret saviem pienākumiem, pret jebkuru personu tiesas zālē ir uzsvērtā kā liela vērtība, vairākkārt aplūkojot tiesneša darbību no dažādiem aspektiem.

Tā 1.kanons paredz, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu. Atbilstoši šā kanona 3.punktam tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā. Savukārt saskaņā ar šā kanona 4.punktu tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

2.kanons, runājot par to, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas, paredz, ka tiesnesis apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus (2.punkts); darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei (3.punkts); ka tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā (4.punkts); ka tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinājoši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas (5.punkts); ka aizliegums

neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi (6.punkts).

Tālāk kodeksa 3.kanons, kas skaidro ētikas standartus tiešo pienākumu pildīšanā, paredz, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Tas cita starpā nozīmē, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei (5.punkts); ka tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi (6.punkts); ka tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem (7.punkts); ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi (8.punkts).

[5] Tiesas zālē ienāk dažādas personas ar dažādu uzvedības kultūru, tomēr, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesnesim, īstenojot tiesu varu un nodrošinot jebkuras personas tiesības uz taisnīgu tiesu, ir jāpatur prātā iepriekš minētie profesionālās ētikas standarti un jārīkojas atbilstoši tiem.

Paaugstināta balss, dusmīgs tonis vai strupī jautājumi var rast skaidrojumu katrā konkrētajā gadījumā, piemēram, ka tiesnesim vispār piemīt attiecīgs runas stils. Tomēr, ja personības rakstura iezīmes pilnībā neatbilst vispārējam priekšstatam par to, kas tiek saprasts ar cieņpilnu attieksmi un laipnu uzvedību, tad tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmē tiesu lietas izskatīšanu. Minētais ir attiecināms arī uz veidu, kādā tiesnesis pārtrauc procesa dalībniekus vai lieciniekus, lai uzdotu jautājumus vai norādītu, ka teiktais neattiecas uz lietu, ir par garu vai atkārtojas. Tiesnesim neapšaubāmi piemīt pilnvaras veikt šādas darbības. Tomēr ne mazāk svarīgi ir, kā tiesnesis pilda savas pilnvaras. Jo, kā jau Tiesnešu ētikas komisija ir norādījusi arī iepriekš, pēc jebkuras tiesneša rīcības sabiedrība vērtē arī viņa spējas izskatīt tiesu lietas taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi. Turklāt katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu (*sk. 2015.gada 16.oktobra skaidrojuma 3.punktu*) un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija i z s k a i d r o:

Tiesneša profesionālā ētika prasa, lai tiesnesis pret jebkuru personu tiesas zālē izturētos ar cieņu un ievērotu laipnas uzvedības normas.

Par pasākumu apmeklēšanu

1. Tikai tā iemesla dēļ, ka tiesnesis ir piedalījies pašvaldības rīkotā svinīgā pasākumā, saprātīgam vērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša ētikas normu pārkāpumu.
2. Lai izvērtētu, vai piedalīties kādā pasākumā pēc pašvaldības, policijas, prokuratūras, kā arī iestāžu vai uzņēmumu uzaicinājuma, būtu jāuzdod vairāki jautājumi, lai noskaidrotu, vai tiesneša rīcība izskatās objektīva no saprātīga vērotāja pozīcijas: 1) kāds ir pasākuma mērķis?; 2) kāds ir pasākuma formāts?; 3) kas finansē pasākumu?; 4) vai ir skatāma, tikko skatīta vai tuvākā nākotnē skatāma lieta, vai pats uzaicinājums nav izteikts tieši kādas skatāmas lietas sakarā?; 5) vai piedalīšanās pasākumā turpmāk varētu būt par pamatu atstatīties no lietu skatīšanas?
3. Piedaloties pasākumos, nevajadzētu lieki radīt situācijas, kuru dēļ būtu jāatstatās no lietu izskatīšanas.
4. Tiesnesim jādomā par savu uzvedību pasākumā, jo neatkarīgais vērotājs vairāk par visu vērtēs tieši konkrētā tiesneša uzvedību pasākuma laikā.

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

(41)

Rīgā

2016.gada 15.janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, vai saprātīgam vērotājam no malas varētu šķist neētiski, ka tiesnesis tiek ielūgts un apmeklē pašvaldības rīkotus pasākumus, kas nav pieejami jebkuram pilsētas iedzīvotājam.

[2] Tiesnese norādījusi, ka ir saņēmusi divus ielūgumus uz pašvaldības rīkotiem svinīgiem pasākumiem. Uz šādiem pasākumiem pašvaldība mēdz aicināt iestāžu vadītājus, sabiedrībā zināmas personas, kā arī pašvaldībā esošo tiesu pārstāvjus. Ir pārliecināta, ka šādu ielūgumu pieņemšana un pasākumu apmeklēšana nevar ietekmēt objektivitāti attiecībā uz tādu lietu izskatīšanu, kurā kā lietas dalībnieks piedalās pašvaldība. Domā, ka, iespējams, kādam vērotājam no malas varētu šķist neētiski, ka tiesnesis tiek ielūgts un apmeklē pašvaldības pasākumus, kas nav pieejami jebkuram pilsētas iedzīvotājam.

[3] Tiesnese atzīst, ka subjektīvi spēj izvērtēt šādus uzaicinājumus. Tiesneses iekšējā pārliecība pēc piedalīšanās šādos svinīgos pasākumos ļauj būt objektīvai – objektīvi skatīt lietas un sastādīt nolēmumus.

[4] Tiesnese domā, ka šaubas varētu rasties vērotājam no malas.

[5] Vērtējot rīcību, nozīmīgs ir gan subjektīvais faktors – tiesneša pārliecība par spēju būt objektīvam, gan objektīvais – rīcībai ir arī jāizskatās objektīvai no saprātīga vērotāja pozīcijas. Tiesnešu ētikas komisija vairākos atzinumos ir analizējusi subjektīvos kritērijus – jautājumus, kādi tiesnesim sev jāuzdod, lai rastu atbildi, vai tiesnesis rīkojas ētiski.

[6] No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesnešu ārpusstiesas darbībā. Taču tai pat laikā ir atzīts, ka tiesnešu pilnīga izolācija no sabiedrības nav nedz iespējama, nedz vēlama. Tiesnesis tāpat kā jebkurš cits pilsonis var baudīt Latvijas Republikas Satversmē garantētās cilvēka pamattiesības, tajā skaitā vārda, ticības, privātās dzīves neaizskaramības, pulcēšanās brīvību (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2008.gada 1.augusta atzinumu*). Juridisko profesiju pārstāvju, arī tiesnešu, socializācija ir nepieciešama. Līdz ar ko nav nekāda pamata profesionālo pienākumu veikšanas vārdā mākslīgi atsvešināt tiesnešus no sabiedrības. Gadījumos, kad tiesnesim ir zināms par tādu pasākumu, kurā nāksies sastapties ar citu lietā iesaistītu juridiskās profesijas pārstāvi vai kādu citu lietas dalībnieku, vai nākotnē iespējamu lietas dalībnieku, ne vienmēr obligāti jāizvairās no šāda pasākuma apmeklēšanas, ņemot vērā saprātīga vērotāja testu (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2012.gada 20.janvāra skaidrojumu*).

[7] Lai izvērtētu, vai piedalīties kādā pasākumā pēc pašvaldības, policijas, prokuratūras, kā arī iestāžu vai uzņēmumu uzaicinājuma, būtu jāuzdod vairāki jautājumi, lai noskaidrotu, vai tiesneša rīcība izskatās objektīva no saprātīga vērotāja pozīcijas:

1) kāds ir pasākuma mērķis? – Jebkuram pasākumam ir kāds mērķis. Tiesneses minētajā gadījumā tas ir svinīgs pasākums, lai atzīmētu pašvaldības policijas gadadienu un pilsētas domes gada noslēguma pasākumu ar svētku koncertu. Mērķis ir skaidrs, un nevarētu radīt kādas šaubas saprātīgam vērotājam. Tomēr uzaicinājuma mērķis varētu būt arī pilnībā neskaidrs.

2) kāds ir pasākuma formāts? – Svarīgi, kur notiek pasākums, cik plašs ir uzaicināto personu loks un vai ir saprotams, pēc kādiem kritērijiem ir izvēlētas uzaicināmās personas.

3) kas finansē pasākumu? – Vai par piedalīšanos pasākumā jāmaksā līdzdalības maksa, vai jāiegādājas ieejas biļetes, vai pasākumu pilnībā finansē tā rīkotājs?

4) vai ir skatāma, tikko skatīta vai tuvākā nākotnē skatāma lieta, kas ir saistīta ar pasākuma rīkotāju vai dalībniekiem? – Vai pats uzaicinājums nav izteikts tieši kādas skatāmas lietas sakarā?

5) vai piedalīšanās pasākumā varētu būt par pamatu atstatīties no lietu skatīšanas? – Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jāciema un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, secināms, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas vienmēr ir ārkārtas, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem, arī raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2011.gada 1.jūlija lēmumu, 2014.gada 30.maija atzinumu*). Tomēr, piedaloties šādos pasākumos, nevajadzētu lieki radīt situācijas, kuru dēļ būtu jāatstatās no lietu izskatīšanas.

[8] Tiesnesim jādomā par savu uzvedību šādā pasākumā, jo saprātīgs vērotājs vairāk par visu vērtēs tieši konkrētā tiesneša uzvedību pasākuma laikā.

[9] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, pie minētajiem apstākļiem – tikai tā iemesla dēļ, ka tiesnesis ir piedalījies pašvaldības rīkotā svinīgā pasākumā – saprātīgam vērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša ētikas normu pārkāpumu.

Par situāciju, kad tiesnesis lieto advokātu birojam piederošu automašīnu

No tiesnešu profesionālās ētikas viedokļa nav pieņemama situācija, kad tiesnesis pastāvīgi lieto advokātu birojam piederošu automašīnu, pat ja tā ir viņa dzīvesbiedra – advokāta – rīcībā esoša automašīna. Ja tiesnesis izmanto zvērinātu advokātu birojam piederošus mantiskus labumus, ir tikai dabiski, ka sabiedrībai rodas šādas šaubas. Šaubu pamatotība sakņojas tiesnešu un zvērinātu advokātu attiecību būtībā. Tādējādi nav iespējams abstrahēties no apstākļa, ka tiesnese izmanto zvērinātu advokātu birojam piederošu transportlīdzekli, nevis tikai savam dzīvesbiedram piederošu automašīnu. Lai neradītu ētikas normu pārkāpumu, tiesnesim ikdienas lietošanā vajadzētu izmantot savā vai kāda ģimenes locekļa īpašumā esošu automašīnu.

(40)

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2015.gada 16.oktobrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tiesneses lūgumu skaidrot, vai tiesneses rīcība, lietojot zvērinātu advokātu birojam piederošu automašīnu, atbilst Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksam.

[2] Skaidrojuma sniegšanā Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā lūgumā minētos apstākļus. Proti, tiesnesei un zvērinātam advokātam jau daudzus gadus ir kopīga saimniecība, personiskas un mantiskas attiecības, ir bērni. Tiesneses dzīvesbiedrs ir zvērinātu advokātu biroja vienīgais dibinātājs un vadošais partneris. 2012.gadā tiesneses dzīvesbiedra zvērinātu advokātu birojs iegādājās automašīnu, pamatojoties uz tiesneses dzīvesbiedra lēmumu un viņa vajadzībām. Neviens cits birojā automašīnu nelieto. Tiesnesei nav savas automašīnas, tāpēc, saskaņojot ar dzīvesbiedru, tiesneses un bērnu vajadzībām tiek izmantota biroja automašīna. Jau no automašīnas iegādes brīža tiesnese to ir norādījusi savā amatpersonas ienākumu deklarācijā, norādot, ka tā ir arī viņas lietošanā.

[3] Katram tiesnesim, stājoties amatā un pildot savus pienākumus, ir jāatceras Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 4. un 5.punktā teiktais, ka tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā un ir jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas.

Abu minēto ētikas normu nepieciešamība sakņojas apstākļi, ka tiesneša rīcība, arī ārpus tiešajiem darba pienākumiem, ir cieši saistīta ar tiesneša

statusu. Proti, pēc jebkuras tiesneša rīcības sabiedrība vērtē arī viņa spējas izskatīt tiesu lietas taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi. Tāpēc Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Šī norma, pirmkārt, uzliek pienākumu ne tikai nerīkoties, lai nemazinātu sabiedrības uzticību, bet gan aktīvi veicināt sabiedrības uzticēšanos. Otrkārt, uzticēšanās veicināšana notiek ne tikai attiecībā uz konkrēto tiesnesi, bet tiesu varu kopumā. Katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu. Treškārt, kodeksa 2.kanons attiecas ne tikai uz tiesneša uzvedību, izskatot tiesu lietu, bet arī rīcību attiecībā uz jautājumiem, kas ir ārpus viņa tiešajiem darba pienākumiem un pirmšķietami uzskatāmi par ārpus sabiedrības intereses esošiem. Tomēr profesionālā tiesnešu ētika aptver arī šādas jomas.

[4] Izskatāmais gadījums, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, ir viens no šādiem gadījumiem, kad automašīnas lietošana personiskām vajadzībām kļūst par tiesneša profesionālās ētikas jautājumu.

Kā secināms no tiesneses minētajiem apstākļiem, faktiski konkrētā automašīna ir tiesneses ģimenes un konkrēti – tieši tiesneses lietošanā. Šajā situācijā, tāpat kā nevar neņemt vērā tiesneses amatu, nevar atstāt bez ievērošanas viņas dzīvesbiedra zvērināta advokāta statusu. Rezultātā tiesnesis pastāvīgi lieto advokātu birojam piederošu automašīnu savām personiskajām vajadzībām.

Zvērinātu advokātu darbs nereti ir saistīts ar personu pārstāvību tiesu lietās. Lai arī zvērināti advokāti ir tiesu varai piederošas personas, viņu darbību raksturs ir pavisam cits nekā tiesnesim. Viņu pienākums ir pārstāvēt viena procesa dalībnieka intereses, cenšoties pārliecināt tiesu par savu argumentu pamatotību. Ņemot vērā, ka tiesnesis ir persona, kurai ir pienākums objektīvi, neatkarīgi un taisnīgi izskatīt tiesu lietu, tieši tiesnesim ir īpaši jā rūpējas, lai sabiedrībai nerastos šaubas par viņa spēju nodrošināt šo vērtību ievērošanu.

Ja tiesnesis izmanto zvērinātu advokātu birojam piederošus mantiskus labumus, ir tikai dabiski, ka sabiedrībai rodas šādas šaubas. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, nevar teikt, ka šādas šaubas nav pamatotas. To pamatotība sakņojas tiesnešu un zvērinātu advokātu attiecību būtībā. Tādējādi nav iespējams abstrahēties no apstākļa, ka tiesnese izmanto zvērinātu advokātu birojam piederošu transportlīdzekli, nevis tikai savam dzīvesbiedram piederošu automašīnu.

Turklāt profesionālās ētikas kontekstā nevar izvairīties arī no jautājuma, kāpēc tiesnese un viņas ģimene ilgstoši akceptē situāciju, kad personiskajām vajadzībām tiek lietota automašīna, kas nepieder dzīvesbiedram personīgi, bet ir reģistrēta uz dzīvesbiedra darba vietas vārda. Tas liek domāt par finansiālu priekšrocību gūšanu, kas šādos apstākļos kā konkrētajā gadījumā nav akceptējams.

Lai neradītu ētikas normu pārkāpumu, Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnesei ikdienas lietošanā vajadzētu izmantot savā vai kāda ģimenes locekļa īpašumā esošu automašīnu.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

No tiesnešu profesionālās ētikas viedokļa nav pieņemama situācija, kad tiesnesis pastāvīgi lieto advokātu birojam piederošu automašīnu.

Par tiesnesi kā pārstāvi ģimenes locekļiem vai citiem tuviem cilvēkiem

Tiesnesis, ievērojot likumā noteiktos ierobežojumus, var būt pārstāvis tiesā ārkārtas situāciju gadījumos īpašos apstākļos ļoti tuviem savas ģimenes locekļiem vai citiem sev ļoti tuviem cilvēkiem. Jebkurā gadījumā tiesnesim ir rūpīgi jāapsver sava dalība tiesas procesā procesa dalībnieka vai tā pārstāvja statusā, jāizvērtē riska iespējas, lai tiesneša kā pārstāvja dalība tiesas procesā neradītu iespaidu, ka tiesnesis izmanto savu amatu privāto interešu labā, kas mazinātu uzticēšanos tiesnesim un tiesu sistēmai kopumā.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

38

Rīgā

2015.gada 17.jūnijā

[1] Tiesnešu ētikas komisijā saņemti tiesnešu lūgumi, kuros lūdz skaidrot, vai tiesnesis var būt pilnvarotais pārstāvis savam ģimenes loceklim. Tiek uzdoti šādi jautājumi:

1) vai tiesnesis var pārstāvēt savu laulāto (arī tiesnesi) civilprocesā, kur laulātā ir atbildētāja prasībā, ko cēlušī mantojuma atstājēja kreditori par naudas piedziņu, vai pārstāvības gadījumā netiks pārkāpts Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanons;

2) vai tiesnesis var pārstāvēt savu laulāto (arī tiesnesi), kurai ir cietušā statuss kriminālprocesā.

[2] Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" atļauj tiesnesim kā amatpersonai savienot amatu ar tāda pilnvarojuma izpildi, uz kura pamata tiesnesis rīkojas sava radnieka vārdā, ja tas nerada interešu konfliktu (7.panta vienpadsmitā daļa).

Atbilstoši tiesnešu ētikas normām tiesnesim viņa tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām un tiesnesim sava ārpus tiesas darbība jāorganizē tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu (*sk. <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/juidiary.html>*) 4.11.4.punkts noteic, ka tiesnesis var iesaistīties citās darbībās, ja šādas darbības neapkauno tiesneša amatu vai citādā veidā netraucē tiesneša pienākumu veikšanu. Vienlaikus tiesneša uzvedībai neatkarīga novērotāja vērtējumā jābūt nevainojamai (3.1.punkts). Saskaņā ar 4.9.punktu tiesnesis neizmanto tiesneša amata prestižu un neļauj to izmantot citiem savu,

savas ģimenes locekļu vai jebkuras citas personas privāto interešu labā. Tiesnesis nepieļauj, ka viņa ģimenes saiknes, sociālās vai citas attiecības ietekmē tiesneša profesionālo rīcību un viņa kā tiesneša spriedumus (turpat, 4.8.punkts).

Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 1.punkts noteic tiesnesim, ka ārpusstiesas darbība veicama tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesnešu pienākumu pareizu pildīšanu.

Saskaņā ar kodeksa 4.kanona 12.punktu tiesnesis var būt par personīgo pārstāvi, aizbildni, pilnvaroto vai citu uzticības personu tad, ja jākārtos mantojums vai noguldījums kādam savas ģimenes loceklim, ar nosacījumu, ka šāda darbība netraucēs tiesnesim godīgi veikt viņa pamatpienākumus.

Kodeksa 4.kanona 14.punkts cita starpā paredz, ka savas ģimenes locekļiem tiesnesis var dot juridisku padomu, sarakstīt vai pārskatīt juridiskus dokumentus. Atbilstoši ētikas normām tiesnesis var būt arī konsultants uzņēmumos, kas ir tiesneša vai ģimenes locekļu īpašumā vai līdzīpašumā, vai kas saistīti ar tiesnešu vai ģimenes locekļu finanšu ieguldījumu (4.kanona 9.punkts).

[3] Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesnešu ētikas normas pieļauj virkni bezstrīdus gadījumu, kuros tiesnesis var pārstāvēt savus ģimenes locekļus, tostarp laulāto.

Atbilstoši tiesnešu ētikas normām tiesnesis var rīkoties ar ģimenes locekļu īpašumu, arī ar nekustamo īpašumu, vai ar šo īpašumu iesaistīties peļņu nesošās darbībās (Ētikas kodeksa 4.kanona 8.punkts), kas, ievērojot attiecīgo jomu regulējošos normatīvos aktus, nereti nav iespējams bez speciāla pilnvarojuma pārstāvēt ģimenes locekli. Tā, piemēram, laulātajam piederoša nekustamā īpašuma atsavināšanai, apgrūtināšanai būs nepieciešams pilnvarojums tiesnesim veikt konkrētās darbības ar laulātā īpašumu.

Tādējādi komisija uzskata, ka tiesnesis var būt par pilnvaroto pārstāvi saviem ģimenes locekļiem arī gadījumos, kad bez īpaša pilnvarojuma nav iespējams īstenot tās ārpusstiesas darbības, kuru veikšanu pieļauj tiesnešu ētikas normas, piemēram, rīcībai ar ģimenes locekļu īpašumu, kārtojot mantojumu ģimenes loceklim u.c. Šeit nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka ģimenes loceklis, kuru tiesnesis pārstāv, tostarp laulātais, arī ir tiesnesis vai nav.

[4] Konkrētajā gadījumā tiesnesim šaubas rada, vai, pārstāvot laulāto (arī tiesnesi) civilprocesā kā atbildētāju vai arī kā cietušo kriminālprocesā, tiks ievēroti Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona noteikumi.

[5] Tiesnešu ētikas komisija uzsver, ka tiesnesis savas profesionālās zināšanas un pieredzi izmanto amata pienākumu veikšanai. Tiesnesim nevajadzētu savas profesionālās zināšanas izmantot ārpus tiesneša amata

pienākumiem. Tas būtu attiecināms arī uz tiesneša kā pārstāvja iesaistīšanos tiesas procesos.

[6] Saskaņā ar Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu komentāru (<http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment.PDF>) 174.punktu tuviem ģimenes locekļiem vai tuviem draugiem tiesnesis var sniegt personīgu padomu uz draudzīga, neformāla pamata bez atlīdzības. Turpat 175.punkts noteic, ka tiesnesim ir tiesības aizsargāt savas tiesības un tiesiskās intereses, tostarp tiesas ceļā. Taču tiesnesim ir jābūt apdomīgam (piesardzīgam) attiecībā uz iesaistīšanos tiesas procesos. Pastāv risks, ka tiesneša dalība tiesas procesā lietas dalībnieka lomā var radīt iespaidu, ka tiesnesis izmanto savu amatu, kā arī risks, ka kolēģu tiesnešu nolēmumi var mazināt uzticēšanos tiesnesim.

Komisijas ieskatā, katram pašam ir jāizvērtē, vai ārpustiesas aktivitātes, pārstāvot ģimenes locekļus, netraucē tiesnesim viņa pamatpienākumu veikšanu, kas jebkurā gadījumā ir primāra un kam ir pakārtojamas pārējās aktivitātes. Komisija jau iepriekš ir norādījusi, ka svarīgi, lai, veicot jebkādas aktivitātes, tiesnesis ievērotu neatkarības, objektivitātes, godīguma un citus principus, kas viņam kā tiesnesim ir saistoši gan darbā, gan ārpus tā (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2010.gada 9.jūlija skaidrojuma 6.,7.punktu, 2014.gada 21.marta skaidrojuma 3.punktu*).

[7] Tiesnešu ētikas komisija saskata un pieļauj, ka, tiesnesim veicot ārpustiesas darbības atbilstoši tiesnešu ētikas normām un pārstāvot savus ģimenes locekļus, nereti šīs darbības var rezultēties ar šo personu tiesību un interešu pārstāvības nepieciešamību gan civilprocesā, gan kriminālprocesā, gan administratīvajā procesā. Tā tiesnesis kā savu nepilngadīgo bērnu dabiskais aizbildnis uz aizgādības tiesību pamata pārstāv savus nepilngadīgos bērnus, tostarp arī tiesā.

[8] Tiesneša pieredze un zināšanas ir izmantojamas tikai viņa profesionālajā darbā. Tomēr, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, ņemot vērā iekšējo taisnīguma sajūtu, morāles normas (atbildība, pienākums, līdzietība, palīdzība) pret sev ļoti tuviem cilvēkiem, tāpat izvērtējot katru konkrēto situāciju un apstākļus, tiesnesim būtu pieļaujams uzņemties pārstāvību tikai ārkārtas situāciju gadījumos, ievērojot likumā noteiktos ierobežojumus kriminālprocesā.

Jebkurā gadījumā tiesnesim rūpīgi jāapsver, vai pastāv šie īpašie objektīvie apstākļi (vecums, fiziska nespēja, personības psiholoģiskais briedums, materiālā nenodrošinātība u.c.), kad tiesnesim varētu rasties nepieciešamība izšķirties par labu pārstāvībai tiesas procesā. Tā kā šāda pārstāvība tiesā tiek pamatota ar ārkārtas situāciju, morāles normām, tad būtiska nozīme ir personai, kuru tiesnesis pārstāv.

Komisijas ieskatā, tiesnesim šādos īpašos apstākļos izvēloties pārstāvēt personu tiesā, no profesionālās ētikas viedokļa nebūtu nozīmes pārstāvamo personu loku aprobežot ar ģimenes locekļiem tradicionālajā izpratnē. Pēc būtības šāda pārstāvība varētu būt nepieciešama personai, kas ir ļoti tuva tiesnesim un pati nevar vai nespēj nodrošināt savu pārstāvību tiesā. Tādējādi ārkārtas situācijā tiesnesis var pārstāvēt ļoti tuvus savas ģimenes locekļus un citus sev ļoti tuvus cilvēkus.

[9] Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnesis, ievērojot likumā noteiktos ierobežojumus, var būt pārstāvis tiesā ārkārtas situāciju gadījumos īpašos apstākļos ļoti tuviem savas ģimenes locekļiem vai citiem sev ļoti tuviem cilvēkiem. Jebkurā gadījumā tiesnesim ir rūpīgi jāapsver sava dalība tiesas procesā procesa dalībnieka vai tā pārstāvja statusā, jāizvērtē riska iespējas, lai tiesneša kā pārstāvja dalība tiesas procesā neradītu iespaidu, ka tiesnesis izmanto savu amatu privāto interešu labā, kas mazinātu uzticēšanos tiesnesim un tiesu sistēmai kopumā.

Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā pieteicējs ir augstākas instances tiesas tiesnesis

Saprātīgam vērotājam nav pamats šaubīties par tiesas objektivitāti tikai tā iemesla dēļ, ka tiesnese, kas skata lietu, un tiesnese, kas ir pieteicēja lietā, strādā vienā tiesu atzarā (ir koleģiāla piederība administratīvajām tiesām) un tiesneses nolēmumus kolēģe vērtēs kā augstākas instances tiesas tiesnese.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

〔 37 〕

Rīgā

2015.gada 13.februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, vai saprātīgam vērotājam no malas varētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti, ja tiesnesis skatīs administratīvo lietu, kurā pieteicēja ir Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesnese.

[2] Tiesnese norādījusi, ka viņas tiesvedībā atrodas administratīvā lieta, kurā pieteicēja ir Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesnese. Atbildētājs lietā ir pašvaldība. Lieta saistīta ar pašvaldības noteiktā tiesiskā pienākuma atcelšanu. Lietā pieteicējai ir tiesības izteikt arī prasījumu par mantisko atlīdzinājumu.

Tiesnese norādījusi uz šādiem apstākļiem:

1) pastāv koleģiāla piederība administratīvajām tiesām, salīdzinoši nelielā tiesnešu skaita dēļ tiesnese ir pazīstama ar pieteicēju;

2) saista lietu specializācija, proti, attiecīgās nozares lietas, kas tiek skatītas pirmajā instancē, pieteicēja skata Augstākajā tiesā;

3) Augstākās tiesas tiesneses kompetencē ir arī tieša pirmās instances tiesneses nolēmumu pārbaude.

Tiesneses iekšējā pārliecība ļauj sastādīt objektīvu nolēmumu šajā lietā.

[3] Izlemjot, vai skatīt konkrēto lietu, tiesnesim jāņem vērā tiesneša darbību reglamentējošie pamatprincipi. Likuma "Par tiesu varu" 14.pantā noteikts, ka tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti, kā arī likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" paredzētajos gadījumos. Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5.punktā noteikts, ka tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj

pieņemt objektīvu spriedumu. Tiesnešu ētikas komisija ir skaidrojusi, ka vērtējot – atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas izskatīšanas – tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, kas ir informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (sk. 2008.gada 1.augusta skaidrojumu, 2009.gada 12.jūnija skaidrojumu, 2010.gada 29.oktobra skaidrojumu).

[4] Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jācieņa un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, secināms, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas vienmēr ir ārkārtas, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem, arī raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem (sk. 2011.gada 1.jūlija lēmumu, 2014.gada 30.maija atzinumu).

[5] Tiesnese ir izvērtējusi savu spēju konkrēto lietu izspriest objektīvi.

[6] Saprātīgam vērotājam nav pamats šaubīties par tiesas objektivitāti tikai tā iemesla dēļ, ka tiesneses strādā vienā tiesu atzarā (ir koleģiāla piederība administratīvajām tiesām) un tiesneses nolēmumus kolēģe vērtēs kā augstākas instances tiesas tiesnese.

Katrai fiziskai personai ir tiesības uz savu interešu aizstāvību tiesā, tātad arī Augstākās tiesas tiesnesim ir tiesības aizstāvēt savas tiesības jebkurā Latvijas Republikas tiesā. Lietu pakļautību un piekritību Latvijas Republikas tiesās nosaka procesuālie likumi, konkrētajā gadījumā lieta ir izskatāma Administratīvajā rajona tiesā. Lietas tiesās tiek sadalītas atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 28.¹pantam. Ja lieta ir piekritīga konkrētajai tiesai un iedalīta konkrētajam tiesnesim, tiesnesim šī lieta jāskata, ja nepastāv iemesli sevis atstatīšanai no lietas izskatīšanas.

Ja koleģiālo piederību administratīvo tiesu atzaram un apstākli, ka pirmās instances tiesas nolēmumus var vērtēt pieteicēja kā augstākas tiesu instances tiesnese, novērtē kā pietiekamu pamatu tiesneša atstatīšanai no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieteikšanai, tad neviens Administratīvās rajona tiesas tiesnesis nevar izskatīt pieteicējas lietu, jo visi tiesneši atrodas līdzīgā situācijā.

[7] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, neatkarīgam novērotājam, kurš ir informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis, ir jācieņa tiesu vara (tiesneši) un jāuzticas tās objektivitātei. Ja lietas dalībniekiem rodas šaubas par tiesneses objektivitāti izskatāmajā lietā, viņiem ir tiesības pieteikt noraidījumu.

[8] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, pie minētajiem apstākļiem saprātīgam novērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša objektivitāti.

Par autoratlīdzības līguma slēgšanu ar iestādi, kas ir potenciāls lietas dalībnieks

Autoratlīdzības līguma slēgšana ar iestādi, kas ir potenciāls lietas dalībnieks tiesā, pats par sevi nav šķērslis lekciju lasīšanai. Būtiski, lai profesionālās ētikas principi tiek ievēroti, veidojot lekciju saturu.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(32)

Rīgā

2014.gada 21.martā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, **vai ir saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums, ja tiek slēgts autoratlīdzības līgums ar potenciālo lietas dalībnieku.**

Līdz šim tiesnese, kas strādā administratīvajā tiesā, ir vadījusi seminārus valsts un pašvaldību iestāžu darbiniekiem saistībā ar administratīvā procesa un administratīvo pārkāpumu procesa jautājumiem un autoratlīdzības līgumus slēgusi ar mācību iestādēm (Latvijas pašvaldību mācību centru un Valsts administrācijas skolu). Šobrīd tiesnese ir sagatavojusi semināru "Tiesu runa", kas paredzēts jaunajiem valsts un pašvaldību iestāžu darbiniekiem, kuri līdz šim nav pārstāvējuši iestādi tiesā. Rīgas bāriņtiesa lūgusi slēgt autoratlīdzības līgumu bez mācību iestādes starpniecības, jo lielai šīs iestādes darbinieku daļai būtu lietderīga šāda semināra noklausīšanās. Arī Rīgas dome uzaicinājusi tiesnesi bez mācību iestāžu starpniecības novadīt semināru par administratīvo pārkāpumu lietvedību. Iestādes savu lūgumu pamatojušas ar faktu, ka tieša sadarbība ar tiesnesi tām ir finansiāli izdevīgāka.

[2] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 1.punkts paredz, ka tiesnesis veic ārpus tiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu.

Kodeksa 4.kanona 3.punkts citastarp paredz, ka savā brīvajā laikā tiesnesis drīkst lasīt lekcijas un būt par pasniedzēju. Savukārt šā kanona 5.punktā noteikts, ka tiesnesis drīkst strādāt par pasniedzēju mācību iestādēs, valsts vai sabiedriskajās organizācijās, kas nenodarbojas ar peļņas gūšanu.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.11.1.punkts noteic, ka tiesnesis drīkst rakstīt, lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties nodarbībās, kas saistītas ar tieslietām, tiesu sistēmu, tiesu administrāciju vai citiem radnieciskiem jautājumiem. Šo principu 4.11.4.punkts paredz arī tiesnesim tiesības iesaistīties citās aktivitātēs, kas nemazina cieņu pret tiesisko darbību vai arī kā citādi netraucē tiesisko pienākumu veikšanu.

[3] Tiesnešu ētikas komisija secina, ka, kaut arī tiesnese runā par semināru vadīšanu, tiesnešu profesionālās ētikas kontekstā šai pedagoģiskajai darbībai nav atšķirības no lekciju lasīšanas, kuru komisija jau ir apsvērusi 2008.gada 27.jūnija, 2010.gada 9.jūlija un 2014.gada 14.februāra skaidrojumā.

Komisija ir secinājusi, ka pedagoģiskā darbība (tostarp lekciju lasīšana) tiesnesim no likuma viedokļa nav aizliegta un, šajā darbībā ievērojot neatņemamus tiesnešu uzvedības principus, nerada interešu konflikta situāciju. Pedagoģiskā darbība vispārīgi ir atbalstāma, ņemot vērā, ka tiesnešu vidū ir teorētisko zināšanu un praktiskās pieredzes bagāti juristi. Katram pašam ir jāizvērtē, vai pedagoģiskās aktivitātes netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanai, kas jebkurā gadījumā ir primārās un kurām ir pakārtojamas pārējās aktivitātes (*sk. 2010.gada 9.jūlija skaidrojuma 6.punktu*). Mēraukla lekciju lasīšanai ir ētikas normas. Proti, ir svarīgi, lai, veicot jebkādas aktivitātes, tostarp pedagoģiskās, tiesnesis ievērotu neatkarības, objektivitātes, godīguma un citus principus, kas viņam kā tiesnesim ir saistoši gan darbā, gan ārpus tā (*turpat, 7.punkts*).

[4] Konkrētajā gadījumā tiesneses šaubas raisa apstākļi, ka ar viņu par lekciju lasīšanu finansiāli norēķinās iestādes, kuras parasti atbildētāja pusē piedalās administratīvajā procesā tiesā. Līdz ar to, vai šādā gadījumā netiks apšaubīta tiesneses spēja objektīvi un neatkarīgi izskatīt lietas ar šo iestāžu piedalīšanos.

[5] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka līgumiskās attiecības tieši ar pašu iestādi pats par sevi nav šķērslis lekciju lasīšanai. Komisijas ieskatā, no profesionālās ētikas viedokļa nav nozīmes, vai šīs attiecības ir ar iestādi vai arī apmācību process tiek veikts ar mācību iestādes starpniecību. Pēc būtības apstākļi ir tie paši – tiesnesis lasa lekcijas iestāžu darbiniekiem, kuru sagatavotie lēmumi var tikt pārskatīti administratīvajā tiesā un kuri paši var piedalīties tiesas procesā kā iestādes pārstāvji. Svarīgs ir lekcijas saturs – lai tiesnesis lekciju lasīšanā ievēro profesionālās ētikas principus.

[6] Administratīvajā procesā tiesā parasti atbildētāja pusē ir iestāde, kas ir rīkojusies publiskas personas, visbiežāk valsts, vārdā. Ja tiesnesis, kurš strādā administratīvajā tiesā, lasa lekciju, piemēram, par administratīvo tiesu praksi kādā jautājumā vai arī vispārīgi izskaidro tiesu runas noteikumus, gala rezultātā tiek veicināta tiesisku lēmumu pieņemšana valsts pārvaldē vai sekmēta iestāžu profesionāla pārstāvība tiesas procesā. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, šādi tiesneša rīcībai nevajadzētu radīt saprātīgā vērotājā šaubas par tiesneša objektivitāti un neatkarību tiesu lietu izskatīšanā.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija i z s k a i d r o :

Autoratlīdzības līguma slēgšana ar iestādi, kas ir potenciāls lietas dalībnieks tiesā, pats par sevi nav šķērslis lekciju lasīšanai. Būtiski, lai profesionālās ētikas principi tiek ievēroti, veidojot lekciju saturu.

Par lekcijas lasīšanu darba laikā, ja tiesnesis, kas lasa lekciju, ir tiesas priekšsēdētājs

1. *Ētikas standarti lekciju lasīšanai attiecībā uz tiesnesi, kurš vienlaikus ir tiesas priekšsēdētājs, vispārīgi neatšķiras no tiem standartiem, kas attiecas uz jebkuru tiesnesi.*
2. *Lekciju lasīšana darba laikā nav pretrunā tiesnešu profesionālajai ētikai, ja tā netraucē tiesneša amata pienākumu pildīšanu. Ja tiesnesis ir arī tiesas priekšsēdētājs, viņam jāparūpējas, lai lekciju lasīšanas laikā būtu nodrošināts tiesas kā iestādes darbs.*

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

(31)

Rīgā

2014.gada 14.februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, **vai nav saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums, ja tiesnese, būdama vienlaikus arī tiesas priekšsēdētāja, lasa lekciju seminārā, kas ielānots darba laikā un ko rīko mācību iestāde, kas ir komersants.** Semināra tēma – "Prasības nodrošināšana".

[2] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 1.punkts paredz, ka tiesnesis veic ārpus tiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu.

Kodeksa 4.kanona 3.punkts citastarp paredz, ka savā brīvajā laikā tiesnesis drīkst lasīt lekcijas un būt par pasniedzēju. Savukārt šā kanona 5.punktā noteikts, ka tiesnesis drīkst strādāt par pasniedzēju mācību iestādēs, valsts vai sabiedriskajās organizācijās, kas nenodarbojas ar peļņas gūšanu.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.11.1.punkts noteic, ka tiesnesis drīkst rakstīt, lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties nodarbībās, kas saistītas ar tieslietām, tiesu sistēmu, tiesu administrāciju vai citiem radnieciskiem jautājumiem. Šo principu 4.11.4.punkts paredz arī tiesnesim tiesības iesaistīties citās aktivitātēs, kas nemazina cieņu pret tiesisko darbību vai arī kā savādāk netraucē tiesisko pienākumu veikšanu.

[3] Tiesneši samērā bieži iesaistās lekciju lasīšanā gan kolēģiem, gan studentiem, gan citu juridisko profesiju pārstāvjiem, tāpēc Tiesnešu ētikas komisija jau ir izteikusi savu viedokli attiecībā uz lekciju lasīšanas

savietojamību ar profesionālās ētikas principiem. Komisijas secinājumi ietverti 2010.gada 9.jūlija skaidrojumā un 2008.gada 27.jūnija skaidrojumā.

Komisija ir secinājusi, ka pedagoģiskā darbība (tostarp lekciju lasīšana) tiesnesim no likuma viedokļa nav aizliegta un, šajā darbībā ievērojot neatņemamus tiesnešu uzvedības principus, nerada interešu konflikta situāciju. Pedagoģiskā darbība vispārīgi ir atbalstāma, ņemot vērā, ka tiesnešu vidū ir teorētisko zināšanu un praktiskās pieredzes bagāti juristi. Katram pašam ir jāizvērtē, vai pedagoģiskās aktivitātes netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanai, kas jebkurā gadījumā ir primārās un kurām ir pakārtojamas pārējās aktivitātes (*sk. 2010.gada 9.jūlija skaidrojuma 6.punktu*). Mēraukla lekciju lasīšanai ir ētikas normas. Proti, ir svarīgi, lai, veicot jebkādas aktivitātes, tostarp pedagoģiskās, tiesnesis ievērotu neatkarības, objektivitātes, godīguma un citus principus, kas viņam kā tiesnesim ir saistoši gan darbā, gan ārpus tā (*turpat, 7.punkts*).

[4] Kā noprotams no tiesneses iesnieguma, šajā gadījumā tiesnesei ir būtiski, ka viņa vienlaikus ir arī tiesas priekšsēdētāja un ka lekcija paredzēta darba laikā.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka minētie apstākļi paši par sevi nav šķērslis lekcijas lasīšanai.

[5] No lekciju lasīšanas viedokļa tiesas priekšsēdētājs ne ar ko neatšķiras no cita tiesneša. Katrā ziņā tiesas priekšsēdētāja amats pats par sevi neliek secināt, ka tiesnesim būtu rūpīgāk nekā citiem jāapsver dalība lekcijās. Tiesnesim, kurš vienlaikus ir arī tiesas priekšsēdētājs, ir jāizvērtē iespēja lasīt attiecīgo lekciju un jādomā par tajā lietotajiem izteikumiem, viedokļa izteikšanu un tiesu prakses apspriešanu tieši tāpat kā jebkuram citam tiesnesim.

[6] Attiecībā uz tiesneša darba laiku jāatzīst, ka tiesneši nereti savus tiešos darba pienākumus pilda ārpus darba laika, lai varētu izskatīt tās lietas, kas tiek viņiem iedotas. Jāņem arī vērā, ka tiesneša darbs savā būtībā ir radošs, domāšanas procesu bieži vien nevar ielikt laika rāmjos. Līdz ar to prasība ievērot darba laiku attiecībā uz tiesnesi ir formāla un lieka. Ja lekciju lasīšana netraucē tiesnesim tiešo pienākumu veikšanai, kas ir primāri, lasīšana darba laikā ir pieļaujama. Ja tiesnesis ir arī tiesas priekšsēdētājs, viņam jāparūpējas, lai lekciju lasīšanas laikā būtu nodrošināts tiesas kā iestādes darbs.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija i z s k a i d r o :

1. Ētikas standarti lekciju lasīšanai attiecībā uz tiesnesi, kurš vienlaikus ir tiesas priekšsēdētājs, vispārīgi neatšķiras no tiem standartiem, kas attiecas uz jebkuru tiesnesi.
2. Lekciju lasīšana darba laikā nav pretrunā tiesnešu profesionālajai ētikai, ja tā netraucē tiesneša amata pienākumu pildīšanu.

Par to, vai tiesnesis, pret kuru uzsākts kriminālprocess, var turpināt pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas

1. Normatīvajos aktos (brīdī, kad sniegts atzinums) nebija tieši regulēts jautājums, vai tiesnesis, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess, var turpināt pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas.

2. Kriminālprocesa uzsākšana pret tiesnesi parasti rada nopietnas šaubas par viņa godīgumu un viņa uzvedības atbilstību augstajām prasībām, kādas tiek izvirzītas tiesnešiem. Līdz ar to, lai nemazinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, šādos gadījumos tiesnesim parasti vajadzētu atturēties no tiesneša amata pienākumu pildīšanas un lietu izskatīšanas. Tas attiecināms arī uz administratīvo pienākumu pildīšanu un darbību tiesnešu pašpārvaldes institūcijās.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(23)

Rīgā

2012.gada 5.oktobrī

[1] Pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 2.punktu, Tiesnešu ētikas komisija ir nolēmusi sniegt skaidrojumu par to, vai tiesnesis, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess, var turpināt pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas.

[2] Normatīvajos aktos nav tieši regulēts jautājums, vai tiesnesis, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess, var turpināt pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas.

Likuma "Par tiesu varu" 84.pants noteic, kādos gadījumos tiesnesi var atstādināt no amata. Atbilstoši šai normai tiesnesi var atstādināt no amata, ja pret viņu ir ierosināta disciplinārlieta. Ja tiesnesi likumā noteiktajā kārtībā sauc pie kriminālatbildības, viņu ir jāatstādina no amata. Tādējādi šis pants paredz, ka tiesnesis nedrīkst pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas tikai tad, kad pret viņu jau ir uzsākta kriminālvajāšana. Ja kriminālvajāšana vēl nav uzsākta, tiesnesi var atstādināt no amata tikai tad, ja pret viņu ir ierosināta disciplinārlieta. Tātad, ja pret tiesnesi ir uzsākts kriminālprocess, bet nav uzsākta kriminālvajāšana un nav arī ierosināta disciplinārlieta, tad likuma "Par tiesu varu" normas nenoteic aizliegumu pildīt tiesneša pienākumus un neparedz arī iespēju atstādināt šādu tiesnesi no amata.

Procesuālie likumi noteic, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš ir piedalījies šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā noteiktā procesuālā statusā, ir radniecības vai svainības attiecībās ar kādu no lietas

dalībniekiem vai tiesnesis, kurš ir tās tiesas sastāvā, kas izskata lietu, personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā, vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. Tātad arī šie likumi tieši nenoteic aizliegumu tiesnesim izskatīt lietas, ja pret viņu ir uzsākts kriminālprocess.

[3] Taču, vērtējot to, vai tiesnesis, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess, var turpināt pildīt tiesneša pienākumus un izskatīt lietas, ir jāņem vērā arī likuma "Par tiesu varu" 51.panta pirmajā daļā noteiktais, ka par tiesnesi var strādāt tikai Latvijas pilsonis – augsti kvalificēts un **godīgs** jurists. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanons paredz, ka tiesneša rīcībai ir jāaskan ar Latvijas Republikas Satversmi un likumu un jābūt **godprātīgai** un tiesnesim personiski **jāievēro augstas uzvedības kultūras normas**, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu. Savukārt Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanons noteic, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. Tas nozīmē arī to, ka tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam cilvēkam var šķist apgrūtināši, turklāt tas jā dara pēc brīvas gribas. Aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi. Līdzīgi noteikumi ir ietverti arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos, proti, šo principu 3.1., 3.2., 4.1. un 4.2.punktā. Tātad gan tiesību normas, gan arī ētikas normas izvirza prasību, lai tiesnesis būtu godīgs un viņa uzvedība atbilstu augstiem ētikas standartiem gan profesionālajā darbībā, gan arī ārpus tās.

[4] Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 59.panta otrās daļas 1.punktam kriminālprocesu pret personu uzsāk tad, ja pastāv reāla iespēja, ka persona izdarījusi izmeklējamu noziedzīgo nodarījumu. Turklāt saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 120.panta otro daļu kriminālprocesu pret tiesnesi var uzsākt tikai ģenerālprokurors. Tas nozīmē, ka gadījumos, kad pret tiesnesi ir uzsākts kriminālprocess, ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tiesnesis varētu būt izdarījis noziedzīgu nodarījumu, tātad pārkāpis tiesību normas. Neatkarīgi no tā, vai iespējama noziedzīgais nodarījums ir saistīts ar dienesta pienākumu pildīšanu, vai arī ar tiesneša privāto dzīvi, parasti šādos apstākļos neatkarīgam un saprātīgam vērotājam no malas var rasties šaubas par tiesneša godīgumu.

[5] Uzticība tiesu varai balstās ne tikai uz to, ka tiesneši ir kompetenti un rūpīgi, bet arī uz tiesnešu godīgumu. Tiesnesis ir ne tikai solījies kalpot taisnīguma un patiesības ideāliem, uz kuriem balstās arī tiesiskums un demokrātija, bet arī apņēmis pats tos iemiesot. Līdz ar to tiesneša personīgās īpašības, uzvedība un tēls, ko viņš rada, ietekmē visu tiesu sistēmu kopumā un sabiedrības uzticību tiesu varai. Turklāt sabiedrība sagaida no tiesneša uzvedību, kas atbilst daudz augstākiem ētikas standartiem nekā citu sabiedrības locekļu uzvedība, proti, nevainojamu uzvedību (*Commentary on the Bangalore*

Principles of Judicial Conduct, 109.punkts, <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment>).

Tiesnesim ir jāievēro augsti uzvedības standarti gan profesionālajā dzīvē, gan privātajā dzīvē. Tas ir saistīts ar to, ka tiesnesim, izskatot lietas, ir jāizvērtē ļoti plašs cilvēku darbības un pieredzes lauks. Ja tiesnesis publiski spriedumā nosoda to, ko pats dara privāti, tad tiesnesis var zaudēt sabiedrības uzticību, kas tālāk ietekmē arī sabiedrības uzticību tiesu varai kopumā (*turpat, 103.punkts*).

Ja tiesnesis pārkāpj tiesību normas, viņš diskreditē tiesneša amatu, veicina necieņu pret tiesībām un grauj sabiedrības uzticību tiesu varai (*turpat, 108.punkts*). Turklāt tiesnesim ir ne tikai faktiski jābūt godīgam, bet tiesneša darbībai un uzvedībai ir jābūt tādai, lai saprātīgam vērotājam no malas arī nerastos šaubas par tiesneša godīgumu. Tā kā radītajam iespaidam ir tikpat liela nozīme kā tam, ko faktiski tiesnesis ir darījis, tad tiesneša uzvedībai ir jābūt tādai, kas ir ārpus jebkurām saprātīgām šaubām par viņa godīgumu (*turpat, 110.punkts*).

Kriminālprocesa uzsākšana pret tiesnesi parasti rada nopietnas šaubas par viņa godīgumu un viņa uzvedības atbilstību augstajām prasībām, kādas tiek izvirzītas tiesnešiem. Līdz ar to, lai nemazinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, šādos gadījumos tiesnesim parasti vajadzētu atturēties no tiesneša amata pienākumu pildīšanas un lietu izskatīšanas. Tas attiecināms arī uz administratīvo pienākumu pildīšanu un darbību tiesnešu pašpārvaldes institūcijās.

[6] Tā kā šobrīd normatīvajos aktos nav paredzēts mehānisms, lai to nodrošinātu, tad kriminālprocesa uzsākšana pret tiesnesi varētu būt iemesls, kāpēc tiesnesis atstata sevi no lietas izskatīšanas, jo šaubas par tiesneša godīgumu rada arī šaubas par tiesneša objektivitāti.

Taču atstatīšanās no lietas izskatīšanas katrā konkrētajā lietā nav efektīvs mehānisms, turklāt tas balstās tikai uz konkrētā tiesneša godprātīgumu. Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka būtu nepieciešams normatīvajos aktos paredzēt tiesības, piemēram, Tieslietu padomei pēc attiecīgā tiesneša lūguma vai savas iniciatīvas nepieciešamības gadījumā atstādināt no amata pienākumu pildīšanas tiesnesi, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess. Tajā pašā laikā Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka normatīvā regulējuma neesība neliedz Tieslietu padomei, ņemot vērā tās lomu un nozīmi tiesu sistēmā, jau šobrīd izlemt šādus jautājumus.

Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas situācijā, kad pieteicēja pārstāvis ir amatpersona partijai, kas izvirzīja un balsoja par tiesneša apstiprināšanu tiesībsarga amatā

1. *Pats fakts, ka politisko partiju apvienības izvirzījušas tiesnesi tiesībsarga amatam un šo partiju deputāti balsojuši par tiesneses kandidatūru, nevar radīt šaubas par tiesneša objektivitāti un nav pamats uzskatam, ka tiesnesis būs atkarīgs no partiju biedriem un neobjektīvs.*

2. *No ētikas viedokļa tiesnesim apsverams, vai subjektīvi, iekšēji nepastāv šaubas par savu objektivitāti. Ja tiesnesim rodas šaubas atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz jautājumiem, kas ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbilstība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?" kā rekomendācijas.*

(18)

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2011.gada 1.jūlijā

[1] Pēc tiesneses lūguma un pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 2.punktu, tiek sniegts skaidrojums, vai ir pamats atstatīt sevi no lietas izskatīšanas, lai neradītu šaubas par tiesas objektivitāti.

[2] Tiesnese norādījusi, ka viņas tiesvedībā atrodas bijušās kursa biedrenes, ar kuru tuvāka draudzība nav izveidojusies, pieteikums. Šīs pieteicējas pārstāvis iesniedzis tiesā iesniegumu, kurā pieteikts noraidījums, pamatojot, ka viņš ir partiju apvienībā ietilpstošas partijas amatpersona un šī partija publiski paudusi atbalstu, izvirzot un balsojot par tiesneses kandidatūru tiesībsarga amatam, līdz ar ko nevarēs būt objektīva pret viņu kā šīs politiskās partijas amatpersonu. Tiesnese iesniegumu nosūtījusi atbildētāja pusē pieaicinātajai iestādei, lūdzot paust savu viedokli par to. Iestāde savā atbildes vēstulē norādījusi, ka iepriekšminēto iemeslu dēļ var rasties šaubas par tiesneses objektivitāti, tāpēc tiesnesei būtu jāpieņem lēmums par sevis atstatīšanu.

[3] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, pats fakts, ka politisko partiju apvienības izvirzījušas tiesnesi tiesībsarga amatam un šo partiju deputāti balsojuši par tiesneses kandidatūru, nevar radīt šaubas par tiesneša objektivitāti un nav pamats uzskatam, ka tiesnesis būs atkarīgs no partiju biedriem un neobjektīvs. Saeimas deputāti tiesībsarga amata kandidātu izvirza saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kārtību.

[4] Konkrētajos apstākļos pārstāvis, kurš pieteicis noraidījumu tiesnesei, nav puse lietā, bet ir pieteikuma iesniedzējas pārstāvis. Turklāt pārstāvis nav lēmis par tiesneses izvirzīšanu tiesībsarga amatam un nav balsojis par izvirzīto tiesībsarga kandidatūru.

[5] Izlemjot, vai skatīt konkrēto lietu, tiesnesim jāņem vērā tiesneša darbību reglamentējošie pamatprincipi. Likuma "Par tiesu varu" 14.pantā noteikts, ka tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti, kā arī likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" paredzētajos gadījumos. ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5.punktā noteikts, ka tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu. Tiesnešu ētikas komisija jau vairākkārt ir uzsvērusi, ka, vērtējot atstāt vai neatstāt sevī no lietas izskatīšanas, tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, kas ir informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (*sk. 2008.gada 1.augusta skaidrojumu, 2009.gada 12.jūnija skaidrojumu, 2010.gada 29.oktobra skaidrojumu*). Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, pie minētajiem apstākļiem saprātīgam novērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša objektivitāti.

[6] Jebkurā gadījumā noraidījums tiesnesim jāizlemj saskaņā ar likumu. No ētikas viedokļa tiesnesim apsverams, vai subjektīvi, iekšēji nepastāv šaubas par savu objektivitāti. Ja tiesnesim rodas šaubas atstāt vai neatstāt sevī no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz jautājumiem, kas ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbilstība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?" kā rekomendācijas. Kā piemēru var izmantot Tiesnešu ētikas komisijas 2009.gada 12.jūnija skaidrojumā minētos jautājumus.

Par maksātnespējas personas statusa savienojamību ar tiesneša amatu

1. Tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas stāvoklī, statuss ir savienojams ar tiesneša kā amatpersonas statusu.
2. Tiesnesim, kurš nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas statusā, jāatstata sevi no tādu lietu izskatīšanas, kurās strīdi attiecas uz parādsaistību un maksātnespējas jomu.
3. Tiesnesis, kurš samērā ar saviem likumīgajiem un paredzamajiem ienākumiem acīmredzami vieglprātīgi uzņēmis grūti nokārtojamas parādsaistības, ir pārkāpis tiesneša ētikas principus.

(16)

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2011.gada 8.aprīlī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi lūgumu sniegt skaidrojumu par to, vai tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas stāvoklī, statuss ir savienojams ar tiesneša kā amatpersonas statusu.

Jautājuma izskatīšanā kā padomdevējs pieaicināts sabiedriskās politikas centra "Providus" pētnieks Valts Kalniņš un, sniedzot skaidrojumu, tiek ņemts vērā sabiedriskās politikas centra "Providus" sagatavotais viedoklis par izskatāmo jautājumu.

I

[2] Ne likumā "Par tiesu varu", ne arī kādā citā likumā nav noteikts ierobežojums maksātnespējīgai personai būt par tiesnesi. Tādējādi no normatīvajiem aktiem neizriet aizliegums būt tiesneša amatā, ja ir iestājusies attiecīgās personas maksātnespēja.

Tālāk minēto apsvērumu dēļ, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, arī no tiesneša ētikas viedokļa tiesneša atrašanās maksātnespējīgas personas statusā pati par sevi nerada personas maksātnespējas statusa un tiesneša amata nesavienojamības sekas.

[3] Saskaņā ar Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona noteikumiem tiesnesim var piederēt īpašums, viņš var rīkoties ar ģimenes locekļu īpašumu, arī ar nekustamo īpašumu, vai ar šo īpašumu iesaistīties peļņu nesošās darbībās. Rīcība ar īpašumu un iesaistīšanās peļņu nesošās darbībās var ietvert arī parādsaistību uzņemšanos, kas noteiktos apstākļos var novest pie maksātnespējas.

Maksātnespējīgas personas statuss vai parādsaistības, kuras ir grūti nokārtojamas no aizņēmēja likumīgajiem ienākumiem, valsts amatpersonas gadījumā ir uzskatāmas par korupcijas risku. Taču svarīgi, ka korupcijas riska pastāvēšana neļauj izdarīt pieņemumu par faktiskas korupcijas esamību (*sk. Sabiedriskās politikas centrs "Providus". Linda Austere, Valts Kalniņš. Pētījums "Ētikas jautājumi un korupcijas riski Rīgas apgabaltiesā", Rīga, 2010, 4.lpp*). Normatīvajos aktos nav paredzēta iespēja atcelt tiesnesi no amata vai kā citādi ierobežot tiesneša amata pienākumu pildīšanu, ja ir radies korupcijas risks. Šādi ierobežojumi nav sastopami arī starptautiskajās rekomendācijās un nav izplatīti citu demokrātisko valstu praksē.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, likumā nevajadzētu noteikt, ka tiesnesim ir jāatstāj amats, ja viņam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process.

Šāds regulējums skartu Latvijas Republikas Satversmes 101.pantā garantētās tiesības pildīt valsts dienestu. Tiesības pildīt valsts dienestu ietver sevī ne tikai tiesības uz vienlīdzīgu pieeju valsts dienestam, tostarp arī tiesneša amatam, bet arī tiesības turpināt valsts dienestu, ja vien nepastāv saprātīgs un objektīvs pamats atbrīvošanai no valsts dienesta (*Satversmes tiesas 2007.gada 18.oktobra sprieduma lietā Nr.2007-03-01 "Par Satversmes tiesas likuma 7.panta ceturtnās daļas vārdu "bez pilnvaru termiņa ierobežojuma" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 83.pantam, 91.pantam un 101.panta pirmajai daļai" 13.punkts*). Līdz ar to, ar likumu nosakot gadījumus, kad amats ir jāatstāj, tiek ierobežotas tiesības pildīt valsts dienestu.

Pēc Tiesnešu ētikas komisijas domām, ir apšaubāms, vai šāds ierobežojums būtu uzskatāms par samērīgu un ka tas ir atbilstošs līdzeklis korupcijas riska mazināšanai.

Maksātnespējīgas personas statuss, kas noteikts saskaņā ar likumu, padara caurskatāmu maksātnespējas procedūru, paredzamas un zināmas tās tiesiskās sekas, kas attiecas uz maksātnespējīgo personu, kā arī likumā paredzētajā kārtībā nodrošina maksātspējas atjaunošanos un līdz ar to arī pastāvošo risku novēršanu. Ja noteiktu, ka tiesnesim ir jāatstāj amats, ja viņam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, tas varētu novest pie lielāka korupcijas riska, jo maksātnespējīgas personas statusam atbilstošs stāvoklis varētu tikt slēpts, lai nezaudētu amatu, tādējādi radot necaurredzamu un neprognozējamu laiku ilgstošu korupcijas risku pastāvēšanu. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likumam fiziskas personas maksātnespējas procesu principā var uzsākt tikai pēc pašas personas pieteikuma. Tas nozīmē, ka persona var vienkārši nesniegt pieteikumu maksātnespējas procesa uzsākšanai, lai izvairītos no tiesneša amata zaudēšanas, un maksātnespējas procesu bez tiesneša piekrišanas uzsākt nevarēs.

II

[5] Saskaņā ar Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punktu tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei; atbilstoši 4.kanona 1. un 10.punktam tiesnesis veic ārpustiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesnešu pienākumu pareizu pildīšanu; tiesnesim ir jārīkojas ar saviem ieguldījumiem un citām finansu interesēm tādā veidā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumu skaitu, kad ir pamats tiesnesi atstātīt no lietas izskatīšanas.

Nemot vērā minētos ētikas principus un apzinoties iespējamos riskus, tiesnesim, uzņemoties parādsaistības, ciktāl tas iespējams, ir pienākums rīkoties tā, lai parāda atdošana nākotnē neizraisītu grūtības.

[6] Ja tiesnesim radušās parādsaistību izpildes grūtības, jāņem vērā katra gadījuma konkrētie apstākļi un rīcība, kas novedusi pie maksātnespējas, t.i., tie objektīvie fakti, kas liecina par to, vai bija adekvāti un samērīgi tiesnesim uzņemties parādsaistības. Taču tas, kā persona nonākusi līdz maksātnespējai, var būt ētikas pārkāpums, un var arī nebūt.

Tiesnesim ir ne tikai jābūt neatkarīgam, bet arī saprātīgam vērotājam ir jābūt pārliecībai par tiesneša neatkarību. Vērtētāja viedoklis nedrīkst būt atrauts no vispārējās valsts attīstības, valsts ekonomiskā stāvokļa un faktoriem, kas neatkarīgi no tiesneša saprātīgas rīcības var būt noveduši pie maksātnespējas stāvokļa.

[7] Jebkuram saprātīgam kredītņēmējam, lemjot par iespējam uzņemties kredītsaistības, būtu jāparedz arī saprātīga rezerve neparedzētiem gadījumiem, jo nevienam nav garantiju, ka ekonomisko procesu ietekmē, piemēram, necelsies cenas, nepieaugs nodokļi, nemainīsies naudas vērtība u.c. Tāpēc tiesnesis, kurš samērojumā ar saviem likumīgajiem ienākumiem acīmredzami vieglprātīgi uzņēmis grūti nokārtojamas saistības, ir pārkāpis tiesneša ētikas principus.

Ja tiesnesis ir uzņēmis tādas parādsaistības, kas bijušas samērīgas ar viņa ienākumiem vai tiem ienākumiem, uz kuru saņemšanu tiesnesis varēja tiesiski paļauties, bet alga tikusi negaidīti samazināta, kas radījis maksātnespējas stāvokli, nevar uzskatīt, ka tiesnesis būtu pieļāvis ētikas pārkāpumu. Tādēļ nebūtu taisnīgi un samērīgi prasīt tiesneša atkāpšanos šāda iemesla dēļ. Līdzīga pieeja būtu piemērojama arī gadījumā, kad šādas sekas radījuši citi neparedzēti apstākļi vai galēja nepieciešamība (piemēram, parādsaistības radušās pašā vai radnieka ārstniecības izdevumu segšanai, parādsaistības radušās, lai novērstu *force majeure* radītās sekas vai tml.)

III

[8] Pašreizējo normatīvo aktu, arī ētikas normu ietvaros pastāv iespējas neitralizēt līdz akceptējamai robežai iespējamos riskus, kas var rasties, tiesnesim iegūstot maksātnespējīgas fiziskas personas statusu.

[9] Ja tiesnesis objektīvu iemeslu dēļ ir kļuvis maksātnespējīgs, jārīkojas tā, lai pēc iespējas saglabātu ne tikai subjektīvo neatkarības sajūtu, bet arī objektivitāti no saprātīga vērotāja viedokļa. To var nodrošināt, organizējot lietu sadali tādā veidā, lai tiesnesis specializētos lietās, kas neskar parādsaistību un maksātnespējas jomu. Arī pats tiesnesis to var nodrošināt, atstatoties no lietu izskatīšanas, kurās strīdi ir saistīti ar līdzīgiem jautājumiem. Piemēram, šaubas par tiesneša objektivitāti varētu rasties, ja tiesnesis, kura hipotekārās parādsaistības novedušas pie šā tiesneša maksātnespējas, izskatītu strīdu starp kredītiestādi un grūtībās nonākušu hipotekārā kredīta ņēmēju.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t :

1. Tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas stāvoklī, statuss ir savienojams ar tiesneša kā amatpersonas statusu.
2. Tiesnesim, kurš nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas statusā, jāatstata sevi no tādu lietu izskatīšanas, kurās strīdi attiecas uz parādsaistību un maksātnespējas jomu.
3. Tiesnesis, kurš samērā ar saviem likumīgajiem un paredzamajiem ienākumiem acīmredzami vieglprātīgi uzņēmies grūti nokārtojamas parādsaistības, ir pārkāpis tiesneša ētiku.

Par atstatīšanos no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanu, ja procesa dalībnieks ir tiesas priekšsēdētāja radnieks

Pats par sevi apstākļi, ka tiesnesis izskata lietu, kurā viens no dalībniekiem ir tiesas priekšsēdētāja tuvs radnieks, nav pamats uzskatam, ka tiesnesis nav neatkarīgs un objektīvs. Tiesas priekšsēdētājam tiesiski nav un arī faktiski nedrīkst būt nekāda ietekme uz tiesas spriešanu lietās, kurās viņš nepiedalās kā tiesas sastāva loceklis. Līdz ar to, ja nav pilnīgi nekādu apstākļu, kas lietas dalībniekam liktu domāt, ka minētajam apstāklim tomēr ir kāda nozīme, tiesnesim sevis atstatīšanai vai noraidījuma pieņemšanai nav pamata.

(14)

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2010.gada 29.oktobrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, vai ir pamats atstatīt sevi no lietas izskatīšanas (vai pieņemt noraidījumu), ja viens no procesa dalībniekiem ir tiesas priekšsēdētāja radnieks. Papildus norādīts, ka konkrētajā gadījumā atbildētājas pārstāvis ir lūdzis nodot lietu izskatīšanai citai pirmās instances tiesai, jo prasītāju pārstāvis zvērināts advokāts ir tiesas priekšsēdētāja brālis un pēc atbildētājas pārstāvja domām šis apstākļi var ietekmēt lietas objektīvu izskatīšanu.

[2] Izlemjot, vai izskatīt konkrēto lietu, tiesnesim jāņem vērā tiesneša darbību reglamentējošie pamatprincipi. Proti, tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti (*likuma "Par tiesu varu" 14.panta pirmā daļa*). Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu (*ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5.punkts*). Kā Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt ir uzsvērusi, vērtējot atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas, tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētos apstākļus vērtētu informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (*sk. 2008.gada 1.augusta atzinumu, 2009.gada 12.jūnija skaidrojumu*).

[3] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, **pats par sevi apstākļi, ka tiesnesis izskata lietu, kurā viens no dalībniekiem ir tiesas priekšsēdētāja tuvs radnieks, nav pamats uzskatam, ka tiesnesis nav neatkarīgs un**

objektīvs. Tiesas priekšsēdētājam tiesiski nav un arī faktiski nedrīkst būt nekāda ietekme uz tiesas spriešanu lietās, kurās viņš nepiedalās kā tiesas sastāva loceklis. Līdz ar to, ja nav pilnīgi nekādu apstākļu, kas lietas dalībniekam liktu domāt, ka minētajam apstāklim tomēr ir kāda nozīme, tiesnesim sevis atstatīšanai vai noraidījuma pieņemšanai nav pamata.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija iesaka tiesnesim šādā situācijā rūpīgi apsvērt visus apstākļus, lai ar pārliecību nonāktu pie secinājuma, ka nekādu blakus apstākļu, kas rada pamatu šaubām, nav.

Par tiesnesi kā *draugiem.lv* un citu līdzīgu sociālo tīklu lietotāju

1. Komunicējot sociālajā tīklā, ētika ir jāievēro tāpat kā jebkurā citā tiesneša darbībā un katram pašam ir jāizvērtē, vai attiecīgais komunikācijas veids, it īpaši "draudzības apstiprināšana", netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanu, kas ir primāra.

2. Būtu ieteicams izvairīties no tādas "draudzības" sociālajos tīklos, kas aprobežojas tikai ar uzaicinājuma apstiprināšanu ("draudzībai" nav personiska rakstura), īpaši tajos gadījumos, kad, pildot amata pienākumus (piemēram, šī persona ir advokāts, prokurors, cits paredzams lietas dalībnieks), var nākties sastapties ar personu, kuras virtuālā draudzība tiek apstiprināta, jo vērotājam no malas tomēr var būt šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti. Šādos gadījumos tiesnesim būtu vēlams, izskaidrojot procesa dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu, darīt zināmu šo faktu pārējiem lietas dalībniekiem.

Savukārt, ja "draudzībai" ir tuvs un personisku attiecību raksturs, ne tikai pamatojoties uz ētikas, bet arī normatīvo aktu regulējumu, tiesnesim savu tiešo pienākumu veikšanā attiecībā uz "draugu" būtu sevi jāatstata.

3. Tiesnesis var komunicēt sociālajos tīklos, ja attiecīgais komunikācijas veids nemazina cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus.

〔 12 〕

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

Rīgā

2010.gada 8.oktobrī

[1] Pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 2.punktu un saskaņā ar Tiesnešu ētikas komisijas 2010.gada 9.jūlija lēmumu, tiek sniegts skaidrojums par ētikas normu pielietojumu attiecībā uz tiesnesi kā sociālā tīkla *draugiem.lv* un citu līdzīgu sociālo tīklu lietotāju.

[2] Sociālie tīkli ir tādas interneta resursos pieejamas vietnes/portāli, kur, reģistrējoties un izveidojot savu profilu, iespējams sazināties ar citiem sabiedrības locekļiem dažādos veidos, piemēram, sūtot vēstules, apmainoties ar informāciju, fotogrāfijām, veidojot blogus, interešu grupas, u.c. Sociālo tīklu popularitātes iemesls ir saziņas ātrums, ērtums, bezmaksas saziņas iespējas, pieeja dažādiem resursiem, informācijai. Ir daudz un dažādi sociālie tīkli – *Draugiem, Klase, One, Inbox, Twitter, Facebook, Myspace* u.c., kas paredzēti plašam lietotāju lokam un kuriem ir publisks raksturs.

Viens no populārākajiem sociālajiem tīkliem Latvijā ir *www.draugiem.lv*. Tāpēc ētikas komisija skaidrojumā atsauksies uz šo sociālo tīklu, vienlīdz attiecinot savus apsvērumus arī uz citiem līdzīgiem komunikācijas veidiem.

[3] ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.2.punkts noteic, ka tiesnesim ir jānodrošina, ka viņa uzvedība gan tiesā, gan ārpus tās saglabā un veicina sabiedrības uzticēšanos juristiem un tiesas prāvas dalībnieku ticību tiesneša un tiesu varas taisnīgumam. Šo principu 2.3.punkts paredz, ka tiesnesim, cik vien saprāta robežās iespējams, ir jāuzvedas tā, lai līdz minimumam samazinātu tādu gadījumu skaitu, kuros nepieciešams tiesnesi atstādināt no lietu iztiesāšanas vai sprieduma pieņemšanas. 4.2.punktā norādīts, ka, vienmēr atrodoties sabiedrības uzmanības centrā, tiesnesim jāpieņem personīgās uzvedības ierobežojumi, kas parastiem pilsoņiem var likties apgrūtinoši, piedevām tas ir jādara pēc paša brīvas gribas un labprātīgi. It īpaši tiesnesim jāuzvedas tā, lai neciestu tiesneša amata gods. Savukārt 4.3.punktā paredzēts, ka personīgajās attiecībās ar individuāliem tiesiskās profesijas pārstāvjiem, kuri regulāri praktizē tiesneša tiesā, tiesnesim ir jāizvairās no situācijām, kurās varētu izpausties favorītisms vai neobjektivitāte vai kuras pamatoti varētu radīt aizdomas par to.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā noteikts, ka tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. 4.kanonā paredzēts, ka tiesnesis veic ārpus tiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesnešu pienākumu pareizu pildīšanu. Visbeidzot 2.kanonā ietverts noteikums, saskaņā ar kuru tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka rodas iespajds, it kā kāda persona atrodas īpašā stāvoklī, kas ļautu ietekmēt tiesnesi.

[4] Portāla *draugiem.lv* lietošanas noteikumos norādīts, ka tas ir plašam sabiedrības lokam paredzēts dažāda veida aktivitāšu un savstarpējās komunikācijas portāls.

Sociālie tīkli, tostarp *draugiem.lv*, ir paredzēti visai sabiedrībai. Tiesnesis nedzīvo un viņam arī nav jādzīvo izolēti no sabiedrības, viņam kā jebkuram sabiedrības loceklim ir tiesības sociāli komunicēt. Tāpēc, ētikas komisijas ieskatā, **dalība sociālajā tīklā pati par sevi nav aizliegta**. Arī ētikas normas nerada pamatu tiesnesim izvairīties no šāda komunikācijas veida.

[5] Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka tiesneša amats prasa, lai persona vienmēr atceras savu statusu, arī ārpus darba laika, un tiesnesis nedrīkst darīt neko, kas mazinātu cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus. Kā norādīts Bangaloras principu preambulā, modernā demokrātiskā sabiedrībā ļoti liela nozīme ir sabiedrības uzticībai tiesu sistēmai, tās morālai autoritātei un tiesu varas godīgumam. Ir

svarīgi, lai tiesnesis respektē un ciena tiesneša amata pienākumus, apzinoties atbildību sabiedrības priekšā un cenšoties saglabāt un stiprināt ticību tiesu sistēmai.

Komunicējot sociālajā tīklā, ētika ir jāievēro tāpat kā jebkurā citā tiesneša darbībā un katram pašam ir jāizvērtē, **vai attiecīgais komunikācijas veids, it īpaši draudzības apstiprināšana, netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanu, kas ir primāra.**

[6] *Draugiem.lv* lietošanas noteikumos paredzēts, ka katrs reģistrētais šā portāla lietotājs apzinās un piekrīt, ka viņa lietotāja profilā norādītie dati ir publiski pieejami visiem pārējiem portāla *draugiem.lv* reģistrētajiem lietotājiem, kā arī ierobežotā apjomā trešām personām. Portāla lietotājiem publiski ir pieejami dati par lietotāja apstiprinātajām *draudzībām*. Var nebūt pieejami dati par to, vai *draudzība* tiek uzturēta tālākā personiskā veidā jeb aprobežojas tikai ar elektroniskā uzaicinājuma *draudzēties* apstiprinājumu. Tāpēc tiesnesim kā portāla lietotājam ir pilnībā jāapzinās savā personiskajā profilā apstiprināto *draudzību* publiskums un tas vērtējums, kas var rasties neatkarīgam (saprātīgam) novērotājam (vērtētājam) par tiesneša spēju objektīvi veikt savus tiesos pienākumus attiecībā uz šādā *draudzībā* iesaistītajām personām.

Ētikas komisijas ieskatā, būtu ieteicams izvairīties no tādas *draudzības*, kas aprobežojas tikai ar uzaicinājuma apstiprināšanu (*draudzībai* nav personiska rakstura), īpaši tajos gadījumos, kad, pildot amata pienākumus (piemēram, šī persona ir advokāts, prokurors, cits paredzams lietas dalībnieks), var nākties sastapties ar personu, kuras virtuālā *draudzība* tiek apstiprināta. Jo gadījumā, kad virtuāli apstiprinātajai *draudzībai* nav personiska rakstura un tiesnesis neizjūt personiskus šķēršļus amata pienākumu pildīšanai, vērotājam no malas tomēr var būt šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti. Ja tiesnesis nolemj uzturēt virtuālo *draudzību*, vēlams, izskaidrojot procesa dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu, darīt zināmu šo faktu pārējiem lietas dalībniekiem.

Savukārt, ja *draudzībai* ir tuvs un personisku attiecību raksturs, tad tā ir katra paša izvēle, vai to darīt zināmu sociālajā tīmeklī. Šādā gadījumā, ne tikai pamatojoties uz ētikas, bet arī normatīvo aktu regulējumu, tiesnesim savu tiešo pienākumu veikšanā attiecībā uz *draugu* būtu sevi jāatstata.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija i z s k a i d r o :

Tiesnesis var komunicēt sociālajos tīklos, ja attiecīgais komunikācijas veids nemazina cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus.

Par tiesneša tiesībām veikt radošo vai pedagoga darbu par samaksu

1. *Kritērijs pedagoga darba nošķiršanai no radošā darba tiesnesim ir attiecīgo darbību saturs un mērķis. Radošais darbs ir vērst uz jaunradi, kā rezultātā tiek radīts, sacerēts, veidots kas jauns. Savukārt pedagoga darbs ir saistīts ar citu cilvēku izglītošanu, savu profesionālo zināšanu izplatīšanu.*

2. *Tiesnesis ir tiesīgs veikt radošo un pedagoga darbu par samaksu, ja saprātīgam vērotājam no malas nevar rasties šaubas par to, ka ar tiesneša kā pedagoga vai radošo darbu tiek ietekmēta viņa tiesneša pienākumu veikšana, vai kas mazinātu cieņu pret tiesnesi un viņa veiktajiem pienākumiem.*

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(11)

Rīgā

2010.gada 9.jūlijā

[1] Pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 2.punktu un saskaņā ar Tiesnešu ētikas komisijas 2009.gada 11.decembra lēmumu, nolemts sniegt skaidrojumu par to, kā attiecībā uz tiesneša veiktajām darbībām būtu nošķirams pedagoga darbs no radošā darba un vai tiesnesis ir tiesīgs veikt radošo un pedagoga darbu par samaksu.

[2] Skaidrojuma sagatavošanas laikā pēc komisijas lūguma saņemts Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2010.gada 25.februāra atzinums un sabiedriskās politikas centra "Providus" 2010.gada 23.februāra atzinums, kā arī uzklauts šo institūciju viedoklis 2010.gada 26.februāra Tiesnešu ētikas komisijas sēdē.

[3] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 1.punkts vispārīgi paredz, ka tiesnesis veic ārpustiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu.

Kā ar tiesneša ētiku savienojamu ārpustiesas aktivitāti kodeksa 4.kanona 3.punkts paredz, ka savā brīvajā laikā tiesnesis drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt presē, lasīt lekcijas, būt par pasniedzēju, kā arī piedalīties citos ārpustiesas pasākumos, kas nav pretrunā ar ētikas kodeksu. Savukārt šā kanona 5.punktā noteikts, ka tiesnesis drīkst strādāt par pasniedzēju mācību iestādēs, valsts vai sabiedriskajās organizācijās, kas nenodarbojas ar peļņas gūšanu.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.11.1.punkts noteic, ka tiesnesis drīkst rakstīt, lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties nodarbībās, kas saistītas ar tieslietām, tiesu

sistēmu, tiesu administrāciju vai citiem radnieciskiem jautājumiem. Šo principu 4.11.4.punkts paredz arī tiesnesim tiesības iesaistīties citās aktivitātēs, kas nemazina cieņu pret tiesisko darbību vai arī kā savādāk netraucē tiesisko pienākumu veikšanu.

[4] Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" nosaka vienotu interešu konflikta regulējumu visām valsts amatpersonām, tostarp tiesnešiem. Saskaņā ar minētā likuma 7.panta trešās daļas 2.punktu tiesnesim ir atļauts savienot valsts amatpersonas amatu ar pedagoga un ar radošo darbu.

Likuma 1.panta 7.punkts radošo darbu skaidro kā tādu, kas ir publicistika, literāra vai mākslinieciska darbība, par kuru saņem autoratlīdzību vai honorāru.

[5] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā gan likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", gan Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa izpratnē **radošais un pedagoga darbs ir atšķirīgi un savstarpēji nošķirami darbošanās veidi**. Radošais darbs ir vērsts uz jaunradi, kā rezultātā tiek radīts, sacerēts, veidots kas jauns. Piemēram, tiek veikts zinātnisks pētījums. Savukārt pedagoga darbs ir saistīts ar citu cilvēku izglītošanu, savu profesionālo zināšanu izplatīšanu.

Līdz ar to reizēm praksē novērojamā situācija, kad tiesnesis lekciju lasīšanu nodēvē par radošo darbu likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpratnē, nav pamatota, jo neatbilst tā jēgai. Šā likuma izpratnē, ņemot vērā abu terminu lietošanu likumā un to saturisko nozīmi, lekciju lasīšana kā apmācības process atbilst pedagoga darbam.

[6] Pedagoģiskā darbība tiesnesim no likuma viedokļa nav aizliegta un, šajā darbībā ievērojot neatņemamus tiesnešu uzvedības principus, nerada interešu konflikta situāciju. Kā uzskata Tiesnešu ētikas komisija, pedagoģiskā darbība vispārīgi ir atbalstāma, ņemot vērā, ka tiesnešu vidū ir teorētisko zināšanu un praktiskās pieredzes bagāti juristi. Katram pašam ir jāizvērtē, vai pedagoģiskās aktivitātes netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanai, kas jebkurā gadījumā ir primāri un kuriem ir pakārtojamas pārējās aktivitātes.

[7] Šajā sakarā aktuāls ir jautājums par to, vai ir būtiski, kādā iestādē vai kādas programmas ietvaros konkrētā apmācība tiek veikta. Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" neskaidro terminu "pedagoga darbs", šajā likumā nav arī atsauces, ka šis termins būtu piemērojams kāda cita likuma izpratnē. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā termins "pedagoga darbs" minētā likuma izpratnē būtu interpretējams jau iepriekš 5.punktā minētajā veidā – kā **darbības, kas ir saistītas ar citu cilvēku izglītošanu, savu profesionālo zināšanu izplatīšanu**. Pēc komisijas domām, izšķirošā nozīme nav apstāklim, vai lekciju lasīšanu organizē licencēta

izglītības iestāde vai tā notiek akreditētas mācību programmas ietvaros. Arī šādās iestādēs vai mācību programmās veiktais pasniedzēja darbs var radīt interešu konflikta situāciju. Un otrādi – tas, ka attiecīgā iestāde nav mācību iestāde vai lekcijas netiek lasītas akreditētas programmas ietvaros, pats par sevi neliecina par interešu konfliktu.

Tāpēc Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka mēraukla konkrēto lekciju lasīšanai ir nevis tiesību normas, kas reglamentē izglītības jomu un skaidro jēdzienu "pedagogs", bet gan ētikas normas. Proti, kā tas ir formulēts Latvijas tiesnešu ētikas kodeksā – tiesnesis veic ārpusstiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu. Un kā līdzīgi norādīts Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos – tiesnesis var iesaistīties aktivitātēs, kas nemazina cieņu pret tiesisko darbību vai arī kā savādāk netraucē tiesisko pienākumu veikšanu. Līdz ar to svarīgi, lai, veicot jebkādas aktivitātes, tostarp pedagoģiskās, tiesnesis ievērotu neatkarības, objektivitātes, godīguma un citus principus, kas viņam kā tiesnesim ir saistoši gan darbā, gan ārpus tā.

[8] Kā norāda sabiedriskās politikas centrs "Providus", nepieļaujama situācija varētu rasties, piemēram, ja:

1) mācību saturs aptver jautājumus, kuri tiek vērtēti pretrunīgi juristu lokā un/vai plašākā sabiedrībā, un mācību dalībnieku vidū ir tādi, kuri pārskatāmā nākotnē saistībā ar šīm tēmām visticamāk vērsīsies tiesā. Jāizvairās no situācijām, kurās tiesneša kā pasniedzēja paustais viedoklis liek domāt, ka tiesnesim ir iepriekš pieņemts viedoklis jautājumos, par kuriem iespējama strīdu izskatīšana viņa tiesā. Te jāņem vērā, ka pēc analogijas ar Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 10.punktu tiesnesim vienmēr būtu vēlams rīkoties tādā veidā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumu skaitu, kad ir pamats tiesnesi atstatīt no lietas izskatīšanas;

2) mācības ir paredzētas ierobežotam privātu klientu lokam, lai palīdzētu risināt praktiskus komercdarbības vai citus privāta rakstura jautājumus, kā rezultātā pasniedzēja darbība tuvinās juridiskā konsultanta darbībai (sk. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 14.punktu). Līdz ar to šādu semināru vadīšanas pieļaujamība ir jāizvērtē rūpīgāk nekā teorētisku lekciju lasīšana;

3) atlīdzība par pasniedzēja darbu pārsniedz to, ko par līdzīgu darbu saņemtu līdzīgas kvalifikācijas cilvēks, kas nav tiesnesis (sk. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 15.punktu). Turklāt pasniedzēja atalgojuma kopīgais apjoms sasniedz tādu līmeni, kad, samērojot ar tiesneša amata atalgojumu, tiesnesis saprātīgam vērotājam no malas var šķist finansiāli atkarīgs no privātiem klientiem.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, īpaši ir izvērtējami jautājumi par lekciju biežumu un saturu gadījumā, kad tiesnesis lasa lekcijas personām, kuras ir aktīvi procesa dalībnieki. Vairākkārtīga lekciju lasīšana, piemēram, kādam advokātu birojam ir apšaubāma no ētikas viedokļa un iesniedzas jau "Providus" pieminētajā juridiskās konsultācijas jomā, kas tiesnesim ir aizliegta.

Attiecībā uz mācību saturu Tiesnešu ētikas komisija īpaši uzsver "Providus" teikto, ka tiesnesim mācības jāpasniedz tādā veidā, lai izvairītos no nepieciešamības vēlāk sevi atstatīt no lietas izskatīšanas sakarā ar iepriekš paustu viedokli.

[9] Iepriekš minētā pieeja ir saskaņā arī ar rakstveidā formulētām ētikas normām attiecībā uz pasniedzēja darbu. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksā kā ar tiesneša darbu savienojama ārpusstiesas aktivitāte minēta gan lekciju lasīšana (sk. 4.kanona 3.punktu), gan pasniedzēja darbība vispār (sk. 4.kanona 3.punktu), gan konkrēti pasniedzēja darbs mācību iestādēs, valsts vai sabiedriskajās organizācijās, kas nenodarbojas ar peļņas gūšanu (sk. 4.kanona 5.punktu). Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi ir formulēti vispārīgi, nosakot, ka tiesnesis drīkst lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties nodarbībās, kas saistītas ar tieslietām, tiesu sistēmu (sk. 4.11.punktu).

[10] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 5.punkts īpaši noteic, ka tiesnesis var strādāt par pasniedzēju mācību iestādēs, valsts vai sabiedriskajās organizācijās, kas nenodarbojas ar peļņas gūšanu. Tomēr jāņem vērā, ka mūsdienu izglītības sistēmā peļņu gūstošu organizāciju nodarbošanās ar izglītības programmu īstenošanu ir parasta prakse, kas tiesneša profesionālo pienākumu veikšanu neietekmē vairāk kā izglītības programmu realizācija bezpeļņas iestādē. Ētikas komisija arī secina, ka šī norma dublē iepriekš 4.kanona 3.punktā vispārīgi teikto, ka tiesnesis drīkst būt par pasniedzēju. Abos gadījumos ētikas kodekss paredz kā ar tiesneša darbu savienojamu ārpusstiesas aktivitāti pasniedzēja jeb pedagoga darbu. No ētikas viedokļa būtiskākais ir šāda darba saturs un mērķis, nevis tā veikšanas vieta.

Ievērojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija uzskata par nepieciešamu ierosināt nākamajā tiesnešu konferencē izslēgt no Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 5.punktu.

[11] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 15.punkts paredz, ka tiesnesis drīkst saņemt kompensāciju, kā arī izdevumu atlīdzību par ārpusstiesas darbībām, kas ir atļautas šajā kodeksā, ja šādu maksājumu avots nerada sajūtu, ka tas varētu ietekmēt tiesneša tiesvedības pienākumu izpildi vai citādā veidā radīt nepiemērotas uzvedības iespaidu, kompensācija nedrīkst pārsniegt pakalpojuma reālo vērtību, kā arī tā nedrīkstētu būt lielāka par summu, ko par tādu pašu darbu būtu saņēmis cits cilvēks, kas nav tiesnesis.

Ja tiesnesis veic pedagoga vai radošo darbu, tad, kā uzskata Tiesnešu ētikas komisija, **no ētikas viedokļa nav šķēršļu viņam par to saņemt arī atlīdzību**. Interesu konfliktu nerada atlīdzības saņemšana pati par sevi, bet gan konkrētie apstākļi, kas saprātīgam vērotājam no malas rada šaubas par to, ka ar tiesneša kā pedagoga vai radošo darbu tiek ietekmēta viņa tiesneša pienākumu veikšana vai kas mazinātu cieņu pret tiesnesi un viņa veiktajiem pienākumiem.

[12] Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums ir tās viedoklis, kas nav saistošs. Tāpēc komisija norāda, ka tās viedoklis atšķiras no likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" piemērojošās institūcijas – Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja – viedokļa.

Vērtējot, vai valsts amatpersona, tostarp tiesnesis, veicot pedagoga darbu, atrodas interešu konflikta situācijā, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ņem vērā Izglītības likumā, Vispārējās izglītības likumā, Profesionālās izglītības likumā, Augstskolu likumā, Ministru kabineta 1999.gada 26.oktobra noteikumu Nr.367 "Noteikumi par pedagogu profesiju un amatu sarakstu", kā arī Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātajā Izglītības programmu klasifikatorā ietverto regulējumu.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs Tiesnešu ētikas komisijai sniegtajā atzinumā norāda, ka birojs, "veidojot tiesību normu piemērošanas praksi un izvērtējot katru atsevišķo gadījumu, kā arī ievērojot likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" mērķus, līdz šim par pedagoga darba veicējiem uzskatīja tās personas, kuras piedalās personu izglītošanā un apmācībā, lai tās iegūtu attiecīgu izglītību vai paaugstinātu savu profesionālo kvalifikāciju izglītības iestāžu reģistrā reģistrētajā valsts, pašvaldību vai citu juridisko vai fizisko personu dibinātā izglītības iestādē, kuras uzdevums ir izglītības programmu īstenošana, vai komercsabiedrībā, kurai izglītības programmu īstenošana ir viens no nodarbošanās veidiem un kura minēto izglītības programmu īstenošanai ir saņēmusi licenci."

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija i z s k a i d r o:

1. Kritērijs pedagoga darba nošķiršanai no radošā darba tiesnesim ir attiecīgo darbību saturs un mērķis. Radošais darbs ir vērst uz jaunradi, kā rezultātā tiek radīts, sacerēts, veidots kas jauns. Savukārt pedagoga darbs ir saistīts ar citu cilvēku izglītošanu, savu profesionālo zināšanu izplatīšanu.
2. Tiesnesis ir tiesīgs veikt radošo un pedagoga darbu par samaksu, ja saprātīgam vērotājam no malas nevar rasties šaubas par to, ka ar tiesneša kā pedagoga vai radošo darbu tiek ietekmēta viņa tiesneša pienākumu veikšana vai kas mazinātu cieņu pret tiesnesi un viņa veiktajiem pienākumiem.

Par publiskas kritikas paušanu par tiesneša nolēmumiem

1. *Viedokļa publiska paušana par savām vai citu tiesnešu izskatāmajām lietām mutvārdos vai komentāros rakstveidā, ja galīgais nolēmums vēl nav stājies likumīgā spēkā, ir pieļaujama, ja tā satur vispārējas juridiskas problēmas risinājumu un nesatur konkrētas norādes par lietas iztiesāšanu nākamajā tiesu instancē.*
2. *Tiesu nolēmumos jābūt atspoguļotiem visiem lietas apstākļiem un argumentācijai, lai par tiem nerastos nekādas šaubas. Tādēļ publiskai viedokļa paušanai par nolēmumu kā obligāts nosacījums nav izvirzāms iepazīšanās ar lietas materiāliem.*
3. *Konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīva viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu.*

〔 9 〕

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2009.gada 12.jūnijā

Tiesnešu ētikas komisijā saņemti tiesnešu lūgumi, kuros vienā no tiem lūgts sniegt atzinumu, otrā – skaidrojumu saistībā ar žurnāla "Jurista Vārds" Nr.16 (569) 2009.gada 21.aprīlī sadaļā "Skaidrojumi, viedokļi" publicēto rakstu "Koncentrēšanās uz detaļām aizēno lietas būtību". Iesniegumos tiek uzdoti šādi jautājumi:

1) vai šāda raksta publicēšanā nav pieļauts Tiesnešu ētikas komisijas 2008.gada 27.jūnija skaidrojuma motīvu daļas 3. un 5.punkta un secinājumu daļas 2.punkta pārkāpums;

2) vai norādītajā rakstā žurnālā "Jurista Vārds" nav pārkāpti Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 2.punkta, 2.kanona 1., 3., 8.punkta, 3.kanona 8., 12., 17.punkta, 4.kanona 1., 3.punkta nosacījumi;

3) vai tiesnesis drīkst publiski mutvārdos paust savu viedokli vai sniegt publiskus komentārus rakstveidā par savām un citu tiesnešu izskatāmajām lietām, ja šo lietu izskatīšana ir pabeigta vienā no tiesas instancēm, bet tiesas nolēmums pārsūdzēts;

4) vai tiesnesis drīkst publiski mutvārdos paust savu viedokli vai sniegt publiskus komentārus rakstveidā par citu tiesnešu izskatāmajām lietām un šajās lietās pieņemtajiem nolēmumiem, ja viņš nav iepazinies ar konkrēto lietu materiāliem;

5) vai tiesnesis, veicot zinātnisko darbību, drīkst publiski mutvārdos paust savu viedokli vai sniegt publiskus komentārus rakstveidā tādā formā, kas sabiedrībā (lasītājos) uz saņemtās informācijas pamata veido negatīvu viedokli par Latvijas tiesu sistēmu vai atsevišķu tiesu.

Saistībā ar pirmo un otro jautājumu ētikas komisijai tiek lūgts sniegt atzinumu.

Tiesnešu ētikas komisijas pamatmērķis ir sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī skaidrot tiesnešu ētikas normas. Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas ir noteiktas Latvijas Republikas likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā. Tiesību normas neparedz, ka Tiesnešu ētikas komisija sniedz atzinumu saistībā ar viena tiesneša iesniegumu par cita tiesneša rīcību.

Saistībā ar 3., 4. un 5. jautājumu ētikas komisija sniedz skaidrojumu.

Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 27. jūnija skaidrojuma secinājumu 2. punktā ir teikts, ka spriedumu analīze un kritika tiesneša zinātniskajos rakstos ir pieļaujama un vispārēji nerada pretrunas ar ētikas normām.

Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 12. punkts nosaka, ka tiesnesis nedrīkst par neizlemtu lietu sniegt nekādus publiskus komentārus, kas varētu kaut kādā veidā ietekmēt lietas izskatīšanas rezultātu.

Publikācijas autors izteicis viedokli par lietu, kas neatrodas viņa izskatīšanā, ir paudis viedokli par juridiskām problēmām saistībā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.² pantā paredzēto pārkāpumu un nesatur nekādas konkrētas norādes par to, kā būtu jāiztiesā lieta nākamajā tiesu instancē. Šāda viedokļa paušana nav atzīstama par neētisku.

Rakstā "Koncentrēšanās uz detaļām aizēno lietas būtību" autora viedoklis izteikts korektā veidā, vienlaikus paustais viedoklis nedrīkst traucēt tiesneša darbam tādā aspektā, lai raksta autoram nebūtu jāpiedalās konkrētās lietas iztiesāšanā.

Tiesu nolēmumos jābūt atspoguļotiem visiem lietas apstākļiem un argumentācijai jābūt tādai, lai par to nerastos nekādas šaubas, tādēļ, lai publiski paustu viedokli par nolēmumu, par obligātu nosacījumu nav jāatzīst iepazīšanās ar lietas materiāliem.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem tiesnesim ir saprātīgi jānostiprina un jāpildveido tiesneša zināšanas, prasmes un personīgās īpašības, kas nepieciešamas pienācīgai tiesisko pienākumu veikšanai, izmantojot šim nolūkam apmācības un citas iespējas, kuras tiesiskās kontroles ietvaros tiesnešiem tiek piedāvātas (6.3.p.).

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 4. punkts nosaka, ka tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā, no kā

secināms, ka tiek vērtēta ne tikai viņa uzvedība, bet arī nolēmumi, kas pieejami publiski, jāņem vērā, ka tie var tikt pakļauti publiskai kritikai.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 3.punkts nosaka, ka tiesnesis, izlemjot lietas, nedrīkst ietekmēties no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas.

Taču konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nebūtu uzskatāma par Latvijas tiesu sistēmas kopumā vai kādas atsevišķas tiesas negatīva tēla veidošanu.

Pamatojoties uz minēto, Tiesnešu ētikas komisija **s e c i n a**:

1. Tiesneša sava viedokļa publiska paušana par savām vai citu tiesnešu izskatāmajām lietām mutvārdos vai komentāros rakstveidā, ja lietu izskatīšana ir pabeigta vienā no tiesu instancēm, bet tiesas nolēmums ir pārsūdzēts, ir pieļaujama, ja tā satur vispārējas juridiskas problēmas risinājumu un nesatur nekādas konkrētas norādes par lietas iztiesāšanu nākamajā tiesu instancē.
2. Iepazīšanās ar konkrēto lietu materiāliem nav obligāts nosacījums tiesneša sava viedokļa publiskai paušanai mutvārdos vai rakstveidā par citu tiesnešu izskatāmajām lietām un tajās pieņemtajiem nolēmumiem.
3. Konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīva viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu.

Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas, ja lietas dalībnieks ir tiesas darbinieks vai tiesnesis vai piesēdētājs ilgstoši pazīstams ar lietas dalībnieka tēvu, vai lietas dokumentus sagatavojis tiesneša radnieks

1. Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu.

2. Ja tiesnesim rodas šaubas atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz jautājumiem, kas ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?" kā rekomendācijas.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

8

Rīgā

2009.gada 12.jūnijā

Tiesnešu ētikas komisijā saņemti tiesnešu lūgumi, kuros lūdz skaidrot konkrētu lietu kontekstā situācijas, kad tiesnesim jāizlemj, vai atstatīt sevi no lietas izskatīšanas, vai atstatīšana no lietas izskatīšanas ir pamatota. Tiek uzdoti šādi jautājumi:

- 1) tiesnesis ilgstoši pazīstams ar procesa dalībnieka (prasītāja) tēvu, kas ir sabiedrībā zināms politiķis;
- 2) tiesas darbinieks, tehniskais darbinieks ir lietas dalībnieks (puses pārstāvis) civillietā;
- 3) tiesas tehniskais darbinieks ir tiesas piesēdētājs kriminālprocesā;
- 4) tiesnesis, izskatot lietu, vērtē dokumentus, ko sagatavojis speciālists (psihologs), kas ir tiesneša radnieks (meita).

Tiesnesis un tiesas piesēdētājs nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti (*likuma "Par tiesu varu" 14.panta pirmā daļa*).

Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 10.panta pirmo daļu, spriežot tiesu, tiesneši un tiesas piesēdētāji ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Tādējādi uz tiesas piesēdētājiem attiecināmi tādi paši noteikumi par atstatīšanu no lietas skatīšanas kā tiesnešiem.

Tiesnešu darbību, lai tā nenonāktu interešu konfliktā, regulē likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" noteiktie

ierobežojumi un aizliegumi. Atbilstoši likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" 15.panta noteikumiem tiesnesim sevi jāatstata no lietas skatīšanas, ja tiesnesis vai tā radnieki ir mantiski vai citādi personiski ieinteresēti izskatāmajā lietā. Bez tam, skatot konkrētu lietu, tiesnesim savā darbā jāievēro attiecīgo procesu noteikumi.

Tāpat tiesnešiem savā darbībā jāievēro likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" 22.pantā noteiktais, ka valsts amatpersonas darbojas atbilstoši attiecīgajā profesijā, jomā vai nozarē apstiprinātajiem uzvedības (ētikas) kodeksiem. Valsts amatpersona atsakās no tās amata pienākumu veikšanas vai valsts amatpersonas amata savienošanas visos gadījumos, kad ētisku apsvērumu dēļ varētu tikt apšaubīta tās darbības objektivitāte un neitralitāte.

Atbilstoši tiesnešu ētikas normām tiesnesim jāpilda tiesu varas uzliktie pienākumi objektīvi un taisnīgi. Tā Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanons nosaka tiesnesim, ka viņa tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām un uzliek pienākumu atstāt sevī no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram(-ei) vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību vai prāvā iesaistīto pusi.

Diemžēl Tiesnešu ētikas kodekss tiesneša atstāšanas pienākumu pamato tikai ar ekonomisku interesi par lietas būtību vai iesaistīto pusi, neuzsverot citas intereses un citus apstākļus. Tādēļ tiesnesim, izlemjot par sevis atstāšanu no lietas skatīšanas, jāvērtē konkrētie apstākļi, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti, saistībā ar likuma "Par tiesu varu", likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" normām, procesu noteikumiem, Tiesnešu ētikas kodeksu.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem (*sk. <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/juidiary.html>*) objektivitāte ir svarīga tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā. Tā attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums tiek pieņemts. Tādēļ vērtējot, atstāt vai neatstāt sevī no lietas skatīšanas, tiesnesim būtiski ir noskaidrot, kā konkrētos apstākļus vērtētu informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis.

Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu (*Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5.punkts*).

Tiesnešu ētikas komisija savā 2008.gada 1.augusta skaidrojumā par tiesneša rīcību, neatstatot sevi no lietas izskatīšanas, kā vienu no secinājumiem norādīja, ka **"tiesnesim ir sevi jāatstata no lietas izskatīšanas, ja, ņemot vērā konkrētos apstākļus (piemēram, akciju skaitu, izskatāmās lietas raksturu un būtību), viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā,**

vai arī ja saprātīgam vērotājam no malas minētie fakti var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti". Turpat Tiesnešu ētikas komisija norādīja, ja tiesnesis nesaskata pamatu sevis atstatīšanai, tad konkrētie fakti, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti, viņam būtu jādara zināmi pārējiem procesa dalībniekiem, lai tie varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

Tāpat, ja tiesnesim rodas šaubas atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz jautājumiem, kas kā rekomendācijas ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?". Piemēram:

– Vai konkrētās lietas iznākums reāli ietekmētu mani vai kādu ar mani saistītu personu labvēlīgi vai nelabvēlīgi?

– Vai šī lieta piesaista lielu sabiedrības uzmanību un izraisa pretrunas, mudinot uz īpaši kritisku attieksmi?

– Vai es šaubītos par tiesneša objektivitāti, ja pats būtu puse lietā, kur tiesnesis būtu līdzīgā situācijā?

– Vai man būtu nepatīkami, ja sevis neatstatīšanas gadījumā par šo situāciju un tās apstākļiem uzzinātu citi tiesneši, pavēstītu masu saziņas līdzekļi? (*sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojums "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?", Rīga, 2008, 134., 135.lpp.*)

Atbildes uz šiem jautājumiem tiesnesim varētu palīdzēt pie konkrētiem apstākļiem izlemt par sevis atstatīšanu vai neatstatīšanu no lietas skatīšanas.

Pamatojoties uz minēto, Tiesnešu ētikas komisija **s e c i n a**:

1. Tiesneša ilgstoša pazišanās ar procesa dalībnieka (prasītāja) tēvu, kas ir sabiedrībā zināms politiķis, var būt pamats tiesneša atstatīšanai no lietas skatīšanas.
2. Pie konkrētiem apstākļiem var būt pamatota tiesneša atstatīšana no lietas skatīšanas, ja tiesas darbinieks, tehniskais darbinieks ir lietas dalībnieks (puses pārstāvis) civillietā.
3. Apstāklim, ka tiesas tehniskais darbinieks ir tiesas piesēdētājs kriminālprocesā, nevajadzētu kalpot par pamatu tiesneša atstatīšanai no lietas izskatīšanas.
4. Apstāklim, ka tiesnesis, izskatot lietu, vērtē dokumentus, ko sagatavojis speciālists (psihologs), kas ir tiesneša radnieks (meita), no saprātīga novērotāja perspektīvas varētu radīt iespaidu, ka tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu, tādēļ būtu pamats tiesneša atstatīšanai no lietas skatīšanas.

Par simbolisku dāvaniņu pieņemšanu svētkos

1. Tiesnesim kā nobriedušai personībai ir jāspēj katrā konkrētā gadījumā patstāvīgi atrast vidusceļu starp pilnīgu izolēšanos no sabiedrības, kas robežojas ar sabiedrībā akceptētu morāles normu ignorēšanu, atsakoties no vispārpieņemtām komunikācijas formām, un tiesneša necienīgu un nelikumīgu rīcību, kas grauj sabiedrības uzticēšanos tiesu sistēmai. Tiesnesim ir jāspēj patstāvīgi orientēties situācijā un, droši ļaujoties uz personisko pārliecību, atpazīt, kad apsveikuma nolūks ir vienīgi koleģiālas cieņas apliecinājums un cilvēcīga komunikācija, bet kad – mēģinājums ietekmēt tiesneša objektivitāti.

2. Skatoties no saprātīga novērotāja perspektīvas, pa pastu atsūtītas tādu kolēģu simboliskas dāvaniņas pieņemšana gadu mijā, kuri nav tiesneša tiesvedībā esošas lietas dalībnieki, normālos apstākļos nevar radīt tiesnesim iepriekšējus aizspriedumus un traucēt objektīvi spriest tiesu.

〔 6 〕

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2009.gada 3.aprīlī

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses lūgumu sniegt komisijas viedokli par tiesneses rīcības ētiskumu šādā situācijā. Gadu mijā tiesnese saņēmusi viņai adresētu aploksnī no zvērināta advokāta, kurā atradās DVD disks ar filmu "Padomju stāsts". Uz diska vāciņā bija uzlīmēts advokāta novēlējums "Lai neatgriezeniska pagātne un labāka nākotne visām tautām". Citiem tiesneses kolēģiem šāda dāvana nav atsūtīta. No tā paša advokāta kādā no iepriekšējām gadu mijām tiesnese saņēmusi dāvinājumā mazu atziņu grāmatiņu. No citiem advokātiem gadu mijās saņemtas apsveikuma kartītes. Ar konkrēto advokātu tiesnesei nav personisku attiecību, viņš arī nav piedalījies lietu izskatīšanā, kurās tiesnese bijusi referente. Tiesnese vēlas zināt Tiesnešu ētikas komisijas viedokli jautājumā, vai šādu nelielu, pa pastu atsūtītu dāvaniņu (grāmatiņa, disks, kalendārs) pieņemšana no viņas puses ir uzskatāma par ētisku rīcību. Ja jā, vai ētiskāk to būtu pieņemt klusējot, vai elektroniski par to pateikties.

Atbilstoši likuma "Par interešu konflikta novēršanu amatpersonu darbībā" 13.panta noteikumiem par dāvanu šā likuma izpratnē nav uzskatāmi suvenīri, grāmatas vai reprezentācijas priekšmeti, ja no vienas personas gada laikā saņemto suvenīru, grāmatu vai reprezentācijas priekšmetu kopējā vērtība naudas izteiksmē nepārsniedz vienas minimālās mēnešalgas apmēru.

Tajā pašā laikā tiesnešu ētikas normas tiesnesim izvirza augstākas prasības nekā pārējiem sabiedrības locekļiem. Tā Tiesnešu ētikas kodeksa

2.kanons tiesnesim uzliek pienākumu izvairīties no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas, bet 4.kanons uzliek pienākumu tiesnesim organizēt savu ārpusstiesas darbību tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem. Tiesnesis nedrīkst pieņemt, kā arī rosināt, lai ģimenes locekļi, kas pastāvīgi dzīvo tiesneša ģimenē, pieņemtu dāvanas, pakalpojumus vai aizdevumus no jebkādas personas, izņemot dāvanas no draugiem vai radiem īpašos gadījumos (jubilejās, gadadienās, kāzās).

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem (*sk. <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/juidiary.html>*) tiesnesim, izpildot savus amata pienākumus, ir jābūt brīvam no jebkādiem aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību.

Kā atzinusi Eiropas Tiesnešu Konsultatīvā padome (CCJE), tiesnesi nevar un arī nevajag izolēt no sabiedrības. Tiesnesis pats ir sabiedrības loceklis un kā tāds ir spiests respektēt arī sabiedrībā pieņemtās morāles normas. Kā zināms, morāle ietver sevī sabiedrības vairākuma priekšstatus par to, kā sabiedrības locekļiem jāizturas, kas ir aizliegts, kas labs un kas slikts. Citiem vārdiem, morāle ietver ideālo sabiedrības attiecību programmu, kā ir jābūt. Latvijas sabiedrības morālei pilnībā atbilst cieņas izrādīšana, pazīstamu personu, kolēģi apsveicot gadu mijā. No otras puses – ir tikai pieklājīgi šādu apsveikumu pieņemt. To arī apstiprina pastāvošā prakse, kuru nenoliedz pati lūguma izteicēja – ir pieņemts, ka tiesneši gadu mijā saņem apsveikuma kartiņas, arī atziņu grāmatiņas no advokātiem, notāriem, citu tiesu tiesnešiem, citiem vārdiem – kolēģiem.

Būtu nepareizi tiesnesi izolēt no sabiedrības, atzīstot par neētisku viņa rīcību saņemt gadu mijā jebkādu apsveikumu. Šāda tiesneša rīcība arī faktiski neatbilstu mūsu sabiedrībā akceptētajām morāles normām, saskaņā ar kurām apsveikuma atraidīšana viennozīmīgi tiek uztverta kā personīgi nelabvēlīgs žests.

Tiesnesim kā nobriedušai personībai ir jāspēj katrā konkrētā gadījumā patstāvīgi atrast vidusceļu starp pilnīgu izolēšanos no sabiedrības, kas robežojas ar sabiedrībā akceptētu morāles normu ignorēšanu, atsakoties no vispārpieņemtām komunikācijas formām, un tiesneša necienīgu un nelikumīgu rīcību, kas grauj sabiedrības uzticību tiesu sistēmai. Tiesnesim ir jāspēj patstāvīgi orientēties situācijā un, droši ļaujoties uz personisko pārliecību, atpazīt, kad apsveikuma nolūks ir vienīgi koleģiālas cieņas apliecinājums un cilvēcīga komunikācija, bet kad – mēģinājums ietekmēt tiesneša objektivitāti.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka, no šāda aspekta raugoties, tiesneša rīcība, pieņemot apsveikumu gadu mijā simboliskas dāvanīgas veidā, arī ir uzskatāma par minēto vidusceļu, jo no vienas puses raksturo tiesnesi kā nobriedušu, no nepamatotiem aizspriedumiem brīvu un normālu sabiedrības

locekli, bet no otras – netraucē tiesnesim saglabāt objektivitāti, pildot tiešos darba pienākumus, kā to prasa likums.

Jāņem vērā arī konkrētās situācijas apstākļi – dāvaniņas izteikti simboliskais raksturs, vispārcilvēcīgā atziņa kā apsveikuma teksts, tas, ka arī iepriekšējā gadu mijā konkrētais advokāts ir apsveicis tiesnesi ar kartiņu vai atziņu grāmatiņu, ka šādi apsveikumi ir pietiekami reti, lai netiktu uzskatīti par uzbāzīgiem, pārspīlētiem vai sabiedrībā pieņemtajām tradīcijām neatbilstošiem. Minētie apstākļi liecina, ka šāda apsveikuma sūtīšanas mērķis nav bijis tiesneša objektivitātes ietekmēšana, bet gan sabiedrības morāles normām atbilstošs koleģiāls cieņas apliecinājums nozīmīgos valsts svētkos.

Arī skatoties no saprātīga novērotāja perspektīvas, pa pastu atsūtītas tādu kolēģu simboliskas dāvaniņas pieņemšana gadu mijā, kuri nav tiesneša tiesvedībā esošas lietas dalībnieki, normālos apstākļos nevar radīt tiesnesim iepriekšējus aizspriedumus un traucēt objektīvi spriest tiesu.

Šādu situācijas izpratni apstiprina arī Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.16. punkts, kurā teikts, ka saskaņā ar likumu un ievērojot sabiedrības likumīgās prasības par atklātību, tiesnesis drīkst saņemt piemiņas veltes, apbalvojumus vai citus materiālus labumus ar noteikumu, ka šī dāvana, apbalvojums vai materiālais labums netiek uzskatīts kā mēģinājums ietekmēt tiesneša pienākuma veikšanu vai arī kā savādāk iespaidojošs tiesneša objektivitāti.

Atbilde uz jautājumu, vai ētiskāk būtu par apsveikumu elektroniski pateikties, vai to pieņemt klusējot, meklējama mūsu sabiedrībā pieņemtajās morāles normās, saskaņā ar kurām arī tiesnesim jārīkojas kā sabiedrības loceklim. Mūsu sabiedrībā parastos apstākļos nav obligāti izteikt pateicību par saņemtu apsveikumu, līdz ar to pietiekami ētiski ir apsveikumu pieņemt klusējot.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Pa pastu saņemtas dāvaniņas (grāmatiņas, diska, kalendāra u.tml.) kā apsveikuma pieņemšana valsts svētkos nav uzskatāma par tiesneša neētisku rīcību, ja šāda rīcība neiespaido tiesneša objektivitāti lietu izspriešanā.
2. Pietiekami ētiski ir šādu apsveikumu pieņemt klusējot.
3. Gadījumā, ja tiesnesis atzīst, ka simboliskās dāvaniņas sūtīšanas mērķis ir objektivitātes ietekmēšana, šāds sūtījums nav jāpieņem, pretējā gadījumā tiesneša rīcība ir uzskatāma par neētisku.

Par tiesneša atstatišanos, ja lietā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies

1. Tiesnesim ir sevi jāatstata no lietas izskatīšanas, ja, ņemot vērā konkrētos apstākļus, piemēram, akciju skaits, izskatāmās lietas raksturs un būtība, viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā vai arī ja saprātīgam vērotājam no malas minētie fakti var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.

2. Ja tiesnesis nesaskata pamatu sevis atstatišanai, fakts par akciju piederību viņam būtu jādara zināms pārējiem procesa dalībniekiem, lai tie varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(4)

Rīgā

2008.gada 1.augustā

Tiesnešu ētikas komisija, izskatot tieslietu ministra iesniegumu sniegt atzinumu par tiesneša rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām, 2008.gada 27.jūnijā nolēma, ka tās kompetencē nav sniegt atzinumu pēc minētā iesnieguma.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzina, ka tā pēc savas iniciatīvas, pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 2.punktu, sniegs skaidrojumu par to, vai tiesneša rīcība, izskatot lietu, kurā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies, atbilst Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šajā gadījumā ir skaidrojams Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona "Tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi" 18.punkts, kas noteic: tiesnesis atstata sevi no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram (-ei) vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem **ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību vai prāvā iesaistīto pusi.**

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jāīstojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai (tiesnesim). Ar objektivitāti parasti saprot to, ka tiesnesim nav nekādu iepriekšēju aizspriedumu. Kā atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, tiesas objektivitāti var analizēt no diviem aspektiem, proti, pēc subjektīvā kritērija – tiesneša personiskā pārlicība attiecībā uz konkrēto

lietu – un pēc objektīvā kritērija – vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti (*sk., piemēram, 1997.gada 25.februāra sprieduma lietā "Findlay pret Lielbritāniju" 73.punktu; 1982.gada 1.oktobra sprieduma lietā "Piersack pret Beļģiju" 30.punktu*). Taču, lai šaubītos par tiesneša objektivitāti, faktiem par to ir jābūt objektīvi pamatotiem, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem (*sk. <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/judiciary.html>*), tiesnesim, izpildot savus amata pienākumus, ir jābūt brīvam no jebkādiem aizspriedumiem, iepriekšējiem pieņēmumiem, priekšrocībām. Tiesnesim ir sevi jāatstata no konkrētas lietas izskatīšanas, ja viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā vai arī ja saprātīgam vērotājam no malas varētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti. Šāda situācija varētu būt, ja tiesnesis vai viņa ģimenes loceklis ir materiāli ieinteresēts izskatāmās lietas rezultātā.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, ja tiesnesis ir iegādājies akciju sabiedrības akcijas, tas var nozīmēt, ka viņam ir ekonomiska interese par šo akciju sabiedrību. Turklāt vērtspapīru konta neatvēršana, līdz ar ko ar iegādātajām akcijām vēl nevar rīkoties un nevar izmantot tiesības, ko tās piešķir, pati par sevi nenozīmē, ka tiesnesim nav ekonomiska interese par akciju sabiedrību. Tāpēc, ja viņa izspriešanā nonākusi lieta, kurā šī akciju sabiedrība ir lietas dalībnieks, īpaši, ja tā ir lieta par mantiska rakstura prasījumiem no minētās akciju sabiedrības, būtu apsverams jautājums par sevis atstatīšanu, jo šādi apstākļi saprātīgam vērotājam no malas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti. Turklāt atbilstoši ētikas normām jautājums par sevis atstatīšanu tiesnesim ir jāizlemj neatkarīgi no tā, vai procesa dalībnieki ir izmantojuši savas tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim, jo minētie apstākļi procesa dalībniekiem var nebūt zināmi. Šādā situācijā tiesnesis nevar atsaukties uz lietu sadales kārtību tiesā vai uz to, ka publiski ir pieejamas viņa ienākumu deklarācijas, kurās atspoguļotas piederošās akcijas. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesneša ētika prasa, lai tiesnesis vispirms pats objektīvi izvērtē konkrētos apstākļus un lemj par sevis atstatīšanu.

Taču, kā jau norādīts iepriekš, tas, vai konkrēti fakti var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti un vai tiesnesis, izskatot lietu, ir rīkojies neatbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa normām, ir vērtējams katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā visus apstākļus to kopsakarā. Nozīme var būt, piemēram, gan tam, cik liels ir akciju skaits, vai tiesnesis no šīm akcijām reāli saņem kādu materiālu labumu, gan arī tam, kāds prasījums konkrētajā lietā ir izskatāms.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija secina:

1. Fakts, ka tiesnesis ir iegādājies akciju sabiedrības akcijas, var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti lietas izskatīšanā, kurā minētā akciju sabiedrība ir procesa dalībnieks. Taču tas vien nevar būt kritērijs, lai atzītu, ka tiesnesis ir pārkāpis ētikas normas.
2. Tiesnesim ir sevi jāatstata no lietas izskatīšanas, ja, ņemot vērā konkrētos apstākļus, piemēram, akciju skaits, izskatāmās lietas raksturs un būtība, viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā, vai arī ja saprātīgam vērotājam no malas minētie fakti var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.
3. Ja tiesnesis nesaskata pamatu sevis atstatīšanai, fakts par procesa dalībnieka – akciju sabiedrības – akciju piederību viņam būtu jādara zināms pārējiem procesa dalībniekiem, lai tie varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.
4. Ja konkrētie apstākļi liecina par to, ka tiesnesis ir izskatījis lietu, par kuras dalībnieku viņam ir ekonomiska interese, atzīstams, ka tiesnesis ir rīkojies neatbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Par tiesu nolēmumu analīzi un kritiku, veicot zinātnisko un pedagoģisko darbu

Spriedumu kritika zinātniskajā un pasniedzēja darbā var radīt pretrunu ar Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos un Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā ietvertu noteikumu, ka tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tāpēc kritika būtu veicama, ievērojot šo principu, un kritiska viedokļa izteikšanas brīvība ir plašāk pielietojama nozarēs, ar kurām tiesnesim nav saskare, pildot amata pienākumus ikdienā.

(2)

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2008.gada 27.jūnijā

Tiesnešu ētikas komisijā saņemts tiesneša lūgums, kurā norādīts, ka līdz brīdim, kad viņu apstiprināja tiesneša amatā, viņš publicējis vairākus rakstus par tiesu nolēmumiem un tiesu nolēmumu analīze ir izmantota vairākās viņa grāmatās. Šobrīd viņš apstiprināts tiesneša amatā, vienlaikus ir arī docētājs augstskolās un turpina savu zinātnisko darbību, kuras ietvaros ir jāpēta un jāanalizē tiesu nolēmumi un par šiem rezultātiem jāsniedz publikācijas. Nereti publikācijās izmantojamie tiesu nolēmumi ir kritizējami no juridiskās doktrīnas vai pat likumu viedokļa. Tāpēc lūdzu sniegt atzinumu par to, vai šādu rakstu publicēšana neizraisa pretrunas ar tiesneša ētikas principiem. Ja izraisa, kā tās novērst, lai zinātniskā darbība arī būtu iespējama.

[1] Zinātniskā darbība ir iespējama un likumīga, jo saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 7.panta trešās daļas 2.punktu tiesnešiem ir atļauts savienot valsts amatpersonas amatu ar zinātnieka darbu.

[2] Viens no Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona noteikumiem paredz, ka tiesnesis pilnveido savu profesionalitāti. Ņemot vērā šo noteikumu un to, ka doktrīna ir viens no tiesību avotiem, atzīstams, ka zinātniska darbība jurisprudencē pilnveido tiesneša profesionalitāti un ir kā tiesneša darba kvalitātes nodrošināšanas, tā arī sabiedrības interesēs.

[3] Sabiedrības interesēs ir arī, lai tiesneši pasniegtu mācību iestādēs. Šajā darbā atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem tiesnesim būtu skaidri jāpasaka, ka mācību iestādē izteiktie komentāri nav juridiskas konsultācijas un tie nenozīmē, ka teiktais būs saistošs arī tiesneša darbā. Kamēr

nav noskaidroti visi apstākļi, dzirdēti argumenti un veikta izpēte, tiesnesis nevar izveidot noteiktu juridisku pozīciju.

[4] Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi paredz, ka tiesnesis var rakstīt, strādāt kā lektors un skolotājs, piedalīties pasākumos ar likumiem un tiesību sistēmu saistītos jautājumos, ja tas nekavē un neietekmē viņa tiešā darba veikšanu. Tajos ietverts arī princips, ka tiesneša tiešais darbs ir prioritārs attiecībā pret citām tiesneša aktivitātēm. Minētais princips ir ietverts arī Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā. Tas norāda uz to, ka zinātniskais darbs nedrīkst ietekmēt tiesneša tiešo amata pienākumu veikšanu.

[5] Spriedumu kritika zinātniskajā un pasniedzēja darbā varētu radīt pretrunu ar Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos un Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā ietvērto noteikumu, ka tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tāpēc kritika būtu veicama, ievērojot šo principu, un kritiska viedokļa izteikšanas brīvība ir plašāk pielietojama nozarēs, ar kurām tiesnesim nav saskare, pildot amata pienākumus ikdienā.

Pamatojoties uz minēto, Tiesnešu ētikas komisija **s e c i n a**:

1. Zinātniskā darbība, tai skaitā pasniedzēja darbs un zinātnisku darbu rakstīšana, ir sabiedrības un tiesneša profesionalitātes paaugstināšanas interesēs.
2. Spriedumu analīze un kritika tiesneša zinātniskajos rakstos ir pieļaujama un vispārēji nerada pretrunas ar ētikas normām.
3. Veicot zinātnisko darbu, tai skaitā spriedumu analīzi un kritiku zinātniskajos rakstos, tiesnesim jā rūpējas, lai tas katrā konkrētajā gadījumā netraucētu tiesneša amata pienākumu pildīšanu.

III
TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS
ATZINUMI

Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā

Tiesnese, nenorādot patiesos iemeslus automašīnas novietošanai ceļa zīmes "Apstāties aizliegts" darbības zonā, turklāt nepatiesi norādot savu ieņemamo amatu kā pamatu automašīnas novietošanai neatļautā vietā, ir rīkojusies pretēji profesionālās ētikas normām, kas liedz tiesnesim izmantot ieņemamo amatu savās personiskajās interesēs. Amata izmantošana apvienojumā ar nepatiesas informācijas sniegšanu liecina par ārkārtīgi neētisku rīcību – to, ka tiesnesis neizprot vai pienācīgi negodā tiesneša amatu, kā arī neapzinās šā amata nozīmi.

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

(39)

Rīgā

2015.gada 4.septembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija 2015.gada 10.jūnijā saņēmusi Tieslietu ministrijas vēstuli, kurā lūgts izvērtēt, vai tiesneses rīcībā ir saskatāms Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpums, un rast iespēju informēt Tieslietu ministriju un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju par Tiesnešu ētikas komisijas veiktās pārbaudes rezultātiem. Vēstulei pievienoti šādi materiāli:

- 1) Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – KNAB) 2015.gada 23.aprīļa iesniegums;
- 2) pašvaldības policijas 2013.gada 10.augusta administratīvā pārkāpuma protokols – paziņojums;
- 3) tiesneses 2013.gada 12.augusta iesniegums pašvaldības policijas priekšniekam;
- 4) tiesneša apliecības kopija;
- 5) pašvaldības policijas priekšnieka 2013.gada 21.augusta lēmums;
- 6) automašīnas foto kopijas.

[2] No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka 2013.gada 10.augustā plkst. 21.09 pašvaldības policijas inspektors konstatējis transporta līdzekļa novietošanu ceļa zīmes "Apstāties aizliegts" darbības zonā. Par šo faktu sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols – paziņojums un uzlikts naudas sods 30 Ls apmērā.

[2.1] Pašvaldības policijā 2013.gada 19.augustā saņemts tiesneses iesniegums, kurā viņa norādījusi, ka automašīnu novietojusi, pildot dienesta pienākumus, lūgusi atcelt naudas sodu un izteikt mutisku brīdinājumu.

[2.2] Ar pašvaldības policijas priekšnieka 2013.gada 21.augusta lēmumu atcelts piemērotais naudas sods un administratīvā lieta izbeigta, izsakot tiesnesei mutisku brīdinājumu.

[2.3] Tieslietu ministrijā 2015.gada 27.aprīlī saņemts iesniegums, kurā KNAB informējis par pašvaldības policijas 2013.gada 21.augusta lēmumu un nosūtījis izvērtēšanai materiālus par tiesneses iespējamu Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa neievērošanu.

[3] Tiesnešu ētikas komisijā 2015.gada 7.jūlijā saņemts tiesneses skaidrojums, kurā norādīts, ka viņa automašīnu novietojusi vietā, kurā aizliegts apstāties, sakarā ar pēkšņu nepieciešamību, nepamanojot ceļa zīmi "Apstāties aizliegts". Automašīna novietota īslaicīgi (15–20 minūtes) un tā, lai nevienam netraucētu.

[3.1] Skaidrojumā tiesnese atzinusi, ka, iesniegumā pašvaldības policijas priekšniekam lūdzot atcelt viņai piemēroto administratīvo sodu un minot nevis patieso automašīnas novietošanas iemeslu, bet norādot, ka tā novietota dienesta vajadzībām, nav rīkojusies pareizi.

[3.2] Tiesnese norādījusi, ka savu vainu pilnībā atzīst, nav vēlējusies ļaunprātīgi izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas privātās vajadzības, apzinās savas rīcības neatbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punktam un apņemas šādas situācijas turpmāk nepieļaut. Tāpat viņa piekrīt Tieslietu ministrijas norādītajam, ka konkrētajā gadījumā ir iestājies disciplinārbildības noilgums atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 4.panta pirmajai daļai.

[3.3] Skaidrojumā lūgts Tiesnešu ētikas komisijai ņemt vērā apstākli, ka tiesnese savu 16 darba gadu laikā nav pieļāvusi ne disciplināros, ne tiesnešu ētikas kodeksa pārkāpumus.

[4] Tiesnešu ētikas komisijā 2015.gada 2.septembrī saņemts tiesneses lūgums izskatīt jautājumu par iespējamu tiesnešu ētikas normu pārkāpumu bez viņas klātbūtnes, ņemot vērā skaidrojumā norādītos apstākļus, kā arī veselības stāvokli. Tiesnese norādījusi, ka viņai ir izsniegta darbnespējas lapa, lūgumam klāt pievienotas medicīnas dokumentu kopijas.

[5] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus, tiesneses skaidrojumu un lūgumu, komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams rupjš ētikas normu pārkāpums.

[6] Atbilstoši ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.9.punktam *tiesnesis neizmanto tiesneša amata prestižu un neļauj to izmantot citiem savu, savas ģimenes locekļu vai jebkuras citas personas privāto interešu labā*. Savukārt Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punktā noteikts, ka *tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses*.

Tiesnešu ētikas komisija secina, ka konkrētajā gadījumā tiesnese, nenorādot patiesos iemeslus automašīnas novietošanai ceļa zīmes "Apstāties aizliegts" darbības zonā, turklāt nepatiesi norādot savu ieņemamo amatu kā pamatu automašīnas novietošanai neatļautā vietā, ir rīkojusies pretēji minētajām normām. Profesionālā ētika liedz tiesnesim izmantot ieņemamo amatu savās personiskajās interesēs. Savukārt amata izmantošana apvienojumā ar nepatiesas informācijas sniegšanu liecina par ārkārtīgi neētisku rīcību. Tas liecina par to, ka tiesnesis neizprot vai pienācīgi negodā tiesneša amatu, kā arī neapzinās šā amata nozīmi. Personai, uzņemoties tiesneša amata pienākumus, ir jāsaprot, ka tās turpmākā rīcība atsevišķos gadījumos, kas nav tieši saistīta ar tiesu lietu izskatīšanu, nav tīri personiska rakstura. Ikviens tiesneša rīcība sabiedrībai parāda tiesu varas kopumā izpratni par tiesiskām un morālām vērtībām. Tiesu varas uzdevums ir taisnīgi un tiesiski izšķirt strīdus. Katra tiesneša individuāla rīcība norāda, vai tiesu vara spēj to pildīt. Ikviens tiesneša atbildība ir veidot stipru un taisnīgu tiesu varu. Tas nekādā veidā nav iespējams, ja tiesnesis izmanto amatu savās interesēs. Piemēram, kā šajā gadījumā, pretēji patiesībai norādot, ka automašīna novietota, pildot amata pienākumus.

[7] Tomēr konkrētajā gadījumā Tiesnešu ētikas komisija neierosinās disciplinārlietu un aprobežosies ar ētikas normu pārkāpuma konstatēšanu, ņemot vērā komisijas rīcībā esošo informāciju par tiesneses veselības stāvokli, kā arī to, ka viņa atzinusi ētikas normu pārkāpumu un nožēlojusi savu rīcību.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneses rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punkta prasībām.

Par lēmuma pieņemšanu attiecībā pret kolēģi

1. Jāņem vērā, ka tiesnesim ir jābūt objektīvam, ne tikai izskatot lietu pēc būtības, bet arī lemjot jebkādos procesuāla rakstura jautājumus, tostarp par pieteikuma vai prasības pieteikuma pieņemšanu.

2. Saprātīgam vērotājam no malas var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti, ja viņam ir jāpieņem lēmums attiecībā pret kādu no kolēģiem, kas strādā tajā pašā tiesā. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, parasti tiesnesim šādā gadījumā nevajadzētu pieņemt lēmumus ne par lietas ierosināšanu, ne arī izskatīt lietu, kurā ir iesaistīts cits tās pašas tiesas tiesnesis.

3. Tiesnese, nepieņemot noraidījumu un atsakoties pieņemt prasības grozījumus (kuros kā atbildētāja papildus iepriekš lietā norādītajiem tiek minēta tiesneses kolēģe – tiesnese tajā pašā tiesā), ir bijusi pārliecināta, ka konkrētais jautājums ir jārisina, ceļot jaunu prasību pret tiesneses kolēģi, nevis izsakot lūgumus jau ierosinātā lietā, kur tiesneses kolēģe nav atbildētāja. Tiesnešu ētikas komisijas uzdevums nav vērtēt, vai šāds tiesneses uzskats ir pareizs. Taču konkrētajā gadījumā tiesneses lēmumi principā neliedz prasītājam realizēt savas procesuālās tiesības celt jaunu prasību pret tiesneses kolēģi un saprātīgam vērotājam šādā situācijā nevajadzētu rasties šaubām par tiesneses objektivitāti, jo ar šādiem lēmumiem ne tikai nav pēc būtības izņemta prasība pret tiesneses kolēģi, bet šie lēmumi nekādā veidā nevar arī pasargāt tiesneses kolēģi no prasības celšanas pret viņu.

{ 34 }

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2014.gada 30.maijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstuli, kurā lūgts izlemt, vai ir nepieciešams ierosināt disciplinārlietu sakarā ar zvērīnātas advokātes sūdzību par tiesneses A.I. rīcību, izskatot civillietu. Vēstulei pievienoti šādi materiāli:

- 1) zvērīnātas advokātes 2014.gada 27.marta iesniegums;
- 2) tiesneses A.I. 2013.gada 22.maija lēmums;
- 3) tiesas 2013.gada 18.oktobra lēmums.

[2] No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka tiesā ir ierosināta civillietā. Lietas izskatīšanas gaitā prasītājs iesniedzis prasības pieteikuma grozījumus, ar kuriem papildus sākotnēji norādītajam atbildētājam vēlējās vērst prasību arī pret otru atbildētāju, kas ir šīs tiesas tiesnese B.I. Tiesas sēdē tika pieņemts lēmums, ar kuru atteikts pieņemt prasības pieteikuma grozījumus. Par šo

lēmumu prasītājs iesniedza blakus sūdzību, kuru tiesnese *A.I.* atteica pieņemt. Lēmumā norādīts, ka ar prasības pieteikuma grozījumiem prasītājs faktiski ir cēlis jaunu prasību pret citu personu, kura līdz šim nav bijusi atbildētāja lietā, nevis grozījis pret atbildētāju celtās prasības priekšmetu vai pamatu. Šāda prasība pret citu personu ir ceļama atbilstoši Civilprocesa likumā noteiktajai vispārējai prasības pieteikumu iesniegšanas kārtībai.

Vēlāk tiesā tika saņemts faktiski tāda paša satura lūgums un prasības pieteikuma precizējums, kurus atteikts pieņemt.

Tiesas sēdē prasītāja pārstāve pieteica noraidījumu tiesnesei *A.I.*, norādot, ka sakarā ar to, ka tiesnese *A.I.* ir atteikusies pieņemt prasības pieteikuma grozījumus un precizējumus, ir radušās šaubas par tiesneses objektivitāti, jo atbildētāja *B.I.*, ko prasītājs vēlas pieaicināt lietā, šobrīd ir tiesnese tajā pašā tiesā, kurā strādā tiesnese *A.I.*, un tiesnesei *A.I.* kā tiesas priekšsēdētājai ir koleģiālas attiecības un īpaša attieksme pret šajā tiesā strādājošo tiesnesi. Ar tiesas lēmumu noraidīts tiesnesei *A.I.* pieteiktais noraidījums. Lēmumā norādīts, ka nav pamata uzskatīt, ka tiesnese būtu personīgi tieši vai netieši ieinteresēta lietas iznākumā, jo šobrīd tiesneses kolēģe *B.I.* lietā nav ne prasītāja, ne atbildētāja, ne trešās personas, pat ne liecinieka statusā.

Zvērinātas advokātes 2014.gada 27.marta iesniegumā norādīts, ka, pieņemot iepriekš minētos lēmumus, tiesnese *A.I.* ir parādījusi savu neobjektivitāti lietā, jo lēmumā par atteikšanos pieņemt prasības grozījumus nav norādījusi nevienu no Civilprocesa likumā noteiktajiem pamatiem, kas ļauj atteikties pieņemt prasību, un ir tīši pārkāpusi Civilprocesa likuma 75.pantu. Tiesneses patiesais nodoms ir bijis nepieļaut lietas ierosināšanu pret kolēģi. Šādos apstākļos tiesnesei pašai pēc savas iniciatīvas jau stadijā, kad tiek lemts jautājums par lietas virzību, bija jāatstata sevi no lietas izskatīšanas. Turklāt tiesnese nav pieņēmusi arī pieteikto noraidījumu.

[3] Savā paskaidrojumā tiesnese *A.I.* norādīja, ka neuzskata, ka viņai bija jāatstātās no lietas izskatīšanas vai jāpieņem pieteiktais noraidījums. Kolēģe tiesnese *B.I.* lūgumu pieteikšanas brīdī attiecīgajā civillietā nebija lietas dalībniece. Prasītāja lūgumi tika noraidīti, jo tie neattiecās uz konkrēto civillietu. Ja prasītājs vēlas celt prasību pret citu atbildētāju, tad tiesā ir jāiesniedz jauns prasības pieteikums. Arī lēmumos tika norādīts, ka ir iespējams celt prasību pret *B.I.* atbilstoši Civilprocesa likumā noteiktajai vispārējai prasības pieteikumu iesniegšanas kārtībai. Līdz ar to tiesneses *A.I.* mērķis nav bijis nepieļaut lietas ierosināšanu pret kolēģi *B.I.* Ja tiktu celta jauna prasība pret kolēģi, tad tiesnese atstātītos no lemšanas par šādu prasību.

[4] Tiesnešu ētikas komisija vispirms norāda, ka tās kompetencē nav vērtēt tiesneša darbību pamatotību no procesuālo normu, šajā gadījumā Civilprocesa likuma, piemērošanas viedokļa. Iebildumus par tiesību normu

piemērošanas pareizību lietas dalībnieks var izteikt apelācijas sūdzībā. Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ir vērtēt tiesneša rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normu prasībām.

[5] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. No zvērinātas advokātes iesnieguma izriet, ka viņa apšaubā, ka konkrētajā gadījumā tiesnese A.I. ir rīkojusies atbilstoši šīs tiesnešu ētikas normas prasībām.

Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai (tiesnesim) (*sk. 2008.gada 1.augusta skaidrojumu*).

Taču Tiesnešu ētikas komisija ir arī atzinusi, ka tiesneša objektivitāti var apšaubīt tikai tad, ja uz to norāda objektīvi pamatoti fakti, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu (*sk. 2008.gada 1.augusta skaidrojumu*).

Tāpat Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jācieņa un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, prezumējams, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas vienmēr ir ārkārtas, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem, arī raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem (*sk. 2011.gada 1.jūlija lēmumu*).

[6] Jāņem vērā, ka tiesnesim ir jābūt objektīvam ne tikai izskatot lietu pēc būtības, bet arī lemjot jebkādas procesuāla rakstura jautājumus, tostarp par pieteikuma vai prasības pieteikuma pieņemšanu.

Saprātīgam vērotājam no malas var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti, ja viņam ir jāpieņem lēmums attiecībā pret kādu no kolēģiem, kas strādā tajā pašā tiesā. Tāpēc, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, parasti tiesnesim šādā gadījumā nevajadzētu pieņemt lēmumus ne par lietas ierosināšanu, ne arī izskatīt lietu, kurā ir iesaistīts cits tās pašas tiesas tiesnesis.

[7] Konkrētajā gadījumā lietas dalībniekam šaubas par tiesneses objektivitāti ir radījis apstākļi, ka tiesnese ir izlēmusi lūgumus, kas pēc viņa domām attiecas uz citu tiesnesi, kura ir viņas kolēģe tajā pašā tiesā. Tiesnešu ētikas komisija nepiekrīt šim viedoklim.

Šajā gadījumā lieta jau bija ierosināta un tiesneses kolēģe tajā nebija lietas dalībnieks. Ievērojot visu iepriekš minēto par nepieciešamību nodrošināt objektivitāti savā profesionālajā darbībā, vienlaikus jāpatur prātā, ka tiesnesis nedrīkstētu pārāk bieži atstāties no lietu izskatīšanas, jo tas var radīt gan nepamatotu apgrūtinājumu citiem lietas dalībniekiem, paldzinot lietas izskatīšanu, gan citiem tiesnešiem, gan arī radīt iespaidu, ka lietas dalībnieks var izvēlēties, kurš tiesnesis izskatīs lietu (*sk. Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 66.punkts, <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciples Comment.PDF>*).

Līdz ar to, ja lieta ir jau ierosināta, tiesnesim ir daudz rūpīgāk jāizvērtē, vai ir pamats atstāties no lietas izskatīšanas. Šādos gadījumos var būt svarīgi tas, vai lietas apstākļi nenorāda uz to, ka lietas dalībnieki, piesakot lūgumu, kurš skar tiesneša kolēģi, ir ļaunprātīgi izmantojuši savas tiesības un viņu patiesais mērķis ir panākt lietas nodošanu citam tiesnesim. Tāpat ir jāvērtē, vai izteiktais lūgums nav acīmredzami nepamatots, jo šādā gadījumā tiesnesis, atstatoties no lietas izskatīšanas, radīs situāciju, ka lieta būs jānodod citam tiesnesim, kas paldzinās lietas izskatīšanu, lai gan pēc būtības tiesnesim nav šķēršļu izskatīt lietu. Tāpat nozīmīgi var būt tas, cik būtisks ir attiecīgais lūgums konkrētās lietas kontekstā, kā arī tas, vai persona attiecīgās tiesības var realizēt citā veidā.

Tiesneses ieskatā nepastāvēja šaubas par spēju izlemt lūgumus objektīvi.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka izskatāmajā gadījumā tiesnese ir bijusi pārliecināta, ka konkrētais jautājums ir jārisina, ceļot jaunu prasību pret tiesneses kolēģi, nevis izsakot lūgumus jau ierosinātā lietā, kur tiesneses kolēģe nav atbildētāja. Tiesnešu ētikas komisijas uzdevums nav vērtēt, vai šāds tiesneses uzskats ir pareizs. Taču Tiesnešu ētikas komisijai nav šaubu, ka konkrētajā gadījumā prasītājs varētu celt jaunu prasību pret tiesneses kolēģi. Līdz ar to tiesneses lēmumi principā neliedz prasītājam realizēt savas procesuālās tiesības. Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka saprātīgam vērotājam šādā situācijā nevajadzētu rasties šaubām par tiesneses objektivitāti, jo ar šādiem lēmumiem ne tikai nav pēc būtības izlemta prasība pret tiesneses kolēģi, bet šie lēmumi nekādā veidā nevar arī pasargāt tiesneses kolēģi no prasības celšanas pret viņu.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese A.I. nav pārkāpusi tiesnešu ētikas normas un līdz ar to nav arī pamata disciplinārlietas ierosināšanai.

Par tiesneša rīcību, kopējot materiālus no viņa rīcībā esošas lietas

Tiesnesis nedrīkst dokumentus, kas nonākuši viņa rīcībā sakarā ar pienākumu pildīšanu, izmantot nolūkiem, kas nav saistīti ar tiesneša tiešajiem pienākumiem, kaut arī, iespējams, šie dokumenti aizskar viņa godu un cieņu, un viņš tos vēlas izmantot, lai sevi aizstāvētu. Tiesnesim, uzzinot, ka tiesā iesniegti viņa godu un cieņu aizskaroši dokumenti, ceļot savu prasību, jārīkojas tāpat kā jebkurai privātpersonai, proti, jālūdz tiesai, kas izskata viņa lietu, attiecīgos dokumentus izprasīt no tiesas, kuras rīcībā tie atrodas.

(33)

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

Rīgā

2014.gada 30.maijā

[1] Sakarā ar zvērinātu advokātu iesniegumu par tiesneša sistemātisku ētikas normu pārkāpšanu, Tiesnešu ētikas komisija atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.² panta un Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 52.punkta noteikumiem uzskatīja par nepieciešamu apspriest tiesneša iespējamo ētikas normu pārkāpumu.

[2] Zvērinātu advokātu iesniegumā norādīts, ka tiesnesis, izmantojot dienesta stāvokli un nesamaksājot attiecīgu kancelejas nodevu, nokopējis materiālus no savā izskatīšanā esošas lietas un iesniedzis tos citā tiesā, pievienojot savai prasībai.

[3] Tiesnešu ētikas komisija saņēma paskaidrojumu no tiesneša, kurā viņš norāda, ka nokopējis materiālus dienā, kad tie iesniegti tiesā, laikā, kad tie vēl nebija pievienoti lietas materiāliem un viņš vēl nebijis atstatījis sevi no lietas izskatīšanas, kopijas izgatavojis no sava tehniskā līdzekļa, izmantojot savu papīru, par ko nav jāmaksā kancelejas nodeva.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nodoti šādi materiāli: tiesneša pieteikums par rakstveida pierādījumu iesniegšanu civillietā, noraidījums tiesnesim, tiesneša sarakste ar žurnālisti.

[5] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis paskaidroja, ka viņa tiesvedībā esošajā lietā viņam kā tiesnesim pieteikts noraidījums, kam pievienoti materiāli. Lai izlemtu pieteikto noraidījumu, ieskenējis rakstisko noraidījumu un tam pievienotos materiālus. Dokumenti palikuši viņa datorā. Uzskatījis, ka ticis aizskarts viņa kā tiesneša gods un cieņa, iesniedzis prasību tiesā, šajā lietā pievienojis rakstveida noraidījumu un tam pievienotos dokumentus. Saprot, ka vajadzējis lūgt tiesai izprasīt dokumentus, bet, tā kā tie

bijuši saglabāti viņa datorā, mājās ar savu tehnisko līdzekli un uz sava papīra izdrukājis un iesniedzis tiesā. Tobrīd nav apsvēris, ka dokumenti būtu jāizprasa no tiesas, jo tās ir bijušas viņa vēstules, viņam pieteiktais noraidījums.

[6] Izvērtējot Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus, tiesneša paskaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneša rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[7] Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punktā noteikts, ka *tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.*

[8] Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punktā noteikts, ka *tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses.*

[9] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka lietas materiālu kopēšana no tiesneša rīcībā esošas lietas ar mērķi izmantot šos dokumentus kā pierādījumus citā lietā, kurā viņš piedalās kā privātpersona, neatbilst iepriekš minētajām tiesneša ētikas normām. Tiesnesim ir aizliegts izmantot tiesneša amatu savu vai ar tiesnesi saistīto personu interešu apmierināšanai. Konkrētajā gadījumā tiesnesim, uzzinot, ka tiesā iesniegti viņa godu un cieņu aizskarošī dokumenti, ceļot savu prasību, bija jārīkojas tāpat kā jebkurai privātpersonai. Proti, jālūdz tiesai, kas izskata viņa lietu, attiecīgos dokumentus izprasīt no tiesas, kuras rīcībā tie atradās. Tiesnešu ētikas kodeksa normas uzliek tiesnesim pienākumu vienmēr darboties tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

[10] Atbilstoši starptautisko Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1.punktam *tiesneša uzvedībai neatkarīga novērotāja vērtējumā jābūt nevainojamai.* Tātad tiesnesis nedrīkst dokumentus, kas nonākuši viņa rīcībā sakarā ar pienākumu pildīšanu, izmantot nolūkiem, kas nav saistīti ar tiesneša tiešajiem pienākumiem, kaut arī, iespējams, šie dokumenti aizskar viņa godu un cieņu, un viņš tos vēlas izmantot, lai sevi aizstāvētu.

[11] Tiesnešu ētikas komisija, ņemot vērā, ka tiesnesis ir atzinis savu pieļauto kļūdu un tā nav radījusi būtiskas sekas, atzīst, ka konkrētais tiesneša ētikas normu pārkāpums nav rupjš, līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneša rīcība neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3. un 8.punkta prasībām.

Par tiesneša lietotajiem izteicieniem intervijā ar žurnālistu

Izteicienu, kas neatbilst literārās valodas normām, proti, vulgārismu un cilvēka fizioloģiskos procesus raksturojošu vārdu, lietošana situācijā, kad nav objektīva nepieciešamība šos procesus pieminēt, neatbilst ētikas normām.

Ja saspringtā gaisotnē tiesnesis jūt, ka savaldību saglabāt ir ļoti grūti, labāk interviju vispār pārtraukt, nevis lietot literārās valodas normām neatbilstošus izteicienus.

(30)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2014.gada 10.janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija, pamatojoties uz ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4.punktu un Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 52.punktu, uzskatīja par nepieciešamu apspriest tiesneses iespējamo ētikas normu pārkāpumu saistībā ar publicēto interviju ar tiesnesi. No intervijas teksta redzams, ka, atbildot uz žurnālistes jautājumiem, tiesnese ir lietojusi tādus izteicienus kā "divu d... augstumā uzlēkt", "likt visiem viņu apčūrāt", "kurš viņu izcels no kakām ārā".

[2] 2014.gada 8.janvārī Tiesnešu ētikas komisija saņēma paskaidrojumu no tiesneses. Tiesnese norādīja, ka intervija notika ļoti agresīvā gaisotnē, tiesnese intervijas laikā nav spējusi saglabāt aukstasinību un tā rezultātā ir lietojusi literārās valodas normām neatbilstošus izteicienus. Tiesnese nožēlo savu rīcību un atvainojas par radītajām problēmām.

[3] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanons noteic, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu. Atbilstoši šī kanona 3.punktam tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā. Savukārt atbilstoši šī kanona 4.punktam tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanons noteic, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības. Atbilstoši šī kanona 4.punktam tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā, bet atbilstoši šī kanona 5.punktam tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinājoši, turklāt tas jā dara pēc brīvas gribas. Savukārt šī kanona 6.punkts noteic, ka aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt

neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi.

Tātad atbilstoši šiem kanoniem tiesnesim ir jāizturas cienīgi un jāievēro augstas uzvedības kultūras normas. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tas nozīmē arī to, ka tiesnesim ir jāievēro augsta valodas kultūra, savā runā un rakstos lietojot literārās valodas normām atbilstošu valodu.

[4] Tiesnese intervijā ir lietojusi tādus izteicienus, kas neatbilst literārās valodas normām, proti, ir lietots vulgārisms un cilvēka fizioloģiskos procesus raksturojoši vārdi situācijā, kad nav bijusi objektīva nepieciešamība šos fizioloģiskos procesus pieminēt. Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šādu izteicienu lietošana nav tiesneša cienīga rīcība un tas neatbilst arī augstām uzvedības kultūras normām. Arī saspringtā gaisotnē tiesnesis nedrīkst pieļaut šādas atkāpes no literārās valodas normām, jo tiesnesim vienmēr ir jābūt gatavam atrasties sabiedrības uzmanības centrā un tiesnesim ir jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinoši. Ja tiesnesis jūt, ka savaldību saglabāt ir ļoti grūti, labāk interviju vispār pārtraukt, nevis lietot literārās valodas normām neatbilstošus izteicienus.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesnese arī pati ir atzinusi savu kļūdu un ir nožēlojusi savu rīcību.

[5] Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese ir pārkāpusi Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 3. un 4.punktu un 2.kanona 6.punktu.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konstatētais tiesneša ētikas normu pārkāpums pēc savas būtības nav rupjš, un līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneses rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 3. un 4.punkta un 2.kanona 6.punkta prasībām.

Par tiesneša atbildēm uz žurnālista jautājumiem

1. *Ētikas normas tiesnesim neliedz atteikt interviju kameras priekšā. Tomēr tiesneša pienākums, komunicējot ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, ir darīt visu no sevis atkarīgo, lai gan atbilde uz uzdoto jautājumu, gan arī atteikums jautājumu komentēt būtu korekts.*

Izvēloties komunikācijas veidu, tiesnesim jāņem vērā savas komunikācijas prasmes un personiskās īpašības, kā arī tas, ka šādas komunikācijas mērķis ir no vienas puses apmierināt sabiedrības pamatotu interesi pēc būtības, bet no otras – pasargāt savu privāto dzīvi no pārspīlētas sabiedrības intereses. Tiesneša atteikums komentēt darījumus, norādot uz citu amatpersonu darījumiem un privāto dzīvi, minēto mērķi nenasiedz, turklāt šāds komunikācijas veids neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

2. *Ētikas normām neatbilstoša ir tiesneša rīcība, paskaidrojumos komisijai sagrozot faktus. Tas liecina ne vien par tiesneša vēlmi izvairīties no atbildības, bet arī par nekritisku attieksmi pret sevi, kas traucē apzināties problēmas būtību un risināt to.*

(29)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2013.gada 13.decembrī

[1] Sakarā ar Latvijas Televīzijas 1.kanālā raidījumā "De Facto" demonstrēto sižetu, kurā tika atspoguļotas tiesneša atbildes uz televīzijas žurnālista uzdotajiem jautājumiem, Tiesnešu ētikas komisija atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.² panta un Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 52.punkta noteikumiem uzskatīja par nepieciešamu apspriest tiesneša iespējamo ētikas normas pārkāpumu.

[2] Televīzijas sižetā, atsaucoties uz tiesneša teikto, tika atspoguļots, ka uz žurnālista lūgumu komentēt viņa darījumus ar nekustamajiem īpašumiem tiesnesis atbildējis, ka darījumus kameras priekšā nekomentēs, tā vietā iesakot žurnālistam painteresēties par citu valsts amatpersonu (Satversmes tiesas tiesnešu, prokuroru) veiktajiem darījumiem un privāto dzīvi.

[3] Tiesnešu ētikas komisija 2013.gada 30.oktobrī saņēma paskaidrojumu no tiesneša, kurš minētos izteikumus noliedza, kā arī norādīja, ka Latvijas Televīzijas žurnālisti noteiktā laika posmā savos raidījumos par viņu izrāda pastiprinātu interesi un sagroza viņa sniegtās atbildes.

Uz Tiesnešu ētikas komisijas pieprasījumu Latvijas Televīzija komisijas rīcībā nodeva tiesneša rakstveida atbildes žurnālistam uz minētā raidījuma sižeta sakarā uzdotajiem jautājumiem.

[4] Iepazīstoties ar tām, Tiesnešu ētikas komisija secināja, ka raidījumā tiesneša sniegtā informācija atspoguļota korekti un nav sagrozīta, savukārt tiesnesis savos paskaidrojumos komisijai bijis nepatiess.

[5] Uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi paskaidrojumu sniegšanai tika uzaicināts tiesnesis. Viņš rakstiskā iesniegumā komisijai lūdza izskatīt jautājumu bez viņa piedalīšanās sakarā ar aizņemību darbā. Tiesnesis norādīja, ka Tiesnešu ētikas komisijas rīcība, pieprasot no Latvijas Televīzijas viņa atbildes žurnālistam, bijusi nelikumīga, jo minētā informācija attiecas uz viņa privāto dzīvi.

[6] Izvērtējot Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus, komisija atzīst, ka tiesneša rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[6.1] Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 4.punktā noteikts, ka *tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas*, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 4.punktā noteikts, ka tiesnesim jābūt gatavam *vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā*.

Atbilstoši kodeksa 2.kanona 5. un 6.punktam tiesnesim jāpieņem tādi *uzvedības ierobežojumi*, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, tas jādara pēc brīvas gribas, turklāt šie *ierobežojumi attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan privāto dzīvi*.

Kodeksa 2.kanona 3.punkts uzliek tiesnesim pienākumu vienmēr darboties tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

[6.2] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka Latvijas Televīzijas žurnālista jautājumi gatavojamā sižeta sakarā par tiesneša darījumiem ar nekustamajiem īpašumiem bija vērsti uz tiesneša kā amatpersonas privāto dzīvi. Tomēr, ievērojot minētos kanonus, arī sabiedrību interesējošus jautājumus par privāto dzīvi tiesnesim nepieciešamības gadījumā jāspēj izskaidrot līdzsvarotā un augstiem ētikas standartiem atbilstošā, cienīgā veidā, tādējādi nemazinot sabiedrības uzticību sev kā amatpersonai, nedz tiesu varai.

[6.3] Atbilstoši starptautisko Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.6.punktam tiesnesis, tāpat kā jebkurš cits, bauda demokrātiskas valsts pilsonim starptautiskajos un konstitucionālajos tiesību aktos paredzētās pamattiesības un pamatbrīvības, taču, baudot tās, *tiesnesim vienmēr jāuzvedas tā, lai saglabātu tiesneša amata godu*.

[6.4] Iepriekš norādītās ētikas normas tiesnesim neliedz atteikt interviju kameras priekšā. Tomēr tiesneša pienākums, komunicējot ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, ir darīt visu no sevis atkarīgo, lai gan atbilde uz uzdoto jautājumu, gan arī atteikums jautājumu komentēt būtu korekts un tā arī tiktu atspoguļots.

[6.5] Izvēloties komunikācijas veidu, tiesnesim jāņem vērā savas komunikācijas prasmes un personiskās īpašības, kā arī tas, ka šādas komunikācijas mērķis ir no vienas puses apmierināt sabiedrības pamatotu interesi pēc būtības, bet no otras – pasargāt savu privāto dzīvi no pārspīlētas sabiedrības intereses.

Tiesneša atteikums komentēt darījumus, norādot uz citu amatpersonu darījumiem un privāto dzīvi, minēto mērķi nesasniedz, turklāt šāds komunikācijas veids noteikti neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

Tiesnesim kā amatpersonai vienmēr pašam ir jāuzņemas atbildība par savu rīcību, tādēļ, atbildot uz sabiedrību interesējošu jautājumu, viņam jāaprobežojas ar savas rīcības skaidrojumu vai pamatotu atteikumu atbildēt. Fakts par citu personu līdzīgu rīcību tiesneša personisko atbildību ietekmēt nevar.

Tiesnešu ētikas komisija savā 2012.gada 19.oktobra atzinumā jau ir norādījusi, ka cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētās situācijas tiesnesim ir vai nu jāpārrunā situācija ar kolēģi, vai jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem (*sk. atzinuma 6.punktu*).

[6.6] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka iepriekš norādītajām ētikas normām neatbilstoša ir arī tiesneša rīcība, paskaidrojumos komisijai sagrozot faktus. Tas liecina ne vien par tiesneša vēlmi izvairīties no atbildības, bet arī par nekritisku attieksmi pret sevi, kas traucē apzināties problēmas būtību un risināt to.

[6.7] Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konstatētais tiesneša ētikas normu pārkāpums pēc savas būtības nav rupjš, un līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneša rīcība neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 4.punkta, 2.kanona 3., 4., 5. un 6.punkta prasībām.

Par lietas izskatīšanu situācijā, kad tiesnesim ir parādsaistības pret lietas dalībnieku – prasītāju

1. *Liels tiesneša maksājumu parāds pret kādu no lietas dalībniekiem, kas izveidojies ilgstošā laika periodā, varētu būt šķērslis tiesnesim skatīt lietu. Būtiski ir parāda izveidošanās apstākļi. Ētikas normu pārkāpums nav konstatējams apstākļos, kad tiesnese nav zinājusi par parāda uzkrāšanos, nav strīda par parāda apmēru un samaksu, tiesnese par parādu pret lietas dalībnieku uzzināja darba vietā no lietām pievienotajām prasītāja sūdzībām, pēc kā parāds tika samaksāts nekavējoties nākamajā dienā.*

2. *Jautājumu par pieteiktu noraidījumu jāizlemj savlaicīgi.*

3. *Tiesnesim, ievērojot ētikas normas, vienmēr rūpīgi jāizvērtē, vai nepastāv pamats, lai atstatītu sevi no lietas izskatīšanas, ja procesa dalībnieks par tiesnesi iepriekš iesniedzis sūdzību personai, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, un sūdzība ir skatīta tiesnešu pašpārvaldes institūcijā. Tomēr sūdzība pati par sevi nav pamats noraidījuma pieņemšanai vai sevis atstatīšanai no lietas izskatīšanas.*

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

(28)

Rīgā

2013.gada 11.oktobrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tieslietu ministra pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneses iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem, izspriežot civillietas un neatstatoties no lietas izskatīšanas.

[2] Pieprasījumam pievienots 2013.gada 15.augusta SIA "P.K.P" iesniegums tieslietu ministram par šādu tiesneses rīcību:

- 1) izspriežot pēc būtības civillietas Nr.[..] un Nr.[..];
- 2) taisot spriedumus par prasību noraidīšanu laikā, kad tiesnesei pret prasītāju SIA "P.K.P" pastāvēja parādsaistības;
- 3) neatstatoties no civillietas Nr.[..], kurā prasītājs ir SIA "P.K.P", izskatīšanas neilgi pēc parādsaistību nokārtošanas.

SIA "P.K.P" iesniegumam pievienots 1999.gada 9.jūlija līgums par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu, SIA "P.K.P" 2013.gada 12.jūlija aprēķins.

Komisija saņēmusi arī tiesneses rakstveida paskaidrojumu.

[3] No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka tiesnesei pieder dzīvokļa īpašums daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā. Par šīs dzīvojamās mājas apsaimniekošanu un uzturēšanu tiesnese ir noslēgusi līgumu ar mājas pārvaldnieku, kas tagad ir SIA "P.K.P", par pienākumu segt ar dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu saistītos izdevumus, kā arī maksāt par komunālajiem pakalpojumiem.

No pievienotā aprēķina redzams, ka SIA "P.K.P" par tiesnesei piederošo dzīvokli noteikusi samaksu 1209,12 Ls par apsaimniekošanas un komunālajiem pakalpojumiem, par ūdeni un kanalizāciju, par siltumenerģiju. Aprēķinā norādītā maksājuma parāda saistība uz 2013.gada 1.jūliju 365,49 Ls apmērā, no tā 110,43 Ls par apsaimniekošanas un komunālajiem maksājumiem. Atlikušo aprēķina summu sastāda maksa par pakalpojumiem 2013.gada jūlija mēnesī, tostarp par apsaimniekošanas un komunālajiem maksājumiem 199,17 Ls, par ūdeni un kanalizāciju 391,76 Ls.

[4] Tiesnese 2013.gada 26.jūlijā nolēmusi pieņemt SIA "P.K.P" prasības pieteikumu par darba līguma izbeigšanu un ierosināt civillietu Nr.[..]. Prasītāja ieskatā, tiesnese nav tiesīga piedalīties lietas izskatīšanā, jo līdz 2013.gada 15.jūlijam ilgstoši nav norēķinājusies par dzīvojamo telpu apsaimniekošanu un pamatpakalpojumiem, kļuvusi par prasītāja parādniecei, kas rada pamatotas šaubas par tiesneses objektivitāti, neskatoties uz to, ka aprēķinā norādītais maksājums par apsaimniekošanu un komunālajiem maksājumiem samaksāts pilnā apmērā 2013.gada 16.jūlijā. Tādēļ prasītājs 2013.gada 29.jūlijā pieteicis tiesnesei noraidījumu. Prasītājs iesniegumā tieslietu ministram norāda, ka tiesnese nav vēl izlēmusi par pieteikto noraidījumu un ka šāda tiesneses rīcība uzskatāma par neētisku.

Turklāt prasītājs arī norāda, ka tiesa, kuras sastāvā bija tiesnese, 2013.gada 13.jūnijā civillietā Nr.[..] un 2013.gada 17.jūnijā civillietā Nr.[..] taisīja spriedumus par prasību noraidīšanu, ar kuriem noraidīti prasītāja prasījumi, tostarp par īres un komunālo pakalpojumu maksājumu parāda un kavējuma naudas piedziņu. Tāpat prasītājs norāda, ka abi spriedumi pārsūdzēti, jo tiesa lietas izskatījusi nelikumīgā sastāvā.

[5] Likuma "Par tiesu varu" 91.²pantā noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja to pieprasa persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu.

[6] Komisijai jāvērtē, vai tiesneses rīcība, neatstatoties no civillietas Nr.[..] izskatīšanas un izspriežot civillietas Nr.[..], Nr.[..], atbilda ētikas normām.

[7] Komisijas sēdē piedalās pieprasījuma iesniedzēja pārstāve un tiesnese.

[8] Pieprasījuma iesniedzēja pārstāve paskaidroja, ka tieslietu ministrs uzskata, ka tiesnese ir pārkāpusi ētikas normas. Konkrēta Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa norma, kuru tiesnese, iespējams, pārkāpusi, nav norādīta.

[9] Tiesnese paskaidroja, ka ir deklarējusi dzīves vietu iepriekš minētajā dzīvokļa īpašumā. Īpašumu apsaimnieko SIA "P.K.P", kas ir vienīgais apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzējs pilsētā. Dzīvoklī dzīvo arī citi ģimenes locekļi. Ģimenei ir vairāki nekustamie īpašumi, tādēļ maksājumu veikšana par īpašumiem ģimenē ir dalīta. Par šo dzīvokli maksājumus veic citi ģimenes locekļi. Atzina, ka ir atbildīga par savlaicīgu maksājumu samaksu par dzīvokli mājas pārvaldniekam un pakalpojumu sniedzējiem.

Tiesnese norādīja, ka iepriekš nav saņēmusi nekādus aprēķinus vai brīdinājumus par nenokārtotām parādsaistībām no SIA "P.K.P", 2013.gada 12.jūlijā sagatavoto aprēķinu pirmo reizi ieraudzījusi savā darba vietā tiesā šī gada 15.jūlijā, kas bija pievienots apelācijas sūdzībai par tiesas nolēmumu civillietā Nr.[..].

Tiesnese paskaidroja, ka nav zinājusi par aprēķinā norādītās nesamaksātās summas izveidošanos, pieļāvusi, ka iespējamais aizkavētais maksājums varētu būt ap 100 Ls, ka ilgākā laika posmā nav nolasīti skaitītāju mērījumi un par tiem nav paziņots pakalpojuma sniedzējam. Uzsvēra, ka aprēķinā norādītā maksājuma summa izveidojusies pārrēķina rezultātā pēc skaitītāju mērījumu (par gāzes, ūdens patēriņu) nolasīšanas pēc pakalpojuma sniedzēja veiktās pārbaudes, par ko nav bijusi informēta, jo nav atradusies dzīvesvietā.

Tiesnese norādīja, ka nekad nav bijis strīda ar SIA "P.K.P" par maksājuma saistību, nav strīda arī par 2013.gada 12.jūlijā sagatavoto pakalpojuma sniedzēja aprēķinu. Paskaidroja, ka tajā norādītā maksājuma summa samaksāta nākamajā dienā, 2013.gada 16.jūlijā, pēc apelācijas sūdzībai pievienotā aprēķina. Paskaidroja, ka pēc pārrēķina veikšanas parāds par iepriekšējo periodu ir ap 300 Ls, pārējā maksājuma summa ir par esošo mēnesi. Uzsvēra, ka līdz šim viņai nav bijuši šķēršļi objektīvi izskatīt prasītāja prasības.

Tiesnese vērsa uzmanību, ka laikā no 2012.gada 21.decembra līdz 2013.gada 17.jūnijam izskatījusi trīs SIA "P.K.P" prasības pieteikumus, un norādīja, ka lietā Nr.[..] taisīts spriedums, ar kuru prasītāja prasība apmierināta, savukārt lietās Nr.[..] un Nr.[..] taisīti spriedumi par prasītāja prasību noraidīšanu. Prasītājs lietā Nr.[..] iesniedzis apelācijas sūdzību, bet lietā Nr.[..] – kasācijas sūdzību, pievienojot abām sūdzībām 2013.gada 12.jūlijā sagatavoto aprēķinu. Tiesnese uzskatīja, ka ar savu rīcību nav izraisījusi prasītāja tiesību aizskārumu lietās Nr.[..] un Nr.[..] un nav pārkāpusi ētikas normas.

Par lietu Nr.[..] tiesnese paskaidroja, ka elektroniskās sadales rezultātā viņas tiesvedībā nonākusi SIA "P.K.P" prasība pret sabiedrības darbinieci par darba līguma izbeigšanu, ar 2013.gada 26.jūlija lēmumu prasības pieteikums

pieņemts un ierosināta civillietā, bet 2013.gada 29.jūlijā prasītājs iesniedzis tiesā pieteikumu par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim. Ar 2013.gada 7.oktobra lēmumu civillietā nozīmēta izskatīšanai 2013.gada 24.oktobrī, kad arī tiks izlemts par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim. Tiesnese norādīja, ka šā gada jūlijā un augustā ir aizstājusi rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesnesi, no 2013.gada 19.augusta līdz 2013.gada 17.septembrim atradusies ikgadējā atvaļinājumā, no 2013.gada 23.augusta līdz 2013.gada 23.septembrim bijusi darbnespējas lapa, tādēļ pagarināts ikgadējais atvaļinājums līdz 2013.gada 6.oktobrim.

[10] Izvērtējot konkrētos faktiskos apstākļus, pieprasījumu, tam pievienotos materiālus, noklausoties tieslietu ministra pārstāves un tiesneses paskaidrojumus, komisija nekonstatē ētikas normu pārkāpumu tiesneses rīcībā, izspriežot civillietas lietas Nr.[...] un Nr.[...] un neatstatoties no lietas Nr.[...] izskatīšanas.

[11] Komisija konstatē, ka tiesnese kā pakalpojumu saņēmēja ir darījuma attiecībās ar SIA "P.K.P".

[12] Tiesnese izspriedusi lietas un pieņēmusi izskatīšanai lietu, būdama darījuma attiecībās ar prasītāju lietā. Ņemot vērā, ka tiesneses darījuma attiecības ar prasītāju kā valsts amatpersonai nav deklarējamās, viņas rīcībā nav saskatāms likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 1.panta 4., 5.punkta un 11.panta pirmās daļas pārkāpums attiecībā uz aizliegumu pieņemt lēmumus, kas ietekmē vai var ietekmēt darījuma partnerus, kas ir deklarējamās darījuma attiecībās ar valsts amatpersonu.

[13] Tādējādi vispārīgi tiesnesei nebija šķēršļu izspriest lietas un pieņemt izskatīšanā lietu, kur prasītājs ir persona, ar kuru tiesnesei ir darījuma attiecības, kas nav deklarējamās.

[14] Komisija konstatē, ka laikā no 2012.gada 21.decembra līdz 2013.gada 17.jūnijam tiesnese izskatījusi trīs prasītāja prasības. No tām viena prasība ar 2013.gada 22.maija spriedumu apmierināta. Par šo lietu prasītājs nav norādījis, ka tā izskatīta nelikumīgā sastāvā. Tāpat nevienā no trijām izskatītajām prasībām prasītājs nav pieteicis noraidījumu tiesnesei. Prasītāja rīcība liecina, ka šo lietu izskatīšanas laikā prasītājam nav bijuši iebildumi, ka tiesnese skata tā prasības.

[15] No komisijas rīcībā esošajiem materiāliem un tiesneses paskaidrojumiem nav gūti pierādījumi, ka tiesnese prasītāja prasību izskatīšanas laikā zinājusi par maksājuma parādsaistību aprēķinā norādītās summas apmērā. Tāpat komisijai nav pamata neticēt tiesneses teiktajam, ka viņa nezina par uzkrāto maksājumu parādu, maksājumus par dzīvokli veikuši

citi ģimenes locekļi. Svarīga ir arī tiesneses subjektīvā attieksme par spēju izspriest prasītāja prasības objektīvi.

[16] Kaut arī prasītājs iesniegumā norāda, ka tiesnese ilgstoši nav veikusi maksājumus, tomēr būtisks ir apstāklis, ka prasītājs nepieteica noraidījumu tiesnesei trīs lietu izskatīšanas laikā. No prasītāja rīcības izriet, ka prasītājs nesaskatīja šķēršļus, ka tiesnese izskata tā prasības, līdz 2013.gada jūlijā tika veikta mēraparātu mērījumu pārbaude dzīvoklī.

[17] Tādējādi komisija neguva pierādījumus apstākļiem, kas varētu radīt pamatotas šaubas par tiesneses objektivitāti, izskatot prasītāja prasības.

[18] Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5.punktam tiesnesim pašam ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu.

[19] Komisijas ieskatā, liels maksājumu parāds, kas izveidojies ilgstošā laika periodā, varētu būt šķērslis tiesnesim skatīt lietu. Tomēr jāņem vērā katra gadījuma konkrētie apstākļi. Konkrētajā gadījumā jautājums par tiesneses rīcību, pieņemot lietu izskatīšanā pēc parāda pilnīgas samaksas, ir vērtējams kopumā ar citiem apstākļiem.

[20] Būtiski ir parāda izveidošanās apstākļi, proti, ka parāds radies mērījumu savlaicīgas nenolasīšanas rezultātā, ka tiesnese nav zinājusi par parāda uzkrāšanos un ka nav strīda par parāda apmēru un samaksu. Tāpat jāņem vērā, ka tiesnese par parādu uzzināja darba vietā no lietām pievienotajām prasītāja apelācijas un kasācijas sūdzībām. Parāds tika samaksāts nekavējoties nākamajā dienā.

[21] Komisija ņem vērā, ka lieta Nr.[..] nav uzsākta izskatīt pēc būtības, lietā ir nozīmēta tiesas sēde. Līdz ar to nav pamata apsvērt tiesneses rīcības ētiskumu attiecībā uz šo lietu.

[22] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 21.pantā noteikto regulējumu pieteikta noraidījuma izskatīšana ir iespējama tikai tiesas sēdē. Tāpēc, kā paskaidroja tiesnese, viņa līdz šim nav izlēmusi par noraidījumu, bet plānojusti to darīt 24.oktobrī. Tiesnese paskaidroja, ka, lai gan pati nejūt neobjektīvu attieksmi pret SIA "P.K.P", noraidījums, visticamāk, tiks pieņemts, lai novērstu šaubas par neobjektivitāti. Komisijas ieskatā, ja tiesnesis plāno noraidījumu pieņemt, būtu ieteicams savlaicīgi izlemt šo jautājumu. Tomēr konkrētajā gadījumā komisija nesaskata ētikas normu pārkāpumu, jo laikā, kad tika pieteikts noraidījums, tiesnese objektīvu apstākļu dēļ (aizstāja zemesgrāmatu nodaļas tiesnesi, atradās ikgadējā atvaļinājumā un bija darba nespējīga) neveica tiešos darba pienākumus. Tādējādi tiesnese atsāka darbu tikai 2013.gada

7.oktobrī. Prasītāja prasība nozīmēta izskatīšanai 2013.gada 24.oktobrī, kad arī tiks izlemts par noraidījumu, kā to komisijai paskaidroja tiesnese.

[23] Komisijas ieskatā tiesnesim, ievērojot ētikas normas, vienmēr rūpīgi jāizvērtē, vai nepastāv pamats, lai atstatītu sevi no lietas izskatīšanas, ja procesa dalībnieks par tiesnesi iepriekš iesniedzis sūdzību personai, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, un sūdzība ir skatīta tiesnešu pašpārvaldes institūcijā. Tomēr sūdzība pati par sevi nav pamats noraidījuma pieņemšanai vai sevis atstatīšanai no lietas izskatīšanas. Būtiska ir tiesneša subjektīvā attieksme par spēju izspriest lietu objektīvi, kā arī apsvērumi, vai saprātīgam vērotājam no malas nevar rasties šaubas par tiesneša objektivitāti lietas izskatīšanā.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesneses rīcībā netiek konstatēts ētikas normu pārkāpums.

Par tiesneša izteikumiem tiesas sēdē

Tiesneses atsevišķi izteikumi, iesakot pušu pārstāvjiem "nebārstīties ar apvainojumiem, jo vairāk vai mazāk tas var atsaukties uz lietas izskatīšanu" un "nebaidiet mani ar priekšsēdētāju", vienlaikus norādot uz to, ka pati pilda tiesas priekšsēdētājas pienākumus, iespējami varēja radīt šaubas par tiesneses objektivitāti. Tāpat kritisks izteikums par tiesnesi, kura lietvedībā iepriekš ir bijusi šī lieta, "kas nepārzina civilprocesu, ir kaut ko jau sadarījis, uz to pašauties nevar", neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticēšanos tiesu sistēmai. Tādēļ tiesneses rīcība tiesas sēdē ir bijusi neētiska.

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

(27)

Rīgā

2012.gada 9.novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tieslietu ministra lūgumu izvērtēt SIA "J.N." valdes locekļa V.V. un pilnvarotās personas K.N. iesniegumu – sūdzību par tiesneses A.B. rīcību civillietas izskatīšanā un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

[2] V.V. un K.N. 2012.gada 15.augusta iesniegumā – sūdzībā lūguši ierosināt disciplinārlietu un pieprasīt paskaidrojumus par tiesneses uzvedību. Attiecībā uz iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem norādīts, ka tiesnese, vadot tiesas sēdi, atļāvusies draudu formā paziņot SIA "J.N." pārstāvim V.V., ka viņa iebildumi attiecībā uz tiesas rīcību un lietas vešanas kārtību atsauksies "uz to, kā tiesa izskatīs lietu pret SIA "J.N." un/vai lems par to". Forma, kādā minētais esot pateikts, liecinot, ka tiesai neesot bijusi objektīva attieksme pret atbildētāju un tiesneses izteikumi, iespējams, norādot uz tiesneses neobjektivitāti. Sūdzībā norādīts uz tiesneses iespējami aizskarošām piezīmēm par tiesnesi, kura šo lietu skatījusi pirms lietas nodošanas tiesnesei A.B. Sūdzības iesniedzēji uzskata, ka tiesnese nepārzina Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (1.kanona 2., 3. un 4.punkta, 2.kanona 6. un 9.punkta, 3.kanona 5., 6. un 8.punkta) un elementāru uzvedības normu prasības.

[3] Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nodoti materiāli: 2012.gada 15.augusta iesniegums – sūdzība tieslietu ministram, tiesneses A.B. rakstveida paskaidrojums, tiesas sēžu sekretāres rakstveida paskaidrojums, 2012.gada 15.augusta tiesas sēdes protokols un sēdes audioieraksts.

[4] Tiesnese A.B. paskaidrojumā norādīja, ka lietas dalībnieki neesot ievērojuši Civilprocesa likuma 111.panta otrajā daļā noteikto par dokumentu

iesniegšanu tiesā oriģinālā vai norakstu veidā, ko arī tiesnese M.V. neesot ņēmusi vērā, lemjot jautājumu par lietas pieņemšanu vai atstāšanu bez virzības. Tiesneses ieskatā, sūdzība pilnībā nepamatota, uztverama kā apmelojums un tiesneša cieņas aizskārums, jo tiesas process ievērots stingri saskaņā ar Civilprocesa likumu. Nevienam nekādi apvainojumi neesot izteikti, gluži otrādi tos saņēmusi tiesa, ko apliecina tiesas sēdes audioieraksts. Sūdzības iesniedzējam V.V. atļaujoties izteikt dažādas norādes tiesai, izteikts aizrādījums, kas arī ierakstīts tiesas sēdes protokolā. Ņemot vērā apstākļus, ka procesuālās tiesības pusēm izskaidrotas un lieta vēl neesot izskatīta, iesniegtā sūdzība, tiesneses ieskatā, esot vērtējama kā tiesas iespaidošana, kā arī robežojas ar tiesneša goda aizskaršanu.

[5] Tiesas sēžu sekretāre paskaidrojumā norādīja, ka 2012.gada 15.augusta tiesas sēde noritējusi un protokolēta saskaņā ar Civilprocesa likumu, kā arī tiesas sēdes laikā veikts audioieraksts.

[6] Likuma "Par tiesu varu" 91.²pantā noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 4.punktā paredzēts apspriest ētikas normu pārkāpumus, bet 6.punktā – lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

[7] Tiesnešu ētikas komisijai jāvērtē, vai tiesneses rīcība 2012.gada 15.augusta tiesas sēdē atbilda ētikas normām.

[8] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese A.B. paskaidroja, ka, atkārtoti noklausoties tiesas sēdes audioierakstu, viņa pieļauj, ka atsevišķus viņas izteikumus tiesas sēdes dalībnieki varēja pārprast, kas radījis nepareizu priekšstatu par tiesneses rīcību. Tiesnese atzina konkrētos izteikumus par neatbilstošiem un izteica gatavību turpmāk izvairīties no vārdiem un runas, ko varētu uztvert kā neobjektīvāti.

[9] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[10] Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā ir svarīga objektivitāte, kas attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums pieņemts. Atbilstoši šo principu 2.1.punktā norādītajam, tiesnesim jāpilda savi tiesiskie pienākumi bez aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību, bet 6.6.punktā noteikts, ka tiesnesim ir jāsaģlabā kārtība un pieklājīga uzvedība visās tiesas sēdēs un pašam jābūt pacietīgam, cienīgam un taktiskam attiecībās ar prāvas dalībniekiem.

[11] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka 2012.gada 15.augusta tiesas sēdē tiesneses atsevišķi izteikumi, iesakot pušu pārstāvjiem *"nebārstīties ar apvainojumiem, jo vairāk vai mazāk tas var atsaukties uz lietas izskatīšanu"* un *"nebaidiet mani ar priekšsēdētāju"*, vienlaikus norādot uz to, ka pati pilda tiesas

priekšsēdētājas pienākumus, iespējami varēja radīt šaubas par tiesneses objektivitāti. Tāpat kritisks izteikums par tiesnesi, kura lietvedībā iepriekš ir bijusi šī lieta, *"kas nepārzina civilprocesu, ir kaut ko jau sadarījis, uz to pašauties nevar"*, neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticēšanos tiesu sistēmai. Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekšējos atzinumos ir skaidrojusi, ka tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Tātad ikvienam tiesnesim ir jāizturas ar cieņu un korekti arī pret citiem tiesnešiem.

[12] Vērtējot konkrēto gadījumu, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses izteikumi lietas dalībniekiem, pat ja nebija tā domāti, šķietami varēja radīt aizdomas par tiesneses neobjektivitāti, veicot tiesu varas uzliktos pienākumus. Tādēļ tiesneses rīcība konkrētajā tiesas sēdē ir bijusi neētiska. Tiesnese pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 8.punktu, kurš uzliek pienākumu tiesnesim izvairīties no vārdiem un runas, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Tomēr, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, pārkāpums nav atzīstams par rupju.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneses rīcībā tiek konstatēts Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 8.punkta pārkāpums.
2. Ņemot vērā konkrētos apstākļus, Tiesnešu ētikas komisija to nevērtē kā rupju ētikas normu pārkāpumu.

Par tiesneša izturēšanos un izteikumiem tiesas sēdē

1. Lai identificētu, vai tiesneša darbības un rīcība atbilst ētikas normu standartiem, komisijai vispirms jākonstatē, kāds ir šo darbību saturs un vai tas ir līdz pietiekamas ticamības līmenim pierādīts. Tikai konstatējot noteiktas iespējami nepieņemamas darbības vai izturēšanos, komisija var dot tām novērtējumu no ētikas viedokļa.

2. Lai arī komisija nekonstatē tiesneša ētikas normu pārkāpumu, ņemot vērā, ka par konkrēto tiesnesi Tiesnešu ētikas komisijā ir saņemtas vairākas sūdzības tieši par veidu, kā tiesnesis ir vadījis tiesas procesu, komisija iesaka tiesnesim pēc iespējas veikt tiesas sēžu audioierakstus, lai nākotnē novērstu šaubas par iespējamu neētisku rīcību.

(26)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2012.gada 9.novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja pārsūtītu *M.K.* sūdzību par tiesneša rīcību, ar lūgumu izvērtēt, vai tiesnesis ir pieļāvis ētikas normu pārkāpumu.

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi arī tieslietu ministra iesniegumu saistībā ar *M.F.* sūdzību par tiesnesi, kurā lūgts izvērtēt tiesneša iespējamo neētisko rīcību un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

Tā kā abos iesniegumos lūgts izvērtēt viena tiesneša iespējamus ētikas normu pārkāpumus, komisija abus iesniegumus izskata vienlaikus.

[2] *M.K.* sūdzībā norāda, ka 2012.gada 4.jūnija tiesas sēdē, kurā piedalījies kā prasītāja pārstāvis, piedalījies arī Juridiskās palīdzības administrācijas norīkots advokāts *L.B.* Tiesnesis esot izteicis nicinošu frāzi par šāda Juridiskās palīdzības administrācijas norīkota advokāta piedalīšanos. Tiesnesis ar savu izskatu, manierēm un runas veidu esot paudis negatīvu attieksmi pret prasītāju un prasību, tādējādi faktiski ļāvis jau saprast savu attieksmi pret izskatāmo lietu. Uzskata, ka šāda tiesneša negatīva nostāja radusies, jo iepriekš citā lietā apelācijas kārtībā atcelts šā tiesneša lēmums, kurš sākotnēji bijis nelabvēlīgs sūdzības iesniedzējam. Esot vēlējis tiesnesim pieteikt noraidījumu, taču šādas procesuālās tiesības viņam nemaz neesot piedāvātas. Tiesnesis, viņaprāt, nepamatoti atlicis lietas izskatīšanu un neesot pajautājis viņa viedokli. Minētais, sūdzības iesniedzēja ieskatā, liecinot, ka tiesnesis esot nekompetents un augstprātīgs.

[3] Tiesnesis savos rakstveida paskaidrojumos komisijai ir norādījis, ka tiesas sēdē nav izrādījis nekādu neapmierinātību un nav runājis nicinošā tonī. Sūdzībā norādītie pārmērumi esot sūdzības autora izdomājums. Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis papildus paskaidroja, ka noliedz jebkādu negatīvu attieksmi pret šo personu, procesu esot novadījis atbilstoši likuma prasībām. Noraida pieņemumu, ka pret šo personu viņam būtu izveidojusies negatīva attieksme sakarā ar iepriekš pieņemtiem lēmumiem.

Komisijas rīcībā ir iesniegti tālāk minētie materiāli. 2012.gada 4.jūnija tiesas sēdes protokola noraksts, kurā neapstiprinās sūdzībā norādītie fakti. Tiesas sēžu sekretāres rakstveida paskaidrojums, ka sūdzībā minētie apstākļi saistībā ar tiesnesi esot nepatiesi un apmelojoši. Sekretāre norāda, ka tiesas sēde bijusi ļoti īsa, audioieraksts neesot veikts. Pēc komisijas lūguma rakstveida informāciju par tiesas sēdes norisi sniedzis arī advokāts *L.B.* Advokāts norāda, ka pēc norīkojuma sniedzis lietā juridisko palīdzību *M.K.* Nevarot apstiprināt *M.K.* sūdzībā norādīto, ka tiesnesis būtu paudis negatīvu vai aizspriedumainu attieksmi pret vienu no lietas dalībniekiem. Viņaprāt, tieši *M.K.* familiārā izturēšanās robežojusies ar necieņas izrādīšanu tiesai. Komisijai iesniegta arī tiesas priekšsēdētāja atbilde, ka viņš nav konstatējis tiesneša darbības likuma pārkāpumus.

[4] *M.F.* iesniegumā tieslietu ministram norādījis, ka tiesnesis, viņaprāt, nepamatoti atkārtoti atlicis lietas izskatīšanu. Atnākušais liecinieks paudis par to neapmierinātību. Tiesnesis esot kļuvis nikns un nepamatoti pārmējis lieciniekam, ka liecinieks tiesneša virzienā būtu rādījis dūri. Tiesnesis neesot ņēmis vērā *M.F.* iebildumus, ka tā tas nav bijis. Šāda tiesneša rīcība liecinot par visatļautību un māniju. Nākamajā tiesas sēdē tiesnesis ieradies neskuvies, paviršs un aizkaitināts. Prasītāju pārstāvējusi pārstāve. Tiesnesis jautājis, kādēļ prasītājam nepieciešama pārstāve. Vēlāk tiesnesis esot *M.F.* jautājis, vai viņš kā invalīds saņemot arī bezdarbnieka pabalstu. Uzskata, ka ar šādu jautājumu pret viņu pausta nicinoša attieksme. Esot arī nepieņemami, ka tiesnesis jautājis pārstāvei, kur viņa strādā. Pārmējis, ka tiesnesis nepamatoti noraidījis piezīmes pie tiesas sēdes protokola, lietu izspriedis nepareizi, jo apelācijas instances tiesa spriedumu atcēlusi, kā arī pirms tam nepamatoti atteicies piemērot prasības nodrošinājumu.

[5] Rakstveida paskaidrojumos tiesnesis noliedz, ka *M.F.* izklāstītie fakti atbilstu patiesībai. Pēc tiesas pieņemtā lēmuma atlikt lietas izskatīšanu liecinieks kratījis dūri tiesneša virzienā un teicis: "Foršs čalis". Šādu liecinieka rīcību kvalificējis kā necieņu pret tiesu, par ko lieciniekam piemērots administratīvais sods. Lēmumu liecinieks nav apstrīdējis. Noliedz, ka bijis paviršs vai aizkaitināts. Prasījis, vai prasītājs vēlas lietu vest pats vai ar pārstāvja starpniecību. Jautājums par bezdarbnieka pabalstu jautāts saistībā ar izskatāmā lietā noskaidrojamiem apstākļiem. Neesot jautājis pārstāvei, kur viņa

strādā. Noraida arī citus pārmetumus. Sūdzībā norādītie fakti neesot arī atspoguļoti tiesas sēdes protokolā, sekretāre tajā esot visu atspoguļojusi pareizi.

Komisijas sēdē tiesnesis paskaidroja, ka *M.F.* viņu apmelojot. Lūdz šo sūdzību atstāt bez izskatīšanas, jo, viņaprāt, konkrētā persona internetā publicējusi viņu aizskarošus komentārus. Pieļauj, ka viņa izturēšanās tiesas procesā tiekot pārprasta, jo viņš esot tiešs un atklāts.

Komisijai iesniegti tiesas sēžu sekretāres rakstveida paskaidrojumi, ka viņa ir iepazinusies ar *M.F.* iesniegumu, piedalījies kā sekretāre otrajā no minētajām tiesas sēdēm. Neesot saskatījusi tiesneša neētisku vai neobjektīvu rīcību, izteiktie apvainojumi neatbilstot patiesībai. Tiesas sēdē notikušais atspoguļots protokolā, sēdes audioieraksts neesot veikts. Komisijas rīcībā ir nodotas arī abu tiesas sēžu protokolu kopijas.

[6] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Konkrētā gadījumā komisija izvērtē, vai tiesneša darbībās ir konstatējams ētikas normu pārkāpums. Lai identificētu, vai tiesneša darbības un rīcība atbilst ētikas normu standartiem, komisijai vispirms jākonstatē, kāds ir šo darbību saturs un vai tas ir līdz pietiekamas ticamības līmenim pierādīts. Tikai konstatējot noteiktas iespējami nepieņemamas darbības vai izturēšanas, komisija var dot tām novērtējumu no ētikas viedokļa.

[7] Komisija uzskata, ka nav gūts apstiprinājums, ka tiesnesis būtu pieļāvis tādu rīcību, kā norādīts abās sūdzībās.

Komisijas rīcībā nav pierādījumu, ka atbilstu patiesībai *M.K.* sūdzībā norādītais par tiesneša nievājošo attieksmi. Tieši pretēji, advokāts, kurš piedalījās tiesas sēdē, atzinis, ka tieši sūdzības iesniedzējs tiesas sēdē izturējies necienīgi.

Nav iegūti pierādījumi arī attiecībā uz *M.F.* iesniegumā norādītajiem faktiem. Attiecībā uz konfliktsituāciju tiesas sēdē ar liecinieku ir stājies likumīgā spēkā tiesneša nolēmums par viņa sodīšanu par necieņu pret tiesu, tādēļ ar šādu nolēmumu konstatētais nebūtu apšaubāms. *M.F.* norādes par tiesneša izskatu (ka esot neskuvies) vai darba stilu (ka esot pavisms) ir subjektīvas un šajā gadījumā nav par pamatu, lai izdarītu secinājumus par tiesneša neētisku rīcību. Komisija nav guvusi pārliecību, ka tiesnesis ar saviem jautājumiem būtu aizskāris lietas dalībniekus vai paudis negatīvu attieksmi. Attiecībā uz procesuālas dabas pārmetumiem un lietas izskatīšanu pēc būtības, komisija savu vērtējumu nesniedz, jo tas nav tās kompetencē (jautājumi neattiecas uz tiesneša ētiku).

[8] Lai arī komisija nekonstatē tiesneša ētikas normu pārkāpumu, ņemot vērā, ka par konkrēto tiesnesi Tiesnešu ētikas komisijā ir saņemtas vairākas sūdzības tieši par veidu, kā tiesnesis ir vadījis tiesas procesu, komisija iesaka tiesnesim pēc iespējas veikt tiesas sēžu audioierakstus, lai nākotnē novērstu šaubas par iespējamu neētisku rīcību.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Tiesneša rīcībā netiek konstatēts ētikas normu pārkāpums.
2. Lai novērstu šaubas par iespējamu neētisku rīcību, Tiesnešu ētikas komisija iesaka veikt tiesas sēžu audioierakstus.

Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts

Veids, kādā tiesnese izmantoja darbnespējas lapu, lai piedalītos X savienības delegācijas braucienā uz Vāciju, ir rupjš ētikas pārkāpums un rada pamatu disciplinārlietas ierosināšanai. No apstākļu kopējā konteksta nepārprotami secināms, ka tiesnese jau sākotnēji bija iecerējusi doties ceļojumā, vispirms mēģināja saņemt ārpuskārtas atvaļinājumu, bet, kad tas neizdevās, izdarīja to ar darbnespējas lapas palīdzību. Tiesnese neņēma vērā to, ka atvaļinājuma daļu viņai atteica piešķirt, jo atvaļinājumā atrodas seši tiesneši, kuri izskata civillietas, un ka viņas prombūtnes laikā palielinās divu tiesnešu slodze. Darbnespējas dēļ tika pārcelta civillietu izskatīšana, tai skaitā četru lietu izskatīšana, kas skar nepilngadīgo intereses. Konkrētajos apstākļos nav svarīgi, vai tiesnese faktiski bija darbnespējas stāvoklī, bet gan tas, ka tādējādi viņa sasniedza savu mērķi saņemt brīvas šīs darba dienas, jo, kā secināms no visiem apstākļiem, ja nebūtu brauciena uz ārzemēm, darbnespējas lapa netiktu ņemta.

(25)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2012.gada 9.novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētāja iesniegumu, kurā lūgts sniegt atzinumu, vai tiesneses rīcība atbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. un 2.kanonam, un izlemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi gadījumā, ja tiktu konstatēts ētikas normu rupjš pārkāpums apstākļos, kad tiesnese ir izmantojusi darbnespējas lapu, lai piedalītos X savienības delegācijas braucienā uz Vāciju.

Iesniegumam pievienoti šādi materiāli:

- 1) tiesnešu atvaļinājumu grafiks 2012.gadam;
- 2) tiesneses 2012.gada 23.maija iesniegums Tiesu administrācijas direktoram par 2012.gada 17.maija iesnieguma par atvaļinājuma piešķiršanu atsaukšanu un ikgadējā atvaļinājuma daļas piešķiršanu ar 2012.gada 18.jūniju ģimenes apstākļu dēļ;
- 3) Tiesu administrācijas direktora 2012.gada 1.jūnija atbilde tiesnesei;
- 4) darbnespējas lapa A;
- 5) X savienības ģenerālsēkretāra pārskats par X savienības biedru delegācijas vizīti uz Trīri;
- 6) tiesneses nozīmēto un pārcelto lietu saraksts laikā no 2012.gada 18.jūnija līdz 25.jūnijam.

[2] No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka tiesnešu atvaļinājuma grafiku tiesas priekšsēdētājs ir saskaņojis 2012.gada 31.janvārī un saskaņā ar šo grafiku atvaļinājums tiesnesei tika paredzēts no 2012.gada 30.aprīļa līdz 2012.gada 11.maijam un no 2012.gada 23.jūlija līdz 2012.gada 25.augustam.

Tiesnese 2012.gada 23.maijā e-pastā nosūtīja Tiesu administrācijai 2012.gada 23.maija iesniegumu un lūdza rast iespēju piešķirt viņai ikgadējā atvaļinājuma daļu – vienu kalendāro nedēļu no 2012.gada 18.jūnija – un izmaksāt atvaļinājuma pabalstu. Atkārtots lūgums par atvaļinājuma piešķiršanu no 2012.gada 18.jūnija izteikts 2012.gada 25.maija e-pasta vēstulē.

Nemot vērā to, ka pretēji Tiesu administrācijas 2005.gada 9.septembra kārtības Nr.1-3/20 "Kārtība par tiesnešu piedalīšanos mācībās, par komandējumu un atvaļinājumu piešķiršanu" 19.punktam iesniegums par atvaļinājuma piešķiršanu ārpus grafika nebija saskaņots ar tiesas priekšsēdētāju, tas elektroniski tika pārsūtīts tiesas priekšsēdētājam.

Tiesas priekšsēdētājs nepiekrīta ikgadējā atvaļinājuma piešķiršanai tiesnesei no 2012.gada 18.jūnija, jo laikā no 2012.gada 18.jūnija līdz 25.jūnijam saskaņā ar grafiku atvaļinājumā atradīsies seši tiesneši, kuri skata civillietas, un tādēļ, piešķirot atvaļinājumu tiesnesei, palielinātos slodze pārējiem tiesnešiem.

Nemot vērā to, ka netika saņemta tiesas priekšsēdētāja piekrišana atvaļinājuma piešķiršanai ārpus grafika, Tiesu administrācija nepiešķīra tiesnesei ikgadējā atvaļinājuma daļu no 2012.gada 18.jūnija.

No 2012.gada 16.jūnija līdz 25.jūnijam tiesnesei tika izsniegta darbnespējas lapa A sakarā ar pārejošu darbnespēju.

Laika posmā no 2012.gada 19.jūnija līdz 20.jūnijam tiesnesei tika nozīmētas izskatīšanai četras civillietas. Sakarā ar tiesneses darbnespēju lietu izskatīšana tika pārcelta.

Darbnespējas laikā tiesnese bija Vācijā X savienības delegācijas sastāvā. X savienības mājaslapā atrodams tās ģenerālsekretāra pārskats, ka laikā no 2012.gada 18.jūnija līdz 22.jūnijam delegācija ir devusies uz Vācijas pilsētas Trīri, lai iepazītos ar Trīres pilsētas pašvaldības darbu.

[3] Savos paskaidrojumos par iepriekšminētajiem apstākļiem tiesnese ir norādījusi, ka no 2012.gada 16.jūnija līdz 22.jūlijam viņai bija darbnespējas lapa un līdz 26.augustam viņa atradās atvaļinājumā, turpinot ārstēties, jo finansiālu apstākļu dēļ viņa nevar tik ilgstoši atļauties darba nespējas lapas. Viņai nav bijis noteikts gultas režīms un viņa ir tiesīga uzlabot savu veselības stāvokli, esot kopā ar ģimeni. Norāda, ka nav nozīmes tam, kur viņa ir braukusi kopā ar vīru, lai noņemtu stresu, jo viņai ir vairākas veselības problēmas, tās ir ilgstošas. Jūnijā viņai tika piedāvāta operācija, bet bija psiholoģiski grūti uz to noskaņoties. Vasarā, kad tika izsniegta darbnespējas lapa, centās noņemt stresu

gan ar braucieniem, gan viesošanās, bet bija nogurums un depresija. Uzskata, ka tiesas priekšsēdētājs atsaka viņai jebkuru iesniegumu un visādos veidos cenšas ieriebt, un viņa slima ir spiesta iet uz darbu. Tiesas priekšsēdētājs no 2004.gada īsteno psiholoģisko teroru pret viņu darba vietā, un bosinga rezultātā pasliktinājās viņas veselības stāvoklis, tika veikta operācija.

[4] Tiesnešu ētikas komisija ir iepazinusies ar tiesnešu atvaļinājuma grafiku 2012.gadam, to faktisko izmantošanu 2011.gadā, 2012.gadā un konstatēja, ka tiesā 2011.gadā ārpus grafika atvaļinājumu izmantoja pieci tiesneši un 2012.gadā – septiņi tiesneši. Nevienā no konstatētajiem gadījumiem atkāpes no atvaļinājuma grafika nenotika vasaras mēnešos.

Kā jau tika minēts, tiesnesei 2012.gadā atvaļinājums tika paredzēts no 2012.gada 30.aprīļa līdz 2012.gada 11.maijam un no 2012.gada 23.jūlija līdz 25.augustam.

Faktiski tiesnesei tika piešķirts atvaļinājums no 2012.gada 2.maija līdz 11.maijam un no 2012.gada 23.jūlija līdz 25.augustam, bet tika atteikts piešķirt atvaļinājuma daļu ārpus grafika vasarā, no 2012.gada 18.jūnija.

[5] Uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi paskaidrojumu sniegšanai tika uzaicināta tiesnese un tiesas priekšsēdētājs.

Tiesnese uz sēdi neieradās atkārtoti, bet tiesas priekšsēdētājs Tiesnešu ētikas komisijas sēdē paskaidroja, ka jautājumu par atvaļinājuma piešķiršanu ārpus grafika tiesnese sāka risināt uzreiz Tiesu administrācijā. Tiesu administrācija nosūtīja viņam iesniegumu saskaņošanai, un lēmums atteikt piešķirt atvaļinājumu ārpus grafika tika pieņemts tāpēc, ka viņš organizē darbu tiesā un atvaļinājuma piešķiršanas rezultātā tiktu apdraudēts tiesas darbs vasaras periodā, kad saskaņā ar grafiku atvaļinājumā atradās seši citi tiesneši, kuri skata civillietas, palielinot strādājošo tiesnešu slodzi. Neskatoties uz atteikumu, tiesnese izmantoja darbnespējas lapu un panāca sev vēlamo rezultātu, darbnespējas laikā aizbraucot uz Vāciju X savienības delegācijas sastāvā. Uzskata, ka tiesnese ir rīkojusies neētiski, nav bijusi godprātīga un pieļāvusi necienīgu rīcību.

[6] Likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā ir noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja to pieprasa tā persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu.

Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajai daļai rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājs ir tiesīgs rosināt disciplinārlietu. Tiesas priekšsēdētājs var vērsties Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu.

[7] Izvērtējot tiesas priekšsēdētāja iesniegumā ietverto informāciju, iesniegumam pievienotos materiālus, noklausoties viņa paskaidrojumus, novērtējot tiesneses rakstveida paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams rupjš ētikas normu pārkāpums.

[8] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanonā noteikts, ka tiesneša rīcībai jābūt godprātīgai un tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu, bet 2.kanonā noteikts, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas un tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. Šī kanona 6.punktā noteiktais aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi. Saskaņā ar Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 1.punktu tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi: tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1.punktā un 4.1.punktā noteikts, ka tiesneša uzvedībai neatkarīga novērotāja vērtējumā jābūt nevainojamai un tiesnesim jāizvairās no necienīgas uzvedības, pildot jebkuras tiesneša darbības.

No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētikas uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. It īpaši tiesnesim jārikojas tā, lai neciestu tiesneša darba pienākumi.

[9] Konkrētajā gadījumā Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka atvaļinājuma daļa ārpus grafika tiesnesei bija vajadzīga, lai aizbrauktu kopā ar vīru uz Vāciju X savienības delegācijas sastāvā.

Ņemot vērā to, ka atvaļinājuma daļa viņai netika piešķirta jau minēto apstākļu dēļ, tiesnese savu mērķi sasniedza ar citiem līdzekļiem – viņai tika izsniegta darbnespējas lapa un darbnespējas laikā viņa aizbrauca uz Vāciju.

Paskaidrojumos Tiesnešu ētikas komisijai tiesnese nav norādījusi ne uz vienu no darbnespējas lapu izsniegšanas nosacījumiem, minot, ka viņas veselības stāvoklis ir tāds, ka darbnespējas lapu varot saņemt jebkurā brīdī, tikai to neizvēloties darīt finansiāla neizdevīguma dēļ.

Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav informācijas, ka pēc atteikuma saņemšanas par atvaļinājuma daļas piešķiršanu ārpus grafika būtu pēkšņi pasliktinājies tiesneses veselības stāvoklis, uz to nenorāda arī pati tiesnese. Paskaidrojumos tiesnese norāda uz vispārējiem saslimšanas faktiem, kuru dēļ viņai bija nepieciešams aizbraukt uz Vāciju kopā ar savu vīru X savienības delegācijas sastāvā, lai noņemtu stresu un spriedzi.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, nav nozīmes, kur tiesnese ir tiesīga braukt kopā ar vīru, kā tas ir pamatoti norādīts paskaidrojumos. Būtiska nozīme ir apstāklim, kā viņa sasniedza šo mērķi. Lai tiesneses rīcība atbilstu tiesnešu ētikas normām, ir jāizvairās arī no šķietamas tiesneša necienīgas rīcības izraisīšanas.

Tiesnešu ētikas komisija darbnespējas lapas izmantošanas apstākļus sasaista ar tāda tiesneses mērķa sasniegšanu, kuru nebija iespējams īstenot pēc atteikuma saņemšanas par ikgadējā atvaļinājuma daļas piešķiršanu ārpus saskaņotā grafika. Konkrētajā gadījumā izšķirošais ir apstākļu kopējais konteksts, no kura nepārprotami secināms, ka tiesnese jau sākotnēji bija iecerējusi doties ceļojumā. Vispirms mēģināja saņemt atvaļinājumu, bet, kad tas neizdevās, izdarīja to ar darbnespējas lapas palīdzību. Nav svarīgi, vai viņa faktiski bija darbnespējas stāvoklī, bet gan tas, ka tādējādi viņa sasniedza savu mērķi saņemt brīvas šīs darba dienas. Jo, kā secināms no visiem apstākļiem, ja nebūtu brauciena uz ārzemēm, darbnespējas lapa netiktu ņemta. Tieši veids, kā tiesnese sasniedza savu mērķi, nav pieņemams no ētikas viedokļa.

Tiesnese nav ņēmusi vērā to, ka atvaļinājuma daļu viņai tika atteikts piešķirt darba apstākļu dēļ, ka atvaļinājumā atrodas seši tiesneši, kuri izskata civillietas, un ka viņas prombūtnes laikā palielinās divu tiesnešu slodze. Darbnespējas dēļ tika pārcelta civillietu izskatīšana. Šāda tiesneses rīcība neatbilst Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Tiesneses darba stāžs un dzīves pieredze ir pietiekami, lai spētu pareizi noteikt prioritātes, analizēt savu rīcību un vajadzības gadījumā izraudzīties pareizo risinājumu situācijā, kāda izveidojās konkrētajā gadījumā.

Tiesneses paskaidrojumos norādītais situācijas izklāsts, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, norāda uz to, ka tiesnese nespēj novērtēt savu rīcību atbilstoši Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām, mēģina norobežot sevi no galvenās problēmas, norādot uz veselības stāvokli un bosingu, nevis uz savas rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām. Sava privātā mērķa sasniegšanu tiesnese ir stādījusi augstāk par darba pienākumiem un cieņu pret kolēģiem. Tiesneses atsaukšanās uz bosingu nevar attaisnot konkrēto rīcību un konstatēto ētikas normu pārkāpumu, turklāt Tiesnešu ētikas komisija neguva apstiprinājumu par bosinga esamību šajā gadījumā.

Darbnespējas dēļ tiesnese pārcēla četras civillietas – viena laulības šķiršanas lieta, divas uzturlīdzekļu piedziņas lietas un viena aizgādības tiesību atņemšanas lieta, tātad lietas, kas skar nepilngadīgo intereses. Uz 2012.gada 14.septembri tika piekto reizi atlikta uzturlīdzekļu piedziņas lietas izskatīšana, kas tiesā saņemta 2011.gada 8.septembrī, uz 2012.gada novembri tika pārcelta pārējo lietu izskatīšana, kas saņemtas tiesā 2011.gada decembrī un 2012.gada janvārī.

Tiesneses rīcību, kādā veidā viņa atļāvās doties braucienā uz Vāciju, Tiesnešu ētikas komisija vērtē kā rupju ētikas pārkāpumu, jo tā ir necienīga, nav godprātīga, traucēja arī tiesneses pienākumu pildīšanu, sakarā ar ko pastāv pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija **a t z ī s t**:

1. Tiesneses rīcība, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos *X* savienības delegācijas braucienā uz Vāciju, neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 1., 2., 3.punktam, 2.kanona 5., 6.punktam un 3.kanona 1.punktam.
2. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai pret tiesnesi.

Par tiesneša rīcību, tiesas sēdē mēģinot noskaidrot, kas ir sastādījis noraidījumu, un izsakot aizdomas, ka to darījis cits tiesnesis

1. *Lai tiesnesis ievērotu gan pienākumu rīkoties cita tiesneša pieļauta ētikas pārkāpuma gadījumā, gan arī pienākumu ar cieņu un korekti izturēties pret citiem tiesnešiem, viņam cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētās situācijas ir vai nu jārunā vispirms ar šo tiesnesi, vai arī jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem.*

2. *Tiesneša subjektīvo aizdomu izteikšana lietas dalībniekiem par cita tiesneša iespējamās rīcības neatbilstību ētikas normām nav uzskatāma par cieņas pilnu un korektu izturēšanos.*

(24)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2012.gada 19.oktobrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētāja pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneses rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām.

Pieprasījumā norādīts, ka tiesnese 2012.gada 26.marta tiesas sēdē, izlemjot jautājumu par viņai pieteikto noraidījumu, procesa dalībniekam uzdeva jautājumu, kurš ir sastādījis noraidījumu un vai to ir sastādījis tiesas tiesnesis L.A. Tiesas priekšsēdētāja ieskatā, tādējādi tiesnese ir rīkojusies neētiski, graujot tiesas autoritāti, un pārkāpusi Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normas, kuras noteic, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības un darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

Pieprasījumam pievienoti divi lietas dalībnieka rakstveida noraidījumi tiesnesei, tiesas sēdes protokols un tiesas lēmums par tiesnesei pieteikto noraidījumu.

[2] Likuma "Par tiesu varu" 91.²pantā noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja to pieprasa persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu. Līdz ar to komisijai ir jāvērtē, vai tiesneses rīcība tiesas sēdē atbilda ētikas normām.

[3] Ne pieprasījuma iesniedzējs, ne tiesnese uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdēm nebija ieradušies. Tiesnese savus paskaidrojumus komisijai sniedza vairākos e-pastos.

[4] Izvērtējot pieprasījumu, tam pievienotos materiālus un tiesneses paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[5] Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesas sēdes protokolā ir norādīts, ka tiesnese tiesas sēdē advokātei ir uzdevusi jautājumu, vai noraidījumu ir rakstījis tiesnesis *L.A.* un kā advokāte var izskaidrot to, ka noraidījumā ir atsaucē uz Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem, kuru skaidrojums tiesnešiem uz e-pastu nosūtīts tikai dienu pirms noraidījuma sastādīšanas. Tas ir atspoguļots arī tiesas lēmumā par pieteikto noraidījumu. Arī no tiesneses paskaidrojumiem izriet, ka tiesnese nenoliedz šādu jautājumu uzdošanu.

Tiesnese savu rīcību pamato ar to, ka viņai ir bijušas aizdomas par to, ka tiesnesis *L.A.* faktiski ir darbojies kā viena lietas dalībnieka konsultants un ir arī sastādījis rakstveida noraidījumu. To, ka rakstveida noraidījumu ir sastādījis tiesnesis *L.A.*, tiesnese ir secinājusi no tā, ka 2012.gada 24.janvāra noraidījumā ir atsaucē uz Bangaloras principiem, kuru skaidrojumu tiesneši tikai 2012.gada 23.janvārī esot saņēmuši pa e-pastu no Tiesnešu ētikas komisijas, kā arī no tā, ka noraidījuma teksts esot līdzīgs tiesneša *L.A.* spriedumiem. Turklāt tiesnesis *L.A.* esot bijis ieinteresēts konkrētajā lietā. Par to liecinot tas, ka tiesnesis ir interesējies par lietu un izteicis komentārus tiesas kancelejas darbiniecei. Tiesnesim *L.A.* esot arī radnieciskas saites ar personu, kas bija parakstījis noraidījumu. Paskaidrojumos norādīts arī tas, ka tiesā pret tiesnesi tiekot īstenots bosings un mobings. Tiesas priekšsēdētājs bosingu esot organizējis kopā ar tiesnesi *L.A.*

[6] Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 12.punkts noteic, ka tiesnesis nedrīkst būt par personīgo pārstāvi, aizbildni, pilnvaroto vai citu uzticības personu, izņemot tad, ja jākārto mantojums vai noguldījums kādam savas ģimenes loceklim, ar nosacījumu, ka šāda darbība netraucēs tiesnesim godīgi veikt viņa pamatpienākumus. Tātad tiesnese savu rīcību faktiski pamato ar to, ka viņai ir aizdomas, ka cits tiesnesis pārkāpj ētikas normas.

Atbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 17.punktam tiesnesim, kas saņēmis ticamu informāciju par to, ka kāds tiesnesis ir pārkāpis ētikas kodeksa normas, jārīkojas atbilstoši saviem ētikas principiem. No šīs normas izriet, ka tiesnesis nedrīkst atstāt bez ievēribas cita tiesneša pieļautus ētikas normu pārkāpumus. Normas gramatiskais teksts var radīt iespaidu, ka katrs tiesnesis šādā situācijā ir tiesīgs rīkoties pēc saviem subjektīviem ieskatiem. Taču Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šī norma ir jāinterpretē kopsakarā ar Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 4.punktu, kas prasa tiesnesim ievērot augstas uzvedības kultūras normas. Līdz ar to 3.kanona 17.punkts būtu jāsaprot tādējādi, ka tiesnesim ir jārīkojas atbilstoši objektīviem ētikas standartiem.

Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 4.punkts noteic, ka tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu. Augstas uzvedības kultūras normas prasa cieņas pilnu un korektu attieksmi pret citiem cilvēkiem. Tiesnešu ētikas komisija jau ir skaidrojusi, ka tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku (*Tiesnešu ētikas komisijas 2010.gada 13.novembra atzinuma 6.punkts*). Tādā ikvienam tiesnesim ir jāizturas ar cieņu un korekti arī pret citiem tiesnešiem.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, lai tiesnesis ievērotu gan no 3.kanona 17.punkta izrietošo pienākumu rīkoties cita tiesneša pieļauta ētikas pārkāpuma gadījumā, gan arī pienākumu ar cieņu un korekti izturēties pret citiem tiesnešiem, viņam cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētās situācijas ir vai nu jārunā vispirms ar šo tiesnesi, vai arī jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem (*sal. Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 218.punkts, <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment>*). Šādas institūcijas, atkarībā no iespējamā pārkāpuma rakstura, ir Tiesnešu ētikas komisija, personas, kas ir tiesīgas ierosināt pret tiesnesi disciplinārlietu, vai, piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Savu subjektīvo aizdomu izteikšana lietās dalībniekiem nav uzskatāma par cieņas pilnu un korektu izturēšanos.

[7] No Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošajiem materiāliem izriet, ka konkrētajā gadījumā tiesnese par savām aizdomām ir nevis vispirms runājusi ar otru tiesnesi vai informējusi atbildīgās institūcijas, bet gan paudusi tās tiesas sēdē.

Turklāt no šiem materiāliem arī izriet, ka tiesneses rīcībā nav bijuši pārliecinoši pierādījumi par cita tiesneša piedalīšanos noraidījuma sastādīšanā. Viņas viedoklis vairāk ir balstījies uz pieņēmumiem. Piemēram, 2012.gada 24.janvāra noraidījumā iekļautā atsauce uz Bangaloras principiem ir vienkāršs Bangaloras principos noteiktā atstāstījums. Šādas atsauces uz Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem var atrast Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumos, kas sniegti un publiski pieejami jau ilgāku laiku pirms 2012.gada 24.janvāra (*sk., piemēram, tieši šādu atsauci Tiesnešu ētikas komisijas 2011.gada 1.jūlija skaidrojuma 5.punktā*).

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, šādos apstākļos, kad nav skaidru pierādījumu par cita tiesneša pieļautu pārkāpumu, nav korekti un augstas uzvedības normām atbilstoši savas aizdomas vispirms publiski paust tiesas sēdē, nevis runāt par to ar konkrēto tiesnesi vai informēt attiecīgās institūcijas, kas var pārbaudīt šo aizdomu pamatotību. Jāņem vērā arī tas, ka tādējādi tiek radītas šaubas sabiedrībā par cita tiesnešu godprātību, kaut gan vēlāk varētu tikt

konstatēts, ka tiesneša aizdomas bijušas nepamatotas. Tādēļ Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesneses rīcība konkrētajā tiesas sēdē ir bijusi neētiska. Tiesnese ir pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 4.punktu.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesneses norādes, ka pret viņu tiek veikts bosings, nevar attaisnot tiesneses rīcību un konstatēto ētikas normu pārkāpumu.

[8] Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konstatētais tiesneses ētikas normu pārkāpums pēc savas būtības nav rupjš un līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneses rīcība, tiesas sēdē izsakot aizdomas par cita tiesneša iespējamu ētikas normu pārkāpumu, neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 4.punkta prasībām.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par tiesneša rīcību, izskatot lietu par ministrijas lēmumu, ja tiesneša dzīvesbiedre ir ministrijas padotības iestādes vadītāja

1. Ja tiesnesis iekšēji neapšaubu savu spēju objektīvi izlemt lietu (sūdzību), lai konstatētu, vai ir noticis profesionālās ētikas pārkāpums, jāapsver, vai konkrētajos apstākļos var secināt, ka saprātīgam vērotājam var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti.

2. Civildienesta ierēdņu atbrīvošana no amata ir precīzi reglamentēta tiesību normās. No tiesību normu viedokļa nav iespējams, ka ministrs varētu pieņemt patvaļīgu lēmumu, atbrīvojot tam pakļautās iestādes vadītāju bez jebkāda tiesiska pamatojuma, un šāds lēmums ir arī pārsūdzams tiesā. Līdz ar to apstākļi, ka tiesneša sieva ir ministra pakļautībā esošas iestādes vadītāja, pats par sevi nerada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti sūdzības par ministrijas lēmumu izskatīšanā.

(22)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2012.gada 24.augustā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstuli, kurā lūgts izvērtēt tiesneša *M.D.* rīcību, neatstatot sevi no lietas izskatīšanas, un sniegt atzinumu, vai tiesnesis ir pieļāvis tiesnešu ētikas normu pārkāpumu.

Pievienoti šādi materiāli:

- 1) A.S. 2012.gada 16.februāra iesniegums;
- 2) tiesneša *M.D.* 2012.gada 24.februāra paskaidrojums.

[2] No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka 2012.gada 14.februārī tiesnesis *M.D.* pieņēmis lēmumu, ar kuru noraidījis A.S. sūdzību par X ministrijas 2012.gada 19.janvāra lēmumu "Par termiņa pagarināšanu lēmuma pieņemšanai pret X ministrijas valsts sekretāri A.S.".

Uzskatot, ka sūdzība nav izskatīta pēc būtības un tiesnesis apzināti sagatavojis neobjektīvu un prettiesisku lēmumu, A.S. vērsās pie Augstākās tiesas priekšsēdētāja, lūdzot ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi *M.D.* Papildus norādīts, ka, pēc A.S. rīcībā esošās informācijas, bijušais tiesas tiesnesis *E.P.*, kurš šobrīd ir iesaistīts A.S. disciplinārlietā un ir ministres padomnieks juridiskajos jautājumos, 2012.gada 13. un 14.decembrī (acīmredzot domāts – februārī) apmeklējis tiesu un sniedzis mutvārdu paskaidrojumus tiesnesim *M.D.* Tāpat lūgts izvērtēt apstākli, ka tiesnesis *M.D.* nebija tiesīgs izskatīt attiecīgo

sūdzību sakarā ar to, ka viņa sieva ir *Y* centra direktore. Savukārt centrs ir ministra pakļautībā esoša valsts pārvaldes iestāde.

[3] Savā paskaidrojumā attiecībā uz iepriekš minētajiem apgalvojumiem tiesnesis *M.D.* norādījis, ka bijušo tiesnesi *E.P.* pazīst kopš laika, kad *E.P.* bija apgabaltiesas tiesnesis. Tuvāku attiecību, kā vien vispārējas kolēģu attiecības, nav un nav bijušas. Tiesnesim nav informācijas, ar ko pašlaik nodarbojas *E.P.*, tikai zina, ka viņš ir bijis kā pārstāvis administratīvajās lietās. Attiecībā uz *A.S.* pieņemto lēmumu pieņemšanas laikā nav zinājis, ka *E.P.* kādos jautājumos pārstāv *X* ministriju. Pirms neilga laika, kas varējis būt tajās dienās, kad tika gatavots lēmums sakarā ar *A.S.* sūdzību, tiesnesis ir redzējis *E.P.* tiesā kopā ar citiem cilvēkiem pie 333.zāles, kas atrodas pāris metru no tiesneša kabineta. Abi sasveicinājušies, un tiesnesis iegājis savā kabinetā. Tiesnesis noliedz *A.S.* teikto, ka būtu sarunājies ar *E.P.* saistībā ar viņas sūdzību. Uzskata, ka šādi apgalvojumi ir bez jebkāda pamata un izteikti ar mērķi diskreditēt tiesnesi, lai panāktu vēlamo rezultātu.

Attiecībā uz apstākli, ka tiesneša sieva strādā ministra padotības iestādē, tiesnesis paskaidrojis, ka pirms lietas ierosināšanas apsvēris iespējamo atstāšanās, tomēr nav saskatījis tam pamatu. Tiesneša sieva nestrādājot *X* ministrijā, bet gan ministra padotības iestādē. Tas, ka iestāde ir ministra padotībā, nenozīmē, ka arī darbinieki ir ministra padotībā. Turklāt, kā norādījis tiesnesis, viņš nepieļauj, ka strīds sakarā ar ierēdņa rīcību civildienestā, kuram ir normatīvajos aktos paredzēts izvērtēšanas process, tiek pārņemts uz personīgām attiecībām.

[4] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. No *A.S.* iesnieguma izriet, ka viņa apšaubā, ka konkrētajā gadījumā tiesnesis *M.D.* ir rīkojies atbilstoši minētās tiesnešu ētikas normas prasībām.

Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai (tiesnesim). Taču, lai šaubītos par tiesneša objektivitāti, faktiem par to ir jābūt objektīvi pamatotiem, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu. Tāpēc tiesnesim ir sevi jāatstata no konkrētas lietas izskatīšanas divos gadījumos: ja viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā vai arī ja saprātīgam vērotājam no malas varētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2008.gada 1.augusta skaidrojumu*).

[5] Konkrētajā gadījumā no tiesneša *M.D.* paskaidrojuma izriet, ka viņš nav iekšēji apšaubījis savu spēju objektīvi izlemt *A.S.* sūdzību. Līdz ar to, lai konstatētu, vai ir noticis profesionālās ētikas pārkāpums, jāapsver, vai konkrētajos apstākļos var secināt, ka saprātīgam vērotājam var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti.

[6] Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka *A.S.* apgalvojumi attiecībā uz to, ka tiesnesis ir sarunājies ar bijušo tiesnesi *E.P.*, nav pamatoti ne ar vienu konkrētu apstākli. Proti, *A.S.* nav norādījusi, kas viņai licis domāt, ka ir notikusi saruna saistībā ar viņas sūdzību. Nav minēts, ka kāds būtu redzējis vai dzirdējis abus sarunājamies, vai kā citādi saņemta šāda informācija. Šobrīd *A.S.* teikto var novērtēt kā klajus apgalvojumus, kas nav tikuši argumentēti. Apstākļi, ka *E.P.* apmeklē tiesu, ir izskaidrojams ar to, ka viņš kā praktizējošs advokāts ir procesa dalībnieku pārstāvis arī administratīvajās lietās. No Tiesu informatīvās sistēmas secināms, ka arī 2012.gada 14.februārī *E.P.* ir piedalījies tiesas sēdē tiesā, kur strādā tiesnesis *M.D.* Līdz ar to *E.P.* atrašanās tiesas ēkā arī laikā, kad tiesnesis *M.D.* izskatīja *A.S.* sūdzību, pati par sevi neliecina par tādas sarunas esību, uz kādu norādījusi *A.S.*

[7] *A.S.* norādījusi, ka tiesneša sieva ir ministra pakļautībā esošas iestādes vadītāja. Ja pieņem, ka tiesnesis ir ieinteresēts, lai viņa sieva saglabā ieņemamo amatu, tad šajā sakarā ir norādāms, ka civildienesta ierēdņu atbrīvošana no amata ir precīzi reglamentēta tiesību normās. No tiesību normu viedokļa nav iespējams, ka ministrs varētu pieņemt patvaļīgu lēmumu, atbrīvojot tam pakļautās iestādes vadītāju bez jebkāda tiesiska pamatojuma. Šāds lēmums ir arī pārsūdzams tiesā.

Līdz ar to, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, apstākļi, ka tiesneša sieva strādā ministra pakļautībā esošā iestādē, pats par sevi nerada pamatotas šaubas par tiesneša *M.D.* objektivitāti *A.S.* sūdzības izskatīšanā.

[8] Turklāt no tiesneša pieņemtā lēmuma saistībā ar *A.S.* sūdzību redzams, ka lēmums ir pieņemts par vienu posmu disciplinārlietas ietvaros. Proti, par to, vai *X* ministrija ir pamatoti pagarinājusi pret *A.S.* ierosinātās disciplinārlietas izskatīšanas termiņu. Lēmums disciplinārlietā pēc būtības vēl nav pieņemts, arī tiesa nav izskatījusi lietu pēc būtības. Ja *A.S.* nolems pārsūdzēt tiesā disciplinārlietas ietvaros pieņemto lēmumu, viņa varēs lūgt pārbaudīt arī procesu, tostarp, vai termiņa pagarināšana ir notikusi tiesiski.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesis *M.D.* nav pārkāpis tiesnešu ētikas normas.

Par tiesneša rīcību, savā vietā uz tiesnešiem paredzētu semināru Latvijas tiesnešu mācību centrā nosūtot dēlu

1. *Tiesneša rīcība, piesakoties uz mācību semināru un savā vietā aizsūtīt radnieku, neatbilst ētikas normām.*
2. *Organizējot savu darbu (plānojot izskatāmās lietas), tiesnesim ir jārēķinās arī ar pienākumu pilnveidot zināšanas un jāieplāno tam noteikts laiks.*
3. *Ikviens tiesneša pienākums ir izmantot savas tiesības un iespējas piedalīties tālākizglītības pasākumos godprātīgi, atbildīgi un samērīgi.*

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

21

Rīgā

2012.gada 2.martā

Sakarā ar 2011.gada 25.novembra Tiesnešu konferencē publiski izskanējušo informāciju pēc Tiesnešu ētikas komisijas pieprasījuma saņemts Latvijas tiesnešu mācību centra (turpmāk – LTMC) skaidrojums "Par problēmsituācijām tiesnešu auditorijā mācību semināru sagatavošanas un nodrošināšanas laikā".

Tajā norādīts, ka tiesnese, piesakot savu dalību 2011.gada 24.novembra seminārā, uz to bija aizsūtījusi dēlu, zvērinātu advokātu, lai viņš veiktu semināra ierakstu tiesneses vajadzībām.

Ierodoties uz semināru, dēls parakstījies tiesneses vietā. Uz administratores neizpratni viņš atbildējis, ka ir tiesneses palīgs, un dalībnieku sarakstā ierakstījis arī savu vārdu un uzvārdu. Semināra norises laikā administratore Tiesu administrācijā noskaidrojusi, ka palīga ar šādu vārdu un uzvārdu nav. Veicot meklēšanu internetvietnē, administratore noskaidrojusi, ka minētā persona ir zvērināts advokāts. Pēc pirmās nodarbības advokātam dota atļauja turpināt dalību semināra norisē, izskaidroti LTMC rīkoto semināru organizācijas jautājumi, kā arī izsniegts rēķins par 2 nodarbību apmeklējumu.

Tiesnese pēc notikušā zvanījusi uz LTMC un norādījusi, ka lielās slodzes dēļ pati nespēj piedalīties viņu interesējošos semināros, ka šādos apstākļos daudzi tiesneši uz mācībām sūta palīgus un ka LTMC šobrīd piedāvātā mācību forma un pieeja viņu kā tiesnesi neatbalsta un nepalīdz kvalifikācijas paaugstināšanā. Pēc sarunas tiesnese nav izpratusi savas darbības neētisko pusi un lūgusi, lai LTMC anulē dēlam izrakstīto rēķinu. Tā kā LTMC darbiniece atteikusies rēķinu anulēt, tiesneses dēls to noteiktajā laikā apmaksājis.

LTMC skaidrojumā norāda uz nepieciešamību tiesnešiem nopietnāk pievērsties organizētajām mācībām, piedalīties tajās personīgi un aktīvi, kā arī skaidro iespējas Mācību informācijas sistēmā saņemt semināru ierakstus un mācību materiālus gadījumā, ja objektīvu apstākļu dēļ semināru apmeklēt nav bijis iespējams.

LTMC lūdz Tiesnešu ētikas komisiju savas kompetences robežās mudināt tiesnešus izmantot savas tiesības un iespējas piedalīties tālākizglītības pasākumos atbildīgi un samērīgi.

Uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi paskaidrojumu sniegšanai tika uzaicināta tiesnese. Viņa savā rīcībā ētikas normu pārkāpumu neatzina, norādot, ka ir sniegta daļēji nepatiesa informācija, no viņas neatkarīgu apstākļu sakrītības rezultātā noticis pārpratums un ka LTMC īstenotā pieeja mācību organizēšanā tiesnešiem, ņemot vērā lielo noslodzi, nav pietiekami ērta un pretimnākoša.

Izvērtējot LTMC skaidrojumā ietvertu informāciju, noklausoties tiesneses paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punktā noteikts, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas, nav pieļaujama arī tiesas institūta prestiža izmantošana, lai apmierinātu ar tiesnesi saistīto personu privātās intereses.

Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 2.punktā noteikts, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi, tostarp pilnveidojot savu profesionalitāti.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1.punktā noteikts, ka tiesneša uzvedībai neatkarīga novērotāja vērtējumā jābūt nevainojamai. Atbilstoši 6.3.punktam tiesnesim ir saprātīgi jānostiprina un jāpilnveido zināšanas, izmantojot šim nolūkam apmācības un citas iespējas, kuras tiesnesim tiek piedāvātas.

Tiesneša rīcība, piesakoties uz mācību semināru un savā vietā atsūtot radnieku, minētajām normām neatbilst.

Organizējot savu darbu (plānojot izskatāmās lietas), tiesnesim ir jārēķinās arī ar pienākumu pilnveidot zināšanas un jāieplāno tam noteikts laiks. LTMC pamatoti norāda, ka pieaugušo apmācību nepieciešams nosacījums ir individuāla un aktīva līdzdalība, jo tikai tā iespējams identificēt tiesnešiem aktuālus jautājumus un atbildēt uz tiem, kas arī ir LTMC organizēto apmācību mērķis.

Konkrētā tiesnese amata pienākumus pilda ilgāk par 15 gadiem. Šāds darba stāžs tiesnesim ir pietiekams, lai spētu pareizi orientēties viņa rīcībā esošajās iespējās darba organizēšanas jautājumos un vajadzības gadījumā izraudzītos pareizo veidu lietu izskatīšanas pienākuma savienošanai ar nepieciešamību pilnveidot zināšanas. Aizbildināšanās ar slodzi šādā situācijā ir nevietā, jo tiesneša pienākumi izskatīt lietas un papildināt zināšanas ir vienlīdz svarīgi un vienīgi kopumā spēj nodrošināt tiesneša darba kvalitatīvu rezultātu.

Nav pamatota arī aizbildināšanās ar iespējamiem trūkumiem LTMC darbībā, jo tiesnesei ar tik ievērojamu darba stāžu ir zināms, ka šādu problēmu apzināšanai un risināšanai paredzēti citi līdzekļi.

Tiesneses paskaidrojumos norādītais situācijas izklāsts, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, ir pretrunīgs un norāda uz to, ka tiesnese mēģina norobežot sevi no galvenās problēmas, akcentējot konkrētajā situācijā nebūtiskus apstākļus.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konstatētais tiesneses ētikas normu pārkāpums pēc savas būtības nav rupjš un līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Tiesneses rīcība, nosūtot uz Latvijas tiesnešu mācību centra rīkoto semināru savu dēlu, neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punkta un 3.kanona 2.punkta prasībām.
2. Ikviens tiesneša pienākums ir izmantot savas tiesības un iespējas piedalīties tālākizglītības pasākumos godprātīgi, atbildīgi un samērīgi.

Par tiesneša rīcību, vadot tiesas sēdi

Tiesas sēdē nevajag uzdot retoriskus jautājumus, kas nav vērsti uz lietas būtības noskaidrošanu.

(20)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2012.gada 20.janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneses rīcības atbilstību tiesnešu ētikas kodeksa normām.

[2] Pieprasījumam pievienots 2011.gada 14.decembra Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nodaļas vadītājas iesniegums tiesu nama priekšsēdētājam par tiesneses izturēšanos tiesas sēdē lietā Nr.[..], sēdes audioieraksts un audioieraksta atšifrējums. Iesniegumā norādīts uz tiesneses nievājošo un nepietiekami korekto izturēšanos pret pieteicēju.

[3] Likuma "Par tiesu varu" 91.²pantā noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja to pieprasa persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu.

[4] Komisijai jāvērtē, vai tiesneses rīcība tiesas sēdē atbilda ētikas normām.

[5] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē piedalās pieprasījuma iesniedzēja – tiesas priekšsēdētāja – un tiesnese. Komisija un uzaicinātās personas noklausījās pieprasījumam pievienoto tiesas sēdes audioierakstu. Tiesnese atzina audioieraksta autentiskumu.

[6] Pieprasījuma iesniedzēja paskaidroja, ka tiesnese nav tikusi galā ar savu uzdevumu, vadot tiesas sēdi. Norādīja, ka liela daļa no uzdotajiem jautājumiem bija nepiemēroti un retoriski, nebija vērsti uz lietas tiesisko vai faktisko apstākļu noskaidrošanu. Lūdza vērtēt, vai tiesnese, vadot tiesas sēdi, ir pārkāpusi tiesnešu ētikas normas. Pieprasījuma iesniedzēja norādīja uz Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 5.punktā noteikto normu iespējamo pārkāpumu tiesneses rīcībā.

[7] Tiesnese paskaidroja, ka uzdoto jautājumu mērķis bija vērsts uz to, lai noskaidrotu lietas apstākļus, izskaidrotu pieteicējai situāciju par tiesai iesniegto pieteikumu. Uzsvēra, ka jautājumi palīdzējuši tiesnesei lietas izskatīšanā.

[8] Izvērtējot pieprasījumu, tam pievienotos materiālus, noklausoties tiesas priekšsēdētājas un tiesneses paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija nekonstatē ētikas normu pārkāpumu tiesneses rīcībā.

Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 5.punkts noteic, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei.

Tiesas sēdes procesa audioierakstā dzirdams, ka tiesnese jautājumus uzdod mierīgā, vienmērīgā balss tonī, kas nav skaļš, nav personu aizvainojošs. Komisija nesaskata tiesneses jautājumos necieņu pret procesa dalībniekiem, neiecietību, nelaiņību. Noklausoties audioierakstu, komisija neuzskata, ka tiesneses uzdoto jautājumu rezultātā pieteicēja lietas izskatīšanas gaitā tiek satraukta un novesta līdz asarām, uz ko pieprasījumā norāda tiesas priekšsēdētāja.

Komisija atzīst, ka daļa no tiesneses tiesas sēdē uzdotajiem jautājumiem bija retoriski, tādēļ nesasniedza mērķi – nepalīdzēja noskaidrot lietas būtību. Tiesneses retoriskie jautājumi neizskaidroja arī pieteicējai situāciju par iesniegto pieteikumu. Taču komisija nesaskata ētikas normu pārkāpumu tiesneses uzdoto jautājumu retoriskajā saturā.

Ievērojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija nekonstatē ētikas normu pārkāpumu tiesneses rīcībā, vadot tiesas sēdi.

Tajā pašā laikā komisija vērs tiesneses uzmanību uz to, ka tiesas sēdē nevajag uzdot retoriskus jautājumus, kas nav vērsti uz lietas būtības noskaidrošanu.

Par tiesneša rīcību saskarsmē ar tiesneša palīgu

1. Tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Tiesneša attieksme pret palīgu ietiecas tiesneša ētikas jomā, un aizskaroša attieksme pret palīgu var tikt vērtēta kā ētikas pārkāpums.
2. Savstarpējo attiecību problēmas nav Tiesnešu ētikas komisijas izskatīšanas objekts, tās risināmas tiesas kolektīvā, iespējams, pieaicinot profesionālus psihologus.

(15)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2010.gada 13.novembrī

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas lūgumu izskatīt tiesneses rīcības atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksam.

Iesniegumam pievienoti šādi dokumenti:

- 1) tiesneša palīdzes *M.K.* 22.09.2010. iesniegums;
- 2) tiesu nama priekšsēdētājas 23.09.2010. vēstule;
- 3) tiesneses 06.10.2010. paskaidrojums ar pielikumiem;
- 4) tiesu nama tiesnešu un darbinieku aptaujas anketas;
- 5) tiesneša palīga *G.P.* 11.10.2010. paskaidrojums;
- 6) tiesneša palīdzes *I.Š.* 11.10.2010. paskaidrojums.

Papildus minētajiem dokumentiem saņemti:

- 1) tiesneša palīdzes *M.K.* papildinājumi 2010.gada 22.septembra iesniegumam par tiesneses rīcību;
- 2) *M.K.* darba nespējas lapas kopija;
- 3) *M.K.* zāļu receptu kopijas;
- 4) elektroniskās sarakstes izdrukas;
- 5) tiesas lēmuma projekts;
- 6) audioieraksts.

No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka:

- 1) tiesu nama tiesneša palīdzes *M.K.* vairākiem adresātiem, tostarp tiesas priekšsēdētājai, nosūtījusi iesniegumu par tiesneses rīcību, norādot, ka tiesnese pret viņu izturas augstprātīgi, nicinoši, izsaka nievājošas piezīmes un aizvainojošus izteicienus. *M.K.* lūgusi izvērtēt tiesneses rīcības ētiskumu un

sniegt skaidrojumu, vai saskaņā ar Tiesnešu ētikas kodeksu tiesneša cienīgai attieksmei nav jābūt arī attiecībā pret darba kolēģiem;

2) saņemot iesniegumu no tiesneša palīdzes un reaģējot uz to, tiesas priekšsēdētāja pieprasījusi paskaidrojumus no tiesu nama priekšsēdētājas, tiesneses, veikusi tiesnešu un tiesas darbinieku anketēšanu, pieprasījusi paskaidrojumus no iepriekšējiem tiesneses palīgiem *G.P.* un *I.Š.* un griezusies ar pieprasījumu Tiesnešu ētikas komisijā;

3) tiesu nama priekšsēdētāja paskaidrojusi, ka tiesnesei ir grūtības sastrādāties, tiesnese nav izteikti komunikabla, nemēģina rast kompromisu, izrāda savu pārākumu, neprot veidot cieņas pilnas attiecības ar sastāva palīgu;

4) tiesnese paskaidrojusi, ka nav kliegusi uz savu palīdzi *M.K.*, nav viņu pazemojusi, nekad nav lietojusi vārdus, kādus savā iesniegumā norāda *M.K.*, ir vienīgi prasījusi no *M.K.*, lai viņa pret darba pienākumiem izturētos atbildīgi, veiktu tos savlaicīgi un ar pilnu slodzi;

5) aptauju anketās par tiesnesi norādīts tiesneses vispārīgs raksturojums, atsevišķu saskarsmes iemaņu vērtējums, spēja sniegt savas zināšanas un pieredzi, uzvedība saskarsmē, takta izjūta, sadarbība ar padotajiem un tiesnešiem;

6) tiesneša palīgs *G.P.* savā paskaidrojumā norāda uz tiesneses attieksmi pret viņu laikā no marta līdz 11.septembrim 2009.gadā, kad viņš strādājis par tiesneses palīgu;

7) tiesneša palīdze *I.Š.* savā paskaidrojumā norāda uz tiesneses attieksmi pret viņu, kad viņa no 2009.gada oktobra līdz 2010.gada jūlijam strādājusi tiesu namā par tiesneses palīdzi;

8) tiesneša palīdze *M.K.* papildinājumos norāda, ka tiesneses attieksme pret viņu kļuvusi vēl augstprātīgāka, skatiens vēl nicinošāks, balss tonis pavēlošs un pazemojošs. Saviem papildinājumiem pievienojusi darba nespējas lapas kopiju un zāļu receptu kopijas, kā arī elektroniskās sarakstes izdrukas, lēmuma projekta kopiju un trīs savas un tiesneses sarunas ierakstus.

Tiesnešu ētikas komisijas locekļi ir noklausījušies sarunu ierakstus.

Tiesnešu ētikas komisijas sēdē piedalījās pieprasījuma iesniedzēja – tiesas priekšsēdētāja, tiesu nama priekšsēdētāja un tiesnese.

[1] Likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā ir noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja to pieprasa tā persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu.

[2] Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajai daļai rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājs ir tiesīgs rosināt disciplinārlietu.

Tiesas priekšsēdētāja var vērsties Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu.

[3] Tiesas priekšsēdētāja griezusies Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu izskatīt tiesneses rīcības atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksam.

[4] Tiesnešu ētikas komisijai jāvērtē, vai tiesneses rīcībā tiek saskaņoti ētikas normu pārkāpums attiecībā ar tiesneša palīdzi *M.K.*

[5] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanonā noteikts, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. Šī kanona 6.punktā noteiktais aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi.

[6] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā noteikts, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Kanona 5.punktā noteikts, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Tiesneša attieksme pret palīgu ietiecas tiesneša ētikas jomā, un aizskaroša attieksme pret palīgu var tikt vērtēta kā ētikas pārkāpums. Tātad tiesneša palīdzes *M.K.* iesniegumā minētie fakti var būt ētikas normu pārkāpums.

[7] Noklausoties pieprasījuma iesniedzēju, tiesu nama priekšsēdētāju, tiesnesi, iepazīstoties ar elektroniskās sarakstes izdrukām, nolēmuma projektu, aptauju anketām, tiesnešu palīgu paskaidrojumiem un noklausoties tiesneša palīdzes *M.K.* ierakstītās sarunas ar tiesnesi, Tiesnešu ētikas komisija neguva pierādījumus tiesneses ētikas normu pārkāpumiem.

No sarunu ierakstiem dzirdams, ka tiesnese sarunājas mierīgā, klusā balsī, balss tonis nav aizskarošs. Savukārt tiesneša palīdzes cenšas provocēt tiesnesi, ilgstoši uzdod vienus un tos pašus jautājumus, faktiski traucējot tiesneses darbu. Sarunu ieraksti izdarīti, par tiem neinformējot tiesnesi. Turklāt, kā secināms, tiesnese vēl nav bijusi informēta par palīdzes sūdzībām Tiesnešu ētikas komisijai. Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata uzskatīt, ka tiesnese tieši šo sarunu laikā būtu centusies būt savaldīgāka nekā parasti. Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisijai rodas šaubas par tiesneša palīdzes iesniegumā minēto faktu patiesumu.

[8] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, arī aptauju anketās un iepriekšējo tiesnešu palīgu paskaidrojumos minētais nepierāda ētikas normu pārkāpumus

attiecībās ar tiesneša palīdzi *M.K.* Aptauju anketās norādītais ir pārāk nekonkrēts. Tiesneša palīdze *I.Š.* skaidro, ka viņa nav saskārusies ar *M.K.* iesniegumā minēto attieksmi un izteikumiem.

Tiesneša palīgs *G.P.* norāda, ka tiesnese lietojusi aizskarošus vārdus. Tomēr, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tas nav pietiekami, lai secinātu, ka tiesnese ir pārkāpusi ētikas normas attiecībā pret *M.K.* Pirmkārt, *G.P.* nav sūdzējies par jebkādiem ētikas normu pārkāpumiem no tiesneses puses, tāpēc Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata vērtēt, vai tiesnese ir pārkāpusi ētikas normas attiecībā pret viņu. Otrkārt, pat tad, ja atzītu, ka tiesnese ir neētiski izturējusies pret *G.P.*, tas, ņemot vērā sarunu ierakstos dzirdamo un tiesneša palīdzes *I.Š.* paskaidrojumus, nepierāda, ka tiesnese necienīgi ir izturējusies arī pret *M.K.*

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija **n e k o n s t a t ē** tiesnešu ētikas normu pārkāpumus tiesneses attieksmē pret tiesneša palīdzi *M.K.*

Izvērtējot minēto pieprasījumu, Tiesnešu ētikas komisija saskata saskarsmes problēmas tiesu nama tiesas kolektīvā, arī tiesneses neprasmi veidot saskarsmi ar kolēģiem. Savstarpējo attiecību problēmas nav Tiesnešu ētikas komisijas izskatīšanas objekts, tās risināmas tiesas kolektīvā, iespējams, pieaicinot profesionālus psihologus.

Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdes laikā

Pats par sevi fakts, ka tiesnesis izteicis aizrādījumu zvērinātam advokātam tiesas sēdes laikā, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu. Tomēr veids, kādā tiesnesis konkrētajā lietā vadīja tiesas procesu, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi rada iespaidu par ironisku attieksmi. Tāpēc tiesneša uzvedība kopumā rada pamatu secinājumam par aizspriedumainu attieksmi pret konkrēto advokātu biroju. Šāda aizspriedumaina attieksme var radīt aizdomas par tiesneša neobjektivitāti, veicot tiesu varas uzliktos pienākumus.

〔 13 〕

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2010.gada 29.oktobrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja un tieslietu ministra vietā – aizsardzības ministra – vēstules, kurās lūgts izvērtēt tiesneša rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām.

Pievienoti šādi dokumenti:

1) Augstākajā tiesā saņemtā zvērināta advokāta R.V. sūdzība, adresēta Augstākās tiesas priekšsēdētājam, par tiesneša iespējamo neētisko rīcību tiesas sēdē;

2) 2010.gada 3.septembrī Tieslietu ministrijā saņemtais zvērināta advokāta R.V. iesniegums, adresēts tieslietu ministram, par tiesneša iespējamo neētisko rīcību tiesas sēdē;

3) 2010.gada 12.oktobrī Tieslietu ministrijā saņemtais zvērināta advokāta R.V. iesniegums, adresēts tieslietu ministram, par tiesneša iespējamo neētisko rīcību tiesas sēdē;

4) tiesneša informācija tiesas priekšsēdētājam par zvērināta advokāta R.V. iesniegumā minētajiem apstākļiem;

5) tiesas priekšsēdētājas vēstule par sūdzības izskatīšanu, adresēta zvērinātam advokātam R.V.

Pievienots kompaktdisks "2010.gada 5.augusta tiesas sēdes Nr.[..] audioieraksts", kas adresēts tieslietu ministram kā pielikums pie Tieslietu ministrijā saņemtā zvērināta advokāta R.V. iesnieguma, un audioieraksta atšifrējums.

No iesniegtajiem materiāliem izriet:

– Rīgas pilsētas [..] rajona tiesas tiesnesis 2010.gada 5.augustā vadīja tiesas sēdi, izskatot lietu Nr.[..];

– tiesas sēdē kā procesa dalībnieks vēlējās piedalīties zvērināts advokāts D.L., kura prakses vieta ir zvērināta advokāta R.V. birojā;

- tiesa konkrētajā tiesas sēdē zvērinātu advokātu *D.L.* nepielaida kā procesa dalībnieku;
- tiesas sēdes procesa norise ir fiksēta audioierakstā;
- zvērināts advokāts *R.V.* kā zvērināta advokāta *R.V.* biroja vadītājs vērsies ar sūdzību Augstākajā tiesā un Tieslietu ministrijā par tiesneša izteikumiem attiecībā uz viņa vadīto biroju tiesas sēdes laikā.

Atsaucoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1., 4. un 6.punktā noteikto, ka Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, apspriež ētikas normu pārkāpumus un lemj par disciplinārlietas ierosināšanu, kā arī uz Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmās daļas 6.punktu, Augstākās tiesas priekšsēdētājs zvērināta advokāta *R.V.* sūdzību par tiesneša rīcību nosūtījis izvērtēšanai Tiesnešu ētikas komisijai.

Tāpat, atsaucoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.¹ pantā noteikto, ka Tiesnešu ētikas komisijas pamatmērķis ir sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī uz šā likuma 91.² panta 6.punktā noteikto, ka Tiesnešu ētikas komisija lemj par disciplinārlietas ierosināšanu, tieslietu ministra vietā – aizsardzības ministrs materiālus par tiesneša rīcību nosūtījis izvērtēšanai Tiesnešu ētikas komisijai.

Tieslietu ministra vietā – aizsardzības ministra vēstulē norādīts, ka tiesneša rīcībā 2010.gada 5.augusta tiesas sēdes laikā, izskatot lietu Nr.[..], saskatāmi iespējami ētikas normu pārkāpumi, un lūgts izvērtēt zvērināta advokāta *R.V.* iesniegumā norādīto, kā arī nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

[2] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tiesneša paskaidrojumu, ir saņemts paskaidrojuma papildinājums. Tiesnesis lūdz Tiesnešu ētikas komisiju apspriest viņa rīcību, viņam nepiedaloties sēdē, un ņemt vērā paskaidrojumā norādītos apstākļus.

[3] Tiesnešu ētikas komisija ir noklausījusies attiecīgās tiesas sēdes audioierakstu. No audioieraksta konstatējams, ka tiesnesis nav ļāvis advokātam izteikties jautājumā par pārstāvību; pārtraucis viņu; ironizējis, vai advokāts arī teātrī jebkurā brīdī lec kājās un kaut ko saka, ja viņam izrāde nepatīk vai aktieris runā nepareizi; uz advokāta teikto norāda "un no trešās puses un vēl no ceturtais puses"; izsakās, ka "sūdzības variet rakstīt, kā jūsu birojs dara. Kā kaut kas neapmierina jūs, tā uzreiz pielaikojiet disciplināratbildību".

Tiesnesis savā paskaidrojumā Tiesnešu ētikas komisijai atzinis, ka viņa valoda ir tēlaina, dažreiz nevajadzīgi, nenoliedz, ka iedrošinājis zvērinātu advokātu izmantot likumā paredzētos līdzekļus un metodes, norādot, ka var rakstīt sūdzību par disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi un disciplinārsoda

piemērošanu, norādījis uz konkrēto zvērinātu advokātu biroju, kurā praktizē arī zvērināts advokāts *D.L.* Tiesnesis savā paskaidrojumā nenoliedz, ka tiesas sēdē aizrādījis zvērinātam advokātam: "Sūdzības varat rakstīt, kā jūsu birojs dara. Kā kaut kas neapmierina jūs, tā uzreiz pielaikojat disciplināratbildību". Tiesnesis paskaidrojis, ka šo izteikumu mērķis ir bijis izskaidrot likumā noteikto advokāta pienākumu un iedrošināt advokātu. Paskaidrojumā tiesnesis norāda, ka par šo izteikumu tiesas sēdē ir saņēmis tiesas priekšsēdētājas aizrādījumu, ko apņēmis ievērot.

[4] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka, pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. un 6.punktu, sniedzams atzinums par Tiesnešu ētikas kodeksa ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

[5] ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka **objektivitāte** ir svarīga tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā. Tā **attiecas** ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet **arī uz procesu, kurā spriedums tiek pieņemts**. Šo principu 2.1.punktā norādīts, ka tiesnesim ir jāpilda savi tiesiskie pienākumi bez aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību.

Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona ievaddaļā noteikts, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Atbilstoši šā kanona 8.punktam tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi.

Nemot vērā, ka viens no tiesnešu ētiskās uzvedības standartu mērķiem ir nostiprināt sabiedrības uzticību un cieņu tiesu sistēmai, Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka minētie standarti ir vērsti uz tiesnešu nevainojamas profesionālās darbības nodrošināšanu.

No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem.

[6] Vērtējot konkrēto gadījumu, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka pats par sevi fakts, ka tiesnesis izteicis aizrādījumu zvērinātam advokātam tiesas sēdes laikā, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu. Tomēr, komisijas ieskatā, veids, kādā tiesnesis konkrētajā lietā vadīja tiesas procesu, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi rada iespaidu par ironisku attieksmi. Tāpēc tiesneša uzvedība kopumā rada pamatu secinājumam par aizspriedumainu attieksmi pret konkrēto advokātu biroju. Šāda aizspriedumaina attieksme var radīt aizdomas par tiesneša neobjektivitāti, veicot tiesu varas uzliktos pienākumus.

Tādēļ Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesneša rīcība konkrētajā tiesas sēdē ir bijusi neētiska. Tiesnesis pārkāpis Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 8.punktu, kurš uzliek pienākumu tiesnesim izvairīties no vārdiem un runas, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šajā gadījumā tiesneša rīcība nav vērtējams kā rupjš ētikas normas pārkāpums.

Tiesnešu ētikas komisija arī ņem vērā, ka rajona tiesas priekšsēdētāja ir pārrunājusi attiecīgo gadījumu ar tiesnesi un izteikusi aizrādījumu. Tiesnesis apņēmies šo aizrādījumu ievērot.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija **a t z ī s t**, ka tiesnesis ir pārkāpis Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanona 8.punktu.

Ņemot vērā konkrētos apstākļus, Tiesnešu ētikas komisija to nevērtē kā rupju ētikas normu pārkāpumu, tādēļ komisijai nav pamata ierosināt disciplinārlietu.

Par tiesneša rīcību, noslēdzot savās interesēs darījumus pēc civillietā pieņemta lēmuma stāšanās likumīgā spēkā

1. Tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpusstiesas darbībā.

2. Lai gan tiesneses darbību mērķis nav bijis atbalstīt vīra izvairīšanos no sprieduma izpildes, bet aizstāvēt savas un nepilngadīgo bērnu tiesības uz dzīvesvietu, kā arī savas materiālās intereses, šādas darbības var radīt iespaidu par palīdzību vīram izvairīties no viņam noteikto saistību izpildes. Tās vērtējamas kā šķietami necienīga tiesneša rīcība ārpusstiesas darbībā, privātajā dzīvē.

(7)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2009.gada 12.jūnijā

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tieslietu ministra pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneses rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Pieprasījumam pievienoti šādi dokumenti:

1) Tieslietu ministrijā saņemtā *L.L.* sūdzība, kas adresēta Tieslietu ministrijai, LR Ģenerālprokuratūrai, par tiesneses iespējamo prettiesisko un neētisko rīcību;

2) Zemesgrāmatu nodaļas nodalījuma ieraksta kopija par īpašumu.

No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka:

– dzīvokļa īpašums piederējis kopīpašniekiem: piecas sestās domājamās daļas – tiesneses vīram, viena sestā domājamā daļa – tiesneses vīra māšai;

– apgabaltiesā ierosināta civillietas tiesneses vīra māšas prasībā pret tiesneses vīru par kopīpašuma izbeigšanu uz šo dzīvokļa īpašumu, tā izskatīta pirmajā instancē, apelācijas instancē;

– ar galīgo nolēmumu – Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas spriedumu – viss dzīvokļa īpašums nodots tiesneses vīram, piedzenot no viņa par labu viņa māšai kompensāciju 6000 Ls apmērā – par vienu sesto domājamo daļu no kopīpašuma;

– spriedums stājies likumīgā spēkā pēc Augstākās tiesas Senāta lēmuma par kasācijas tiesvedības izbeigšanu;

– ar Zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmumu tiesneses vīram nostiprinātas īpašuma tiesības uz visu dzīvokļa īpašumu;

– ar Zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmumu, pamatojoties uz pirkuma līgumu, kas noslēgts starp tiesneses vīru un tiesnesi, īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu nostiprinātas tiesnesei;

– zemesgrāmatas nodalījumā reģistrēta atzīme par visas mantas šķirtību starp laulātajiem – tiesneses vīru un tiesnesi, ko apliecina Uzņēmumu reģistra paziņojums par laulāto mantisko attiecību reģistrāciju;

– Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta izskatījusi un noraidījusi tiesneses vīra pieteikumu par sprieduma izpildes sadalīšanu termiņos.

Atsaucoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1.punktā noteikto, ka Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī uz šī likuma 91.¹ panta 1. un 2.punktu, tieslietu ministrs materiālus par tiesneses rīcību nosūtījis izvērtēšanai Tiesnešu ētikas komisijai.

Pieprasījumā norādīts, ka tiesneses vīra un tiesneses rīcība, noslēdzot pirkuma līgumu un reģistrējot laulāto mantas šķirtību neilgi pēc civillietā pieņemtā lēmuma stāšanās likumīgā spēkā, vērtējama kā tiesneses vīra izvairīšanās no tiesas sprieduma izpildes, kuru faktiski atbalstījusi tiesnese.

Tieslietu ministrs lūdz sniegt atzinumu, vai tiesneses rīcībā ir konstatējams rupjš ētikas normu pārkāpums (Tiesneša ētikas kodeksa 2. un 4.kanona pārkāpums), kas būtu par pamatu disciplinārlietas ierosināšanai pret tiesnesi, pamatojoties uz Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktu.

Uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi ieradusies pieprasījuma iesniedzēja pilnvarotā pārstāve un tiesnese.

Pieprasījuma iesniedzēja pilnvarotā pārstāve precizēja pieprasījumu par tiesneses rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 5., 6., 8.punkta, 4.kanona 1., 7.punkta prasībām.

Tiesnese uzrādīja papildu dokumentus: pirkuma – pārdevuma līgumu un zvērināta tiesu izpildītāja priekšlikumu nolēmuma labprātīgai izpildei.

Tiesnese paskaidroja, ka ilgstoši pastāvējis strīds par dzīvokļa īpašumu starp viņas laulāto un viņa māsu. Pirmās instances tiesas spriedums bijis par kopīpašuma izbeigšanu, pārdodot dzīvokli izolē. Noslēgusi pirkuma līgumu, reģistrējusi laulāto mantas šķirtību, lai sev un diviem nepilngadīgajiem bērniem nodrošinātu tiesības uz vienīgo dzīves vietu, kā arī materiālās intereses, ņemot vērā savu līdzekļu ieguldījumu dzīvokļa uzlabošanā, to, ka nākotnē viņai jāuzņemas vīra saistības, jo viņš kļuvis bezdarbnieks. Līguma noslēgšanas brīdī

samaksājusi vīram 1000 Ls, lai viņš to atmaksātu savai māšai, ko vīrs neizpildījis, jo bijis pieprasījums maksāt tikai visu summu. Atlikusī pirkuma summa viņai jāsamaksā līdz 2014.gadam. Turklāt banka atteikusi kreditēšanu.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka, pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 1.punktu, sniedzams atzinums par Tiesnešu ētikas kodeksa ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanons nosaka, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas:

- tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas (5.p.);
- aizliegums izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi (6.p.);
- tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses (8.p.).

Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanons noteic, ka tiesnesis organizē savu ārpus tiesas darbību tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem:

- tiesnesis veic ārpus tiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu (1.p.);
- tiesnesis nedrīkst iesaistīties finansu vai saimnieciskos darījumos, ko varētu uztvert kā tiesneša amata ļaunprātīgu izmantošanu, kā arī iesaistīties šādos darījumos ar juristiem, kas varētu piedalīties procesā (7.p.).

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnese rīcībā nav saskatāmi Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 8.punkta un 4.kanona 1., 7.punktu pārkāpumi, jo viņa nav izmantojusi tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses, kā arī nav veikusi darbības, kas apkauno tiesas institūtu, vai noslēgusi darījumu, ko varētu uztvert kā tiesneša amata ļaunprātīgu izmantošanu. Tās nav saistītas ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, nav ietekmējušas konkrētu tiesas lietu izpriešanu.

Tiesnešu ētikas kodeksa 4.kanona 8.punkts paredz, ka tiesnesim var piederēt īpašums, viņš var rīkoties ar ģimenes locekļu īpašumu, arī ar nekustamo īpašumu, vai ar šo īpašumu iesaistīties peļņu nesošās darbībās.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka tiesnesim jābūt informētam par savām personīgajām un aizbildniecībā esošo personu finansiālajām interesēm, kā arī saprātīgi jācenšas gūt informāciju par tiesneša ģimenes locekļu finansiālajām interesēm.

Interpretējot šos principus, kā arī Tiesnešu ētikas kodeksa normas, atzīstams, ka nav noteikta un nav iespējama pilnīga tiesneša izolācija no sabiedrības. Uz tiesnesi attiecināmas jebkura cita pilsoņa tiesības un pienākumi, tajā skaitā tiesības uz dzīvesvietu, tiesības uz īpašumu, Civillikumā paredzēto darījumu noslēgšanu, laulāto mantisko tiesību nodibināšanu, pārgrozīšanu un izbeigšanu. Tiesnesim jāpilda Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktie pienākumi nodrošināt bērniem pilnvērtīgus dzīves apstākļus, pastāvīgu dzīvesvietu.

Pats par sevi fakts, ka tiesnese iesaistījusi darījumā ar nekustamo īpašumu un reģistrējusi laulāto mantiskās attiecības par visas mantas šķirtību, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu.

Tomēr Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnese pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanonu, kurš uzliek pienākumu izvairīties ne tikai no necienīgas rīcības, bet arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas.

No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpusstiesas darbībā.

Atrodoties sabiedrības uzmanības centrā, tiesnesim jāpieņem personīgās uzvedības ierobežojumi, kas parastiem pilsoņiem var likties apgrūtinoši, piedevām tas ir jādara pēc paša gribas un labprātīgi. It īpaši tiesnesim jāuzvedas tā, lai neciestu tiesneša amata gods.

Lai gan tiesneses darbību mērķis nav bijis atbalstīt vīra izvairīšanos no sprieduma izpildes, bet aizstāvēt savas un nepilngadīgo bērnu tiesības uz dzīvesvietu, kā arī savas materiālās intereses, ieguldījumu laulātā īpašumā, šādas darbības var radīt iespaidu par palīdzību vīram izvairīties no viņam noteikto saistību izpildes. Tās vērtējamas kā šķietami necienīga tiesneša rīcība ārpusstiesas darbībā, privātajā dzīvē.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir Tiesnešu ētikas kodeksa normu – 2.kanona 5. un 6.punkta – pārkāpums.

Ņemot vērā konkrētos apstākļus, Tiesnešu ētikas komisija to nevērtē kā rupju ētikas normu pārkāpumu.

Par tiesneša rīcību, apmeklējot advokāta dzimšanas dienas svinības

1. Vērtējot tiesneša rīcības atbilstību ētikas normu prasībām, ir jānoskaidro, vai tā ir bijusi saistīta ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu un vai tā ir ietekmējusi konkrētu lietu izspriešanu.

2. Pats par sevi fakts, ka tiesnesis apmeklē advokāta jubileju, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu.

(5)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2008.gada 1.augustā

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneša *D.Z.* rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām.

Pieprasījumam pievienoti šādi dokumenti:

1) Augstākajā tiesā saņemtais Parlamentārās izmeklēšanas komisijas iesniegums, adresēts Augstākajai tiesai, Tiesnešu disciplinārkolēģijai;

2) Saeimas kancelejā saņemtais *s/o "B.B.K.A"* valdes priekšsēdētāja *S.M.* iesniegums, adresēts Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijai;

3) Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora atbildes vēstule Parlamentārās izmeklēšanas komisijai uz lūgumu sniegt atzinumu par *S.M.* iesniegumā minēto tiesas priekšsēdētāja *D.Z.* iespējamu prettiesisku vai neētisku rīcību.

No iesniegtajiem dokumentiem izriet, ka Parlamentārās izmeklēšanas komisijā ar iesniegumu ir vērsies *s/o "B.B.K.A"* valdes priekšsēdētājs *S.M.*, lūdzot noskaidrot, vai tiesas priekšsēdētāja rīcībā, kas izpaudusies kā piedalīšanās zvērināta advokāta dzimšanas dienas svinībās un pieļaujot regulārus advokāta apmeklējumus viņa darba kabinetā tiesas telpās, nav saskatāmi likumu un tiesnešu ētikas rupji pārkāpumi. *S.M.* lūdz nosūtīt iesniegumā minēto informāciju Tiesnešu ētikas komisijai un Tiesnešu disciplinārkolēģijai un aicina ierosināt disciplinārlietu par *D.Z.* tiesnešu ētikas normu pārkāpumiem. *S.M.* iesniegumā minētie fakti ir balstīti uz publikācijām divos laikrakstos, žurnālā un grāmatā.

Parlamentārās izmeklēšanas komisija ir nosūtījusi Ģenerālprokuratūrai lūgumu sniegt atzinumu par *S.M.* iesniegumā minēto tiesas priekšsēdētāja *D.Z.* iespējamo prettiesisko un neētisko rīcību un saņēmusi no Ģenerālprokuratūras

atzinumu, ka *S.M.* iesniegums nesatur nekādu informāciju, ziņas vai faktus, kas norādītu uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz ar to konstatēts, ka nav pamata ne resoriskās pārbaudes uzsākšanai, ne arī jautājuma lemšanai par kriminālprocesa uzsākšanu.

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas priekšsēdētājs vērsies Augstākajā tiesā un lūdzis sniegt Tiesnešu disciplinārkolēģijas atzinumu par *S.M.* iesniegumā minēto.

Atsaucoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1.punktā noteikto, ka Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, kā arī pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas pieprasījuma sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, Augstākās tiesas priekšsēdētājs materiālus par tiesneša *D.Z.* iespējamu neētisku rīcību, kas izpaudusies attiecībās ar advokātu, ierodoties uz viņa dzimšanas dienas svinībām, nosūtījis izvērtēšanai Tiesnešu ētikas komisijai, lūdzot sniegt atzinumu, vai tiesas priekšsēdētājs ir pieļāvis ētikas normu pārkāpumu, vai ir pieļauts tāds ētikas normu pārkāpums, kas saskaņā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta 3.punktu ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai, vai arī tas ir ētikas normu pārkāpums, kas saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4.punktu ir apspriežams Tiesnešu ētikas komisijā. Augstākās tiesas priekšsēdētājs nav norādījis, konkrēti par kuras ētikas normas interpretāciju tiek lūgts atzinums saistībā ar tiesneša *D.Z.* rīcību.

Uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi ir ieradies pieprasījuma iesniedzējs – Augstākās tiesas priekšsēdētājs – un tiesnesis *D.Z.* Augstākās tiesas priekšsēdētājs komisijas sēdē norādīja uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 9.punktu, kas, iespējams, būtu jāvērtē saistībā ar *D.Z.* rīcību. Ētikas komisija uzklausija arī tiesneša *D.Z.* sniegtos paskaidrojumus.

Ievērojot Augstākās tiesas priekšsēdētāja Tiesnešu ētikas komisijas sēdē norādīto, Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šajā gadījumā analizējamās tiesnešu ētikas normas, kas paredzētas Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punktā, 2.kanona 8.punktā, 2.kanona 9.punktā, 3.kanona 18.punktā.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punktā ir noteikts, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, 2.kanona 8.punktā – tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses, 2.kanona 9.punktā – tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka rodas iespaids, it kā kāda persona atrodas īpašā stāvoklī, kas ļautu ietekmēt tiesnesi, bet 3.kanona 18.punktā – tiesnesis atstata sevi no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram(ei) vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību vai prāvā iesaistīto pusi.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem (sk. <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/judiciary.html>) tiesnesim, izpildot savus amata pienākumus, ir jābūt brīvam no jebkādiem aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību. Tiesnesim ir jānodrošina, ka viņa uzvedība gan tiesā, gan ārpus tās saglabā un veicina sabiedrības uzticēšanos juristiem un tiesas prāvas dalībnieku ticību tiesneša un tiesu varas taisnīgumam. Tiesnesim, cik vien saprāta robežās ir iespējams, ir jāuzvedas tā, lai līdz minimumam samazinātu tādu gadījumu skaitu, kuros nepieciešams tiesnesi atstādināt no lietu iztiesāšanas vai sprieduma pieņemšanas. Situācijas, kad vajadzētu apsvērt jautājumu par godīgumu un objektivitāti, rodas tiesneša pienākumu pildīšanas laikā, lietas izskatīšanas gaitā, ne tikai tiesas nolēmuma pieņemšanā, bet visās procesuālajās darbībās.

No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētikās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpus tiesas darbībā. Taču tajā pašā laikā ir atzīts, ka tiesnešu pilnīga izolācija no sabiedrības nav nedz iespējama, nedz vēlama. Tiesnesis tāpat kā jebkurš cits pilsonis var baudīt Latvijas Republikas Satversmē garantētās cilvēka pamattiesības, tajā skaitā vārda, ticības, privātās dzīves neaizskaramības, sapulcēšanās brīvību. Iepriekš minētais attiecas arī uz tiesas priekšsēdētāju, jo viņš arī ir tiesnesis.

Nemot vērā, ka tiesnešu ētikās uzvedības standartu mērķis ir nostiprināt sabiedrības uzticību tiesu sistēmai, Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka minētie standarti ir vērsti uz tiesneša nevainojamas profesionālās darbības nodrošināšanu. Tādējādi, vērtējot tiesneša konkrētu rīcību, lai noteiktu, vai tā atbilst tiesnešu ētikas normām, ir jānoskaidro, vai tā ir bijusi saistīta ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, vai tā ir ietekmējusi konkrētu tiesas lietu izspriešanu.

No Tiesnešu ētikas komisijai iesniegtajiem materiāliem neizriet, ka tiesnesis *D.Z.* būtu bijis saistīts ar advokātu konkrētu lietu izskatīšanā. Turklāt Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav ziņu, ka advokāta rīkotajās dzimšanas dienas svinībās pret tiesnesi *D.Z.* izrādītā viesmīlība pārsniedza parasti sagaidāmo. Pats par sevi fakts, ka tiesnesis apmeklēja kādas personas, tostarp advokāta, jubilejas, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneša *D.Z.* rīcībā, kas izpaudusies apmeklējot advokāta rīkotās dzimšanas dienas svinības, nav konstatējams tiesnešu ētikas normu pārkāpums.

IV
TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS
LĒMUMI

Par tiesas priekšsēdētāja rīkojumu nepildīšanu un attiecībām ar tiesas darbiniekiem

1. *Situācija, kad tiesnesis ar atbildes rezolūciju tieši uz saņemta personas pieteikuma tiesai atsakās pakļauties priekšsēdētāja rīkojumam par lietas sadali un apspriež tā pamatotību, ne vien neatbilst ētikas normu prasībām par nepieciešamību apzinīgi un godprātīgi pildīt savus darba pienākumus un veicināt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, bet ir arī pretlikumīga pēc būtības.*

2. *Tiesneša rīcība, atkarībā no garastāvokļa izrādot aizkaitinājumu un nepamatotas dusmas pret tiesas darbiniekiem, neatbilst prasībai darba pienākumus veikt nosvērti un ievērot augstas uzvedības kultūras normas. Turklāt šāda tiesneša rīcība kolektīvā rada spriedzi, kas traucē ne vien savstarpējo komunikāciju, bet arī sekmīgu darba pienākumu pildīšanu.*

3. *Tiesneša profesionālā darbība aptver ne vien juridisko funkciju veikšanu, skatot lietas un pieņemot nolēmumus, bet arī darbam labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošanu un uzturēšanu darba vietā. Turklāt tiesnesim ar savu attieksmi jārāda priekšzīme citiem tiesas darbiniekiem, tādēļ arī viņa atbildība par veiksmīgu komunikāciju vienmēr būs lielāka nekā pārējiem darbiniekiem.*

Tiesnešu ētikas komisijas
L Ē M U M S

(35)

Rīgā

2014.gada 19.decembrī

[1] 2014.gada 7.oktobrī Tiesnešu ētikas komisija (turpmāk – Ētikas komisija) no tieslietu ministra saņēmusi izvērtēšanai materiālus par tiesneses V.V. iespējamu neētisku rīcību, ar lūgumu nepieciešamības gadījumā likumā noteiktajā kārtībā lemt par disciplinārlietas ierosināšanu. Pielikumā pievienota tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītājas M.M. šī gada 2.septembra vēstule, 17.septembra vēstule, tiesas darbinieku ziņojumi un informācija par tiesneses rīcību.

[2] Iesūtītajos materiālos norādīts uz tiesneses V.V. netaktisku attieksmi pret citiem tiesas darbiniekiem (pazemojoša, agresīva komunikācija), nepamatotu rīcību (stažieru izraidīšana no zāles, bez iemesla neļaujot tiem klausīties tiesas sēdes) un uz tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītāja (turpmāk – p.i.) rīkojumu nepildīšanu, rezolūcijas veidā atsakoties pieņemt izskatīšanā nodotas lietas, kā arī nesniedzot pieprasīto paskaidrojumu.

[3] Pēc Ētikas komisijas pieprasījuma V.V. sniedza rakstveida paskaidrojumus, kategoriski noliedzot minētos faktus un norādot, ka pret viņu ir izvēsta apmelošanas kampaņa. Papildus tiesnese lūdza uzaicināt uz Ētikas komisijas sēdi viņas palīgu un sekretāri, kuras minēto varētu apliecināt un sniegt informāciju par tiesas priekšsēdētāja p.i. M.M. neētisku rīcību.

[4] Ētikas komisijas sēdē tiesnese V.V. pilnībā apstiprināja paskaidrojumos pausto viedokli. Tiesnese izrādīja kopumā nekritisku attieksmi pret personīgo rīcību, visus sev izteiktos pārmērus attaisnojot ar ārējiem apstākļiem, nesamērīgu noslodzi un citu kolēģu rīcību.

Ētikas komisija uzskata par iespējamu atzīmēt, ka tiesnese paskaidrojumus komisijas sēdē sniedza izteikti kategoriskā tonī, brīžiem pārtraucot citus runātājus, līdz galam neuzklausot sev adresētos jautājumus un emocionāli reaģējot uz dzirdēto, kas pats par sevi norāda uz komunikācijas grūtībām un balansē uz ētikas normu pārkāpumu robežas.

[5] Ētikas komisijas sēdē tika aicinātas piedalīties tiesas priekšsēdētājas p.i. M.M. un tiesnese I.I., kura 2014.gadā aizvietoja priekšsēdētāja p.i. viņas atvaļinājuma laikā. Pēc personīgās iniciatīvas Ētikas komisijas sēdē piedalījās bijusī tiesas priekšsēdētāja S.S.

M.M. un I.I. pilnībā apstiprināja apstākļus, uz kuriem norādīts Ētikas komisijā saņemtajos materiālos, papildus norādot, ka faktiski ar savu rīcību V.V. ilgstoši – kopš šī gada sākuma – pauž neapmierinātību ar M.M. iecelšanu tiesas priekšsēdētāja p.i. amatā, uz kuru arī pati bija pretendējusi konkursā. Neapmierinātība izpaužas jebkādu rīkojumu un lūgumu ignorēšanā, kritizēšanā, neadekvātā, nepamatotā rīcībā. Šādas darbības no ētikas normu viedokļa nav pieļaujamas, tās ir radījušas spriedzi kolektīvā un nopietni apgrūtinā darbu. M.M. iesniedza komisijai Tiesu informatīvās sistēmas izdruku par tiesneses V.V. noslodzi, lūdza izvērtēt minēto V.V. rīcību un atzīt ētikas normu pārkāpumu.

S.S. paskaidroja, ka pēc viņas aiziešanas pensijā tiesas kolektīvā ir izveidojusies īpaši saspringta gaisotne, ko rada V.V. nespēja samierināties ar konkursa rezultātiem, kā arī atsevišķas personiskās īpašības, kas traucē veidot harmoniskas un cieņpilnas attiecības ar kolēģiem. Būdam priekšniece, viņa V.V. nopietni ieteikusi pilnveidot tiesnesim nepieciešamās rakstura īpašības, uzlabot attiecības ar tiesas darbiniekiem, izvairoties no agresīvām izpausmēm un pārmērīgi kategoriskas rīcības, īpaši karjeras attīstības gadījumā. V.V. ieteikumu ignorējusi, savukārt zaudējums konkursā negatīvo personisko īpašību izpausmes saasinājis vēl vairāk.

[6] Ētikas komisija iepazīnās ar tiesneses V.V. sekretāra un palīga iesniegumiem un atzīst, ka tajos norādītā informācija attiecas uz cita tiesneša –

M.M. – rīcību un personiskajām īpašībām, kas iesūtītā materiāla kontekstā nav vērtējamas. Par savu rīcību katrs tiesnesis atbild personīgi.

Ētikas komisija atzīst, ka, rūpējoties par tiesneša autoritātes saglabāšanu pārējo kolēģu – tiesas darbinieku – acīs, pēc iespējas būtu jāizvairās no viņu iesaistīšanas tiesneša rīcības vērtējumā, turklāt tas tiesas kolektīvā esošo konfliktu tikai padziļinātu.

Ņemot vērā minēto, Ētikas komisija *V.V.* lūgumu aicināt uz komisijas sēdi viņas palīgu un sekretāru noraidīja, atzīstot, ka komisijas rīcībā ir pietiekami daudz informācijas, lai varētu izdarīt secinājumus par tiesneses konkrētās rīcības atbilstību ētikas normu prasībām.

[7] Ņemot vērā *V.V.* viedokli, ka dati no Tiesu informatīvās sistēmas par viņas noslodzi ir falsificēti, Ētikas komisija tos nekavējoties pārbaudīja, kā rezultātā tiesas priekšsēdētājas sniegtā informācija apstiprinājās. *V.V.* noslodze pilnībā atbilst citu tiesas tiesnešu noslodzei.

[8] Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.1.punktam tiesnesim jāizvairās no necienīgas uzvedības, pildot jebkuras tiesneša darbības.

Atbilstoši 5.2.punktam, pildot tiesiskos pienākumus, tiesnesis nedrīkst ne vārdos, ne arī darbos izrādīt nelabvēlību vai aizspriedumus ne pret vienu personu vai personu grupu nebūtisku iemeslu dēļ.

Atbilstoši 5.3.punktam tiesnesim ir jāpilda tiesiskie pienākumi pienācīgi, izrādot uzmanību visām personām (pusēm, lieciniekiem, advokātiem, tiesu darbiniekiem, kolēģiem tiesnešiem) bez nevienlīdzīgas izturēšanās nebūtisku iemeslu dēļ.

[9] Atbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona prasībām tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Atbilstoši 2.kanona prasībām tiesnesis savus darba pienākumus pilda apzinīgi un nosvērti. Tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan uz personisko dzīvi.

[10] Minēto principu ievērošana ne tikai veicina tiesu varas prestižu, bet arī nodrošina labvēlīgu gaisotni tiesas kolektīvā, kas būtiski sekmē kopīgo darbu.

[11] Ētikas komisija atzīst, ka tiesneša profesionālā darbība aptver ne vien juridisko funkciju veikšanu, skatot lietas un pieņemot nolēmumus, bet arī darbam labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošanu un uzturēšanu darba vietā. Turklāt tiesnesim ar savu attieksmi jāradā priekšzīme citiem tiesas

darbiniekiem, tādēļ arī viņa atbildība par veiksmīgu komunikāciju vienmēr būs lielāka nekā pārējiem darbiniekiem.

[12] V.V. rīcība, atkarībā no garstāvokļa izrādot aizkaitinājumu un nepamatotas dusmas pret tiesas darbiniekiem, neatbilst prasībai darba pienākumus veikt nosvērti un ievērot augstas uzvedības kultūras normas. Turklāt šāda tiesneša rīcība kolektīvā rada spriedzi, kas traucē ne vien savstarpējo komunikāciju, bet arī sekmīgu darba pienākumu pildīšanu.

[13] Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 33.panta noteikumiem rajona tiesas iestādes darbu vada rajona tiesas priekšsēdētājs, kura kompetencē ietilpst gan lietu un citu pienākumu sadale starp tiesnešiem, gan arī paskaidrojumu pieprasīšana no tiesnešiem savas kompetences ietvaros. Tas nozīmē, ka pārējiem tiesas darbiniekiem, arī tiesnešiem, priekšsēdētāja kompetencei atbilstošiem rīkojumiem ir jāpakļaujas.

Līdz ar to situācija, kad tiesnesis ar atbildes rezolūciju (pat vairākām) tieši uz saņemta personas pieteikuma tiesai atsakās pakļauties priekšsēdētāja rīkojumam par lietas sadali un apspriež tā pamatotību, ne vien neatbilst ētikas normu prasībām par nepieciešamību apzinīgi un godprātīgi pildīt savus darba pienākumus un veicināt sabiedrības uzticību tiesu varai, bet arī ir pretlikumīga pēc būtības.

Minētais vienādā mērā attiecas arī uz situāciju, kad tiesnese V.V. pieprasītā paskaidrojuma sniegšanas vietā atbildes iesniegumā priekšsēdētāja p.i. izsaka savas pretenzijas par darba organizāciju un sadarbību ar žurnālistiem.

Tāpat minētais attiecas uz nepamatotu aizliegumu tiesneša stažierim klausīties atklātas tiesas sēdes norisi. Turklāt nav nekādas nozīmes, tieši kuram tiesnesim stažieris bijis nozīmēts, jo pirms tiesneša darba uzsākšanas stažierim ir svarīgi izrādīt iniciatīvu un piedalīties iespējami vairākās tiesas sēdēs. Vecākajiem kolēģiem savukārt šāda iniciatīva ir iespēju robežās jāatbalsta, nevis bez pamata jāliedz gūt profesijā svarīgas iemaņas.

[14] V.V. paskaidrojumus, ka iemesls esošajai konfliktsituācijai ir tiesas priekšsēdētājas pret viņu piemērotais bosings un izvērstā apmelošanas kampaņa, Ētikas komisija atzīst par nepamatotiem.

Rūpīgi noskaidrojot lietas apstākļus, noklausoties iesaistīto personu paskaidrojumus, kā arī bijušās tiesas priekšsēdētājas neatkarīgo viedokli par radušos situāciju, Ētikas komisija secina, ka izvērtējamie gadījumi ir tieši saistāmi ar tiesneses reakciju uz zaudējumu konkursā par tiesas priekšsēdētāja amatu, ar ko viņa nespēj samierināties.

Minēto pārlicinoši apstiprināja bijušās tiesas priekšsēdētājas S.S. paskaidrojumi, fakts, ka konflikta eskalācija notikusi tieši pēc tiesas priekšsēdētāja konkursa noslēgšanās 2014.gada sākumā un konfliktsituācijas

visos gadījumos bijušas saistītas ar personu, kura pilda tiesas priekšsēdētāja amata pienākumus, ar viņas palīgu vai piesaistīto tiesnesi – stažieri.

[15] Šāda tiesneša reakcija uz zaudējumu konkursā pēc būtības ir destruktīva, tās pamatā ir subjektīvs aizvainojums, tā rada neattaisnojamu spriedzi kolektīvā, nopietni traucē tiesas darbu un rezultātā vairo sabiedrības neuzticību tiesu varai. Šāda rīcība parasti norāda uz personības problēmām un nekādi neatbilst augstām uzvedības kultūras prasībām, kādas ētikas normas izvirza tiesnesim.

[16] V.V. paskaidrojumi Ētikas komisijai radīja iespaidu par nespēju objektīvi izvērtēt situāciju pat ar laika distanci un nopietnu paškritikas trūkumu, kas traucē kā personības pilnveidošanos, tā tiesneša profesionālo izaugsmi.

[17] Ņemot vērā minētos argumentus, Ētikas komisija tiesneses V.V. rīcībā saskata rupju ētikas normu pārkāpumu, jo tā ir tiesneša necienīga, traucē tiesneša darba pienākumu pildīšanu, vairo sabiedrības neuzticību tiesu varai un ir pretēja likumam.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

V.V. ar savu rīcību ir pārkāpusi Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1.kanona 3., 4.punktu, 2.kanona 1., 2., 6.punktu, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Par likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 11.panta pirmajā daļā noteikto aizliegumu iztiesāt lietas, kurās tiesnesis kā amatpersona atrodas deklarējamās darījuma attiecībās ar lietas dalībnieku

Galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jāciena un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, prezumējams, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas vienmēr ir ārkārtas, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem arī, raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem. Konkrētajā gadījumā aizdomas vien, ka tiesneša darījuma partneris varētu būt ieinteresēts lietas iznākumā, bez konkrētas un pārlicinošas argumentācijas, neliecina par ārkārtas situāciju.

17

Tiesnešu ētikas komisijas LĒMUMS

Rīgā

2011.gada 1.jūlijā

[1] Augstākajā tiesā saņemts Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – KNAB) lūgums izvērtēt tiesneses A.B. darbības, 2010.gada 22.novembrī pieņemot lēmumu lietā Nr.[..], kurā viena no iesaistītajām pusēm ir viņas darījuma partneris AS "Swedbank", un izlemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu. Minētais lūgums pārsūtīts izlemšanai Tiesnešu ētikas komisijai.

[2] Lūgumā norādīts, ka atbilstoši Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 7.panta pirmās daļas 1.punktam un likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 5.pantam KNAB, pamatojoties uz saņemtu iesniegumu, veicis pārbaudi un konstatējis tālāk minēto.

Tiesnese A.B. ir iekļauta Tiesu administrācijas valsts amatpersonu sarakstā kā tiesnese un tādējādi ir valsts amatpersona, kurai ir saistoši likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktie ierobežojumi un aizliegumi.

Atbilstoši minētā likuma 11.panta pirmās daļas noteikumiem valsts amatpersonai ir aizliegts, pildot valsts amatpersonas pienākumus, sagatavot vai izdot administratīvos aktus, veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas

funkcijas, slēgt līgumus vai veikt citas darbības, kurās šī valsts amatpersona, tās radnieki vai darījuma partneri ir personiski vai mantiski ieinteresēti.

Atbilstoši 1.panta 5.punktā noteiktajam interešu konflikts ir situācija, kurā valsts amatpersonai, pildot valsts amatpersonas pienākumus, jāpieņem lēmums, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses.

Atbilstoši 1.panta 4.punktam darījumu partneris ir fiziskā vai juridiskā persona, kas saskaņā ar šī likuma noteikumiem ir deklarējamās darījumu attiecībās ar valsts amatpersonu.

A.B. kā kredītņēmējs atrodas deklarētās darījuma attiecībās ar AS "Swedbank".

2010.gada 22.novembrī tiesas kolēģija tiesnešu C.N, L.K. un A.B. sastāvā rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar parādnieka SIA "ABC" pārstāvja U.L. blakus sūdzību par maksātnespējīgās SIA "ABC" administratores I.V. rīcību, maksātnespējas procesa ietvaros veicot parādnieka mantas izsoli.

Tā kā AS "Swedbank" SIA "ABC" maksātnespējas procesā ir atzīta par nodrošināto kreditoru, KNAB secinājis, ka, pieņemot lēmumu minētajā civillietā, tiesnese A.B. realizējusi amatpersonas darbības, kurās personiski vai mantiski bijusi ieinteresēta viņas darījuma partnere AS "Swedbank".

[3] Tiesnese A.B., pamatojoties uz Tiesnešu ētikas komisijas pieprasījumu, sniegusi paskaidrojumus sakarā ar KNAB sniegto informāciju.

Tajos norādīts, ka konkrētajos apstākļos KNAB nepamatoti saskatījis viņas darbībā likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 11.panta pirmās daļas pārkāpumu. Tiesnese norāda, ka atbilstoši minētā likuma normām viņa nedrīkst piedalīties civillietu izskatīšanā, kurās procesa dalībnieks ir AS "Swedbank", bet 2010.gada 22.novembrī izskatītajā civillietā Nr.[..] AS "Swedbank" nav lietas dalībnieks.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nodota Tiesu informācijas sistēmas izdruka par civillietu Nr.[..], kā arī augstākminētais tiesas kolēģijas 2010.gada 22.novembra lēmums. Komisijas rīcībā nav civillietas Nr.[..], un tās juridiskie un faktiskie apstākļi netiek vērtēti.

[5] Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkta noteikumiem tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par tiesnešu ētikas kodeksa normu rupju pārkāpumu.

Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 6.punkta noteikumiem viena no Tiesnešu ētikas komisijas funkcijām ir lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

Tiesnešu ētikas komija secina, ka KNAB lūgums izlemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi A.B. tai pārsūtīts izlemšanai atbilstoši

likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 6.punkta un Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkta noteikumiem.

Tādējādi Tiesnešu ētikas komisijai ir jālemj par to, vai tiesneses A.B. rīcībā, pieņemot 2010.gada 22.novembra lēmumu lietā Nr.[..], ir saskatāms tāds ētikas normu pārkāpums, par kuru būtu ierosināma disciplinārlieta.

[6] Kā redzams no Tiesu informācijas sistēmas izdrukas par civillietu Nr.[..], AS "Swedbank" nav šīs lietas dalībniece.

Civilprocesa likuma izpratnē personai, kurai izskatāmajā lietā ir personīga interese, tās aizstāvēšana (arī realizēšana) ir iespējama, vienīgi atrodoties lietas dalībnieka statusā un realizējot savas procesuālās tiesības. Citu mehānismu civillietas iznākuma ietekmēšanai likums nav paredzējis.

Kā redzams no tiesas kolēģijas 2010.gada 22.novembra lēmuma lietā Nr.[..], konkrētajā lietā blakus sūdzība un arī lietas būtība bija vērsta uz maksātnespējas procesa administratora rīcības izvērtēšanu, tajā netika izšķirts tāds civiltiesisks strīds, kurā viena no iesaistītajām pusēm būtu AS "Swedbank".

Šādā situācijā KNAB savā lūgumā nepamatoti norāda uz to, ka AS "Swedbank" kā tiesneses darījuma partnere ir viena no lietā iesaistītajām pusēm.

[7] Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Savukārt 3.kanona 18.punkts noteic, ka tiesnesis atstata sevi no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību *vai prāvā iesaistīto pusi*.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5.punktam tiesnesim pašam ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis *nespēj* pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu.

Tādējādi galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības *subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi*, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jāciena un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, prezumējams, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas *vienmēr ir ārkārtas*, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem arī, raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem. Konkrētajā gadījumā aizdomas vien, ka tiesneša darījuma partneris *varētu būt ieinteresēts* lietas iznākumā, bez konkrētas un pārliecinošas argumentācijas, neliecina par ārkārtas situāciju.

No KNAB lūgumā norādītajiem faktiskajiem apstākļiem nav pamata izdarīt secinājumu, ka tiesnese *A.B.* personīgi tieši vai netieši varētu būt ieinteresēta lietā Nr.[..] iznākumā, kā arī nav pamata atzīt, ka pastāvētu kādi apstākļi, kas saprātīgam un neatkarīgam novērotājam liktu šaubīties par tiesneša objektivitāti. Šādos apstākļos Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata konstatēt tādu ētikas normu pārkāpumu, par kuru būtu rosināma disciplinārlieta pret tiesnesi.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija **n o l ē m a**:

atzīt, ka tiesneses *A.B.* darbības, 2010.gada 22.novembrī pieņemot lēmumu lietā Nr.[..], nav pretrunā ar tiesneša darbību regulējošo normatīvo aktu un arī ētikas normu prasībām, tādēļ disciplinārlietas ierosināšanai pret viņu nav pamata.

Par nepieciešamību sniegt skaidrojumu par tiesneša radošo un izglītojošo darbu un tā apmaksu

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka pastāv problēmjaucājumi, kas ir aktuāli un var interesēt arī citus tiesnešus saistībā ar tiesneša veikto radošo un pedagoģisko, izglītojošo darbu par samaksu, piemēram, kādiem kritērijiem jāatbilst iestādei vai organizācijai, kurā šāds darbs tiek veikts, kā nošķirt tiesneša veikto radošo darbu no pedagoģiskā darba, tādēļ būtu lietderīgi pēc savas iniciatīvas sniegt minēto jautājumu skaidrojumu.

〔 10 〕

Tiesnešu ētikas komisijas L Ē M U M S

Rīgā

2009.gada 27.novembrī

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi no Augstākās tiesas pārsūtītu K.A vēstuli ar lūgumu izvērtēt tiesneses iespējamo interešu konfliktu un Tiesnešu ētikas kodeksa pārkāpumu.

Lūgumā norādīts, ka 2009.gada 31.jūlijā SIA X rīkotā semināra "Tiesu prakse parādsaistību un strīdu izskatīšanā. Praktiskās situācijas un tipiskās kļūdas" lektore ir praktizējoša tiesnese, kuras objektivitāte un neitralitāte līdz ar to var tikt apšaubīta tiesas sēdēs. Finansiālajās grūtībās nonākušajiem kredītņēmējiem nav iespēju apmeklēt maksas seminārus par tiesu praksi strīdu izskatīšanā par kļūdām kredītņēmumos, tādējādi tiesnese publiski sekmē vienas puses interešu aizstāvību, radot iespaidu, ka kredītiestāžu intereses valstī ir primāras.

Tiesnešu ētikas komisija atzinusi, ka tās kompetencē nav šādu lūgumu izskatīšana, taču pēc savas iniciatīvas izlēmusi izskatīt jautājumu par iespējamo ētikas normu pārkāpumu saistībā ar 2009.gada 31.jūlijā SIA X rīkoto semināru.

Ievērojot Tiesnešu ētikas komisijas lūgumu par informācijas sniegšanu, saņemta Korupcijas novērošanas un apkarošanas biroja informācija par tiesneses veikto darbību atbilstības izvērtējumu likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" normām. Tajā norādīts, ka SIA X nebija reģistrēta Izglītības iestāžu reģistrā un neīstenoja nevienu no Izglītības likuma 38.panta pirmajā daļā minētajām izglītības programmām, līdz ar to tiesnesei nebija atļauts valsts amatpersonas statusu savienot ar lekciju lasīšanu šajā uzņēmumā. Atzīts, ka tiesnese nav vadījusi SIA X rīkoto semināru "Tiesu prakse parādsaistību un strīdu izskatīšanā. Praktiskās situācijas un tipiskās kļūdas", tādēļ nav pamata uzskatīt, ka noticis likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" normu pārkāpums. Tomēr ir konstatēts tiesneses nolūks minēto semināru vadīt, kas, iespējams, nav realizējies, pateicoties publiskajā telpā paustajam K.A viedoklim par šādu tiesneses darbību. Vienlaikus izvērtējumā

konstatēts, ka tiesnese kārtējā valsts amatpersonas deklarācijā par 2008.gadu ir norādījusi saņemtus papildu ienākumus – autoratlīdzību uzņēmumā Y. Noskaidrots, ka tiesnese šī uzņēmuma rīkotajos semināros 2008.gadā ir nolasījusi 4 lekcijas. Minētais uzņēmums nav reģistrēts Izglītības iestāžu reģistrā, kā arī tiesnese nav reģistrēta Pedagoģu reģistrā.

Jautājums par iespējamo pārkāpumu izskatīts Tiesnešu ētikas komisijas 2009.gada 27.novembra sēdē, uz kuru uzaicināta tiesnese.

Tiesnese paskaidroja, ka 2008.gadā ir lasījusi lekcijas uzņēmuma Y rīkoto semināru ietvaros, kā arī SIA X rīkoto semināru ietvaros, par katru semināru noslēgti atsevišķi autoratlīdzības līgumi, kuru kopijas tika iesniegtas Tiesnešu ētikas komisijai. Tiesnese uzsvēra, ka nav veikusi pedagoģisko darbu, bet gan radošo darbu, jo katram semināram tikusi veikta materiālu izpēte, gatavota atsevišķa lekcija (rakstisks izklāsts) par kādu aktuālu tēmu un attiecīgajā seminārā šī tēma tikusi prezentēta. Par veikto darbu atbilstoši līgumu noteikumiem saņemta autoratlīdzība. Viens no tiesneses mērķiem, piedaloties semināros, bijis atvieglot tiesu darbu, jo, ilgstoši strādājot tiesā, atklājas problēmjautājumi, kuru atrisināšana, veicot šādu izglītojošo darbu, spētu mazināt tiesu noslodzi. Tiesnese paskaidroja, ka 2009.gada 31.jūlija SIA X rīkotais seminārs ar viņu nebija saskaņots un viņa tajā nav piedalījies.

Ņemot vērā, ka K.A. vēstulē minētie fakti par tiesneses dalību SIA X rīkotajā seminārā 2009.gada 31.jūlijā konkrētās situācijas izpētes gaitā nav apstiprinājušies, t.i., ir konstatēts, ka minētais seminārs ar tiesnesi nav ticis saskaņots un tiesnese šajā seminārā nav piedalījies, Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata izdarīt secinājumus par tiesneses iespējamo ētikas normu pārkāpumu konkrētajā gadījumā.

Likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 2.punkts paredz, ka Tiesnešu ētikas komisija var pēc savas iniciatīvas skaidrot un analizēt Tiesnešu ētikas kodeksa normas. Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka pastāv problēmjautājumi, kas ir aktuāli un var interesēt arī citus tiesnešus saistībā ar tiesneša veikto radošo un pedagoģisko, izglītojošo darbu par samaksu, piemēram, kādiem kritērijiem jāatbilst iestādei vai organizācijai, kurā šāds darbs tiek veikts, kā nošķirt tiesneša veikto radošo darbu no pedagoģiskā darba, tādēļ būtu lietderīgi pēc savas iniciatīvas sniegt minēto jautājumu skaidrojumu.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija nolēma:

1. Atzīt, ka tiesneses rīcībā attiecībā uz SIA X rīkoto semināru 2009.gada 31.jūlijā nav konstatējami ētikas normu pārkāpumi.
2. Sagatavot izskatīšanai Tiesnešu ētikas komisijas sēdē un skaidrojuma sniegšanai problēmjautājumus, kas saistīti ar tiesneša veikto radošo un izglītojošo darbu par samaksu.

Par tiesneša piedalīšanos blakus sūdzības izskatīšanā par lēmumu atteikt pieņemt kasācijas sūdzību par tā paša tiesneša pieņemtu spriedumu

1. *Civilprocesa likuma 18.panta otrajā daļā ietvertais jēdziens "šīs lietas izskatīšanā" saprotams tādējādi, ka tiesnesis, kas izspriedis lietu zemākā tiesu instancē, pēc tam nevar piedalīties šīs lietas izspriešanā pēc būtības augstākās instancēs, jo tādā veidā viņš pārbaudītu pats savu darbu.*

2. *Piedaloties blakus sūdzības izskatīšanā, tiesnesis neizskata lietu pēc būtības, bet gan pārbauda cita tiesneša darbu.*

[3]

Tiesnešu ētikas komisijas L Ē M U M S

Rīgā

2008.gada 1.augustā

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja iesniegumu par skaidrojuma došanu, kurā lūgts izvērtēt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas tiesneses X rīcību un sniegt atzinumu, vai tiesnese X ir pieļāvusi ētikas normu pārkāpumu, vai ir pieļauts tāds ētikas normu pārkāpums, kas saskaņā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta 3.punktu ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai, vai arī tas ir ētikas normu pārkāpums, kas saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4.punktu ir apspriežams Tiesnešu ētikas komisijā.

Kopā ar iesniegumu saņemti šādi materiāli:

1) Tiesībsarga vēstule Augstākā tiesas priekšsēdētājam par tiesneša rīcību, kurā norādīts, ka Tiesībsarga birojā saņemts A.A iesniegums par iespējamu tiesneses X interešu konfliktu, izskatot blakus sūdzību par apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2008.gada 2.janvāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt kasācijas sūdzību par apgabaltiesas 2007.gada 25.septembra spriedumu, kura pieņemšanā savulaik piedalījies arī tiesnese X. Tiesībsargs ierosinājis pārbaudes lietu;

2) A.A. sūdzība Tiesībsarga birojam par to, ka attiecībā pret viņu ir pārkāptas Satversmes 92.pantā noteiktās cilvēka pamattiesības uz taisnīgu tiesu, jo tiesnese X 2008.gada 10.martā, piedaloties blakus sūdzības izskatīšanā, ir nonākusi interešu konfliktā, jo blakus sūdzības sākotnējais cēlonis bijis apgabaltiesas 2007.gada 25.septembra spriedums, kura pieņemšanā piedalījies tā pati tiesnese X;

3) apgabaltiesas 2007.gada 25.septembra spriedums;

4) apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra lēmums;

5) Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 17.decembra lēmums;

6) apgabaltiesas 2008.gada 2.janvāra lēmums;

7) Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas paziņojums;

8) Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 10.marta lēmums.

Tiesnešu ētikas komisijas sēdē piedalījās pieprasījuma iesniedzējs – Augstākās tiesas priekšsēdētājs, tiesnese X ir iesniegusi rakstveida paskaidrojumus.

Tiesnešu ētikas komisijai būtu jānoskaidro šāds jautājums – **vai tiesnese X ir pārkāpusi ētikas normas?**

[1] Likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā ir noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja to pieprasa tā persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu.

[2] Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajai daļai Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir tiesīgs ierosināt disciplinārlietu, Augstākās tiesas priekšsēdētājs var vērsties Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu.

[3] Saskaņā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktu tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par tiesnešu ētikas normu rupju pārkāpumu.

[4] Augstākās tiesas priekšsēdētājs griežies Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu, lai noskaidrotu, vai ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

[5] Lai noskaidrotu, vai tiesnese X ir pārkāpusi ētikas normas, ja ir pārkāpusi, vai ētikas normu pārkāpums vērtējams kā rupjš pārkāpums, vispirms jānoskaidro, vai tiesnese nav pārkāpusi likuma normas.

[6] Civilprocesa likuma 18.pantā noteikts, kādos gadījumos tiesnesis nedrīkst piedalīties lietas atkārtotā izskatīšanā.

[7] No iesniegtajiem materiāliem redzams, ka 2007.gada 25.septembrī apgabaltiesā skatīta civillietas apelācijas kārtībā sakarā ar A.A. apelācijas sūdzību par rajona tiesas spriedumu SIA "I.S" prasības lietā pret A.A. par parāda piedziņu.

Lieta skatīta triju tiesnešu sastāvā, viena no tiesnesēm bijusi tiesnese X.

Ar apgabaltiesas tiesneses I.S. 2007.gada 12.novembra lēmumu atteikts pieņemt A.A. iesniegto kasācijas sūdzību par apgabaltiesas 2007.gada 25.septembra spriedumu.

Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 17.septembra lēmumu apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneses I.S. 2007.gada 12.novembra lēmums atcelts un jautājums par kasācijas sūdzības pieņemšanu nodots jaunai izskatīšanai.

Ar apgabaltiesas tiesneses I.S. 2008.gada 2.janvāra lēmumu atkārtoti atteikts pieņemt A.A. iesniegto kasācijas sūdzību.

Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 10.marta lēmumu apgabaltiesas tiesneses I.S. 2008.gada 2.janvāra lēmums atstāts negrozīts, bet A.A. blakus sūdzība noraidīta. Blakus sūdzība izskatīta rakstveida procesā triju tiesnešu sastāvā. Viena no tiesnesēm bijusi X.

[8] Civilprocesa likuma 18.panta otrajā daļā noteikts, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, nevar piedalīties šīs lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai apelācijas instances tiesā.

[9] Tiesnese X piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas instances tiesā – apgabaltiesā, kur pēc būtības skatīta civillieta SIA "I.S" prasībā pret A.A. par parāda piedziņu pēc A.A. apelācijas sūdzības par rajona tiesas spriedumu.

Tiesnese X piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas instances tiesā – Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā, kur skatīta A.A. blakus sūdzība par apgabaltiesas tiesneses lēmumu, ar kuru viņa atteikusies pieņemt A.A. kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu.

[10] Jāapskata jautājums, ko nozīmē Civilprocesa likuma 18.panta otrajā daļā ietvertais jēdziens "*šīs lietas izskatīšanā*".

Šīs lietas izskatīšana saprotama tādējādi, ka tiesnesis, kas izspriedis lietu zemākā tiesu instancē, pēc tam nevar piedalīties šīs lietas izspriešanā pēc būtības augstākās instancēs, jo tādā veidā viņš pārbaudītu pats savu darbu, nevar pārbaudīt to pašu nolēmumu augstākā instancē.

Konkrētajā gadījumā tiesnese X, izspriežot lietu apgabaltiesā, piedalījies lietas izskatīšanā pēc būtības, bet, piedaloties blakus sūdzības izskatīšanā Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā, tiesnese nav piedalījies lietas izskatīšanā pēc būtības. Piedaloties blakus sūdzības izskatīšanā, viņa nav pārbaudījusi pati savu darbu, bet gan tiesneses I.S. darbu, nav pārbaudījusi tiesas nolēmumu, kura pieņemšanā pati piedalījies, bet gan pārbaudījusi un vērtējusi citas tiesneses nolēmumu.

Ja likumdevējs būtu domājis, ka *šīs lietas izskatīšanā* nozīmē, ka tiesnesis nevar piedalīties neviena jautājuma lemšanā, tajā skaitā blakus sūdzības izskatīšanā, tad 18.pants saturētu arī norādi attiecībā uz Augstāko tiesu. Civilprocesa likuma 18.panta komentāros norādīts: "Nepieļaujāmība tiesnesim piedalīties lietas atkārtotā izskatīšanā apgrūrina, bet dažkārt pat

padara neiespējamu likumīga tiesas sastāva izveidošanu. Pirmās un otrās instances tiesās šādas situācijas iespējams atrisināt, nododot lietu tādas pašas instances citas tiesas izskatīšanai. Augstākā tiesu instancē, kura ir tikai viena (kā, piemēram, Augstākās tiesas Senāts) šāda iespēja nepastāv. Tāpēc tīri objektīvi rodas nepieciešamība pēc izņēmumiem no nepieļaujamas tiesnešiem piedalīties lietas atkārtotā izskatīšanā. Saprotams, ka šādus izņēmumus var noteikt vienīgi likums (likuma "Par tiesu varu" 15.panta otrā daļa). Komentējamā panta otrā daļa pieļauj iespēju tiesnesim, kurš piedalījies lietas izskatīšanā kasācijas instances tiesā, piedalīties šīs lietas atkārtotā izskatīšanā šai pašā instancē".

Līdzīgi kā komentētā situācija ir arī situācija Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā, jo blakus sūdzību par apgabaltiesas tiesneses lēmumu varēja izskatīt tikai Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā, nevienai citai tiesu instancei šī jautājuma skatīšana nevarēja tikt nodota.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese X nav pārkāpusi Civilprocesa likuma normas un nav arī pārkāpusi tiesnešu ētikas normas.

Par tieslietu ministra tiesībām vērsties Tiesnešu ētikas komisijā atzinuma saņemšanai

Tiesības vērsties Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu tieslietu ministrs var izmantot tikai tad, ja atzinums nepieciešams disciplinārlietas ierosināšanai pret tiesnesi.

(1)

Tiesnešu ētikas komisijas L Ē M U M S

Rīgā

2008.gada 27.jūnijā

I

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tieslietu ministra iesniegumu sniegt atzinumu par tiesneša rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Tieslietu ministrija iesniegusi papildu dokumentus.

No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka

1) Tieslietu ministrijā saņemts *L.L.* iesniegums par tiesneša rīcību, 2005.gada februārī izskatot civillietu *O.B.* prasībā pret *AS "VN"*, neskatoties uz to, ka viņš ir minētās akciju sabiedrības akcionārs.

2) Atsaucoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā noteikto, ka Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, kā arī pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas pieprasījuma sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, tieslietu ministrs materiālus par tiesneša rīcību nosūtījis izvērtēšanai Tiesnešu ētikas komisijai, lūdzot sniegt atzinumu par tiesneša rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām. Tieslietu ministrs nav norādījis, konkrēti par kuras ētikas normas interpretāciju tiek lūgts atzinums saistībā ar tiesneša rīcību.

3) Tieslietu ministrija ir sniegusi atbildi *L.L.*, izskaidrojot Civilprocesa likuma normas par tiesneša atstatīšanas un noraidīšanas institūtu, par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetenci pārbaudīt valsts amatpersonu deklarācijas, kā arī informējusi, ka materiālus nosūtīs izvērtēšanai un atzinuma sniegšanai Tiesnešu ētikas komisijai.

4) Tieslietu ministrija, atbildot uz tiesneša iesniegumu par pasākumiem, kas saistīti ar viņa apstiprināšanu par apgabaltiesas tiesnesi, norādījusi, ka jautājums par lēmuma projekta par tiesneša apstiprināšanu apgabaltiesas tiesneša amatā virzīšanu uz Saeimu tiks lemts pēc atzinuma saņemšanas no Tiesnešu ētikas komisijas.

Par saņemto iesniegumu tika informēts tiesnesis.

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tiesneša paskaidrojumu sakarā ar tieslietu ministra iesniegumu. Paskaidrojumā tiesnesis cita starpā norādījis, ka juridiski viņš nebija privatizētā valsts uzņēmuma akciju īpašnieks, jo nebija atvēris vērtspapīru kontu līdz 2008.gada martam, kad arī akcijas ir pārdevis. Līdz ar to viņš nevarēja ar akcijām rīkoties, nevarēja izmantot tiesības, ko tās piešķir. Tāpēc viņam 2005.gadā nebija nekāda interese par izskatāmās lietas būtību, ne arī par procesa dalībnieku AS "VN" un nebija pamata sevi atstatīt no lietas izskatīšanas. Turklāt procesa dalībnieki neizmantoja ne savas tiesības pieteikt tiesnesim noraidījumu, ne pārsūdzēt viņa pieņemtos nolēmumus.

Izskatot iesniegtos materiālus, Tiesnešu ētikas komisijai būtu jānoskaidro šādi jautājumi:

- 1) vai konkrētajā gadījumā tieslietu ministra iesniegums ir izskatāms kā pieprasījums sniegt atzinumu atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1.punktam;
- 2) kuras ētikas normas interpretācija ir jāsniedz.

II

Likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā ir noteiktas Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas. Tostarp panta 1.punktā paredzēts, ka komisija sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, ja **to pieprasa tā persona, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, kā arī Tiesnešu disciplinārkolēģija.**

Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajai daļai tiesīgi ierosināt disciplinārlietu ir Augstākās tiesas, apgabaltiesas vai rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāji, apgabaltiesu zemesgrāmatu nodaļu priekšnieki un arī tieslietu ministrs. Tādējādi tieslietu ministrs ir persona, kura vispārīgi var vērsties Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu.

Taču iepriekš minētās tiesību normas ir tulkojamas kopsakarā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktu, proti, ka tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par tiesnešu ētikas normu rupju pārkāpumu. Tādējādi minētās tiesības vērsties Tiesnešu ētikas komisijā ar pieprasījumu sniegt atzinumu tieslietu ministrs var izmantot tikai tad, ja atzinums nepieciešams disciplinārlietas ierosināšanai un tiesneša saukšanai pie disciplinārās atbildības.

Kā izriet no tieslietu ministra iesniegtajiem materiāliem, netiek lemts jautājums par disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi, bet gan par viņa virzišanu apgabaltiesas tiesneša amatam.

Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tieslietu ministrs nav vērsies Tiesnešu ētikas komisijā atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 1.punktā noteiktajam, un tāpēc komisijas kompetencē nav sniegt atzinumu par tiesneša rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

III

Likuma "Par tiesu varu" 91.²panta 2.punkts paredz, ka Tiesnešu ētikas komisija var pēc savas iniciatīvas skaidrot un analizēt Tiesnešu ētikas kodeksa normas. Tāpēc, ņemot vērā, ka tieslietu ministra iesniegtajos materiālos minētais jautājums, proti, vai tiesnesis ir tiesīgs izskatīt lietu, kurā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas pieder tiesnesim, ir aktuāls un var interesēt arī citus tiesnešus, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tā pēc savas iniciatīvas sniegs skaidrojumu par minēto jautājumu.

RĀDĪTĀJI

Tiesnešu ētikas komisijas atziņu rādītājs *

(pēc Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām)

lpp.

1. KANONS

Tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu

Bez sadarbības ar plašsaziņas līdzekļiem nav iespējams nodrošināt skaidrojumā norādīto mērķu sasniegšanu, tāpēc plašsaziņas līdzekļi tiek aicināti, darot zināmu tiesu varas pārstāvju sniegto informāciju, ievērot profesionālo ētiku, būt objektīviem, balstīties uz faktiskajiem apstākļiem un pēc iespējas atspoguļot visu iesaistīto pušu viedokļus. (28.01.2015. vadlīnijas [36]) – **1.4.**; **2.3.** 13

Civilprocesa likuma 18.panta otrajā daļā ietvertais jēdziens "*šīs lietas izskatīšanā*" saprotams tādējādi, ka tiesnesis, kas izspriedis lietu zemākā tiesu instancē, pēc tam nevar piedalīties šīs lietas izspriešanā pēc būtības augstākās instancēs, jo tādā veidā viņš pārbaudītu pats savu darbu. (01.08.2008. lēmums [3]) – **1.2.** 156

Ētikas normas tiesnesim neliedz atteikt interviju kameras priekšā. Tomēr tiesneša pienākums, komunicējot ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, ir darīt visu no sevis atkarīgo, lai gan atbilde uz uzdoto jautājumu, gan arī atteikums jautājumu komentēt būtu korekts.

Izvēloties komunikācijas veidu, tiesnesim jāņem vērā savas komunikācijas prasmes un personiskās īpašības, kā arī tas, ka šādas komunikācijas mērķis ir no vienas puses apmierināt sabiedrības pamatotu interesi pēc būtības, bet no otras – pasargāt savu privāto dzīvi no pārspīlētas sabiedrības intereses. Tiesneša atteikums komentēt darījumus, norādot uz citu amatpersonu darījumiem un privāto dzīvi, minēto mērķi nesasniedz, turklāt šāds komunikācijas veids neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. (13.12.2013. atzinums [29]) – **1.4.**; **2.3.**, **2.4.**, **2.5.**, **2.6.** 94

Ētikas normām neatbilstoša ir tiesneša rīcība, paskaidrojumos komisijai sagrozot faktus. Tas liecina ne vien par tiesneša vēlmi izvairīties no atbildības,

* Tēzes sakārtotas pēc Tiesnešu ētikas kodeksa kanoniem alfabēta secībā.

Cipari aiz tēzes norāda Tiesnešu ētikas kodeksa kanonu un kanona punktu, kas pamato attiecīgo tēzi.

- bet arī par nekritisku attieksmi pret sevi, kas traucē apzināties problēmas būtību un risināt to. (13.12.2013. atzinums [29]) – **I.4.**; 2.3., 2.4., 2.5., 2.6. 94
- Izteicienu, kas neatbilst literārās valodas normām, proti, vulgārismu un cilvēka fizioloģiskos procesus raksturojošu vārdu, lietošana situācijā, kad nav objektīva nepieciešamība šos procesus pieminēt, neatbilst ētikas normām.
- Ja saspringtā gaisotnē tiesnesis jūt, ka savaldību saglabāt ir ļoti grūti, labāk interviju vispār pārtraukt, nevis lietot literārās valodas normām neatbilstošus izteicienus. (10.01.2014. atzinums [30]) – **I.3.**, **I.4.**; 2.4., 2.5., 2.6. 92
- Ja koleģiāli izskatāmā lietā kāds no tiesas sastāva tiesnešiem nav pilnvērtīgi iedziļinājies lietas faktiskajos vai tiesību apstākļos un nav līdz ar to spējis izteikt kvalificētu viedokli par lietas iznākumu, tad var uzskatīt, ka lieta nav izskatīta koleģiāli un attiecīgi pilnā sastāvā. Tomēr vispārīgi, nezinot katras lietas izskatīšanas procesu, nevar izdarīt secinājumu par to, ka gadījumā, ja tiesnesis tiesas zālē pēta citas lietas materiālus, viņš nevar kvalificēti izlemt lietu, un koleģialitātes princips vienmēr uzskatāms par pārkāptu tādā mērā, lai uzskatītu, ka lieta nav izskatīta pilnā sastāvā. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – **I.2.**, **I.4.**; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Ja personības rakstura iezīmes pilnībā neatbilst vispārējam priekšstatam par to, kas tiek saprasts ar cieņpilnu attieksmi un laipnu uzvedību, tad tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmē tiesu lietas izskatīšanu. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – **I.3.**, **I.4.**; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28
- Ja tiesnesis neizrāda cieņpilnu attieksmi un nodarbojas ar lietām, kas neattiecas uz konkrēto tiesu lietu, zālē esošajiem neizbēgami rodas pārlicība, ka tas nav bijis taisnīgs tiesas process. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – **I.2.**, **I.4.**; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Ja tiesnesis tā vietā, lai pilnvērtīgi piedalītos tiesas sēdē, izvēlas darīt citus darbus, to nevar uzskatīt par godprātīgu un apzinīgu attieksmi, tas arī neliecina par atbildības sajūtu pret saviem pienākumiem. Tieši godprātīgu un apzinīgu attieksmi pret katru izskatāmo lietu prasa profesionālās ētikas normas. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – **I.2.**, **I.4.**; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīva viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – **I.2.**; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Kriminālprocesa uzsākšana pret tiesnesi parasti rada nopietnas šaubas par viņa godīgumu un viņa uzvedības atbilstību augstajām prasībām, kādas tiek

izvirzītas tiesnešiem. Līdz ar to, lai nemazinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, šādos gadījumos tiesnesim parasti vajadzētu atturēties no tiesneša amata pienākumu pildīšanas un lietu izskatīšanas. Tas attiecināms arī uz administratīvo pienākumu pildīšanu un darbību tiesnešu pašpārvaldes institūcijās. (05.10.2012. skaidrojums [23]) – *I.*; 2. 47

Lai tiesnesis ievērotu gan pienākumu rīkoties cita tiesneša pieļauta ētikas pārkāpuma gadījumā, gan arī pienākumu ar cieņu un korekti izturēties pret citiem tiesnešiem, viņam cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētās situācijas ir vai nu jārunā vispirms ar šo tiesnesi, vai arī jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem. (19.10.2012. atzinums [24]) – *I.4.*; 3.17.; 4.12. 116

Persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – *I.3.*, *I.4.*; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28

Piedaloties blakus sūdzības izskatīšanā, tiesnesis neizskata lietu pēc būtības, bet gan pārbauda cita tiesneša darbu. (01.08.2008. lēmums [3]) – *I.2.*..... 156

Situācija, kad tiesnesis ar atbildes rezolūciju tieši uz saņemta personas pieteikuma tiesai atsakās pakļauties priekšsēdētāja rīkojumam par lietas sadali un apspriež tā pamatotību, ne vien neatbilst ētikas normu prasībām par nepieciešamību apzinīgi un godprātīgi pildīt savus darba pienākumus un veicināt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, bet ir arī pretlikumīga pēc būtības. (19.12.2014. lēmums [35]) – *I.3.*, *I.4.*; 2.1., 2.2., 2.6. 145

Taisnīgs tiesas process nenozīmē tikai formalitāšu ievērošanu, lai veiktu likumā noteiktās procesuālās darbības. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – *I.3.*, *I.4.*; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28

Tas, ka katrai lietai ir noteikts referējošais tiesnesis, nemazina pārējo sastāva tiesnešu lomu un nozīmi. Referents ir nepieciešams efektīvākai lietu izskatīšanai no organizatoriskā viedokļa, bet ne no saturiskā. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – *I.2.*, *I.4.*; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23

Tiesneses atsevišķi izteikumi, iesakot pušu pārstāvjiem "nebārstīties ar apvainojumiem, jo vairāk vai mazāk tas var atsaukties uz lietas izskatīšanu" un "nebaidiet mani ar priekšsēdētāju", vienlaikus norādot uz to, ka pati pilda tiesas priekšsēdētājas pienākumus, iespējami varēja radīt šaubas par tiesneses objektivitāti. Tāpat kritisks izteikums par tiesnesi, kura lietvedībā iepriekš ir bijusi šī lieta, "kas nepārzina civilprocesu, ir kaut ko jau sadarījis,

- uz to paļauties nevar", neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticēšanos tiesu sistēmai. Tādēļ tiesneses rīcība tiesas sēdē ir bijusi neētiska. (09.11.2012. atzinums [27]) – *I.2., I.3., I.4.; 2.6., 2.9.; 3.5., 3.6., 3.8.* 103
- Tiesnesim, prokuroram, advokātam ir tiesības un pienākums izvēlēties piemērotāko veidu saziņai ar plašsaziņas līdzekļiem. (28.01.2015. vadlīnijas [36]) – *I.4.; 2.3.* 13
- Tiesnesis, prokurors un advokāts, publiski izsakoties, tur godā savas un pārējo tiesu varai piederīgo profesiju prestižu. Sniegtajam vērtējumam jābūt korektam, lietišķam un balstītam uz faktiem. Sniedzot informāciju par lietu (arī pierādījumiem), jāievēro, lai netiek apdraudētas izmeklēšanas, aizstāvības un tiesvedības intereses. (28.01.2015. vadlīnijas [36]) – *I.4.; 2.3.* 13
- Tiesneša kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietā iesaistītajiem no varas pozīcijām. Demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – *I.3., I.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.* 28
- Tiesneša profesionālā darbība aptver ne vien juridisko funkciju veikšanu, skatot lietas un pieņemot nolēmumus, bet arī darbam labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošanu un uzturēšanu darba vietā. Turklāt tiesnesim ar savu attieksmi jāradā priekšzīme citiem tiesas darbiniekiem, tādēļ arī viņa atbildība par veiksmīgu komunikāciju vienmēr būs lielāka nekā pārējiem darbiniekiem. (19.12.2014. lēmums [35]) – *I.3., I.4.; 2.1., 2.2., 2.6.* 145
- Tiesneša rīcība, atkarībā no garastāvokļa izrādot aizkaitinājumu un nepamatotas dusmas pret tiesas darbiniekiem, neatbilst prasībai darba pienākumus veikt nosvērti un ievērot augstas uzvedības kultūras normas. Turklāt šāda tiesneša rīcība kolektīvā rada spriedzi, kas traucē ne vien savstarpējo komunikāciju, bet arī sekmīgu darba pienākumu pildīšanu. (19.12.2014. lēmums [35]) – *I.3., I.4.; 2.1., 2.2., 2.6.* 145
- Tiesneša subjektīvo aizdomu izteikšana lietas dalībniekiem par cita tiesneša iespējamās rīcības neatbilstību ētikas normām nav uzskatāma par cieņas pilnu un korektu izturēšanos. (19.10.2012. atzinums [24]) – *I.4.; 3.17.; 4.12.* 116
- Tiesneši veido un pārstāv vienu no valsts varas atzariem – tiesu varu. Tiesneša rīcība, nesekojojot izskatāmajai lietai, bet pievēršoties citas lietas materiāliem, mazina uzticēšanos tiesu varai kopumā un grauj tās autoritāti. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – *I.2., I.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7.* 23
- Tiesu nolēmumos jābūt atspoguļotiem visiem lietas apstākļiem un argumentācijai, lai par tiem nerastos nekādas šaubas. Tādēļ publiskai viedokļa paušanai par nolēmumu kā obligāts nosacījums nav izvirzāms

iepazīšanās ar lietas materiāliem. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – *I.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4.*..... 66

Veids, kādā tiesnese izmantoja darbnespējas lapu, lai piedalītos *X* savienības delegācijas braucienā uz Vāciju, ir rupjš ētikas pārkāpums un rada pamatu disciplinārlietas ierosināšanai. No apstākļu kopējā konteksta nepārprotami secināms, ka tiesnese jau sākotnēji bija iecerējusi doties ceļojumā, vispirms mēģināja saņemt ārpuskārtas atvaļinājumu, bet, kad tas neizdevās, izdarīja to ar darbnespējas lapas palīdzību. Tiesnese neņēma vērā to, ka atvaļinājuma daļu viņai atteica piešķirt, jo atvaļinājumā atrodas seši tiesneši, kuri izskata civillietas, un ka viņas prombūtnes laikā palielinās divu tiesnešu slodze. Darbnespējas dēļ tika pārcelta civillietu izskatīšana, tai skaitā četru lietu izskatīšana, kas skar nepilngadīgo intereses. Konkrētajos apstākļos nav svarīgi, vai tiesnese faktiski bija darbnespējas stāvoklī, bet gan tas, ka tādējādi viņa sasniedza savu mērķi saņemt brīvas šīs darba dienas, jo, kā secināms no visiem apstākļiem, ja nebūtu brauciena uz ārzemēm, darbnespējas lapa netiktu ņemta. (09.11.2012. atzinums [25]) – *I.1., I.2., I.3.; 2.5., 2.6.; 3.1.* 110

Viedokļa publiska paušana par savām vai citu tiesnešu izskatāmajām lietām mutvārdos vai komentāros rakstveidā, ja galīgais nolēmums vēl nav stājies likumīgā spēkā, ir pieļaujama, ja tā satur vispārējas juridiskas problēmas risinājumu un nesatur konkrētas norādes par lietas iztiesāšanu nākamajā tiesu instancē. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – *I.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4.*..... 66

Viens no lietu izskatīšanas pamatprincipiem ir koleģialitāte. Ar lietu koleģiālu izskatīšanu ir saprotama visu tiesas sastāvā esošo tiesnešu pilnvērtīga iesaiste, respektīvi, katrs no tiesnešiem ir pilnvarots pārzināt lietas apstākļus un dot tiem savu juridisko novērtējumu. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – *I.2., I.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7.*..... 23

2. KANONS

Tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas

Bez sadarbības ar plašsaziņas līdzekļiem nav iespējams nodrošināt skaidrojumā norādīto mērķu sasniegšanu, tāpēc plašsaziņas līdzekļi tiek aicināti, darot zināmu tiesu varas pārstāvju sniegto informāciju, ievērot profesionālo ētiku, būt objektīviem, balstīties uz faktiskajiem apstākļiem un pēc iespējas atspoguļot visu iesaistīto pušu viedokļus. (28.01.2015. vadlīnijas [36]) – *I.4.; 2.3.*..... 13

Būtu ieteicams izvairīties no tādas *draudzības* sociālajos tīklos, kas aprobežojas tikai ar uzaicinājuma apstiprināšanu (*draudzībai* nav personiska

rakstura), īpaši tajos gadījumos, kad, pildot amata pienākumus (piemēram, šī persona ir advokāts, prokurors, cits paredzams lietas dalībnieks), var nākties sastapties ar personu, kuras virtuālā *draudzība* tiek apstiprināta, jo vērotājam no malas tomēr var būt šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti. Šādos gadījumos tiesnesim būtu vēlams, izskaidrojot procesa dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu, darīt zināmu šo faktu pārējiem lietas dalībniekiem.

Savukārt, ja *draudzībai* ir tuvs un personisku attiecību raksturs, ne tikai pamatojoties uz ētikas, bet arī normatīvo aktu regulējumu, tiesnesim savu tiešo pienākumu veikšanā attiecībā uz *draugu* būtu sevi jāatstata. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58

Civildienesta ierēdņu atbrīvošana no amata ir precīzi reglamentēta tiesību normās. No tiesību normu viedokļa nav iespējams, ka ministrs varētu pieņemt patvaļīgu lēmumu, atbrīvojot tam pakļautās iestādes vadītāju bez jebkāda tiesiska pamatojuma, un šāds lēmums ir arī pārsūdzams tiesā. Līdz ar to apstākļi, ka tiesneša sieva ir ministra pakļautībā esošas iestādes vadītāja, pats par sevi nerada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti sūdzības par ministrijas lēmumu izskatīšanā. (24.08.2012. atzinums [22]) – 2.3. 120

Ētikas normas tiesnesim neliedz atteikt interviju kameras priekšā. Tomēr tiesneša pienākums, komunicējot ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, ir darīt visu no sevis atkarīgo, lai gan atbilde uz uzdoto jautājumu, gan arī atteikums jautājumu komentēt būtu korekti.

Izvēloties komunikācijas veidu, tiesnesim jāņem vērā savas komunikācijas prasmes un personiskās īpašības, kā arī tas, ka šādas komunikācijas mērķis ir no vienas puses apmierināt sabiedrības pamatotu interesi pēc būtības, bet no otras – pasargāt savu privāto dzīvi no pārspīlētas sabiedrības intereses. Tiesneša atteikums komentēt darījumus, norādot uz citu amatpersonu darījumiem un privāto dzīvi, minēto mērķi nesasniedz, turklāt šāds komunikācijas veids neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. (13.12.2013. atzinums [29]) – 1.4.; 2.3., 2.4., 2.5., 2.6. 94

Ētikas normām neatbilstoša ir tiesneša rīcība, paskaidrojumos komisijai sagrozot faktus. Tas liecina ne vien par tiesneša vēlmi izvairīties no atbildības, bet arī par nekritisku attieksmi pret sevi, kas traucē apzināties problēmas būtību un risināt to. (13.12.2013. atzinums [29]) – 1.4.; 2.3., 2.4., 2.5., 2.6. 94

Galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības *subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi*, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jāciens un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, prezumējams, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas *vienuēr ir ārkārtas*, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas

- iesmesliem, arī raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem. Konkrētajā gadījumā aizdomas vien, ka tiesneša darījuma partneris *varētu būt ieinteresēts* lietas iznākumā, bez konkrētas un pārliecinošas argumentācijas, neliecina par ārkārtas situāciju. (01.07.2011. lēmums [17]) – 2.3.; 3.18. 150
- Ikviens tiesneša pienākums ir izmantot savas tiesības un iespējas piedalīties tālākizglītības pasākumos godprātīgi, atbildīgi un samērīgi. (02.03.2012. atzinums [21]) – 2.8.; 3.2. 123
- Izteicienu, kas neatbilst literārās valodas normām, proti, vulgārismu un cilvēka fizioloģiskos procesus raksturojošu vārdu, lietošana situācijā, kad nav objektīva nepieciešamība šos procesus pieminēt, neatbilst ētikas normām.
- Ja saspringtā gaisotnē tiesnesis jūt, ka savaldību saglabāt ir ļoti grūti, tad labāk interviju vispār pārtraukt, nevis lietot literārās valodas normām neatbilstošus izteicienus. (10.01.2014. atzinums [30]) – 1.3., 1.4.; 2.4., 2.5., 2.6. 92
- Ja koleģiāli izskatāmā lietā kāds no tiesas sastāva tiesnešiem nav pilnvērtīgi iedziļinājies lietas faktiskajos vai tiesību apstākļos un nav līdz ar to spējis izteikt kvalificētu viedokli par lietas iznākumu, tad var uzskatīt, ka lieta nav izskatīta koleģiāli un attiecīgi pilnā sastāvā. Tomēr vispārīgi, nezinot katras lietas izskatīšanas procesu, nevar izdarīt secinājumu par to, ka gadījumā, ja tiesnesis tiesas zālē pēta citas lietas materiālus, viņš nevar kvalificēti izlemt lietu, un koleģialitātes princips vienmēr uzskatāms par pārkāptu tādā mērā, lai uzskatītu, ka lieta nav izskatīta pilnā sastāvā. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Ja personības rakstura iezīmes pilnībā neatbilst vispārējam priekšstatam par to, kas tiek saprasts ar cieņpilnu attieksmi un laipnu uzvedību, tad tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmē tiesu lietas izskatīšanu. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28
- Ja tiesnesis iekšēji neapšaubā savu spēju objektīvi izlemt lietu (sūdzību), lai konstatētu, vai ir noticis profesionālās ētikas pārkāpums, jāapsver, vai konkrētajos apstākļos var secināt, ka saprātīgam vērotājam var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti. (24.08.2012. atzinums [22]) – 2.3. 120
- Ja tiesnesis neizrāda cieņpilnu attieksmi un nodarbojas ar lietām, kas neattiecas uz konkrēto tiesu lietu, zālē esošajiem neizbēgami rodas pārliecība, ka tas nav bijis taisnīgs tiesas process. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Ja tiesnesis tā vietā, lai pilnvērtīgi piedalītos tiesas sēdē, izvēlas darīt citus darbus, to nevar uzskatīt par godprātīgu un apzinīgu attieksmi, tas arī

- neliecina par atbildības sajūtu pret saviem pienākumiem. Tieši godprātīgu un apzinīgu attieksmi pret katru izskatāmo lietu prasa profesionālās ētikas normas. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Jautājumu par pieteiktu noraidījumu jāizlemj savlaicīgi. (11.10.2013. atzinums [28]) – 2.3. 97
- Jāņem vērā, ka tiesnesim ir jābūt objektīvam, ne tikai izskatot lietu pēc būtības, bet arī lemjot jebkādu procesuāla rakstura jautājumus, tostarp par pieteikuma vai prasības pieteikuma pieņemšanu. (30.05.2014. atzinums [34]) – 2.3. 86
- Kāda lietas dalībnieka vai kādas citas personas, kas to dara lietas dalībnieka labā, saruna ar tiesnesi par viņa tiesvedībā esošu lietu ārpus tiesas procesa bez otra dalībnieka klātbūtnes (*ex parte*) nav pieļaujama. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16
- Komunicējot sociālajā tīklā, ētika ir jāievēro tāpat kā jebkurā citā tiesneša darbībā un katram pašam ir jāizvērtē, vai attiecīgais komunikācijas veids, it īpaši *draudzības apstiprināšana*, netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanu, kas ir primāra. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58
- Konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīva viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Kriminālprocesa uzsākšana pret tiesnesi parasti rada nopietnas šaubas par viņa godīgumu un viņa uzvedības atbilstību augstajām prasībām, kādas tiek izvirzītas tiesnešiem. Līdz ar to, lai nemazinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, šādos gadījumos tiesnesim parasti vajadzētu atturēties no tiesneša amata pienākumu pildīšanas un lietu izskatīšanas. Tas attiecināms arī uz administratīvo pienākumu pildīšanu un darbību tiesnešu pašpārvaldes institūcijās. (05.10.2012. skaidrojums [23]) – 1.; 2. 47
- Lai gan tiesneses darbību mērķis nav bijis atbalstīt vīra izvairīšanos no sprieduma izpildes, bet aizstāvēt savas un nepilngadīgo bērnu tiesības uz dzīvesvietu, kā arī savas materiālās intereses, šādas darbības var radīt iespaidu par palīdzību vīram izvairīties no viņam noteikto saistību izpildes. Tās vērtējamas kā šķietami necienīga tiesneša rīcība ārpus tiesas darbībā, privātajā dzīvē. (12.06.2009. atzinums [7]) – 2.5., 2.6., 2.8.; 4.1., 4.7. 136
- Lai izvērtētu, vai piedalīties kādā pasākumā pēc pašvaldības, policijas, prokuratūras, kā arī iestāžu vai uzņēmumu uzaicinājuma, būtu jāaudzod vairāki jautājumi, lai noskaidrotu, vai tiesneša rīcība izskatās objektīva no saprātīga vērotāja pozīcijas: 1) kāds ir pasākuma mērķis?; 2) kāds ir

pasākuma formāts?; 3) kas finansē pasākumu?; 4) vai ir skatāma, tikko skatīta vai tuvākā nākotnē skatāma lieta, vai pats uzaicinājums nav izteikts tieši kādas skatāmas lietas sakarā?; 5) vai piedalīšanās pasākumā turpmāk varētu būt par pamatu atstāties no lietu skatīšanas? (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31

Lai kopīgi rūpētos gan par juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti, gan arī par katras personas atsevišķo prestižu, ir jāsaprot, ka vienā lietā iesaistīto personu jebkura atsevišķa saruna ar tiesnesi pirms tiesas sēdes vai nolēmuma taisīšanas laikā var radīt šaubas (kaut arī nepamatotas) par *ex parte* sarunu vešanu un radīt nepareizu priekšstatu par iespējamu netaisnību. Tāpēc no šādām situācijām ir ieteicams izvairīties. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16

Liels tiesneša maksājumu parāds pret kādu no lietas dalībniekiem, kas izveidojies ilgstošā laika periodā, varētu būt šķērslis tiesnesim skatīt lietu. Būtiski ir parāda izveidošanās apstākļi. Ētikas normu pārkāpums nav konstatējams apstākļos, kad tiesnese nav zinājusi par parāda uzkrāšanos, nav strīda par parāda apmēru un samaksu, tiesnese par parādu pret lietas dalībnieku uzzināja darba vietā no lietām pievienotajām prasītāja sūdzībām, pēc kā parāds tika samaksāts nekavējoties nākamajā dienā. (11.10.2013. atzinums [28]) – 2.3. 97

Lietā iesaistīto juridisko profesiju pārstāvju saziņa organizatoriskos nolūkos (piemēram, lai saskaņotu visiem iesaistītajiem pieņemamāko tiesas sēdes datumu, noskaidrotu par papildu iesniegtiem dokumentiem, iespēju iepazīties ar lietas materiāliem u.tml.) nav uzskatāma par *ex parte* sarunām un atsevišķos gadījumos tā objektīvi var notikt arī bez kāda dalībnieka klātbūtnes. Parasti organizatoriskos jautājumus būtu ieteicams risināt ar tiesas darbinieku (sekretāra, tiesneša palīga u.c.) starpniecību, bet nav izslēdzama tiesneša līdzdalība. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16

No tiesnešu profesionālās ētikas viedokļa nav pieņemama situācija, kad tiesnesis pastāvīgi lieto advokātu birojam piederošu automašīnu, pat ja tā ir viņa dzīvesbiedra – advokāta – rīcībā esoša automašīna. Ja tiesnesis izmanto zvērinātu advokātu birojam piederošus mantiskus labumus, ir tikai dabiski, ka sabiedrībai rodas šādas šaubas. Šaubu pamatotība saņojas tiesnešu un zvērinātu advokātu attiecību būtībā. Tādējādi nav iespējams abstrahēties no apstākļa, ka tiesnese izmanto zvērinātu advokātu birojam piederošu transportlīdzekli, nevis tikai savam dzīvesbiedram piederošu automašīnu. Lai neradītu ētikas normu pārkāpumu, tiesnesim ikdienas lietošanā vajadzētu izmantot savā vai kāda ģimenes locekļa īpašumā esošu automašīnu. (16.10.2015. skaidrojums [40]) – 2.3. 34

- Organizējot savu darbu (plānojot izskatāmās lietas), tiesnesim ir jārēķinās arī ar pienākumu pilnveidot zināšanas un jāieplāno tam noteikts laiks. (02.03.2012. atzinums [21]) – 2.8.; 3.2..... 123
- Pats par sevi fakts, ka tiesnesis apmeklē advokāta jubileju, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu. (01.08.2008. atzinums [5]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.18. 140
- Persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8..... 28
- Piedaloties pasākumos, nevajadzētu lieki radīt situācijas, kuru dēļ būtu jāatstatās no lietu izskatīšanas. (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31
- Saprātīgam vērotājam nav pamats šaubīties par tiesas objektivitāti tikai tā iemesla dēļ, ka tiesnese, kas skata lietu, un tiesnese, kas ir pieteicēja lietā, strādā vienā tiesu atzarā (ir koleģiāla piederība administratīvajām tiesām) un tiesneses nolēmumus kolēģe vērtēs kā augstākas instances tiesas tiesnese. (13.02.2015. skaidrojums [37]) – 2.3., 2.4., 2.5. 41
- Saprātīgam vērotājam no malas var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti, ja viņam ir jāpieņem lēmums attiecībā pret kādu no kolēģiem, kas strādā tajā pašā tiesā. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, parasti tiesnesim šādā gadījumā nevajadzētu pieņemt lēmumus ne par lietas ierosināšanu, ne arī izskatīt lietu, kurā ir iesaistīts cits tās pašas tiesas tiesnesis. (30.05.2014. atzinums [34]) – 2.3..... 86
- Savstarpējo attiecību problēmas nav Tiesnešu ētikas komisijas izskatīšanas objekts, tās risināmas tiesas kolektīvā, iespējams, pieaicinot profesionālus psihologus. (13.11.2010. atzinums [15]) – 2., 2.6.; 3., 3.5. 128
- Situācija, kad tiesnesis ar atbildes rezolūciju tieši uz saņemta personas pieteikuma tiesai atsakās pakļauties priekšsēdētāja rīkojumam par lietas sadali un apspriež tā pamatotību, ne vien neatbilst ētikas normu prasībām par nepieciešamību apzinīgi un godprātīgi pildīt savus darba pienākumus un veicināt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, bet ir arī pretlikumīga pēc būtības. (19.12.2014. lēmums [35]) – 1.3., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.6. 145
- Skatoties no saprātīga novērotāja perspektīvas, pa pastu atsūtītas tādu kolēģu simboliskas dāvaniņas pieņemšana gadu mijā, kuri nav tiesneša tiesvedībā esošas lietas dalībnieki, normālos apstākļos nevar radīt tiesnesim iepriekšējus aizspriedumus un traucēt objektīvi spriest tiesu. (03.04.2009. skaidrojums [6]) – 2.; 4. 72
- Taisnīgs tiesas process nenozīmē tikai formalitāšu ievērošanu, lai veiktu likumā noteiktās procesuālās darbības. Taisnīgs tiesas process nozīmē

cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28

Tas, ka katrai lietai ir noteikts referējošais tiesnesis, nemazina pārējo sastāva tiesnešu lomu un nozīmi. Referents ir nepieciešams efektīvākai lietu izskatīšanai no organizatoriskā viedokļa, bet ne no saturiskā. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23

Tiesnese, nenorādot patiesos iemeslus automašīnas novietošanai ceļa zīmes "Apstāties aizliegts" darbības zonā, turklāt nepatiesi norādot savu ieņemamo amatu kā pamatu automašīnas novietošanai neatļautā vietā, ir rīkojusies pretēji profesionālās ētikas normām, kas liedz tiesnesim izmantot ieņemamo amatu savās personiskajās interesēs. Amata izmantošana apvienojumā ar nepatiesas informācijas sniegšanu liecina par ārkārtīgi neētisku rīcību – to, ka tiesnesis neizprot vai pienācīgi negodā tiesneša amatu, kā arī neapzinās šā amata nozīmi. (04.09.2015. atzinums [39]) – 2.8. 83

Tiesnese, nepieņemot noraidījumu un atsakoties pieņemt prasības grozījumus (kuros kā atbildētāja papildus iepriekš lietā norādītajiem tiek minēta tiesneses kolēģe – tiesnese tajā pašā tiesā), ir bijusi pārliecināta, ka konkrētais jautājums ir jārisina, ceļot jaunu prasību pret tiesneses kolēģi, nevis izsakot lūgumus jau ierosinātā lietā, kur tiesneses kolēģe nav atbildētāja. Tiesnešu ētikas komisijas uzdevums nav vērtēt, vai šāds tiesneses uzskats ir pareizs. Taču konkrētajā gadījumā tiesneses lēmumi principā neliedz prasītājam realizēt savas procesuālās tiesības celt jaunu prasību pret tiesneses kolēģi un saprātīgam vērotājam šādā situācijā nevajadzētu rasties šaubām par tiesneses objektivitāti, jo ar šādiem lēmumiem ne tikai nav pēc būtības izņemta prasība pret tiesneses kolēģi, bet šie lēmumi nekādā veidā nevar arī pasargāt tiesneses kolēģi no prasības celšanas pret viņu. (30.05.2014. atzinums [34]) – 2.3. 86

Tiesneses atsevišķi izteikumi, iesakot pušu pārstāvjiem "*nebārstīties ar apvainojumiem, jo vairāk vai mazāk tas var atsaukties uz lietas izskatīšanu*" un "*nebaidiet mani ar priekšsēdētāju*", vienlaikus norādot uz to, ka pati pilda tiesas priekšsēdētājas pienākumus, iespējami varēja radīt šaubas par tiesneses objektivitāti. Tāpat kritisks izteikums par tiesnesi, kura lietvedībā iepriekš ir bijusi šī lieta, "*kas nepārzina civilprocesu, ir kaut ko jau sadarījis, uz to palauties nevar*", neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticēšanos tiesu sistēmai. Tādēļ tiesneses rīcība tiesas sēdē ir bijusi neētiska. (09.11.2012. atzinums [27]) – 1.2., 1.3., 1.4.; 2.6., 2.9.; 3.5., 3.6., 3.8. 103

Tiesnesim, ievērojot ētikas normas, vienmēr rūpīgi jāizvērtē, vai nepastāv pamats, lai atstātu sevi no lietas izskatīšanas, ja procesa dalībnieks par

- tiesnesi iepriekš iesniedzis sūdzību personai, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, un sūdzība ir skatīta tiesnešu pašpārvaldes institūcijā. Tomēr sūdzība pati par sevi nav pamats noraidījuma pieņemšanai vai sevis atstāšanai no lietas izskatīšanas. (11.10.2013. atzinums [28]) – **2.3.** 97
- Tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Tiesneša attieksme pret palīgu ietiecas tiesneša ētikas jomā, un aizskaroša attieksme pret palīgu var tikt vērtēta kā ētikas pārkāpums. (13.11.2010. atzinums [15]) – **2.6.; 3.5.** 128
- Tiesnesim jādomā par savu uzvedību pasākumā, jo neatkarīgais vērotājs vairāk par visu vērtēs tieši konkrētā tiesneša uzvedību pasākuma laikā. (15.01.2016. skaidrojums [41]) – **2.3., 2.8., 2.9.; 3.8.** 31
- Tiesnesim kā nobriedušai personībai ir jāspēj katrā konkrētā gadījumā patstāvīgi atrast vidusceļu starp pilnīgu izolēšanos no sabiedrības, kas robežojas ar sabiedrībā akceptētu morāles normu ignorēšanu, atsakoties no vispārpieņemtām komunikācijas formām, un tiesneša necienīgu un nelikumīgu rīcību, kas grauj sabiedrības uzticēšanos tiesu sistēmai. Tiesnesim ir jāspēj patstāvīgi orientēties situācijā un, droši ļaunoties uz personisko pārlicību, atpazīt, kad apsveikuma nolūks ir vienīgi koleģiālas cieņas apliecinājums un cilvēcīga komunikācija, bet kad – mēģinājums ietekmēt tiesneša objektivitāti. (03.04.2009. skaidrojums [6]) – **2.; 4.** 72
- Tiesnesim, kurš nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas statusā, jāatstata sevi no tādu lietu izskatīšanas, kurās strīdi attiecas uz parādsaistību un maksātnespējas jomu. (08.04.2011. skaidrojums [16]) – **2.3.; 4.1., 4.10.** 52
- Tiesnesim, prokuroram, advokātam ir tiesības un pienākums izvēlēties piemērotāko veidu saziņai ar plašsaziņas līdzekļiem. (28.01.2015. vadlīnijas [36]) – **1.4.; 2.3.** 13
- Tiesnesis, kurš samērā ar saviem likumīgajiem un paredzamajiem ienākumiem acīmredzami vieglprātīgi uzņēmis grūti nokārtojamas parādsaistības, ir pārkāpis tiesneša ētikas principus. (08.04.2011. skaidrojums [16]) – **2.3.; 4.1., 4.10.** 52
- Tiesnesis nedrīkst dokumentus, kas nonākuši viņa rīcībā sakarā ar pienākumu pildīšanu, izmantot nolūkiem, kas nav saistīti ar tiesneša tiešajiem pienākumiem, kaut arī, iespējams, šie dokumenti aizskar viņa godu un cieņu un viņš tos vēlas izmantot, lai sevi aizstāvētu. Tiesnesim, uzzinot, ka tiesā iesniegti viņa godu un cieņu aizskaroši dokumenti, ceļot savu prasību, jārikojas tāpat kā jebkurai privātpersonai, proti, jālūdz tiesai, kas izskata viņa lietu, attiecīgos dokumentus izprasīt no tiesas, kuras rīcībā tie atrodas. (30.05.2014. atzinums [33]) – **2.3., 2.8.** 90

- Tiesnesis, prokurors un advokāts, publiski izsakoties, tur godā savas un pārējo tiesu varai piederīgo profesiju prestižu. Sniegtajam vērtējumam jābūt korektam, lietišķam un balstītam uz faktiem. Sniedzot informāciju par lietu (arī pierādījumiem), jāievēro, lai netiek apdraudētas izmeklēšanas, aizstāvības un tiesvedības intereses. (28.01.2015. vadlīnijas [36]) – *1.4.; 2.3.* 13
- Tiesnesis var komunicēt sociālajos tīklos, ja attiecīgais komunikācijas veids nemazina cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – *2.; 3.; 4.* 58
- Tiesneša kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietā iesaistītajiem no varas pozīcijām. Demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – *1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.* 28
- Tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas stāvoklī, statuss ir savienojams ar tiesneša kā amatpersonas statusu. (08.04.2011. skaidrojums [16]) – *2.3.; 4.1., 4.10.* 52
- Tiesneša profesionālā darbība aptver ne vien juridisko funkciju veikšanu, skatot lietas un pieņemot nolēmumus, bet arī darbam labvēlīgu savstarpējo attiecību veidošanu un uzturēšanu darba vietā. Turklāt tiesnesim ar savu attieksmi jāradā priekšzīme citiem tiesas darbiniekiem, tādēļ arī viņa atbildība par veiksmīgu komunikāciju vienmēr būs lielāka nekā pārējiem darbiniekiem. (19.12.2014. lēmums [35]) – *1.3., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.6.* 145
- Tiesneša rīcība, atkarībā no garastāvokļa izrādot aizkaitinājumu un nepamatotas dusmas pret tiesas darbiniekiem, neatbilst prasībai darba pienākumus veikt nosvērti un ievērot augstas uzvedības kultūras normas. Turklāt šāda tiesneša rīcība kolektīvā rada spriedzi, kas traucē ne vien savstarpējo komunikāciju, bet arī sekmīgu darba pienākumu pildīšanu. (19.12.2014. lēmums [35]) – *1.3., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.6.* 145
- Tiesneša rīcība, piesakoties uz mācību semināru un savā vietā aizsūtot radnieku, neatbilst ētikas normām. (02.03.2012. atzinums [21]) – *2.8.; 3.2.* 123
- Tiesneši veido un pārstāv vienu no valsts varas atzariem – tiesu varu. Tiesneša rīcība, nesekojojot izskatāmajai lietai, bet pievēršoties citas lietas materiāliem, mazina uzticēšanos tiesu varai kopumā un grauj tās autoritāti. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – *1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7.* 23
- Tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpusstiesas darbībā. (12.06.2009. atzinums [7]) – *2.5., 2.6., 2.8.; 4.1., 4.7.* 136

- Tiesu nolēmumos jābūt atspoguļotiem visiem lietas apstākļiem un argumentācijai, lai par tiem nerastos nekādas šaubas. Tādēļ publiskai viedokļa paušanai par nolēmumu kā obligāts nosacījums nav izvirzāms iepazīšanās ar lietas materiāliem. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Tikai tā iemesla dēļ, ka tiesnesis ir piedalījies pašvaldības rīkotā svinīgā pasākumā, saprātīgam vērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša ētikas normu pārkāpumu. (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31
- Veids, kādā tiesnese izmantoja darbnespējas lapu, lai piedalītos X savienības delegācijas braucienā uz Vāciju, ir rupjš ētikas pārkāpums un rada pamatu disciplinārlietas ierosināšanai. No apstākļu kopējā konteksta nepārprotami secināms, ka tiesnese jau sākotnēji bija iecerējusi doties ceļojumā, vispirms mēģināja saņemt ārpuskārtas atvaļinājumu, bet, kad tas neizdevās, izdarīja to ar darbnespējas lapas palīdzību. Tiesnese neņēma vērā to, ka atvaļinājuma daļu viņai atteica piešķirt, jo atvaļinājumā atrodas seši tiesneši, kuri izskata civillietas, un ka viņas prombūtnes laikā palielinās divu tiesnešu slodze. Darbnespējas dēļ tika pārcelta civillietu izskatīšana, tai skaitā četru lietu izskatīšana, kas skar nepilngadīgo intereses. Konkrētajos apstākļos nav svarīgi, vai tiesnese faktiski bija darbnespējas stāvoklī, bet gan tas, ka tādējādi viņa sasniedza savu mērķi saņemt brīvas šīs darba dienas, jo, kā secināms no visiem apstākļiem, ja nebūtu brauciena uz ārzemēm, darbnespējas lapa netiktu ņemta. (09.11.2012. atzinums [25]) – 1.1., 1.2., 1.3.; 2.5., 2.6.; 3.1. 110
- Vērtējot tiesneša rīcības atbilstību ētikas normu prasībām, ir jānoskaidro, vai tā ir bijusi saistīta ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu un vai tā ir ietekmējusi konkrētu lietu izspriešanu. (01.08.2008. atzinums [5]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.18. 140
- Viedokļa publiska paušana par savām vai citu tiesnešu izskatāmajām lietām mutvārdos vai komentāros rakstveidā, ja galīgais nolēmums vēl nav stājies likumīgā spēkā, ir pieļaujama, ja tā satur vispārējas juridiskas problēmas risinājumu un nesatur konkrētas norādes par lietas iztiesāšanu nākamajā tiesu instancē. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Viens no lietu izskatīšanas pamatprincipiem ir koleģialitāte. Ar lietu koleģiālu izskatīšanu ir saprotama visu tiesas sastāvā esošo tiesnešu pilnvērtīga iesaiste, respektīvi, katrs no tiesnešiem ir pilnvarots pārzināt lietas apstākļus un dot tiem savu juridisko novērtējumu. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23

3. KANONS

Tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi

Būtu ieteicams izvairīties no tādas *draudzības* sociālajos tīklos, kas aprobežojas tikai ar uzaicinājuma apstiprināšanu (*draudzībai* nav personiska rakstura), īpaši tajos gadījumos, kad, pildot amata pienākumus (piemēram, šī persona ir advokāts, prokurors, cits paredzams lietas dalībnieks), var nākties sastapties ar personu, kuras virtuālā *draudzība* tiek apstiprināta, jo vērotājam no malas tomēr var būt šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti. Šādos gadījumos tiesnesim būtu vēlams, izskaidrojot procesa dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu, darīt zināmu šo faktu pārējiem lietas dalībniekiem.

Savukārt, ja *draudzībai* ir tuvs un personisku attiecību raksturs, ne tikai pamatojoties uz ētikas, bet arī normatīvo aktu regulējumu, tiesnesim savu tiešo pienākumu veikšanā attiecībā uz *draugu* būtu sevi jāatstata.

(08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58

Galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības *subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi*, kurš, nepastāvot pamatoti pretargumentiem, sabiedrībai ir jācieņa un jārespektē. Turklāt, kā izriet no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.3.punkta, prezumējams, ka tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas *vienmēr ir ārkārtas*, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem, arī raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatoti. Konkrētajā gadījumā aizdomas vien, ka tiesneša darījuma partneris *varētu būt ieinteresēts* lietas iznākumā, bez konkrētas un pārlicinošas argumentācijas, neliecina par ārkārtas situāciju. (01.07.2011.

lēmums [17]) – 2.3.; 3.18. 150

Ikviens tiesneša pienākums ir izmantot savas tiesības un iespējas piedalīties tālākizglītības pasākumos godprātīgi, atbildīgi un samērīgi. (02.03.2012.

atziņums [21]) – 2.8.; 3.2. 123

Ja koleģiāli izskatāmā lietā kāds no tiesas sastāva tiesnešiem nav pilnvērtīgi iedziļinājies lietas faktiskajos vai tiesību apstākļos un nav līdz ar to spējis izteikt kvalificētu viedokli par lietas iznākumu, tad var uzskatīt, ka lieta nav izskatīta koleģiāli un attiecīgi pilnā sastāvā. Tomēr vispārīgi, nezinot katras lietas izskatīšanas procesu, nevar izdarīt secinājumu par to, ka gadījumā, ja tiesnesis tiesas zālē pēta citas lietas materiālus, viņš nevar kvalificēti izlemt lietu, un koleģialitātes princips vienmēr uzskatāms par pārkāptu tādā mērā, lai uzskatītu, ka lieta nav izskatīta pilnā sastāvā. (26.02.2016. skaidrojums

[43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23

- Ja personības rakstura iezīmes pilnībā neatbilst vispārējam priekšstatam par to, kas tiek saprasts ar cieņpilnu attieksmi un laipnu uzvedību, tad tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmē tiesu lietas izskatīšanu. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28
- Ja tiesnesim rodas šaubas atstātīt vai neatstātīt sevi no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz jautājumiem, kas ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?" kā rekomendācijas. (12.06.2009. skaidrojums [8]) – 3. 69
- Ja tiesnesis neizrāda cieņpilnu attieksmi un nodarbojas ar lietām, kas neattiecas uz konkrēto tiesu lietu, zālē esošajiem neizbēgami rodas pārliecība, ka tas nav bijis taisnīgs tiesas process. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Ja tiesnesis nesaskata pamatu sevis atstātīšanai, fakts par akciju piederību viņam būtu jādara zināms pārējiem procesa dalībniekiem, lai tie varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim. (01.08.2008. skaidrojums [4]) – 3.18. 75
- Ja tiesnesis tā vietā, lai pilnvērtīgi piedalītos tiesas sēdē, izvēlas darīt citus darbus, to nevar uzskatīt par godprātīgu un apzinīgu attieksmi, tas arī neliecina par atbildības sajūtu pret saviem pienākumiem. Tieši godprātīgu un apzinīgu attieksmi pret katru izskatāmo lietu prasa profesionālās ētikas normas. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Kāda lietas dalībnieka vai kādas citas personas, kas to dara lietas dalībnieka labā, saruna ar tiesnesi par viņa tiesvedībā esošu lietu ārpus tiesas procesa bez otra dalībnieka klātbūtnes (*ex parte*) nav pieļaujama. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16
- Komunicējot sociālajā tīklā, ētika ir jāievēro tāpat kā jebkurā citā tiesneša darbībā un katram pašam ir jāizvērtē, vai attiecīgais komunikācijas veids, it īpaši *draudzības apstiprināšana*, netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanu, kas ir primāra. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58
- Konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīva viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Lai arī komisija nekonstatē tiesneša ētikas normu pārkāpumu, ņemot vērā, ka par konkrēto tiesnesi Tiesnešu ētikas komisijā ir saņemtas vairākas sūdzības tieši par veidu, kā tiesnesis ir vadījis tiesas procesu, komisija iesaka tiesnesim

pēc iespējas veikt tiesas sēžu audioierakstus, lai nākotnē novērstu šaubas par iespējamu neētisku rīcību. (09.11.2012. atzinums [26]) – 3.5., 3.6., 3.8. 106

Lai identificētu, vai tiesneša darbības un rīcība atbilst ētikas normu standartiem, komisijai vispirms jākonstatē, kāds ir šo darbību saturs un vai tas ir līdz pietiekamas ticamības līmenim pierādīts. Tikai konstatējot noteiktas iespējami nepieņemamas darbības vai izturēšanos, komisija var dot tām novērtējumu no ētikas viedokļa. (09.11.2012. atzinums [26]) – 3.5., 3.6., 3.8. 106

Lai izvērtētu, vai piedalīties kādā pasākumā pēc pašvaldības, policijas, prokuratūras, kā arī iestāžu vai uzņēmumu uzaicinājuma, būtu jāuzdod vairāki jautājumi, lai noskaidrotu, vai tiesneša rīcība izskatās objektīva no saprātīga vērotāja pozīcijas: 1) kāds ir pasākuma mērķis?; 2) kāds ir pasākuma formāts?; 3) kas finansē pasākumu?; 4) vai ir skatāma, tikko skatīta vai tuvākā nākotnē skatāma lieta, vai pats uzaicinājums nav izteikts tieši kādas skatāmas lietas sakarā?; 5) vai piedalīšanās pasākumā turpmāk varētu būt par pamatu atstatīties no lietu skatīšanas? (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31

Lai kopīgi rūpētos gan par juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti, gan arī par katras personas atsevišķo prestižu, ir jāsaprot, ka vienā lietā iesaistīto personu jebkura atsevišķa saruna ar tiesnesi pirms tiesas sēdes vai nolēmuma taisīšanas laikā var radīt šaubas (kaut arī nepamatotas) par *ex parte* sarunu vešanu un radīt nepareizu priekšstatu par iespējamu netaisnību. Tāpēc no šādām situācijām ir ieteicams izvairīties. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16

Lai tiesnesis ievērotu gan pienākumu rīkoties cita tiesneša pieļauta ētikas pārkāpuma gadījumā, gan arī pienākumu ar cieņu un korekti izturēties pret citiem tiesnešiem, viņam cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētās situācijas ir vai nu jārunā vispirms ar šo tiesnesi, vai arī jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem. (19.10.2012. atzinums [24]) – 1.4.; 3.17.; 4.12. 116

Lietā iesaistīto juridisko profesiju pārstāvju saziņa organizatoriskos nolūkos (piemēram, lai saskaņotu visiem iesaistītajiem pieņemamāko tiesas sēdes datumu, noskaidrotu par papildu iesniegtiem dokumentiem, iespēju iepazīties ar lietas materiāliem u.tml.) nav uzskatāma par *ex parte* sarunām un atsevišķos gadījumos tā objektīvi var notikt arī bez kāda dalībnieka klātbūtnes. Parasti organizatoriskos jautājumus būtu ieteicams risināt ar tiesas darbinieku (sekretāra, tiesneša palīga u.c.) starpniecību, bet nav izslēdzama tiesneša līdzdalība. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16

No ētikas viedokļa tiesnesim apsverams, vai subjektīvi, iekšēji nepastāv šaubas par savu objektivitāti. Ja tiesnesim rodas šaubas atstāt vai neatstāt sevī no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz

- jautājumiem, kas ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniedzamā?" kā rekomendācijas. (01.07.2011. skaidrojums [18]) – 3.1., 3.3. 50
- Organizējot savu darbu (plānojot izskatāmās lietas), tiesnesim ir jārēķinās arī ar pienākumu pilnveidot zināšanas un jāieplāno tam noteikts laiks. (02.03.2012. atzinums [21]) – 2.8.; 3.2. 123
- Pats fakts, ka politisko partiju apvienības izvirzījušas tiesnesi tiesībsarga amatam un šo partiju deputāti balsojuši par tiesneses kandidatūru, nevar radīt šaubas par tiesneša objektivitāti un nav pamats uzskatam, ka tiesnesis būs atkarīgs no partiju biedriem un neobjektīvs. (01.07.2011. skaidrojums [18]) – 3.1., 3.3. 50
- Pats par sevi apstāklis, ka tiesnesis izskata lietu, kurā viens no dalībniekiem ir tiesas priekšsēdētāja tuvs radnieks, nav pamats uzskatam, ka tiesnesis nav neatkarīgs un objektīvs. Tiesas priekšsēdētājam tiesiski nav un arī faktiski nedrīkst būt nekāda ietekme uz tiesas spriešanu lietās, kurās viņš nepiedalās kā tiesas sastāva loceklis. Līdz ar to, ja nav pilnīgi nekādu apstākļu, kas lietas dalībniekam liktu domāt, ka minētajam apstāklim tomēr ir kāda nozīme, tiesnesim sevi atstatīšanai vai noraidījuma pieņemšanai nav pamata. (29.10.2010. skaidrojums [14]) – 3.3. 56
- Pats par sevi fakts, ka tiesnesis apmeklē advokāta jubileju, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu. (01.08.2008. atzinums [5]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.18. 140
- Pats par sevi fakts, ka tiesnesis izteicis aizrādījumu zvērinātam advokātam tiesas sēdes laikā, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu. Tomēr veids, kādā tiesnesis konkrētajā lietā vadīja tiesas procesu, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi rada iespaidu par ironisku attieksmi. Tāpēc tiesneša uzvedība kopumā rada pamatu secinājumam par aizspriedumainu attieksmi pret konkrēto advokātu biroju. Šāda aizspriedumaina attieksme var radīt aizdomas par tiesneša neobjektivitāti, veicot tiesu varas uzliktos pienākumus. (29.10.2010. atzinums [13]) – 3.8. 132
- Persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28
- Piedaloties pasākumos, nevajadzētu lieki radīt situācijas, kuru dēļ būtu jāatstatās no lietu izskatīšanas. (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31
- Savstarpējo attiecību problēmas nav Tiesnešu ētikas komisijas izskatīšanas objekts, tās risināmas tiesas kolektīvā, iespējams, pieaicinot profesionālus psihologus. (13.11.2010. atzinums [15]) – 2.6.; 3.5. 128

Spriedumu kritika zinātniskajā un pasniedzēja darbā var radīt pretrunu ar Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos un Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā ietverto noteikumu, ka tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tāpēc kritika būtu veicama, ievērojot šo principu, un kritiska viedokļa izteikšanas brīvība ir plašāk pielietojama nozarēs, ar kurām tiesnesim nav saskare, pildot amata pienākumus ikdienā. (27.06.2008. skaidrojums [2]) – 3. 78

Taisnīgs tiesas process nenozīmē tikai formalitāšu ievērošanu, lai veiktu likumā noteiktās procesuālās darbības. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28

Tas, ka katrai lietai ir noteikts referējošais tiesnesis, nemazina pārējo sastāva tiesnešu lomu un nozīmi. Referents ir nepieciešams efektīvākai lietu izskatīšanai no organizatoriskā viedokļa, bet ne no saturiskā. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23

Tiesas sēdē nevajag uzdot retoriskus jautājumus, kas nav vērsti uz lietas būtības noskaidrošanu. (20.01.2012. atzinums [20]) – 3.5. 126

Tiesneses atsevišķi izteikumi, iesakot pušu pārstāvjiem *"nebārstīties ar apvainojumiem, jo vairāk vai mazāk tas var atsaukties uz lietas izskatīšanu"* un *"nebaidiet mani ar priekšsēdētāju"*, vienlaikus norādot uz to, ka pati pilda tiesas priekšsēdētājas pienākumus, iespējami varēja radīt šaubas par tiesneses objektivitāti. Tāpat kritisks izteikums par tiesnesi, kura lietvedībā iepriekš ir bijusi šī lieta, *"kas nepārzina civilprocesu, ir kaut ko jau sadarījis, uz to pašauties nevar"*, neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticību tiesu sistēmai. Tādēļ tiesneses rīcība tiesas sēdē ir bijusi neētiska. (09.11.2012. atzinums [27]) – 1.2., 1.3., 1.4.; 2.6., 2.9.; 3.5., 3.6., 3.8. 103

Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu. (12.06.2009. skaidrojums [8]) – 3. 69

Tiesnesim ir sevi jāatstata no lietas izskatīšanas, ja, ņemot vērā konkrētos apstākļus, piemēram, akciju skaits, izskatāmās lietas raksturs un būtība, viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā vai arī ja saprātīgam vērotājam no malas minētie fakti var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. (01.08.2008. skaidrojums [4]) – 3.18. 75

- Tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Tiesneša attieksme pret palīgu ietiecas tiesneša ētikas jomā, un aizskaroša attieksme pret palīgu var tikt vērtēta kā ētikas pārkāpums. (13.11.2010. atzinums [15]) – 2.6.; 3.5. 128
- Tiesnesim jādomā par savu uzvedību pasākumā, jo neatkarīgais vērotājs vairāk par visu vērtēs tieši konkrētā tiesneša uzvedību pasākuma laikā. (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31
- Tiesnesis var komunicēt sociālajos tīklos, ja attiecīgais komunikācijas veids nemazina cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58
- Tiesneša kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietā iesaistītajiem no varas pozīcijām. Demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām. (26.02.2016. skaidrojums [42]) – 1.3., 1.4.; 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.; 3.5., 3.6., 3.7., 3.8. 28
- Tiesneša rīcība, piesakoties uz mācību semināru un savā vietā aizsūtot radnieku, neatbilst ētikas normām. (02.03.2012. atzinums [21]) – 2.8.; 3.2. 123
- Tiesneša subjektīvo aizdomu izteikšana lietas dalībniekiem par cita tiesneša iespējamās rīcības neatbilstību ētikas normām nav uzskatāma par cieņas pilnu un korektu izturēšanos. (19.10.2012. atzinums [24]) – 1.4.; 3.17.; 4.12. 116
- Tiesneši veido un pārstāv vienu no valsts varas atzariem – tiesu varu. Tiesneša rīcība, nesekojojot izskatāmajai lietai, bet pievēršoties citas lietas materiāliem, mazina uzticēšanos tiesu varai kopumā un grauj tās autoritāti. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23
- Tiesu nolēmumos jābūt atspoguļotiem visiem lietas apstākļiem un argumentācijai, lai par tiem nerastos nekādas šaubas. Tādēļ publiskai viedokļa paušanai par nolēmumu kā obligāts nosacījums nav izvirzāms iepazīšanās ar lietas materiāliem. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Tikai tā iemesla dēļ, ka tiesnesis ir piedalījies pašvaldības rīkotā svinīgā pasākumā, saprātīgam vērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša ētikas normu pārkāpumu. (15.01.2016. skaidrojums [41]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.8. 31
- Veids, kādā tiesnese izmantoja darbnepējas lapu, lai piedalītos X savienības delegācijas braucienā uz Vāciju, ir rupjš ētikas pārkāpums un rada pamatu disciplinārlietas ierosināšanai. No apstākļu kopējā konteksta nepārprotami secināms, ka tiesnese jau sākotnēji bija iecerējusi doties ceļojumā, vispirms mēģināja saņemt ārpuskārtas atvaļinājumu, bet, kad tas neizdevās, izdarīja to

- ar darbnespējas lapas palīdzību. Tiesnese neņēma vērā to, ka atvaļinājuma daļu viņai atteica piešķirt, jo atvaļinājumā atrodas seši tiesneši, kuri izskata civillietas, un ka viņas prombūtnes laikā palielinās divu tiesnešu slodze. Darbnespējas dēļ tika pārcelta civillietu izskatīšana, tai skaitā četru lietu izskatīšana, kas skar nepilngadīgo intereses. Konkrētajos apstākļos nav svarīgi, vai tiesnese faktiski bija darbnespējas stāvoklī, bet gan tas, ka tādējādi viņa sasniedza savu mērķi saņemt brīvas šīs darba dienas, jo, kā secināms no visiem apstākļiem, ja nebūtu brauciena uz ārzemēm, darbnespējas lapa netiktu ņemta. (09.11.2012. atzinums [25]) – 1.1., 1.2., 1.3.; 2.5., 2.6.; 3.1. 110
- Vērtējot tiesneša rīcības atbilstību ētikas normu prasībām, ir jānoskaidro, vai tā ir bijusi saistīta ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu un vai tā ir ietekmējusi konkrētu lietu izspriešanu. (01.08.2008. atzinums [5]) – 2.3., 2.8., 2.9.; 3.18. 140
- Viedokļa publiska paušana par savām vai citu tiesnešu izskatāmajām lietām mutvārdos vai komentāros rakstveidā, ja galīgais nolēmums vēl nav stājies likumīgā spēkā, ir pieļaujama, ja tā satur vispārējas juridiskas problēmas risinājumu un nesatur konkrētas norādes par lietas iztiesāšanu nākamajā tiesu instancē. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2.; 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Viens no lietu izskatīšanas pamatprincipiem ir koleģialitāte. Ar lietu koleģiālu izskatīšanu ir saprotama visu tiesas sastāvā esošo tiesnešu pilnvērtīga iesaiste, respektīvi, katrs no tiesnešiem ir pilnvarots pārzināt lietas apstākļus un dot tiem savu juridisko novērtējumu. (26.02.2016. skaidrojums [43]) – 1.2., 1.4.; 2.1., 2.2., 2.3.; 3.1., 3.7. 23

4. KANONS

Tiesnesis organizē savu ārpus tiesas darbību tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem

- Autoratlīdzības līguma slēgšana ar iestādi, kas ir potenciāls lietas dalībnieks tiesā, pats par sevi nav šķērslis lekciju lasīšanai. Būtiski, lai profesionālās ētikas principi tiek ievēroti, veidojot lekciju saturu. (21.03.2014. skaidrojums [32]) – 4.1., 4.3., 4.5. 43
- Būtu ieteicams izvairīties no tādas *draudzības* sociālajos tīklos, kas aprobežojas tikai ar uzaicinājuma apstiprināšanu (*draudzībai* nav personiska rakstura), īpaši tajos gadījumos, kad, pildot amata pienākumus (piemēram, šī persona ir advokāts, prokurors, cits paredzams lietas dalībnieks), var nākties sastapties ar personu, kuras virtuālā *draudzība* tiek apstiprināta, jo vērotājam no malas tomēr var būt šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti. Šādos

- gadījumos tiesnesim būtu vēlams, izskaidrojot procesa dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu, darīt zināmu šo faktu pārējiem lietas dalībniekiem.
- Savukārt, ja *draudzībai* ir tuvs un personisku attiecību raksturs, ne tikai pamatojoties uz ētikas, bet arī normatīvo aktu regulējumu, tiesnesim savu tiešo pienākumu veikšanā attiecībā uz *draugu* būtu sevi jāatstata. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58
- Ētikas standarti lekciju lasīšanai attiecībā uz tiesnesi, kurš vienlaikus ir tiesas priekšsēdētājs, vispārīgi neatšķiras no tiem standartiem, kas attiecas uz jebkuru tiesnesi. (14.02.2014. skaidrojums [31]) – 4.1., 4.3., 4.5. 45
- Kāda lietas dalībnieka vai kādas citas personas, kas to dara lietas dalībnieka labā, saruna ar tiesnesi par viņa tiesvedībā esošu lietu ārpus tiesas procesa bez otra dalībnieka klātbūtnes (*ex parte*) nav pieļaujama. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16
- Komunicējot sociālajā tīklā, ētika ir jāievēro tāpat kā jebkurā citā tiesneša darbībā un katram pašam ir jāizvērtē, vai attiecīgais komunikācijas veids, it īpaši *draudzības apstiprināšana*, netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanu, kas ir primāra. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; 4. 58
- Konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīva viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2., 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; 4.1., 4.3., 4.4. 66
- Kritērijs pedagoga darba nošķiršanai no radošā darba tiesnesim ir attiecīgo darbību saturs un mērķis. Radošais darbs ir vērst uz jaunradi, kā rezultātā tiek radīts, sacerēts, veidots kas jauns. Savukārt pedagoga darbs ir saistīts ar citu cilvēku izglītošanu, savu profesionālo zināšanu izplatīšanu. (09.07.2010. skaidrojums [11]) – 4.1., 4.3., 4.5., 4.10., 4.14., 4.15. 61
- Lai gan tiesneses darbību mērķis nav bijis atbalstīt vīra izvairīšanos no sprieduma izpildes, bet aizstāvēt savas un nepilngadīgo bērnu tiesības uz dzīvesvietu, kā arī savas materiālās intereses, šādas darbības var radīt iespaidu par palīdzību vīram izvairīties no viņam noteikto saistību izpildes. Tās vērtējamas kā šķietami necienīga tiesneša rīcība ārpus tiesas darbībā, privātajā dzīvē. (12.06.2009. atzinums [7]) – 2.5., 2.6., 2.8.; 4.1., 4.7. 136
- Lai kopīgi rūpētos gan par juridisko profesiju prestižu un tiesu varas autoritāti, gan arī par katras personas atsevišķo prestižu, ir jāsaprot, ka vienā lietā iesaistīto personu jebkura atsevišķa saruna ar tiesnesi pirms tiesas sēdes vai nolēmuma taisīšanas laikā var radīt šaubas (kaut arī nepamatotas) par *ex parte* sarunu vešanu un radīt nepareizu priekšstatu par iespējamu netaisnību. Tāpēc no šādām situācijām ir ieteicams izvairīties. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; 4.1. 16

Lai tiesnesis ievērotu gan pienākumu rīkoties cita tiesneša pieļauta ētikas pārkāpuma gadījumā, gan arī pienākumu ar cieņu un korekti izturēties pret citiem tiesnešiem, viņam cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētās situācijas ir vai nu jārunā vispirms ar šo tiesnesi, vai arī jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem. (19.10.2012. atzinums [24]) – 1.4.; 3.17.; **4.12.** 116

Lekciju lasīšana darba laikā nav pretrunā tiesnešu profesionālajai ētikai, ja tā netraucē tiesneša amata pienākumu pildīšanu. Ja tiesnesis ir arī tiesas priekšsēdētājs, viņam jāparūpējas, lai lekciju lasīšanas laikā būtu nodrošināts tiesas kā iestādes darbs. (14.02.2014. skaidrojums [31]) – **4.1., 4.3., 4.5.** 45

Lietā iesaistīto juridisko profesiju pārstāvju saziņa organizatoriskos nolūkos (piemēram, lai saskaņotu visiem iesaistītajiem pieņemamāko tiesas sēdes datumu, noskaidrotu par papildu iesniegtiem dokumentiem, iespēju iepazīties ar lietas materiāliem u.tml.) nav uzskatāma par *ex parte* sarunām un atsevišķos gadījumos tā objektīvi var notikt arī bez kāda dalībnieka klātbūtnes. Parasti organizatoriskos jautājumus būtu ieteicams risināt ar tiesas darbinieku (sekretāra, tiesneša palīga u.c.) starpniecību, bet nav izslēdzama tiesneša līdzdalība. (20.01.2012. skaidrojums [19]) – 2.9.; 3.9.; **4.1.** 16

Skatoties no saprātīga novērotāja perspektīvas, pa pastu atsūtītas tādu kolēģu simboliskas dāvanīņas pieņemšana gadu mijā, kuri nav tiesneša tiesvedībā esošas lietas dalībnieki, normālos apstākļos nevar radīt tiesnesim iepriekšējus aizspriedumus un traucēt objektīvi spriest tiesu. (03.04.2009. skaidrojums [6]) – 2.; **4.** 72

Tiesnesim kā nobriedušai personībai ir jāspēj katrā konkrētā gadījumā patstāvīgi atrast vidusceļu starp pilnīgu izolēšanos no sabiedrības, kas robežojas ar sabiedrībā akceptētu morāles normu ignorēšanu, atsakoties no vispārpieņemtām komunikācijas formām, un tiesneša necienīgu un nelikumīgu rīcību, kas grauj sabiedrības uzticēšanos tiesu sistēmai. Tiesnesim ir jāspēj patstāvīgi orientēties situācijā un, droši ļaunajoties uz personisko pārliecību, atpazīt, kad apsveikuma nolūks ir vienīgi koleģiālas cieņas apliecinājums un cilvēcīga komunikācija, bet kad – mēģinājums ietekmēt tiesneša objektivitāti. (03.04.2009. skaidrojums [6]) – 2.; **4.** 72

Tiesnesim, kurš nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas statusā, jāatstata sevi no tādu lietu izskatīšanas, kurās strīdi attiecas uz parādsaistību un maksātnespējas jomu. (08.04.2011. skaidrojums [16]) – 2.3.; **4.1., 4.10.** 52

Tiesnesis, ievērojot likumā noteiktos ierobežojumus, var būt pārstāvis tiesā ārkārtas situāciju gadījumos īpašos apstākļos ļoti tuviem savas ģimenes locekļiem vai citiem sev ļoti tuviem cilvēkiem. Jebkurā gadījumā tiesnesim ir rūpīgi jāapsver sava dalība tiesas procesā procesa dalībnieka vai tā pārstāvja statusā, jāizvērtē riska iespējas, lai tiesneša kā pārstāvja dalība

- tiesas procesā neradītu iespaidu, ka tiesnesis izmanto savu amatu privāto interešu labā, kas mazinātu uzticēšanos tiesnesim un tiesu sistēmai kopumā. (17.06.2015. skaidrojums [38]) – **4.1., 4.8., 4.9., 4.12., 4.14.** 37
- Tiesnesis ir tiesīgs veikt radošo un pedagoga darbu par samaksu, ja saprātīgam vērotājam no malas nevar rasties šaubas par to, ka ar tiesneša kā pedagoga vai radošo darbu tiek ietekmēta viņa tiesneša pienākumu veikšana, vai kas mazinātu cieņu pret tiesnesi un viņa veiktajiem pienākumiem. (09.07.2010. skaidrojums [11]) – **4.1., 4.3., 4.5., 4.10., 4.14., 4.15.** 61
- Tiesnesis, kurš samērā ar saviem likumīgajiem un paredzamajiem ienākumiem acīmredzami vieglprātīgi uzņēmies grūti nokārtojamas parādsaistības, ir pārkāpis tiesneša ētikas principus. (08.04.2011. skaidrojums [16]) – 2.3.; **4.1., 4.10.** 52
- Tiesnesis var komunicēt sociālajos tīklos, ja attiecīgais komunikācijas veids nemazina cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus. (08.10.2010. skaidrojums [12]) – 2.; 3.; **4.** 58
- Tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis maksātnespējīgas fiziskas personas stāvoklī, statuss ir savienojams ar tiesneša kā amatpersonas statusu. (08.04.2011. skaidrojums [16]) – 2.3.; **4.1., 4.10.** 52
- Tiesneša subjektīvo aizdomu izteikšana lietas dalībniekiem par cita tiesneša iespējamās rīcības neatbilstību ētikas normām nav uzskatāma par cieņas pilnu un korektu izturēšanos. (19.10.2012. atzinums [24]) – 1.4.; 3.17.; **4.12.** 116
- Tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpusstiesas darbībā. (12.06.2009. atzinums [7]) – 2.5., 2.6., 2.8.; **4.1., 4.7.** 136
- Tiesu nolēmumos jābūt atspoguļotiem visiem lietas apstākļiem un argumentācijai, lai par tiem nerastos nekādas šaubas. Tādēļ publiskai viedokļa paušanai par nolēmumu kā obligāts nosacījums nav izvirzāms iepazīšanās ar lietas materiāliem. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2., 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; **4.1., 4.3., 4.4.** 66
- Viedokļa publiska paušana par savām vai citu tiesnešu izskatāmajām lietām mutvārdos vai komentāros rakstveidā, ja galīgais nolēmums vēl nav stājies likumīgā spēkā, ir pieļaujama, ja tā satur vispārējas juridiskas problēmas risinājumu un nesatur konkrētas norādes par lietas iztiesāšanu nākamajā tiesu instancē. (12.06.2009. skaidrojums [9]) – 1.2., 2.1., 2.3., 2.8.; 3.3., 3.8., 3.12., 3.17.; **4.1., 4.3., 4.4.** 66

Avotu rādītājs, kuri pamato Tiesnešu ētikas komisijas atziņas

lpp.

I. LIKUMI

1. Latvijas Republikas Satversme

Ievads

26.02.2016. skaidrojums [42] 28

83.pants

26.02.2016. skaidrojums [43] 23

92.pants

26.02.2016. skaidrojums [42] 28

26.02.2016. skaidrojums [43] 23

101.pants

08.04.2011. skaidrojums [16] 52

2. Civilprocesa likums

18.pants

01.08.2008. lēmums [3] 156

21.pants

11.10.2013. atzinums [28] 97

75.pants

30.05.2014. atzinums [34] 86

127.pants

30.05.2014. atzinums [34] 86

3. Kriminālprocesa likums

59.pants

otrās daļas 1.punkts

05.10.2012. skaidrojums [23] 47

120.pants

otrā daļa

05.10.2012. skaidrojums [23] 47

4. Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā

27.11.2009. lēmums [10]	154
01.07.2011. skaidrojums [18]	50
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
1.pants	
4.punkts	
11.10.2013. atzinums [28]	97
5.punkts	
11.10.2013. atzinums [28]	97
7.punkts	
09.07.2010. skaidrojums [11]	61
7.pants	
<i>trešās daļas 2.punkts</i>	
27.06.2008. skaidrojums [2]	78
09.07.2010. skaidrojums [11]	61
<i>vienpadsmitā daļa</i>	
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
11.pants	
<i>pirmā daļa</i>	
01.07.2011. lēmums [17]	150
11.10.2013. atzinums [28]	97
13.pants	
03.04.2009. skaidrojums [6]	72
15.pants	
12.06.2009. skaidrojums [8]	69
22.pants	
12.06.2009. skaidrojums [8]	69

5. Par tiesu varu

10.pants	
12.06.2009. skaidrojums [8]	69
14.pants	
01.07.2011. skaidrojums [18]	50
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
<i>pirmā daļa</i>	
12.06.2009. skaidrojums [8]	69

29.10.2010. skaidrojums [14]	56
15.pants	
01.08.2008. lēmums [3]	156
20.pants	
26.02.2016. skaidrojums [43]	23
28.¹ pants	
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
33.pants	
19.12.2014. lēmums [35]	145
51.pants	
<i>pirmā daļa</i>	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
84.pants	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
6. Tiesnešu disciplinārās atbildības likums	
1.pants	
<i>pirmās daļas 3.punkts</i>	
27.06.2008. lēmums [1]	160
12.06.2009. atzinums [7]	136
01.07.2011. lēmums [17]	150
3.pants	
<i>pirmā daļa</i>	
27.06.2008. lēmums [1]	160
13.11.2010. atzinums [15]	128
II. TIESNEŠU ĒTIKU REGULĒJOŠI DOKUMENTI	
1. Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi	
27.06.2008. skaidrojums [2]	78
01.08.2008. atzinums [5]	140
01.08.2008. skaidrojums [4]	75
12.06.2009. atzinums [7]	136
19.10.2012. atzinums [24]	116
Preambula	
08.10.2010. skaidrojums [12]	58
1.6.punkts	
28.01.2015. vadlīnijas [36]	13

2.1.punkts

03.04.2009. skaidrojums [6]	72
29.10.2010. atzinums [13]	132
09.11.2012. atzinums [27]	103

2.2.punkts

08.10.2010. skaidrojums [12]	58
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
28.01.2015. vadlīnijas [36]	13
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

2.3.punkts

08.10.2010. skaidrojums [12]	58
01.07.2011. lēmums [17]	150
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
30.05.2014. atzinums [34]	86
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

2.5.punkts

12.06.2009. skaidrojums [8]	69
29.10.2010. skaidrojums [14]	56
01.07.2011. lēmums [17]	150
01.07.2011. skaidrojums [18]	50
11.10.2013. atzinums [28]	97
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

3.1.punkts

20.01.2012. skaidrojums [19]	16
02.03.2012. atzinums [21]	123
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
09.11.2012. atzinums [25]	110
30.05.2014. atzinums [33]	90
28.01.2015. vadlīnijas [36]	13
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
16.10.2015. skaidrojums [40]	34
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

3.2.punkts

05.10.2012. skaidrojums [23]	47
16.10.2015. skaidrojums [40]	34

4.1.punkts	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
09.11.2012. atzinums [25]	110
19.12.2014. lēmums [35]	145
4.2.punkts	
08.10.2010. skaidrojums [12]	58
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
15.01.2016. skaidrojums [41]	31
4.3.punkts	
08.10.2010. skaidrojums [12]	58
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
4.6.punkts	
13.12.2013. atzinums [29]	94
4.8.punkts	
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
4.9.punkts	
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
04.09.2015. atzinums [39]	83
4.11.punkts	
09.07.2010. skaidrojums [11]	61
4.11.1.punkts	
09.07.2010. skaidrojums [11]	61
14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43
4.11.4.punkts	
09.07.2010. skaidrojums [11]	61
14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
4.16.punkts	
03.04.2009. skaidrojums [6]	72
5.2.punkts	
19.12.2014. lēmums [35]	145
5.3.punkts	
19.12.2014. lēmums [35]	145
6.3.punkts	
12.06.2009. skaidrojums [9]	66

02.03.2012. atzinums [21]	123
6.6.punkts	
09.11.2012. atzinums [27]	103
<i>Bangaloras principu komentāri</i>	
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
66.punkts	
30.05.2014. atzinums [34]	86
103.punkts	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
108.punkts	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
109.punkts	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
110.punkts	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
174.punkts	
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
175.punkts	
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
218.punkts	
19.10.2012. atzinums [24]	116
2. Latvijas Tiesnešu ētikas kodekss	
1. kanons	
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
09.11.2012. atzinums [25]	110
10.01.2014. atzinums [30]	92
19.12.2014. lēmums [35]	145
<i>1.punkts</i>	
09.11.2012. atzinums [25]	110
<i>2.punkts</i>	
01.08.2008. lēmums [3]	156
12.06.2009. skaidrojums [9]	66
09.11.2012. atzinums [25]	110
09.11.2012. atzinums [27]	103
26.02.2016. skaidrojums [43]	23

3.punkts

09.11.2012. atzinums [25]	110
09.11.2012. atzinums [27]	103
10.01.2014. atzinums [30]	92
19.12.2014. lēmums [35]	145
26.02.2016. skaidrojums [42]	28

4.punkts

19.10.2012. atzinums [24]	116
09.11.2012. atzinums [27]	103
13.12.2013. atzinums [29]	94
10.01.2014. atzinums [30]	92
19.12.2014. lēmums [35]	145
28.01.2015. vadlīnijas [36]	13
26.02.2016. skaidrojums [42]	28
26.02.2016. skaidrojums [43]	23

2. kanons

03.04.2009. skaidrojums [6]	72
08.10.2010. skaidrojums [12]	58
13.11.2010. atzinums [15]	128
05.10.2012. skaidrojums [23]	47
09.11.2012. atzinums [25]	110
10.01.2014. atzinums [30]	92
19.12.2014. lēmums [35]	145

1.punkts

12.06.2009. skaidrojums [9]	66
19.12.2014. lēmums [35]	145
26.02.2016. skaidrojums [43]	23

2.punkts

19.12.2014. lēmums [35]	145
26.02.2016. skaidrojums [42]	28
26.02.2016. skaidrojums [43]	23

3.punkts

01.08.2008. atzinums [5]	140
12.06.2009. skaidrojums [9]	66
08.04.2011. skaidrojums [16]	52
01.07.2011. lēmums [17]	150
24.08.2012. atzinums [22]	120

11.10.2013. atzinums [28]	97
13.12.2013. atzinums [29]	94
30.05.2014. atzinums [33]	90
30.05.2014. atzinums [34]	86
28.01.2015. vadlīnijas [36]	13
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
16.10.2015. skaidrojums [40]	34
15.01.2016. skaidrojums [41]	31
26.02.2016. skaidrojums [42]	28
26.02.2016. skaidrojums [43]	23

4.punkts

12.06.2009. skaidrojums [9]	66
13.12.2013. atzinums [29]	94
10.01.2014. atzinums [30]	92
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
16.10.2015. skaidrojums [40]	34
26.02.2016. skaidrojums [42]	28

5.punkts

12.06.2009. atzinums [7]	136
09.11.2012. atzinums [25]	110
13.12.2013. atzinums [29]	94
10.01.2014. atzinums [30]	92
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
16.10.2015. skaidrojums [40]	34
26.02.2016. skaidrojums [42]	28

6.punkts

12.06.2009. atzinums [7]	136
13.11.2010. atzinums [15]	128
09.11.2012. atzinums [25]	110
09.11.2012. atzinums [27]	103
13.12.2013. atzinums [29]	94
10.01.2014. atzinums [30]	92
19.12.2014. lēmums [35]	145
26.02.2016. skaidrojums [42]	28

8.punkts

01.08.2008. atzinums [5]	140
12.06.2009. atzinums [7]	136

12.06.2009. skaidrojums [9]	66
02.03.2012. atzinums [21]	123
30.05.2014. atzinums [33]	90
04.09.2015. atzinums [39]	83
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

9.punkts

01.08.2008. atzinums [5]	140
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
09.11.2012. atzinums [27]	103
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

3. kanons

27.06.2008. skaidrojums [2]	78
12.06.2009. skaidrojums [8]	69
08.10.2010. skaidrojums [12]	58
29.10.2010. atzinums [13]	132
13.11.2010. atzinums [15]	128

1.punkts

27.11.2009. lēmums [10]	154
01.07.2011. skaidrojums [18]	50
09.11.2012. atzinums [25]	110
26.02.2016. skaidrojums [43]	23

2.punkts

02.03.2012. atzinums [21]	123
---------------------------------	-----

3.punkts

12.06.2009. skaidrojums [9]	66
27.11.2009. lēmums [10]	154
29.10.2010. skaidrojums [14]	56
01.07.2011. skaidrojums [18]	50

5.punkts

13.11.2010. atzinums [15]	128
20.01.2012. atzinums [20]	126
09.11.2012. atzinums [26]	106
09.11.2012. atzinums [27]	103
26.02.2016. skaidrojums [42]	28

6.punkts

09.11.2012. atzinums [26]	106
09.11.2012. atzinums [27]	103

26.02.2016. skaidrojums [42]	28
7.punkts	
26.02.2016. skaidrojums [42]	28
26.02.2016. skaidrojums [43]	23
8.punkts	
12.06.2009. skaidrojums [9]	66
29.10.2010. atzinums [13]	132
09.11.2012. atzinums [26]	106
09.11.2012. atzinums [27]	103
15.01.2016. skaidrojums [41]	31
26.02.2016. skaidrojums [42]	28
9.punkts	
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
12.punkts	
12.06.2009. skaidrojums [9]	66
17.punkts	
12.06.2009. skaidrojums [9]	66
19.10.2012. atzinums [24]	116
18.punkts	
01.08.2008. skaidrojums [4]	75
01.08.2008. atzinums [5]	140
01.07.2011. lēmums [17]	150
4. kanons	
03.04.2009. skaidrojums [6]	72
08.10.2010. skaidrojums [12]	58
1.punkts	
12.06.2009. atzinums [7]	136
12.06.2009. skaidrojums [9]	66
27.11.2009. lēmums [10]	154
09.07.2010. skaidrojums [11]	61
08.04.2011. skaidrojums [16]	52
20.01.2012. skaidrojums [19]	16
14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43
17.06.2015. skaidrojums [38]	37
3.punkts	
12.06.2009. skaidrojums [9]	66

09.07.2010. skaidrojums [11]	61
14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43

4.punkts

12.06.2009. skaidrojums [9]	66
-----------------------------------	----

5.punkts

09.07.2010. skaidrojums [11]	61
14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43

7.punkts

12.06.2009. atzinums [7]	136
--------------------------------	-----

8.punkts

12.06.2009. atzinums [7]	136
08.04.2011. skaidrojums [16]	52
17.06.2015. skaidrojums [38]	37

9.punkts

17.06.2015. skaidrojums [38]	37
------------------------------------	----

10.punkts

09.07.2010. skaidrojums [11]	61
08.04.2011. skaidrojums [16]	52

12.punkts

19.10.2012. atzinums [24]	116
17.06.2015. skaidrojums [38]	37

14.punkts

09.07.2010. skaidrojums [11]	61
17.06.2015. skaidrojums [38]	37

15.punkts

09.07.2010. skaidrojums [11]	61
------------------------------------	----

3. Tiesnešu ētikas komisijas dokumenti

27.06.2008. skaidrojums

12.06.2009. skaidrojums [9]	66
14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43

01.08.2008. atzinums

29.10.2010. skaidrojums [14]	56
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

01.08.2008. skaidrojums

12.06.2009. skaidrojums [8]	69
01.07.2011. skaidrojums [18]	50
24.08.2012. atzinums [22]	120
30.05.2014. atzinums [34]	86
13.02.2015. skaidrojums [37]	41

12.06.2009. skaidrojums

29.10.2010. skaidrojums [14]	56
01.07.2011. skaidrojums [18]	50
13.02.2015. skaidrojums [37]	41

09.07.2010. skaidrojums

14.02.2014. skaidrojums [31]	45
21.03.2014. skaidrojums [32]	43
17.06.2015. skaidrojums [38]	37

29.10.2010. skaidrojums

01.07.2011. skaidrojums [18]	50
13.02.2015. skaidrojums [37]	41

13.11.2010. atzinums

19.10.2012. atzinums [24]	116
---------------------------------	-----

01.07.2011. lēmums

30.05.2014. atzinums [34]	86
13.02.2015. skaidrojums [37]	41
15.01.2016. skaidrojums [41]	31

01.07.2011. skaidrojums

19.10.2012. atzinums [24]	116
---------------------------------	-----

20.01.2012. atzinums

15.01.2016. skaidrojums [41]	31
------------------------------------	----

19.10.2012. atzinums

13.12.2013. atzinums [29]	94
---------------------------------	----

14.02.2014. skaidrojums

21.03.2014. skaidrojums [32]	43
------------------------------------	----

21.03.2014. skaidrojums

17.06.2015. skaidrojums [38]	37
------------------------------------	----

30.05.2014. atzinums

13.02.2015. skaidrojums [37]	41
------------------------------------	----

15.01.2016. skaidrojums [41]	31
16.10.2015. skaidrojums	
26.02.2016. skaidrojums [42]	28

III. TIESU SPRIEDUMI

Eiropas Cilvēktiesību tiesas 25.02.1997. spriedums lietā "Findlay pret Lielbritāniju" (73.punkts)	
01.08.2008. skaidrojums [4]	75
Eiropas Cilvēktiesību tiesas 01.10.1982. spriedums lietā "Piersack pret Beļģiju" (30.punkts)	
01.08.2008. skaidrojums [4]	75
Satversmes tiesas 18.10.2007. spriedums lietā Nr.2007-03-01	
08.04.2011. skaidrojums [16]	52

IV. CITI AVOTI

Civilprocesa komentāri. Autoru kolektīvs K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Trešais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentura, 2006	
01.08.2008. lēmums [3]	156
Eiropas Tiesnešu Konsultatīvās padomes (CCJE) atzinums Nr.3 (2002) "Par tiesnešu ētiku un atbildību"	
03.04.2009. skaidrojums [6]	72
Ētikas jautājumi un korupcijas riski Rīgas apgabaltiesā. Sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījums	
08.04.2011. skaidrojums [16]	52
Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbilstība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā? Sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojums	
12.06.2009. skaidrojums [8]	69
01.07.2011. skaidrojums [18]	50

**TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS
DARBĪBU UN TIESNEŠU ĒTIKU
REGULĒJOŠI DOKUMENTI**

LATVIJAS REPUBLIKAS
LIKUMS

Par tiesu varu *

(Iz v i l k u m s)

14.¹ nodaļa

TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJA

(Nodaļa 03.04.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 19.04.2008.)

91.¹ pants. Tiesnešu ētikas komisija

Tiesnešu ētikas komisija ir koleģiāla tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kuras pamatmērķis ir sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī skaidrot tiesnešu ētikas normas.

91.² pants. Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas

Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas ir šādas:

1) pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, kā arī pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas vai Disciplinārtiesas pieprasījuma sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem;

2) pēc savas iniciatīvas vai tiesnešu lūguma skaidrot un analizēt Tiesnešu ētikas kodeksa normas, kā arī konsultēt tiesnešus par tiesnešu ētikas jautājumiem;

3) apkopot un sagatavot publicēšanai atziņas un skaidrojumus par ētikas normu interpretāciju un piemērošanu;

4) apspriest ētikas normu pārkāpumus;

5) izstrādāt Tiesnešu ētikas kodeksa normas un iesniegt tās apstiprināšanai Tiesnešu konferencē;

6) lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.06.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.08.2010.)

91.³ pants. Tiesnešu ētikas komisijas sastāvs

(1) Tiesnešu ētikas komisijas sastāvā ir desmit locekļi, kurus, aizklāti balsojot, ievēlē Tiesnešu konference.

(2) Tiesnešu konference divus Tiesnešu ētikas komisijas locekļus ievēlē no zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu izvirzīto kandidātu vidus, trīs – no rajonu (pilsētu) tiesu tiesnešu izvirzīto kandidātu vidus, trīs – no apgabaltiesu tiesnešu izvirzīto kandidātu vidus un divus – no Augstākās tiesas izvirzīto kandidātu vidus.

* Pieņemts 1992.gada 15.decembrī (spēkā no 01.01.1993.), pamatteksts publicēts: Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1993, Nr.1/2.

(3) Par Tiesnešu ētikas komisijas locekli var izvirzīt un šajā komisijā ievēlēt tiesnesi, Goda tiesnesi vai personu, kuras tiesneša pilnvaras izbeigušās līdz ar šajā likumā noteiktā amata pildīšanas maksimālā vecuma sasniegšanu. Tiesnešu ētikas komisijas locekļa kandidātam jābūt ar nevainojamu reputāciju un izpratni par ētikas lomu tiesneša darbā un juridiskās ētikas jautājumiem.

(4) Tiesnešu ētikas komisijas locekļa pilnvaru termiņš ir četri gadi. Tiesnešu ētikas komisijas locekli var ievēlēt atkārtoti, bet ne vairāk kā divas reizes pēc kārtas.

(5) Tiesnešu ētikas komisijas locekļa statuss nav savienojams ar Tiesnešu disciplinārkolēģijas locekļa, Disciplinārtiesas locekļa, Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas locekļa vai Tieslietu padomes locekļa pienākumu pildīšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.06.2010. un 13.06.2013. likumu, kas stājas spēkā 01.09.2013.)

91.⁴ pants. Tiesnešu ētikas komisijas darbība

(1) Tiesnešu ētikas komisija darbojas saskaņā ar reglamentu. Reglamentu apstiprina Tieslietu padome.

(2) Tiesnešu ētikas komisijas pirmo sēdi sasauc Augstākās tiesas priekšsēdētājs ne vēlāk kā mēneša laikā no komisijas ievēlēšanas dienas.

(3) Tiesnešu ētikas komisijas sēdē jāpiedalās vismaz sešiem Tiesnešu ētikas komisijas locekļiem.

(4) Tiesnešu ētikas komisija reizi gadā sniedz pārskatu par savu darbu Tiesnešu konferencei.

(5) Tiesnešu ētikas komisija var pieaicināt piedalīties tās sēdē ar padomdevēja tiesībām Satversmes tiesas tiesnesi, tiesu varai piederīgo profesiju pārstāvi, ētikas speciālistu vai atzītu tieslietu ekspertu.

(6) Tiesnešu ētikas komisijas darbu nodrošina Tiesu administrācija.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.06.2011. likumu, kas stājas spēkā 13.07.2011.)

APSTIPRINĀTS
ar Tieslietu padomes
2012.gada 7.maija lēmumu Nr.29
saskaņā ar likuma "Par tiesu varu"
91.⁴ panta pirmo daļu

Tiesnešu ētikas komisijas reglaments

I. Vispārīgie noteikumi

1. Tiesnešu ētikas komisijas (turpmāk – komisija) reglaments nosaka komisijas locekļu izvirzīšanas un ievēlēšanas kārtību, komisijas sastāvu un darba organizāciju, pieprasījuma izskatīšanas un atzinuma, kā arī ētikas normu skaidrojuma sniegšanas kārtību.
2. Komisija pilda likumā "Par tiesu varu" (turpmāk – likums) noteiktās funkcijas, pamatojoties uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām.

II. Komisijas locekļu izvirzīšana un ievēlēšana

3. Komisijas locekļa kandidātu izvirza individuāli vai kolektīvi, elektroniski nosūtot Tiesu administrācijai (turpmāk – administrācija) pieteikumu. Šā reglamenta 9. un 17.punktā noteiktajos gadījumos kandidātu var izvirzīt, piesakot mutiski.
4. Pieteikumu iesniedz četru nedēļu laikā no Tiesnešu konferences izsludināšanas dienas, nosūtot to uz administrācijas paziņojumā par Tiesnešu konferences izsludināšanu norādīto elektroniskā pasta adresi.
5. Administrācija apkopo saņemtos pieteikumus un sagatavo kandidātu sarakstus, kuros norāda kandidāta kārtas numuru, vārdu, uzvārdu un tiesu vai zemesgrāmatu nodaļu, kurā kandidāts strādā vai strādāja, kad tika sasniegts likumā noteiktais amata pildīšanas maksimālais vecums.
6. Kandidātus sarakstā sarindo, ņemot vērā to tiesnešu skaitu, kas kandidātu izvirzījis, sākot ar kandidātu, kuru izvirzījis lielāks skaits tiesnešu.
7. Administrācija kandidātu sarakstus vismaz desmit darba dienas pirms Tiesnešu konferences dienas elektroniski nosūta tiesnešiem.
8. Kandidāts pēc viņa kandidatūras paziņošanas var atteikties no kandidēšanas uz komisijas locekļa amatu.
9. Tiesnešu konferencē tās vadītājs ziņo par izvirzītajiem kandidātiem un gadījumā, ja nav izvirzīts likuma 91.³panta otrajā daļā noteiktais personu skaits, uzaicina izvirzīt kandidātus komisijas locekļa amatam.

10. Tiesnešu konferences vadītājs dod iespēju tiesnešiem uzdot jautājumus izvirzītajiem kandidātiem.
11. Pēc tam, kad kandidāti ir atbildējuši uz jautājumiem, katram tiesnesim tiek izdalītas četras balsošanas zīmes.
12. Tiesnesis no katras balsošanas zīmes izvēlas vismaz vienu kandidātu, atzīmējot kandidāta kārtas numuru. Balsošanas zīmē atzīmē ne vairāk kandidātu kā likuma 91.³panta otrajā daļā ir noteikts no katra kandidātu saraksta ievēlamo kandidātu skaits.
13. Balsošanas zīme ir nederīga, ja:
 - 13.1. tajā nav veiktas atzīmes;
 - 13.2. tajā veiktas vairāk atzīmes nekā noteikts no katra kandidātu saraksta ievēlamo kandidātu skaita.
14. Par komisijas locekļiem ievēl personas, kuras ir saņēmušas balsu vairākumu.
15. Ja vienu kandidātu izvirza vienlaikus zemesgrāmatu nodaļu tiesneši, rajonu (pilsētu) tiesu tiesneši, apgabaltiesu tiesneši vai Augstākās tiesas tiesneši (t.i., kandidāts ir iekļauts divos vai vairākos kandidātu sarakstos), tad:
 - 15.1. kandidātu ievēl par komisijas locekli no tā kandidātu saraksta, kurā saņemts vairāk balsu;
 - 15.2. kandidātu svītro no pārējiem kandidātu sarakstiem.
16. Ja saskaņā ar šā reglamenta 15.2.punktu kandidātu svītro no kandidātu saraksta, tad par komisijas locekli no šā saraksta ir ievēlēts nākamais kandidāts, kurš ir saņēmis vairāk balsu.
17. Ja no kandidātu vidus netiek ievēlēts likuma 91.³panta otrajā daļā noteiktais komisijas locekļu skaits, Tiesnešu konferences vadītājs aicina atkārtoti izvirzīt kandidātus, par kuriem notiek balsošana šā reglamenta noteiktajā kārtībā.
18. Komisijas locekļu izvirzīšana un ievēlēšana tiesnešu neklātienēs konferencē (elektroniskās vēlēšanas) notiek Tiesnešu konferences nolikumā un Tieslietu padomes apstiprinātajā elektroniskās konferences organizēšanas un norises plānā noteiktajā kārtībā.

IV. Komisijas sastāvs un darba organizācija

19. Komisijas priekšsēdētājs:
 - 19.1. vada un organizē komisijas darbu;
 - 19.2. apstiprina komisijas sēžu darba kārtību;
 - 19.3. sasauc un vada komisijas sēdes;
 - 19.4. paraksta komisijas sēdes protokolu.

20. Komisijas priekšsēdētāju tā prombūtnes laikā aizvieto komisijas priekšsēdētāja vietnieks.
21. Komisijas priekšsēdētāju un komisijas priekšsēdētāja vietnieku ievēl komisijas sēdē ar balsu vairākumu.
22. Administrācija nodrošina:
 - 22.1. komisijas lietvedību;
 - 22.2. komisijas locekļu un personu, kurām ir tiesības piedalīties komisijas sēdēs, informēšanu par komisijas sēdēm, to norises laiku, vietu un darba kārtību ne vēlāk kā piecas darba dienas pirms sēdes;
 - 22.3. komisijas sēžu protokolēšanu un citu ar komisijas darba nodrošināšanu saistītu pienākumu izpildi.
23. Atstādināšana no tiesneša amata aptur komisijas locekļa pilnvaras uz atstādināšanas laiku.
24. Komisijas locekļa pilnvaras izbeidzas, ja:
 - 24.1. tiesnesi atceļ vai atbrīvo no tiesneša amata, izņemot gadījumu, kad tiesnesi no amata atbrīvo sakarā ar likumā noteiktā amata pildīšanas maksimālā vecuma sasniegšanu;
 - 24.2. komisijas loceklis atsakās no sava amata.
25. Ja komisijas locekļa pilnvaras izbeidzas, jaunu komisijas locekli no attiecīgā tiesu līmeņa vai zemesgrāmatu nodaļu izvirzīto kandidātu vidus ievēl nākamajā Tiesnešu konferencē.
26. Komisijas sēdes sasauc pēc nepieciešamības, bet ne retāk kā reizi trijos mēnešos.
27. Sēdi atklāj komisijas priekšsēdētājs, paziņojot sēdes darba kārtību.
28. Komisijas sēdes ir atklātas. Pēc personas, kurai ir tiesības piedalīties komisijas sēdē, motivēta lūguma vai komisijas locekļa ierosinājuma jautājumu var izskatīt slēgtā sēdē.
29. Slēgtā komisijas sēdē var piedalīties:
 - 29.1. tiesnesis, kura iespējamais ētikas normu pārkāpums tiks izskatīts;
 - 29.2. pieprasījuma iesniedzējs;
 - 29.3. personas ar padomdevēja tiesībām vai to pilnvarotie pārstāvji.
30. Komisijas sēdes protokolē. Komisijas sēdes gaitu var fiksēt ar audio vai video aparatūru. Sēdes gaitas audio vai video ierakstu pievieno komisijas sēdes protokolam, kurā norāda uzdotos jautājumus un sniegto paskaidrojumu būtību.

31. Ar komisijas atļauju, saņemot šā reglamenta 29.1. un 29.2.punktā minēto personu piekrišanu, sēdes gaitu var fiksēt ar audio vai video aparāturu arī citas personas.
32. Komisija lēmumus un atzinumus pieņem balsojot ar balsu vairākumu. Balsīm sadaloties līdzīgi, izšķirošā ir komisijas priekšsēdētāja balss.

V. Pieprasījuma izskatīšana un atzinuma sniegšana

33. Rakstveida pieprasījuma izskatīšanu komisijas sēdē uzsāk ne vēlāk kā divu nedēļu laikā no pieprasījuma saņemšanas dienas.
34. Trīs darba dienu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas komisijas priekšsēdētājs nosaka komisijas sēdes laiku, nodrošina pieprasījuma iesniedzēja un tiesneša, kura iespējamais ētikas normu pārkāpums sēdē tiks izskatīts, uzaicināšanu uz komisijas sēdi, un nosaka par pieprasījuma izvērtēšanu atbildīgo komisijas locekli – referentu.
35. Tiesnesim, kura iespējamais ētikas normu pārkāpums sēdē tiks izskatīts, ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, iesniegt rakstveida paskaidrojumus un piedalīties komisijas sēdē.
36. Komisija var lemt par pieprasījuma izskatīšanas atlikšanu, ja tiesnesis nav ieradies uz sēdi attaisnojot iemeslu dēļ un lūdz atlikt komisijas sēdi.
37. Komisija uzklausa referenta ziņojumu, pieprasījuma iesniedzēju, tiesnesi, par kura iespējamo ētikas normu pārkāpumu pieprasījums iesniegts, un personu ar padomdevēja tiesībām vai tās pilnvarotu pārstāvi.
38. Pēc ziņojuma, paskaidrojumu un viedokļu uzklaušīšanas komisija apspriežu istabā vienojas par atzinumu, kuru komisijas priekšsēdētājs paziņo personām, kas ieradušās uz komisijas sēdi.
39. Ja komisija atzīst, ka šajā sēdē nav iespējams vienoties par atzinumu, komisija nosaka nākamo sēdi ne vēlāk kā divu nedēļu laikā. Komisija var noteikt citu sēdes laiku, ja līdz nākamajai sēdei nepieciešams noskaidrot papildu apstākļus vai iegūt papildu informāciju un tas objektīvu apsvērumu dēļ nav iespējams divu nedēļu laikā.
40. Ja pieprasījums ir iesniegts par komisijas locekļa iespējamu ētikas normu pārkāpumu, attiecīgais komisijas loceklis atzinuma pieņemšanā nepiedalās.
41. Komisijas priekšsēdētājs paziņo klātesošajām personām vietu un laiku (ne vēlāk kā divu nedēļu laikā), kad būs iespējams iepazīties ar motivētu komisijas atzinumu rakstveidā.
42. Referents sagatavo motivētu atzinumu, kuru paraksta komisijas locekļi, kas piedalījās atzinuma pieņemšanā.

43. Komisijas loceklis var noformēt rakstveidā un pievienot atzinumam savas atsevišķās domas.
44. Pēc atzinuma parakstīšanas administrācija atzinumu pievieno lietas materiāliem un tā norakstu, ko paraksta komisijas priekšsēdētājs, nosūta pieprasījuma iesniedzējam, kā arī personai, kuras iespējamais ētikas normu pārkāpums sēdē tika izskatīts.

VI. Ētikas normu skaidrojuma sniegšana

45. Pēc tiesneša lūguma vai komisijas locekļa priekšlikuma veikt Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normu interpretāciju komisijas priekšsēdētājs saprātīgā termiņā, bet ne vēlāk kā divu mēnešu laikā no lūguma saņemšanas dienas, sasauca komisijas sēdi. Nepieciešamības gadījumā komisijas priekšsēdētājs nosaka par lūgumā norādīto ētikas normu izvērtēšanu atbildīgo komisijas locekli – referentu.
46. Par komisijas sēdi paziņo lūguma iesniedzējam. Komisija lūgumu var izskatīt bez lūguma iesniedzēja klātbūtnes. Ja komisijas priekšsēdētājs uzskata, ka lūguma iesniedzēja klātbūtne sēdē ir nepieciešama, viņš nodrošina lūguma iesniedzēja uzaicināšanu uz komisijas sēdi.
47. Komisija uzklausa referenta ziņojumu un vienojas par ētikas normu skaidrojumu.
48. Referents sagatavo motivētu ētikas normu skaidrojumu, kuru paraksta komisijas loceklis, kas piedalījās ētikas normu skaidrojuma pieņemšanā.
49. Komisijas loceklis var noformēt rakstveidā un pievienot ētikas normu skaidrojumam savas atsevišķās domas.
50. Administrācija ētikas normu skaidrojumu elektroniski nosūta tiesnesim, kas iesniedza lūgumu.

VII. Ētikas normu pārkāpumu apspriešana

51. Ētikas komisija apspriež ētikas normu pārkāpumu, ja tā ir saņēmusi tiesas priekšsēdētāja (Augstākās tiesas, apgabaltiesas vai rajona (pilsētas) tiesas) vai zemesgrāmatu nodaļas priekšnieka iesniegumu par tiesneša iespējamo ētikas normas pārkāpumu, kas nav rupjš, un iesniegumā ir izklāstīti konkrētā pārkāpuma apstākļi un pievienoti pierādījumi, kas to apliecina.
52. Iesnieguma izskatīšana notiek, ievērojot šā reglamenta 33.–44.punktu.
53. Ētikas komisija pēc savas iniciatīvas apspriež tiesneša iespējamo ētikas normas pārkāpumu, kas nav rupjš, ja tās rīcībā ir nonākusi informācija par tiesneša rīcību, kas pārkāpj ētikas normas.

54. Ja Ētikas komisija nolemj pēc savas iniciatīvas apspriest tiesneša ētikas normas pārkāpumu, komisijas priekšsēdētājs nozīmē komisijas locekli – referentu un noteic komisijas sēdes laiku. Par jautājuma pieņemšanu apspriešanai tiek paziņots tiesnesim, kura rīcība tiks apspriesta.
55. Komisijas loceklis – referents noskaidro konkrētos apstākļus, savāc nepieciešamās ziņas un dokumentus un sagatavo ziņojumu komisijas sēdei.
56. Tiesnesim, kura rīcība tiks apspriesta, ir tiesības līdz komisijas sēdei iepazīties ar lietas materiāliem, iesniegt rakstveida paskaidrojumus un piedalīties komisijas sēdē.
57. Ētikas normas pārkāpuma apspriešana komisijas sēdē notiek, ievērojot šā reglamenta 36.–44.punktu.

VIII. Noslēguma jautājums

58. Komisija publicē portālā *www.tiesas.lv* komisijas atziņas un skaidrojumus par ētikas normu interpretāciju un piemērošanu.

Latvijas tiesnešu ētikas kodekss

*Pieņemts Latvijas Republikas tiesnešu konferencē
1995.gada 20.aprīlī*

1. KANONS

**Tiesnesis tur cieņā savu amatu,
tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu:**

1. neatkarīga tiesu vara ir neatņemama demokrātiskas sabiedrības sastāvdaļa;
2. tiesneša rīcībai ir jāsakā ar Satversmi un Likumu un jābūt godprātīgai;
3. tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā;
4. tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

2. KANONS

**Tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības,
kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas:**

1. tiesnesis ciena un ievēro likumu;
2. tiesnesis apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus;
3. tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei;
4. tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā;
5. tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinājoši, turklāt tas jā dara pēc brīvas gribas;
6. aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi;
7. tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka ģimenes, sociālās, politiskās vai citas attiecības varētu ietekmēt tiesneša rīcību tiesas spriešanas laikā;
8. tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses;
9. tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka rodas iespaids, it kā kāda persona atrodas īpašā stāvoklī, kas ļautu ietekmēt tiesnesi;

10. tiesneša amata kandidātam ir jāizturas ar cienību, kas raksturīga tiesas institūtam, un savā rīcībā jāievēro tiesas neatkarības un godīguma princips, kā arī jārosina savus ģimenes locekļus ievērot tādas pašas uzvedības standartus.

3. KANONS

Tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi:

1. tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām;
2. tiesnesis pilnveido savu profesionalitāti;
3. tiesnesis, izlemjot lietas, nedrīkst ietekmēties no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas;
4. tiesnesis prasa noteiktas kārtības un uzvedības normu ievērošanu tiesas procesā;
5. tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei;
6. tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi;
7. tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem;
8. tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi;
9. tiesnesis nedrīkst pieļaut *ex parte* sarunas par iesāktu vai ierosinātu procesu bez pušu klātbūtnes;
10. tiesnesis drīkst konsultēties ar citiem tiesnešiem;
11. tiesnesim jācenšas lietas izlemt savlaicīgi;
12. tiesnesis nedrīkst par neizlemtu tiesu sniegt nekādus publiskus komentārus, kas varētu kaut kādā veidā ietekmēt lietas izskatīšanas rezultātu;
13. tiesnesis nedrīkst slavēt vai kritizēt tiesas piesēdētājus, kas varētu ietekmēt viņu objektivitāti attiecīgo lietu izlemšanā;
14. tiesnesis nedrīkst atklāt konfidenciālo informāciju, ko viņš ieguvis, būdams tiesneša amatā;
15. tiesnesis prasa no personāla un tiesas ierēdņiem, lai viņi ar cieņu izturētos pret tiesneša darbu, būtu uzticīgi un godīgi pildītu savus darba pienākumus;
16. tiesnesim jāizvairās no prioritāšu izrādīšanas tiesas procesā;

17. tiesnesim, kas saņēmis ticamu informāciju par to, ka kāds tiesnesis ir pārkāpis ētikas kodeksa normas, jārīkojas atbilstoši saviem ētikas principiem;
18. tiesnesis atstata sevi no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram(-ei) vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību vai prāvā iesaistīto pusi.

4. KANONS

Tiesnesis organizē savu ārpustiesas darbību tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem:

1. tiesnesis veic ārpustiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesnešu pienākumu pareizu pildīšanu;
2. tiesnesim nav jābūt atšķirtam no tās sabiedrības, kurā viņš dzīvo, bet viņš nedrīkst izrādīt neobjektivitāti vai aizspriedumainību pret kādu cilvēku grupu, tautību, dzimumu, reliģiju utt.;
3. savā brīvajā laikā tiesnesis drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt presē, lasīt lekcijas, kā arī piedalīties citos ārpustiesas pasākumos, kas nav pretrunā ar ētikas kodeksu;
4. tiesnesim ir tiesības dot savu ieguldījumu likumu, juridiskās sistēmas un tieslietu administrēšanas uzlabošanā, arī materiālo un procesuālo tiesību pārskatīšanā;
5. tiesnesis drīkst strādāt par pasniedzēju mācību iestādēs, valsts vai sabiedriskās organizācijās, kas nenodarbojas ar peļņas gūšanu;
6. tiesnesis drīkst piedalīties žēlsirdības organizācijās, bet nedrīkst to darīt tiesas institūta vārdā;
7. tiesnesis nedrīkst iesaistīties finansu vai saimnieciskos darījumos, ko varētu uztvert kā tiesneša amata ļaunprātīgu izmantošanu, kā arī iesaistīties šādos darījumos ar juristiem, kas varētu piedalīties procesā;
8. tiesnesim var piederēt īpašums, viņš var rīkoties ar ģimenes locekļu īpašumu, arī ar nekustamo īpašumu, vai ar šo īpašumu iesaistīties peļņu nesošās darbībās;
9. tiesnesis nedrīkst strādāt par ierēdni, direktoru, vadītāju, kā arī būt par partneri, darbinieku vai konsultantu jebkurā uzņēmumā, izņemot tādus uzņēmumus, kas ir tiesneša vai ģimenes locekļu īpašumā vai līdźīpašumā, vai kas saistīti ar tiesnešu vai ģimenes locekļu finansu ieguldījumu;
10. tiesnesim ir jārīkojas ar saviem ieguldījumiem un citām finansu interesēm tādā veidā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumu skaitu, kad ir pamats tiesnesi atstatīt no lietas izskatīšanas;

11. tiesnesis nedrīkst pieņemt, kā arī rosināt, lai ģimenes locekļi, kas pastāvīgi dzīvo tiesneša ģimenē, pieņemtu dāvanas, pakalpojumus vai aizdevumus no jebkādas personas, izņemot dāvanas no draugiem vai radiem īpašos gadījumos (jubilejās, gadadienās, kāzās) un aizdevumu no parastas kredītiestādes, kas pieejams arī visām citām personām, kas nav tiesneši;
12. tiesnesis nedrīkst būt par personīgo pārstāvi, aizbildni, pilnvaroto vai citu uzticības personu, izņemot tad, ja jākārtoto mantojums vai noguldījums kādam savas ģimenes loceklim, ar nosacījumu, ka šāda darbība netraucēs tiesnesim godīgi veikt viņa pamatpienākumus;
13. tiesnesis nedrīkst darboties kā arbitrs vai starpnieks vai arī veikt citādas privātas tiesāšanas darbības;
14. tiesnesis nedrīkst strādāt par praktizējošu juristu, bet var dot juridisku padomu, sarakstīt vai pārskatīt juridiskus dokumentus kādam no savas ģimenes locekļiem;
15. tiesnesis drīkst saņemt kompensāciju, kā arī izdevumu atlīdzību par ārpusstiesas darbībām, kas ir atļauts šajā kodeksā, ja šādu maksājumu avots nerada sajūtu, ka tas varētu ietekmēt tiesneša tiesvedības pienākumu izpildi vai citādā veidā radīt nepiemērotas uzvedības iespaidu, kompensācija nedrīkst pārsniegt pakalpojuma reālo vērtību, kā arī tā nedrīkstētu būt lielāka par summu, ko par tādu pašu darbu būtu saņēmis cits cilvēks, kas nav tiesnesis.

5. KANONS

Tiesnesis vai tiesneša kandidāts atturas no politiskas darbības:

1. tiesnesis vai tiesneša kandidāts nedrīkst būt politisku organizāciju vai partiju biedrs, turēt runas kādas politiskas organizācijas vārdā, prasīt ziedojumus vai izdarīt noguldījumus politiskās organizācijas vai tās kandidāta atbalstam;
2. tiesnesis aptur tiesneša darbību uz laiku, ja viņš tiek ievēlēts valsts varas, pārvaldes vai pašvaldības struktūrās;
3. tiesnesis var palikt amatā priekšvēlēšanu kampaņu laikā, būdams deputāta kandidāts Saeimas vai pašvaldību vēlēšanās;
4. kandidāts, kas nav tiesnesis, un vēlas tikt iecelts tiesneša amatā, līdz viņa iecelšanai par tiesnesi var būt kādas politiskas organizācijas biedrs, apmeklēt politiskas sapulces, turpināt maksāt parastos maksājumus politiskai organizācijai;
5. aizliegums līdzdarboties politiskajās partijās vai organizācijās neliedz tiesnesim personīgas simpātijas vai antipātijas pret atsevišķām politiskām partijām, ja tas netraucē objektīvai tiesas spriešanai.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padome

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi**(The Bangalore Principles of Judicial Conduct)***Preambula**

TĀ KĀ *Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā* kā pamatprincips ir atzīts tas, ka ikvienam uz pilnīgas līdztiesības pamatiem ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā tad, ja tiek noteiktas tiesības un pienākumi un tiek lemts par apsūdzību noziedzīga nodarījuma izdarīšanā;

TĀ KĀ *Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām* tiek garantēts, ka visas personas tiesas priekšā ir vienlīdzīgas un ka tad, ja tiek lemts par apsūdzību noziedzīga nodarījuma izdarīšanā vai par tiesībām un pienākumiem, ikvienam ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu, kas bez nepamatotas kavēšanās notiek kompetentā, neatkarīgā un objektīvā tiesā, kas izveidota saskaņā ar likumu;

TĀ KĀ iepriekšminētie pamatprincipi un tiesības ir arī atzītas vai atspoguļotas reģionālajos cilvēktiesību instrumentos, valstu konstitūcijās, tiesību aktos un anglosakšu tiesībās, kā arī tieslietu nozares konvencijās un tradīcijās;

TĀ KĀ kompetentu, neatkarīgu un objektīvu tiesnešu svarīgumu cilvēktiesību aizsardzībā vēl vairāk pastiprina tas, ka visu pārējo tiesību īstenošana galu galā ir atkarīga no pareizas tiesvedības prakses;

TĀ KĀ kompetenti, neatkarīgi un objektīvi tiesneši ir svarīgi arī tādēļ, lai tiesas varētu pildīt savus uzdevumus attiecībā uz konstitucionālisma un tiesiskuma aizsardzību;

TĀ KĀ modernā demokrātiskā sabiedrībā ļoti svarīga ir sabiedrības uzticēšanās tiesu sistēmai un tiesnešu morālajai autoritātei un godprātībai;

TĀ KĀ ir svarīgi, lai tiesneši gan individuāli, gan kolektīvi respektētu un cienītu tiesneša amatu kā sabiedrības uzticēšanās izpausmi un censtos pastiprināt un saglabāt paļaušanos uz tiesu sistēmu;

* Apstiprināti 2002.gadā.

Valsts valodas centra tulkojums. Sk: www.vvc.gov.lv/

Angļu val. pieejami: http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf

TĀ KĀ galvenā atbildība par augstu tiesnešu ētikas standartu veicināšanu un uzturēšanu gulstas uz katras valsts tiesnešiem;

UN TĀ KĀ *Apvienoto Nāciju Organizācijas Tiesnešu neatkarības pamatprincipi* ir paredzēti, lai nodrošinātu un veicinātu tiesnešu neatkarību, un ir galvenokārt adresēti dalībvalstīm,

TURPMĀK MINĒTIE PRINCIPI ir paredzēti, lai ieviestu tiesnešu ētikas standartus. To mērķis ir sniegt tiesnešiem norādījumus un nodrošināt tiesu sistēmas locekļu ētikas reglamentēšanas principus. To mērķis ir arī palīdzēt izpildvaras un likumdošanas varas locekļiem, kā arī advokātiem un plašākai sabiedrībai labāk saprast un atbalstīt tiesnešu darbu. Šo principu pamatā ir pieņēmums, ka tiesneši par savu rīcību ir atbildīgi atbilstošu institūciju priekšā, kas izveidotas, lai uzturētu tiesnešu rīcības standartus, un kas pašas ir neatkarīgas un objektīvas un ir paredzētas, lai papildinātu pastāvošās tiesību un ētikas normas, kuras ir saistošas tiesnešiem, nevis no tām atkāptos.

1. vērtība NEATKARĪBA

Principi:

Tiesnešu neatkarība ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām. Tādēļ tiesnesim ir jāsaģē tiesu varas neatkarība gan tās individuālajā, gan institucionālajā aspektā un pašam jābūt šādas neatkarības piemēram.

Principa piemērošana:

- 1.1. Tiesnesis savas tiesneša funkcijas veic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, būdams brīvs no jebkādas ārējas ietekmes, pamudinājumiem, spiediena, draudiem vai iejaukšanās, ko tieši vai netieši varētu radīt kādas aprindas vai iemesls.
- 1.2. Tiesnesis ir neatkarīgs attiecībā ar sabiedrību kopumā un attiecībā ar konkrētām pusēm strīdā, kas viņam jāizšķir.
- 1.3. Tiesnesim ne vien jābūt brīvam no neatbilstošiem sakariem ar valsts izpildvaru un likumdevēju varu un to ietekmes, bet arī jārada par sevi šāds priekšstats.
- 1.4. Veicot tiesneša pienākumus, tiesnesis ir neatkarīgs no saviem kolēģiem tiesnešiem attiecībā uz lēmumiem, kurus tiesnesim ir pienākums pieņemt neatkarīgi.
- 1.5. Tiesnesis veicina un aizstāv tiesneša pienākumu veikšanai nepieciešamās garantijas, lai saglabātu un pastiprinātu tiesnešu institucionālo darbības neatkarību.

- 1.6. Tiesnesis ar savu stāju apliecina un veicina augstus tiesneša ētikas standartus, lai palielinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, kas ir ļoti svarīgs apstāklis tiesnešu neatkarības saglabāšanai.

2. vērtība OBJEKTIVITĀTE

Principi:

Objektivitātei ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai. Tā attiecas ne vien uz pašiem lēmumiem, bet arī uz procesu, ar kuru tiek pieņemti lēmumi.

Principa piemērošana:

- 2.1. Tiesnesis savus tiesneša pienākumus pilda bez īpašas labvēlības vai aizspriedumiem.
- 2.2. Tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei.
- 2.3. Ciktāl iespējams, tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumus, kad viņš būtu jāatstādina no noteiktu lietu izskatīšanas vai izlemšanas.
- 2.4. Tiesvedības laikā vai gadījumā, ja šāda tiesvedība būtu paredzama, tiesnesis nedrīkst apzināti izteikt nekādus komentārus, par kuriem varētu pamatoti uzskatīt, ka tie var ietekmēt šādas tiesvedības rezultātu vai nepārprotami kaitēt procesa taisnīgumam. Tiesnesis arī nedrīkst publiski vai citādi izteikt nekādus komentārus, kas varētu ietekmēt ar kādu personu vai jautājumu saistītu tiesvedību.
- 2.5. Tiesnesim jāatsakās no līdzdalības ikvienā tiesvedībā, kurā viņš attiecīgo jautājumu nespēj izlemt objektīvi vai kurā par viņu varētu rasties tāds priekšstats. Šāda veida tiesvedība var būt, piemēram, gadījumos, kad
 - 2.5.1. tiesnesim ir aizspriedums pret kādu no lietas dalībniekiem vai ir personīgi zināma informācija par apstrīdētajiem faktiskajiem apstākļiem, kas attiecas uz konkrēto tiesvedību;
 - 2.5.2. tiesnesis agrāk ir bijis advokāts vai galvenais liecinieks jautājumā, ko izskata tiesa, vai
 - 2.5.3. tiesnesim vai kādam tiesneša ģimenes loceklim ir ekonomiskas intereses attiecībā uz tiesā izskatāmā jautājuma rezultātu.

Jāņem vērā, ka tiesneša atcelšanu nevar pieprasīt, ja nav nevienas citas tiesas, kas var izskatīt attiecīgo lietu, vai pastāv ārkārtas apstākļi, kuru dēļ bezdarbība var būtiski apdraudēt tiesiskumu.

3. vērtība GODPRĀTĪBA

Principi:

Godprātībai ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.

Principa piemērošana:

- 3.1. Tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu.
- 3.2. Tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai. Taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts.

4. vērtība ATBILSTĪBA

Principi:

Atbilstībai un priekšstatam par tiesneša atbilstību ir liela nozīme visu tiesneša pienākumu veikšanai.

Principa piemērošana:

- 4.1. Tiesnesis nepieļauj neatbilstību un šķietamu neatbilstību visā savā darbībā.
- 4.2. Tā kā tiesnesis ir pakļauts pastāvīgai sabiedrības uzmanībai, viņam ir jāuzņemas personīgi ierobežojumi, ko ierindas pilsonis varētu uzskatīt par apgrūtinājošiem, un tas jā dara no brīvas gribas un labprātīgi. Proti, tiesnesim jāizturas tā, lai viņš nedarītu kaunu tiesneša amatam.
- 4.3. Savās personīgajās attiecībās ar atsevišķiem juristiem, kas regulāri praktizē konkrētā tiesneša tiesā, tiesnesim jāvairās no situācijām, kuras varētu radīt pamatotas aizdomas par favorītismu vai neobjektivitāti, vai favorītisma vai neobjektivitātes šķietamību.
- 4.4. Tiesnesis nepiedalās tādas lietas izskatīšanā, kurā kāds viņa ģimenes loceklis pārstāv kādu no lietas dalībniekiem vai ir jebkādā veidā saistīts ar attiecīgo lietu.
- 4.5. Tiesnesis neļauj savu rezidenci izmantot kādam juristam klientu vai citu juristu pieņemšanai.
- 4.6. Tiesnesim tāpat kā visiem citiem pilsoņiem ir tiesības uz vārda, uzskatu, asociācijas un biedrošanās brīvību, taču, īstenojot šādas tiesības, tiesnesim vienmēr jārikojas tā, lai neapkaunotu tiesneša amatu un aizsargātu tiesu varas objektivitāti un neatkarību.

- 4.7. Tiesnesis apzina savas personīgās un savu uzticības personu finansiālās intereses un dara visu iespējamo, lai noskaidrotu savu ģimenes locekļu finansiālās intereses.
- 4.8. Tiesnesis nepieļauj, ka viņa ģimenes saiknes, sociālās vai citas attiecības ietekmē tiesneša profesionālo rīcību un viņa kā tiesneša spriedumus.
- 4.9. Tiesnesis neizmanto tiesneša amata prestižu un neļauj to izmantot citiem savu, savas ģimenes locekļu vai jebkuras citas personas privāto interešu labā, un tiesnesis nedrīkst radīt priekšstatu vai ļaut citiem radīt priekšstatu, ka kādai personai ir īpašs statuss, kas tai ļauj ietekmēt tiesneša amata pienākumu izpildi.
- 4.10. Konfidenciālu informāciju, ko tiesnesis ieguvis, veicot tiesneša amata pienākumus, viņš nedrīkst izpaust nekādiem citiem nolūkiem, kas nav saistīti ar viņa amata pienākumu veikšanu.
- 4.11. Ar nosacījumu, ka tas netraucē tiesneša amata pienākumu veikšanu, tiesnesis drīkst:
 - 4.11.1. rakstīt, lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties darbībās, kas attiecas uz jurisprudenci, tiesību sistēmu, tiesvedību vai tamlīdzīgiem jautājumiem;
 - 4.11.2. piedalīties publiskā sēdē oficiālā struktūrā, kas nodarbojas ar jautājumiem, kuri saistīti ar jurisprudenci, tiesību sistēmu, tiesvedību vai tamlīdzīgiem jautājumiem;
 - 4.11.3. kalpot par oficiālas struktūras vai kādas citas valsts komisijas, komitejas vai padomdevējas struktūras locekli, ja šāda dalība nav nesaderīga ar priekšstatu par tiesneša objektivitāti un politisko neitralitāti, vai
 - 4.11.4. iesaistīties citās darbībās, ja šādas darbības neapkauno tiesneša amatu vai citādā veidā netraucē tiesneša amata pienākumu veikšanu.
- 4.12. Tiesnesis nenodarbojas ar jurista praksi, kamēr atrodas tiesneša amatā.
- 4.13. Tiesnesis var veidot tiesnešu asociācijas vai tajās iestāties, vai piedalīties citās organizācijās, kas pārstāv tiesnešu intereses.
- 4.14. Tiesnesis un tiesneša ģimenes locekļi nedrīkst ne prasīt, ne pieņemt nekādas dāvanas, novēlējumus, aizdevumus vai labumus saistībā ar jebko, ko tiesnesis ir darījis, nav darījis vai kas viņam būtu jādara saistībā ar tiesneša amata pienākumu pildīšanu.
- 4.15. Tiesnesis nedrīkst apzināti atļaut tiesas darbiniekiem vai citiem, kas ir pakļauti tiesneša ietekmei, vadībai vai autoritātei, ne prasīt, ne pieņemt nekādas dāvanas, novēlējumus, aizdevumus vai labumus saistībā ar jebko, ko viņš ir darījis, nav darījis vai kas viņam būtu jādara saistībā ar tiesneša amata pienākumu pildīšanu.

- 4.16. Ievērojot likumu un citas tiesību aktos noteiktas prasības attiecībā uz mantas deklarēšanu, tiesnesis var pieņemt simboliskas dāvanas, apbalvojumus vai labumus, kas atbilst gadījumam, saistībā ar kuru tie tiek pasniegti, ja saistībā ar šādām dāvanām, apbalvojumiem vai labumiem nevar rasties pamatots priekšstats, ka tie paredzēti, lai ietekmētu tiesnesi attiecībā uz viņa tiesneša pienākumu veikšanu, vai citādā veidā rasties šķietama neobjektivitāte.

5. vērtība VIENLĪDZĪBA

Principi:

Pret visiem vienlīdzīga attieksme tiesā ir svarīgs priekšnoteikums tiesneša amata pienākumu pienācīgai izpildei.

Principa piemērošana:

- 5.1. Tiesnesis apzinās un izprot dažādību sabiedrībā un atšķirības, kas rodas dažādu iemeslu dēļ, piemēram, saistībā ar rasi, ādas krāsu, dzimumu, reliģiju, nacionālo izcelsmi, kastu, invaliditāti, vecumu, ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju, sociālo un ekonomisko statusu un citiem iemesliem ("nebūtiski apstākļi").
- 5.2. Tiesnesis, pildot savus tiesneša pienākumus, nedrīkst ar vārdiem vai rīcību izrādīt aizspriedumus pret kādu personu vai grupu nebūtisku apstākļu dēļ.
- 5.3. Tiesnesis savus amata pienākumus veic ar pienācīgu uzmanību pret visām personām, piemēram, lietas dalībniekiem, lieciniekiem, advokātiem, tiesas darbiniekiem un kolēģiem tiesnešiem, tos nediferencējot nebūtisku apstākļu dēļ, kam nav nekādas nozīmes attiecībā uz šādu pienākumu veikšanu.
- 5.4. Tiesnesis nedrīkst apzināti atļaut tiesas darbiniekiem vai citiem, kas ir pakļauti tiesneša ietekmei, vadībai vai kontrolei, jautājumos, ko izskata konkrētais tiesnesis, diferencēt attiecīgās personas kādu nebūtisku iemeslu dēļ.
- 5.5. Tiesnesis pieprasa, lai advokāti tiesas sēdes laikā atturētos no jebkādu ar nebūtiskiem iemesliem saistītu aizspriedumu izpausmēm ar vārdiem vai rīcību, izņemot tad, ja tiem ir juridiska nozīme attiecībā uz kādu jautājumu tiesvedībā un ja uz tiem var attiekties leģitīma argumentācija.

6. vērtība KOMPETENCE UN RŪPĪBA

Principi:

Kompetence un rūpība ir priekšnoteikumi tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.

Principa piemērošana:

- 6.1. Tiesneša amata pienākumi ir prioritāri attiecībā pret visām citām darbībām.
- 6.2. Tiesnesis savu profesionālo darbību velta tiesneša pienākumiem, kas ietver ne vien tiesneša funkciju un pienākumu izpildi tiesā un tiesas lēmumu pieņemšanu, bet arī citus uzdevumus, kas attiecas uz tiesneša amatu un tiesas darbībām.
- 6.3. Tiesnesis veic visus iespējamus pasākumus, lai saglabātu un nostiprinātu savas zināšanas, prasmes un personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai, šim nolūkam izmantojot apmācību un citas iespējas, kurām tiesas uzraudzībā jābūt tiesnešiem pieejamām.
- 6.4. Tiesnesis interesējas par attiecīgajiem notikumiem starptautisko tiesību jomā, tostarp par starptautisku konvenciju un citu cilvēktiesību instrumentu pieņemšanu.
- 6.5. Tiesnesis visus savus tiesneša pienākumus, tostarp atlikto lēmumu pasludināšanu, veic efektīvi, taisnīgi un pietiekami laikus.
- 6.6. Tiesnesis nodrošina kārtību un pieklājību visā tiesas sēdes laikā un ir pacietīgs, cienīgs un pieklājīgs attiecībā pret lietas dalībniekiem, zvērinātajiem, lieciniekiem, advokātiem un citiem, ar kuriem tiesnesis saskaras, veicot savus amata pienākumus. Tiesnesis pieprasa tādu pašu uzvedību no likumīgajiem pārstāvjiem, tiesas darbiniekiem un citām personām, kas pakļautas tiesneša ietekmei, vadībai vai kontrolei.
- 6.7. Tiesnesis neiesaistās rīcībā, kas nav saderīga ar tiesneša pienākumu pienācīgu veikšanu.

ĪSTENOŠANA

Tiesneša amata būtības dēļ valstu tiesneši veic efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu mehānismus šo principu īstenošanai, ja šādi mehānismi jau nav izveidoti viņu jurisdikcijā.

DEFINĪCIJAS

Izklāstītajos principos, ja vien konteksts nenosaka citādi, lietotajiem vārdiem ir šāda nozīme:

"*tiesas darbinieki*" ir tiesneša personīgie darbinieki, ieskaitot tiesu palīgpersonālu;

"*tiesnesis*" ir ikviena persona, kam ir tiesneša pilnvaras, neatkarīgi no iecelšanas veida;

"*tiesneša ģimene*" ir tiesneša laulātais, dēls, meita, znots, vedekla un jebkurš cits tuvs radnieks vai persona, kas ir tiesneša līdzgaitnieks vai darbinieks un kas dzīvo tiesneša mājā;

"*tiesneša laulātais*" ietver tiesneša partneri, ar ko viņš dzīvo kopā, vai jebkuru citu jebkura dzimuma personu, kurai ir ciešas attiecības ar tiesnesi.